

***Elaborarea strategiei de vizitare necesare pentru
accesarea de fonduri în vederea realizării unei
infrastructuri de management în cadrul proiectului :
« Pentru Natură și Comunități Locale - Bazele unui
management integrat Natura 2000 în zona
Hârtibaciu-Târnava Mare-Olt »***

Pentru ASOCIAȚIA WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI ROMÂNIA

FAZA 1

Diagnosticarea ofertei/amenajării turistice a zonei

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

1 - CONTEXTUL	5
2 - CARACTERISTICILE ZONEI.....	6
2.1 - RELIEF.....	6
2.2 - SOLURILE	7
2.3 - CLIMA.....	8
2.4 - HIDROLOGIE	8
3 - ANALIZA FACTORILOR DE ATRAGERE ÎN ZONĂ.....	9
3.1 - POTENȚIALUL NATURAL AL ZONEI	10
3.2 - ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE.....	14
3.3 - CULTURĂ ȘI TRADIȚII	22
3.3.1 - TRADIȚII ȘI LEGENDE.....	23
3.3.2 - OCUPAȚII TRADIȚIONALE.....	25
3.3.3 - GASTRONOMIE.....	25
3.3.4 - PORTUL POPULAR	26
3.3.5 - ARHITECTURĂ ȘI GOSPODĂRIE.....	28
3.3.6 - OBICEIURI	29
3.4 - ACTIVITĂȚI ȘI ANIMAȚIE	32
3.4.1 - FESTIVALURI ȘI TÂRGURI TRADIȚIONALE	32
3.4.2 - ACTIVITĂȚI DE RECREERE	33
3.4.3 - EVENIMENTE CULTURALE DIVERSE.....	35
4 - CONTEXT SOCIO-ECONOMIC	36
4.1 - LOCUINȚE.....	36
4.2 - POPULAȚIE ȘI STRUCTURA EI.....	37
4.3 - OCUPAȚII ȘI ACTIVITĂȚI ECONOMICE	38
5 - INFRASTRUCTURA ZONEI	40
5.1 - TRANSPORT ȘI ACCESIBILITATE	40
5.1.1 - TRANSPORTUL RUTIER	40
5.1.2 - REȚEAUA FEROVIARĂ	42
5.1.3 - TRANSPORTUL AERIAN	43
5.2 - UTILITĂȚI ȘI SERVICII PUBLICE.....	44
5.2.1 - ALIMENTAREA CU APĂ ȘI CANALIZARE.....	44
5.2.2 - REȚEAUA DE GAZE NATURALE, ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ.....	45
5.2.3 - SALUBRITATE ȘI GESTIONAREA DEȘEURILOR	46
5.2.4 - ENERGII REGENERABILE	47
5.2.5 - TELECOMUNICAȚII, TEHNICĂ DE CALCUL ȘI CANALE MEDIA	47
5.2.6 - SERVICII MEDICALE ȘI DE URGENȚĂ	48
5.2.7 - ALTE SERVICII.....	48
5.3 - TURISM	49
5.3.1 - JUDEȚUL BRAȘOV	50

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

5.3.2 - JUDEȚUL MUREȘ.....	50
5.3.3 - JUDEȚUL SIBIU.....	50
6 - « AUDIT » ORGANIZAȚIONAL.....	52
6.1 - GAL-URI	52
6.2 - SOCIETATEA CIVILĂ	54
6.3 - COOPERARE ȘI DEZVOLTARE	56
7 - ANALIZA SWOT	57
7.1 - TERITORIU ȘI MEDIU ÎNCONJURĂTOR.....	57
7.2 - PATRIMONIU.....	58
7.3 - INFRASTRUCTURA.....	58
7.4 - ASPECTE ECONOMICE	59
7.5 - TURISM	60
7.6 - IMPLICARE ȘI CONSTIENTIZARE	61

1 - CONTEXTUL

Aria proiectului face parte din podișul transilvan, articulându-se în jurul văilor Hârtibaciului, Târnavei Mari și a Oltului, și include areale de inestimabilă valoare naturală, printre care 5 situri Natura 2000 și o arie protejată de interes național:

- Podișul Hârtibaciului ROSPA 0099
- Sighișoara Târnava Mare ROSCI0227
- Pădurea de stejar și gorun de la Dosul Fânașului ROSCI0143
- Pădurea de stejar și gorun de pe Dealu Purcăretului ROSCI0144
- Oltul Mijlociu-Cibin-Hârtibaciu ROSCI0132
- Hârtibaciu Sud – Vest ROSCI0304
- Hârtibaciu Sud – Est ROSCI0304
- Rezervația Naturală “Stejarii seculari de la Breite Municipiul Sighișoara”

Patrimoniului natural al zonei i se adaugă componenta antropică, care a produs modele și structuri de coexistență și exploatare a resurselor naturale locale sustenabile și durabile. Este, deci, vorba despre un peisaj natural extrem de important inclusiv din perspectiva modelului de dezvoltare umană pe care il oferă.

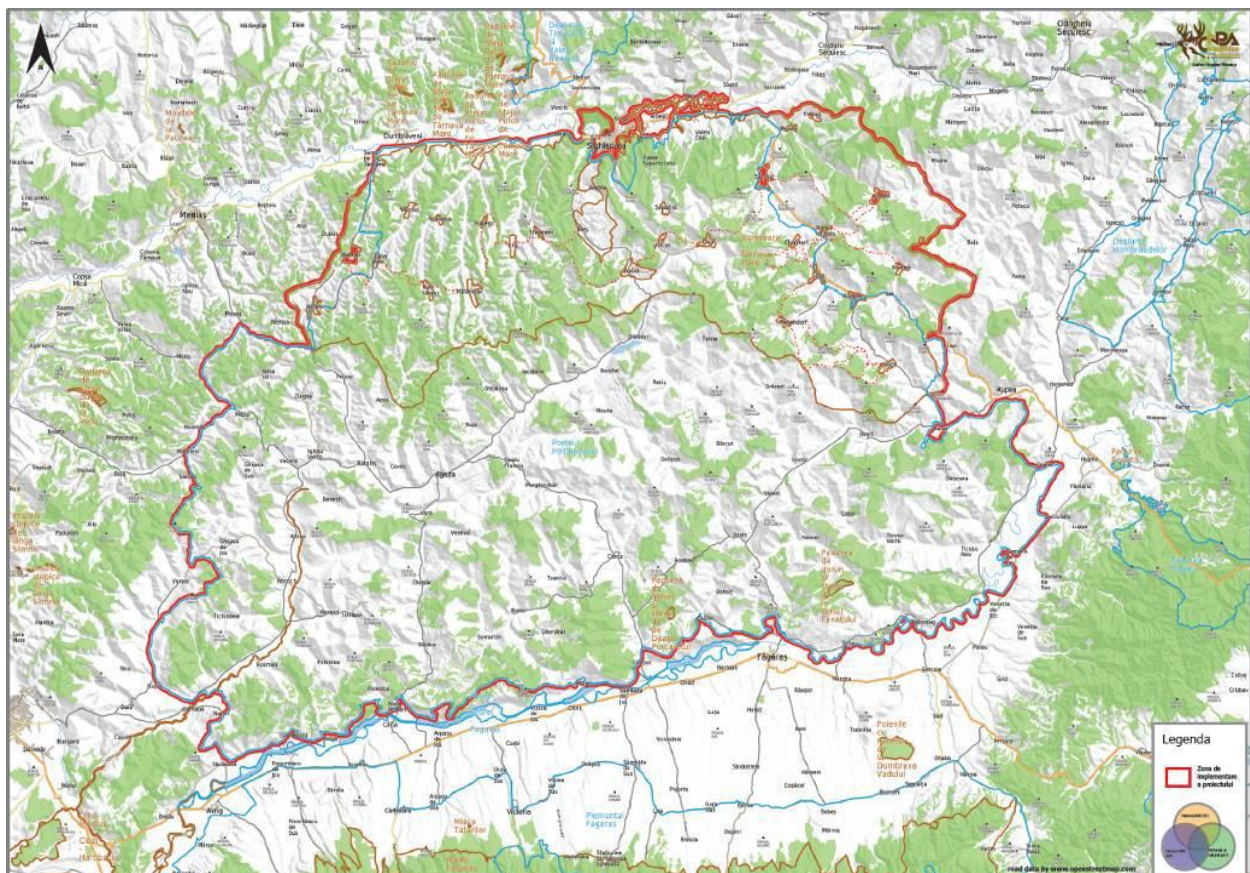

Fig. 1 : Harta zonei Podișul Hârtibaciului – Târnava Mare – Olt

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Aria proiectului este de 267.000 hectare¹, cu o populație de cca. 60.000 locuitori, repartizată în 44 de comune. Dominată de pajiști exploatate agricol, în care se înserează armonios păduri de foioase, zona prezintă o faună și o floră diversă, incluzând multe specii periclitare la nivel internațional. Conform directivei „Habitat” a UE, peste 40 de specii, ce trăiesc aici, sunt menționate în Anexa I a Directivei „Păsări”, pe lângă cele peste 50 de specii de plante cultivate. Multe habitate și specii sunt în Lista Roșie IUCN, inclusiv cele mai mari populații de carnivore mari din etajul deluros (ursul și lupul), toate acestea prezentând o importanță deosebită pentru agro-biodiversitate. Acest tezaur biologic a putut fi preservat datorită modalităților tradiționale de management a resurselor naturale și reprezintă dovada vie a faptului că pajiștile întinse din această zonă sunt încă perfect funcționale din punct de vedere ecologic.

În această zonă, diversității naturale îi este asociată o diversitate etnografică și culturală unică, împreună constituind un peisaj deosebit care dispune de un potențial ridicat de atractivitate turistică. Incluzând o mare parte din « Altlând » - prima și principala zonă de stabilire în Transilvania a coloniștilor sași începând cu secolul al XII-lea – arealul studiat conține o mare parte din bisericile evanghelice și cetățile țărănești săsești incluse în lista monumentelor UNESCO. În acest spațiu, sașilor și românilor din zonă li s-au adăugat de-a lungul secolelor țărani, negustori sau meșteșugari unguri, evrei, armeni și romei, care au conferit zonei un plus de diversitate și atractivitate.

Prin elaborarea acestei Strategii de vizitare se urmărește dezvoltarea durabilă turistică a zonei menționate, abordând cele trei dimensiuni ale conceptului dezvoltării durabile și anume: dimensiunea de mediu, cea economică și cea socială, orientată spre îmbunătățirea continuă a calității vieții oamenilor și a relațiilor dintre aceștia, în armonie cu mediul natural. Eficiența strategiei de vizitare în direcția unui turism durabil va permite ulterior obținerea finanțării pentru implementarea unei infrastructuri turistice și de vizitare a arealelor naturale protejate sau Natura 2000 din zonă.

Conceptul de dezvoltare durabilă, urmărit pe tot parcursul realizării strategiei de vizitare, se referă, conform definiției Comisiei Brundtland, la un model specific de dezvoltare, care satisface cerințele prezente, fără a compromite șansa generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi. Dezvoltarea durabilă este expresia unui echilibru între creșterea economică sustenabilă, coeziunea socială și înfruntarea provocărilor demografice și dimensiunea ecologică.

2 - CARACTERISTICILE ZONEI²

2.1 - Relief

Încadrată în bazinul depresionar al Transilvaniei, zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt și-a început evoluția geologică odată cu orogeneza alpină, când masivele cristaline s-au scufundat la adâncimi mari, fiind reacoperite cu straturi groase de sedimente. Ridicarea zonei de nord-vest a depresiunii, urmată de erupțiile vulcanice neogene de pe latura de est, au permis depunerea unei cuverturi de sare și a unor bogate formațiuni de nisipuri și argile. Masa principală a sedimentelor este formată din depozite neogene, care au un rol important în alcătuirea zăcămintelor de gaz metan.

¹ Sursa: Documentație de atribuire - Elaborarea strategiei de vizitare necesare pentru accesarea de fonduri în vederea realizării unei infrastructuri de management

² Sursa: Plan de dezvoltare locală – GAL Microregiunea Hârtibaciu, SC ELVA Paltiniș SRL, 2010 și Plan de management al rezervației naturale „Stejarii seculari de la Breite”, Fundația Mihai Eminescu Trust și Consiliul Local Sighișoara, 2007

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Substratul regiunii, analizat în ansamblu, se constituie dintr-un pachet de roci sedimentare neogene, aparținând sarmațianului și badenianului, necimentate (nisipuri și pietrișuri) sau slab cimentate (gresii friabile, orizonturi subțiri de conglomerate, argile și marne). Slaba coeziune a rocilor este atributul care a permis, în timp, o largă dezvoltare a agenților modelatori, care au dat naștere la două tipuri majore de relief: relief structural și relief sculptural.

Relieful structural este reprezentat de platouri care s-au restrâns, datorită rocilor friabile de la suprafață : Dl. Zlagna, Dl. Dumbrăvii, Dl. Tabăra, Dl. Coasta Malului, Dl. Bloșelu, Dl. Rotbav, Dl. Șaeș, Dl. Furcilor, Dl. Telinei, Dl. Stumșel, Dl. Pelișor), cu altitudini ce depășesc 600 m. Un alt element demn de semnalat este prezența cuestelor, care însoțesc majoritatea afluenților de dreapta ai râului Hârtibaciu. Acestea sunt forme de relief asemănătoare unui povârniș, apărute într-o regiune în care straturile cu roci dure alternează cu cele moi, datorită eroziunii apelor curgătoare și retragerii treptate a versanților.

Relieful sculptural cu cele două subdiviziuni: cel al versanților și cel de albie majoră. Versanții, care însoțesc atât văile principale, cât și pe cele ale afluenților, sunt modelați de alunecări de teren, torențialitate și, datorită unor exploatari agricole intense, de eroziune în suprafață, efecte care le-au deteriorat starea. În bazinul superior al râului Hârtibaciu (V. Dorobeș; V. Morii) există cele mai reprezentative alunecări monticulare (glimee), a căror vechime (12-16.000 ani) oferă o imagine a intensității proceselor în timp. Este vorba de glimeele de pe raza comunelor Brădeni, Noistat, Merghindeal, Marpod și Roșia. Datorită instalării eroziunii torențiale, destul de frecvente (Merghindeal, Chirpăr, Vurpăr, Nocrich, Alțâna, Bârghiș, Morpad, Iacobeni, Agnita), vechile deluvii pot deveni active, astfel încât reactivările pot genera pagube importante suprafețelor agricole. Deja pe raza acestor comune s-au evidențiat organisme torențiale cu adâncimi (>2 m) ce depășesc ca efort financiar intervențiile curente. Comunele cu cel mai mare risc în acest sens sunt: Bârghiș, Chirpăr, Roșia, Alțâna și Brădeni. Albiile majore sunt însoțite de relief de terase (cu altitudini de până la 35m), în special pe râul Hârtibaciu, în aval de Nocrich. Structura litologică a depozitelor cu nisipuri argiloase, argile, și mai rar pietrișuri, fac ca infiltrațiile să fie incetinite și să domine fenomenul de înmlăștinire. În aceste depozite de luncă, râurile și-au săpat albiile minore cu maluri joase ce permit inundațiile. Între luncă și versanți s-au „construit”, în timp, glacisuri. Acestea sunt suprafețe înclinate ușor, cu litologie dominată de nisipuri permeabile, favorabile construcțiilor și activităților agricole, însă cu condiția ca orice proiect de amenajare să fie însoțit de studii geotehnice și de risc prealabile.

2.2 - Solurile

Diversitatea mare a factorilor fizico-geografici, a condițiilor litologice și de relief în special, au determinat formarea unui înveliș de sol special, atât în ceea ce privește categoriile, cât și distribuția lor mozaicată în teritoriu.

În zona de nord a regiunii studiate se află următoarele tipuri de soluri: brune de pădure, podzolice și argiloase, podzolice argilo-iluviale, soluri slab dezvoltate – regosoluri și aluvionare. Solurile de pădure podzolice s-au format în unitățile de relief slab înclinate sau orizontale, din nordul regiunii, sub un covor vegetal lemnos ; fac trecerea de la solurile brune de pădure. Solurile brune argiloase de pădure s-au format sub pădurile de gorun, stejar și fag, de pe versanții cu scurgere superficială și rapidă a apei; au infiltrare slabă și levigare puțin intensă. Întreg platoul Breite este acoperit cu un dublu strat, cel de bază constând din 2-3 m de pietriș acoperit cu un altul de 3-4 m de

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

argilă compactă, cu multe concrețiuni fero-manganice și calciu complet levigat. Conținutul ridicat de argilă și gradul ridicat de debazificare sunt cauza pentru care lutul terasei pe care se găsește Platoul Breite este foarte compact și aproape impermeabil.

Solurile din bazinul Hârtibaciului prezintă un potențial ridicat pentru declanșarea și evoluția unor procese geomorfologice actuale prin proprietățile lor fizico-mecanice și chimice. În cadrul învelișului de soluri se remarcă următoarele categorii: clasa protisoluri (regosoluri și aluviosoluri), clasa cernisoluri (faeoziom), clasa luvisoluri (luvosol) și clasa cambisoluri (eutricambosol).

Diversitatea solurilor existente favorizează o utilizare variată a acestora, în funcție de specificitățile legate de fertilitate. Astfel, există zone propice pentru păduri, plantații pomi-viticole, pajiști, culturi de câmp, de plante furajere sau de plante tehnice și alimentare (cartofi, sfeclă de zahăr), și pe alocuri, chiar și pentru culturile de bază (grâu, porumb, orz etc).

2.3 - Clima

Clima temperat continentală se încadrează în regimul climatic al Depresiunii Transilvaniei. Media anuală de temperatură a aerului este de aproximativ 8-10°C, valoare ce indică un potențial termic relativ redus și care scoate în evidență climatul răcoros. Intervalul termic oscilează între valori majoritar negative în timpul iernii (între -5°C și -15°C) și maxime estivale ridicate (30-35°C).

Iernile moderate și verile parțial răcoroase, bogate în precipitații, cu inversiuni de temperatură, favorizează apariția frecventă a cețurilor și a curenților pe culoare. Cantitatea medie a precipitațiilor se situează între 600 și 700 mm pe an. Repartiția lor este neuniformă, ele fiind mai bogate în intervalul aprilie-octombrie, când cad 70% din totalul anual. Lunile cele mai ploioase sunt mai și iunie (în medie 90-100 l/mp). Primăvara, după perioada de germinare, mase de aer reci venind dinspre zonele muntoase, provoacă înghețuri repetate, bruște și determină pagube agricole.

Caracteristicile climatice sunt puternic influențate de arcul carpatic, care protejează această zonă de curenții extrem de reci din est și nord-est, mai ales în timpul iernii. Invațiile frecvente ale maselor de aer din vest, asigură o umiditate a aerului constant mai ridicată. Viteza medie a vântului este de 2-3 m/s. Prima zi de îngheț se produce în intervalul 1 – 28 octombrie, iar ultima, în intervalul 11 aprilie – 1 mai. Iarna, grosimea stratului de zăpadă poate atinge 55-65 cm și se poate menține astfel pentru 50 – 60 zile. Numarul mediu anual de zile cu ninsoare se situează în jurul valorii de 35-40 zile. Lunar, cele mai multe zile cu ninsoare sunt în ianuarie ; data medie a primei ninsori este 30 noiembrie, iar cea a ultimei - 20 aprilie.

În concluzie, cu excepția perioadei ianuarie-martie, clima este temperată, fără temperaturi excesive, propice locuirii, producției agricole, creșterii animalelor și turismului .

2.4 - Hidrologie

Zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, conform denumirii, se află la confluența a trei bazine hidrografice: râul Olt, împreună cu afluentul său indirect, râul Hârtibaciu, și Târnava Mare, important afluent direct al râului Mureș.

În drumul său spre vărsare în Dunare, Oltul străbate nu mai puțin de șapte județe: Harghita, Covasna, Brașov, Sibiu, Vâlcea, Olt și Teleorman, având o lungime totală de 615 km și un debit mediu de 190 m³/s. Râul Hârtibaciu este un afluent al Cibinului, care este unul din principalii afluenți ai

râului Olt. Are o lungime de 88,2 km și izvorăște din pădurea Bărcutului adunând toate pâraiele și apele din zonă și trecând apoi hotarele satelor Retiș și Brădeni. Principala localitate situată pe cursul râului Hârtibaci este orașul Agnita. Din punct de vedere hidrografic, Valea Hârtibaciului adună apele de ploaie și pe cele rezultate din topirea zăpezilor și în final, se varsă în râul Cibin. Adâncimea pânzei freatice este între 3 - 10 metri, dar în lunca Vaii Hârtibaciului aceasta măsoară 1 metru, fapt care a condus la folosirea acestui teren pentru cultivarea porumbului de siloz.

Râul Târnava Mare este unul din principalii afluenți ai râului Mureș și delimitează la nord regiunea studiată. Conform Planului de Management al Rezervației “Stejarilor seculari de la Breite”, platoul cu același nume a fost o zonă mlăștinoasă în trecut (Forsat 1948). În prezent acest lucru este valabil în special pentru partea de sud a platoului. Această zonă este “cea mai umedă”, aici fiind prezente și actualmente unele petece mlăștinoase cu vegetație caracteristică. De asemenea, șanțurile de drenaj au fost săpate în această zonă a platoului, ceea ce indică indirect faptul că, în trecut, această zonă a fost mai umedă decât celelalte părți ale platoului Breite. Apa, care a menținut suprafețele mlăștinoase și bălțile temporare de pe platou, provine în mare parte din precipitații și în mai mică măsură din izvoare. Aria medie a celor 72 de bălți temporare găsite este de 57.8 m². S-a identificat o zonă în care nu au fost observate desecări, ceea ce conduce la teoria existenței unui potențial izvor în zonă (balta nr. “123”).

3 - ANALIZA FACTORILOR DE ATRAGERE ÎN ZONĂ

Fiecare regiune turistică are câteva puncte principale de atracție. Acestea sunt magnetii care determina fluxul de turiști din zonă. De aceea, este necesară o analiză atentă, atât a punctelor de atracție existente, cât și a celor care prezintă un potențial important de dezvoltare.

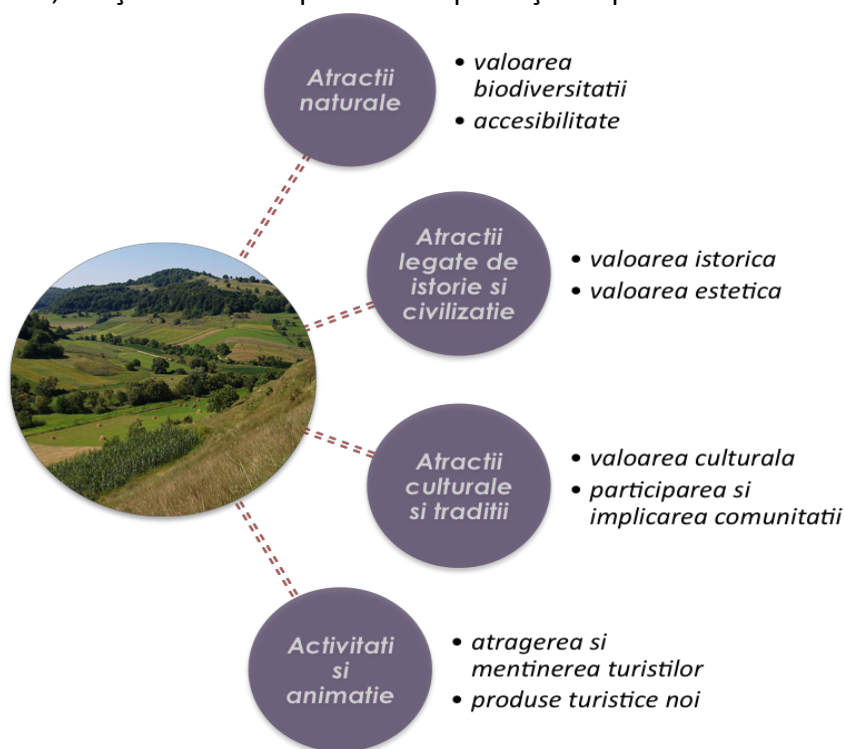

Fig. 2 : Factorii de atragere în Hârtibaci – Târnava Mare – Olt

3.1 - Potențialul natural al zonei

Zona este caracterizată de un peisaj de dealuri și coline, cu o altitudine de 500 – 550 metri. Peisajul este dominat de văi însoțite de terase, lunci și de pajiști foarte întinse, exploatate agricol. În această zonă amplă, ce se extinde până la Sighișoara (înspre nord), Rupea (la est), râul Olt (la sud) și comunele Moșna – Roșia (la vest), există aproximativ 55 de specii de păsări de importanță comunitară, cum ar fi cristelul de câmp, sfrânciocul roșiatic, barza neagră, acvila țipătoare mică sau viesparul. Acest lucru recomandă zona pentru activități de tip „bird-watching” sau fitoterapie cu plante medicinale cultivate local. Întrucât există numeroase etaje de altitudine, speciile de copaci și plante sunt extrem de variate: stejar, arțar, fag, carpen etc. Fauna este și ea extrem de diversă, aici trăind 23 de specii de mamifere (mistrețul, vidra, pisica salbatică, căpriorul, râsul, lupul, marmota etc.) și 10 specii de reptile.

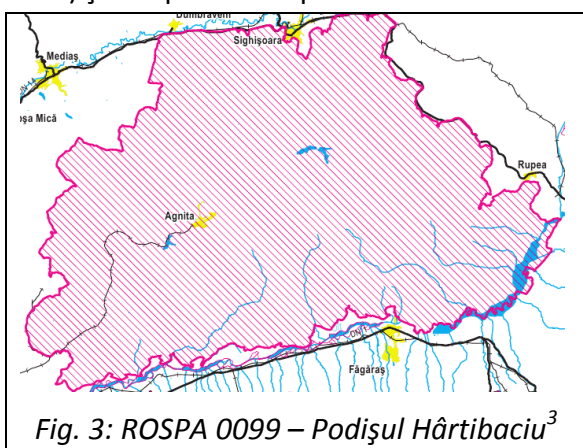
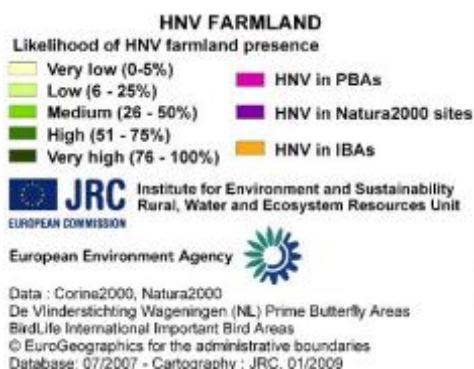

Fig. 3: ROSPA 0099 – Podișul Hârtibaciu³

Rezervația Podișul Hârtibacului (ROSPA 0099) acoperă cam un sfert din suprafața județului Sibiu și, împreună cu situl „Oltul Mijlociu – Cibin - Hârtibaciu”, totalizează o suprafață ocrotită de aproape 2.800 km², fiind cea mai mare rezervație compactă continentală a României. Unul din punctele de atracție este reprezentat de heleșteele de la Brădeni, care găzduiesc regulat peste 20.000 de păsări de apă migratoare, astfel că locul este important și pentru cuibărit și pentru migrație⁴.

Așa cum a arătat studiul realizat de WWF Dunăre - Carpați, în 2008, datorită specificului său cultural și natural, Podișul Hârtibacului este inclus într-o potențială regiune de interes pentru strategia UE, privind High Nature Value Farmlands (HNVF). Conform Agenției Europene de Mediu, această denumire cuprinde zonele rurale cu biodiversitate extrem de variată și în care sunt păstrate practicile agricole tradiționale. Un studiu, realizat în 2008, estimează extinderea acestor HNVF la aproximativ 15-25 % din întreg teritoriul rural al Europei, cele mai multe zone aflându-se în estul și sudul Europei.

5

Fig. 4: Repartiția probabilă a HNVF (High Nature Value Farmlands) în România

Datorită suprafeței foarte mari, analiza potențialului natural al zonei, va fi împărțită în trei

³ Sursa: natura2000.mmediu.ro/site/292/rospa0099.html

⁴ Sursa: Buletin „Natura 2000 - Oamenii și Natura”, nr. 1/2009, publicat de WWF România

⁵ Sursa: High nature value farmland and traditional agricultural landscapes - Open opportunities in the development of rural areas - Pedrolí B, Van Doorn A, De Blust G, Paracchini ML, Wascher D & Bunce F (Eds. 2007)

secțiuni, după cum urmează:

- Valea Hârtibaciului (sau zona aferentă administrativ județului Sibiu)
- Sighișoara - Târnava Mare și Rezervația Naturală "Stejarii seculari de la Braite Municipiul Sighișoara" (sau zona aferentă administrativ județului Mureș)
- Regiunea din nordul râului Olt (sau zona aferentă administrativ județului Brașov)

Valea Hârtibaciului are aproximativ 20% din suprafața teritoriului acoperită de păduri, pajiști umede și pășuni exploatare extensiv. Zona este extrem de bogată, din punct de vedere biologic, în special sub aspect acvafaunistic, mai mult de 2/3 fiind clasate ca arii protejate Natura 2000.

Tot în această zonă, există importante **rezerve de argilă, pietriș și nisip**, ce pot fi folosite în construcții, dar și importante rezerve de gaz-metan, care sunt ținute în conservare. Localitatea Ilimbav, din comuna Marpod, este recunoscută de aproximativ un secol pentru **zăcămintele sale de gaz-metan** – aici, în 1961, a fost operat un depozit de înmagazinare subterană a gazelor naturale, primul din județul Sibiu, la vremea respectivă.

În acest areal, există lacuri de acumulare pe râul Hârtibaciu sau pe râul Ighiș, dar și iazuri de dimensiuni mici și mijlocii folosite în special pentru agrement – pescuit și/sau inot.

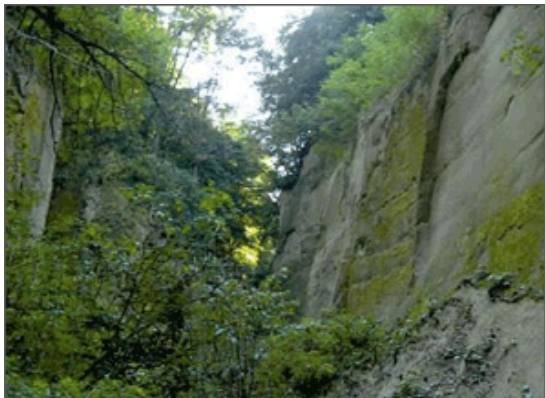

Fig 5: Canionul Mihaileni⁶

O atracție neobișnuită pentru România este "Canionul Mihăileni" (cunoscut local ca și "**Mestecenii lui Drăgan**" sau "**râpa lui Brod**"). Cu o suprafață de 15 ha, această formațiune este un rezultat al puternicelor eroziuni a sedimentelor pliocene. Desfășurat pe mai bine de jumătate de kilometru de-a lungul malului stâng al parâului Calva, pereții laterali ating 20 m înălțime conferindu-i un aspect spectaculos, cu valoare geologică deosebită.

Conform Masterplanului pentru Domeniul Turismului în Județul Sibiu (Ian. 2010), în Valea Hârtibaciului s-au identificat surse de mică adâncime pentru ape minerale (la Sărături Băi există o fostă bază de tratament) și termale de mică adâncime (Bârghiș).

Lacul Tătarilor – Arpașu de Jos este o arie protejată de interes național, aflată la o distanță de 3 km, față de satul Arpașu de Sus, pe malul drept al râului Arpașu Mare. Lacul este de fapt o turbărie și are o suprafață de 3.68 ha. Grosimea stratului de turbă depășește 9 m, iar depozitul total comensurat este de cca. 180.000 m³. La baza zăcămintului de turbă se află o pungă de apă pe un strat de mal nisipos. Tot în Arpașul de Jos, se găsește "poarta de acces" către o altă arie protejată de interes național, extrem de cunoscută, din apropierea zonei studiate. Este vorba de Golul Alpin al Munților Făgăraș între Podragu – Suru, care include, printre alte atracții, vestitul lac glaciuar de la Bâlea.

Zona Hârtibaciu, ca și întregul județ Sibiu, prezintă importante resurse de ape sărate, care nu sunt valorificate la adevărata lor valoare, mai ales din punct de vedere turistic. Acest lucru este posibil, fără a neglija componenta de mediu: zonele pot fi protejate împotriva unor factori negativi, cum ar fi colmatarea sau îndulcirea apelor. Din păcate, cercetarea acestor resurse a fost dintodeauna

⁶ Sursa: http://www.promotur.ro/judet_obiectiv/tip/toate/judet/34/obild/390

neglijată în Transilvania, excepție făcând județul Bistrița-Năsăud. În ultimii ani, câteva inițiative și studii au readus în discuție problema valorificării din punct de vedere turistic a apelor de la Sărături Băi, Avrig și Sărata.

Fig. 6: Cabana de la Sărături Băi⁷

Sărături Băi reprezintă o veche amenajare turistică, amplasată la 8 km de orașul Agnita, și inclusă în teritoriul administrativ al acestuia. Stațiunea balneoclimaterică era o destinație locală populară în perioada comunistă, însă în prezent, mai există doar un bazin părăsit. Salinitatea acestor ape de adâncime are o valoare scăzută, cuprinsă între 20 și 30 g/l, dar calitatea lor este destul de ridicată⁸. Acest lucru crează premisele unei utilizări viitoare a stațiunii ca o destinație balneară și de agrement. Problema majoră însă este faptul că persistă neclarități asupra proprietarului: autoritățile locale sau Biserica Evanghelică ?! ; aceasta din urmă a cerut în instanță să îi fie retrocedate terenul și vilele. Din cauza acestui litigiu, care durează de ani de zile, stațiunea a intrat într-un proces aproape ireversibil de degradare. În prezent mai funcționează doar cabana Ocolului Silvic⁹.

Ape sărate au fost identificate și **în vestul orașului Avrig**, unde există un mic lac de apă clorosodică, cu proprietăți terapeutice. Acesta este însă total neglijat și continuă să se colmateze. Mai există presupuneri despre o a treia locație în regiune, în apropierea comunei Porumbacu de Jos, la **Sărata**. În perioada colonizării săsești din zonă, această localitate era denumită Salzdorf (trad. germană: Satul sării), ceea ce îi îndeamnă pe specialiști să afirme că aici existau ape sărate, folosite de localnici pentru propriile gospodării, care ulterior s-au colmatat, și că este posibilă identificarea unor noi surse în zonă.

O altă atracție turistică, cu un flux deja destul de mare, sunt **heleșteele Brădeni**, amenajate inițial pentru piscicultură, și mai apoi pentru pescuit sportiv.

Sighișoara - Târnava Mare și Rezervația Naturală "Stejarii seculari de la Breite Municipiul Sighișoara" cuprinde situl de importanță comunitară Sighișoara – Târnava Mare (ROSCI0227), cu o suprafață de 83.374 ha, și platoul Breite din apropierea orașului Sighișoara, cu o suprafață de aproximativ 133 ha. Acesta din urmă este un habitat de pajiște cu stejari (*Quercus robur*) și goruni (*Quercus petraea*) multisecolari, arborii acoperind aproximativ 7% din suprafața totală a platoului. Breite este printre cele mai extinse habitate de acest gen din Europa și cel mai mare platou din centrul și estul Europei. Unicitatea Platoului Breite este dată de prezența numărului mare de stejari multisecolari, monumente ale naturii ce au stat la baza conferirii statutului protectiv al ariei.

Rezervația Naturală „ Stejarii seculari de la Breite Municipiul Sighișoara” este un loc preferat de către culegători de ciuperci, în zonă regăsindu-se aproximativ 30 de specii comestibile. În total, au fost identificate 380 de specii și subspecii de plante, ceea ce reprezintă 10% din numărul de plante cunoscute la nivel național. Tot aici, se regăsește habitatul Natura 2000 6510 *Pajiști de altitudine joasă* (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*). În total 115 specii de vertebrate au fost identificate aici, majoritatea fiind protejate de lege. De asemenea, pe platoul Breite sunt zeci de

⁷ Sursa: http://www.turistinfo.ro/dealu_frumos/cazare-dealu_frumos/cabana_saraturi-c65281.html

⁸ Sursa: Apele minerale clorosodice din județul Sibiu, protecția și valorificarea turistică durabilă - D. Costea, 2010

⁹ Sursa: http://www.antena1sibiu.ro/stiri/meca-din-agnita_25245.html - aprilie 2009

specii de fluturi și specii de mamifere importante, din punctul de vedere al rarității lor pe plan european, cum sunt lupul, ursul brun și pisica salbatică.

Fig. 7: ROSCI0227 – Sighișoara – Târnava Mare¹⁰

beneficiarii existenței lor sunt organisme foarte diferite, de la mușchi, licheni și ciuperci până la insecte, păsări corticole și numeroase mamifere, în special lilieci.

Habitatele principale se încadrează în următoarele clase: culturi (teren arabil), pășuni, alte terenuri arabile, păduri de foioase, vii și livezi, habitate de păduri (păduri în tranziție). Aria este de importanță internațională, având în vedere că include probabil ultimele pajiști de mare întindere din Europa, perfect funcționale din punct de vedere ecologic. Managementul tradițional a stabilit un echilibru între activitățile umane și natură, acesta rămânând neschimbat din evul mediu. În acest spațiu, diversitatea culturilor agricole coexistă cu o bogată biodiversitate naturală, atât sub aspect cantitativ cât și calitativ¹¹. În această zonă există și pâlcuri de pădure, propice dezvoltării unor specii precum migdalul pitic sau sorbul domestic, dar posedă și un pseudo-climat propice cultivării viței de vie.

Rezervația de stejar pufos de la Criș, comuna Daneș este inclusă în situl de importanță comunitară ROSCI0186 (Pădurile de Stejar Pufos de pe Târnava Mare) și are o suprafață de 11.9 ha. Aici, la altitudini de 500-600 m, specia de stejar protejată (*Quercus Pubescens*) este menținută în stare satisfăcătoare datorită pantelor mari ale versanților.

Regiunea din nordul râului Olt, inclusă în studiul nostru și aferentă administrativ județului Brașov, se întinde între localitățile Bunești, Fișer, Rupea (la est), Valea Oltului (la sud), Podișul Hârtibaciului (la vest) și localitatea Mihai Viteazu din județul Mureș (la nord). Principalele puncte naturale de atracție ale regiunii sunt siturile Natura 2000, printre care siturile de importanță comunitară Pădurea de stejar și gorun de la Dosul Fânașului (ROSCI0144) și Pădurea de stejar și gorun de pe Dealu Purcuretului (ROSCI0143).

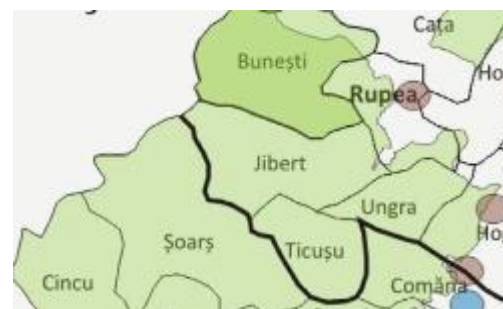

Fig 8: Situri Natura 2000 în județul Brașov¹²

¹⁰ Sursa: <http://natura2000.mmediu.ro/site/424/rosci0227.html>

¹¹ Sursa: <http://natura2000.mmediu.ro/site/424/rosci0227.html>

¹² Sursa: Strategia de dezvoltare a județului Brașov orizonturi 2013-2020-2030, ADDJB, 2010

Conform strategiei de dezvoltare a județului Brașov 2013- 2030, în zona orașului Rupea există resurse de ape minerale clorosodice, cu proprietăți terapeutice.

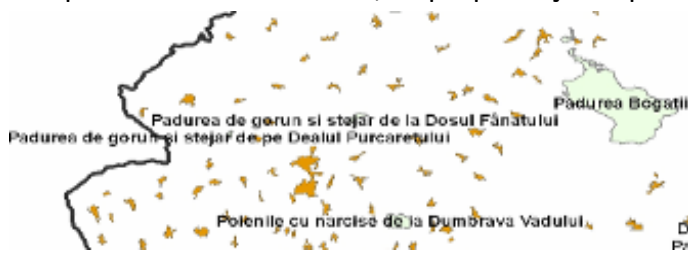

Fig. 9: Siturile de importanță comunitară din jud Brașov

structura naturală bine conservată și starea bună de vegetație a speciilor arborescente edificatoare pentru habitat (gorunul și stejarul pedunculat).

Padurea de stejar și gorun de la Dosul Fânătului se întinde pe 108 ha, pe versanți cu expoziție sudică, străbătuți pe alocuri de ogașe stabilizate, la o altitudine de 490-590 m, pe depozite argilomarnoase. Situl este străbătut de vechiul drum care făcea legătura între Făgăraș și Rupea în timpul Imperiului Austro-Ungar (în prezent abandonat dar relativ bine conservat). Și aici, structura naturală este remarcabil conservată, incluzând specii diverse cum ar fi: carpen, jugastru, cireș pasăresc, păr pădureț, tei de deal, ulmul de câmp, fag, lemn câinesc, păducel, salba moale, salba râioasa, măceș, alun, sânger, darmox sau soc negru.

Rezervația Stânca de Bazalt de la Rupea se află la marginea estică a Podișului Hârtibaciului, în partea central nordică a județului. Împreună cu sedimentele ce acoperă bazaltele, suprafața rezervației atinge 9 ha. Este punctul cel mai vestic de apariție a bazaltelor din Munții Perșani și se găsește izolat în plina zonă de apariție a formațiunilor terțiare ale Bazinului Transilvaniei.

Coloanele de bazalt de la Pietra Cioplită sunt monument al naturii și alcătuiesc o arie protejată de interes național, ce corespunde categoriei a III-a IUCN, situată în comuna Comăna. Rezervația are o suprafață de 1 ha, din care 0,3 ha reprezintă rezervația propriu-zisă, restul fiind zonă tampon. Importanța ariei rezidă din faptul că reprezintă cel mai sudic punct al erupțiilor de bazalte din Munții Perșani și cel mai sudic punct din România al neovolcanismului *Pliocen-Cuaternar*. În cuprinsul rezervației se găsește și *sfinxul Perșanilor*, un profil uman sculptat de eroziune în formațiunile bazaltice.

Poienile cu narcise din Dumbrava Vadului se întind pe aproximativ 395 ha, în apropierea satului Vad, comuna Șercaia, într-o pădure cu exemplare rare de stejari. Perioada de înflorire a narciselor este luna mai (în preajma sărbătorii Sfinților Constantin și Elena – 21 mai).

3.2 - Istorie și civilizație

Istoria bogată a regiunii studiate oferă reale posibilități de a valorifica turistic patrimoniul arhitectural și poate reprezenta un punct de plecare important în atragerea turiștilor.

Un moment crucial în istoria Transilvaniei l-a reprezentat colonizarea de către Regatul Ungar la sfârșitul sec. 11 p. Chr. În secolul XII, când regele Ungariei era Géza II, coloniștii germani s-au stabilit în Transilvania, pentru a dezvolta aceste regiuni împădurite, slab populate, și pentru a se apăra împotriva invaziilor mongole. Odată cu constituirea așezărilor săsești (burguri și dorf-uri) începe și construirea bisericilor-cetate caracteristice zonei și care reprezintă acum principalele puncte de atracție din punct de vedere istoric. Cu un tip arhitectonic aparte, aceste biserici au reprezentat o

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

simbioză a utilizării religioase și militare, fiind folosite ca spații de refugiu și apărare de către locuitorii așezării respective, în cazul unor invazii (tătari, turci, etc.) sau războaie. Ele sunt înconjurate de ziduri de apărare prevăzute cu galerii și turnuri de strajă. Cetățile au fost construite și întreținute în vederea apărării împotriva repetatelor invazii otomane. Aceste biserici aveau capacitatea de a deveni, la nevoie, adevărate cetăți de necucerit.

Castelele transilvane sunt obiective mai puțin cunoscute, însă aici și-au împărțit proprietățile nu mai puțin de 100 de familii nobiliare. De origine maghiară, franceză, croată, evreiască sau cehă, castelanii Evului Mediu au lăsat în urma lor puzderie de povesti și legende. Regiunea studiată nu face excepție, fiind împânzită de castelele vechi de sute de ani, dar care, din păcate, nu sunt valorificate la adevărata lor valoare: multe dintre ele se află într-un stadiu avansat de degradare și nu există planuri reale de restaurare, fie din cauza neclarităților de ordin legal asupra proprietarilor, fie din lipsa fondurilor.

Fenomenul de depopulare a satului săsesc transilvănean, ca urmare a emigrării masive în Germania, a avut consecințe dramatice asupra păstrării identității etnoculturale a zonei. RFG plătea României o anumită sumă pe fiecare persoană aparținând etniei sașilor doritoare să emigreze în Germania și căreia autoritățile comuniste îi permitea să plece. Astăzi mai întâlnim doar puțini sași în această regiune, odinioară definită de prezența lor. În majoritatea satelor se mai află cel mult 10 persoane de etnie germană, excepție făcând comuna Alțâna, unde numărul acestora depășește 70, și satul Mălâncrav, cu o comunitate de aproximativ 200 de persoane. Acest lucru face dificilă pentru specialiști reconstituirea culturii tradiționale a satului săsesc transilvănean. De aceea, este necesară realizarea unor studii etno-sociologice (monografii) pentru repertorierea vieții rurale din comunitatea săsească actuală, precum și a sistemului de reprezentare specific satului săsesc transilvănean (așezare, biserici fortificate, gospodărie, tip de locuință, ocupații, meșteșuguri, costume, obiceiuri și norme comunitare).

Descrierea atracțiilor va fi grupată pe cele 3 județe din regiune: Sibiu, Mureș și Brașov, iar multe dintre ele sunt pe lista monumentelor naționale.

În județul Sibiu, regiunea prezintă un caracter unitar, având o istorie și tradiții comune. Primele dovezi ale prezenței umane datează din epoca pietrei. În două *situri arheologice*, situate în **Agnita**, respectiv în proximitatea orașului, se găsesc vestigii din paleolitic și neolitic. Obiecte din aceste perioade (articole din piatră și din ceramică, arme) sunt expuse în Muzeul Văii Hârtibaciului din oraș. La sud de Agnita s-au descoperit urme ale unei cetăți dacice, dar și cele ale unei așezări romane. La est de Agnita, în sol s-a descoperit o piatră funerară, resturile unui turn de strajă roman, precum și o fântână romană aflată în incinta unei curți din oraș. Alte descoperiri s-au făcut în apropierea satului *Ghijașa de Sus* (comuna Alțâna). La **Brădeni**, există o necropolă din epoca romană, sec. II – III, o cetate tumulară de incinerare, iar la **Arpașu de Jos**, o așezare fortificată, monument istoric, din cultura geto-dacă a sec. I a. Chr – I p. Chr. Alte situri arheologice, toate declarate monumente naționale, se găsesc la **Bratei** (epoca romană) și **Casolt**, comuna Roșia (sec. II-III).

Pe teritoriul microregiunii Hârtibaciu se află în jur de 150 de monumente istorice conform „Listei monumentelor istorice 2004, Județul Sibiu”, elaborată de Institutul Național al Monumentelor Istorice.

Fig. 10: Biserica fortificată din Alțâna¹³

România, se găsesc aici: în Valea Viilor și la Biertan.

Pe valea Hârtibaciului mai pot fi vizitate o serie de biserici ortodoxe, pictate de către cea mai importantă familie de pictori de biserici din Transilvania – familia Grecu (de exemplu **biserica „Sf. Nicolae” din Mohu, biserică „Sf. Vasile” din Fofeldea, biserică „Cuvioașa Paraschiva” din Țichindeal, biserică ortodoxă cu picturi - Ilimbav**). La o privire de ansamblu asupra stării în care se află aceste monumente, se constată că majoritatea ar necesita cel puțin lucrări minore de restaurare / reconstrucție care să permită o mai bună exploatare turistică, în timp ce în unele cazuri identificate sunt necesare proiecte majore de reabilitare (de exemplu biserică fortificată din Iacobeni).

Principalul oraș al regiunii este **Agnita**, atestat documentar în 1280. În anul 1376, orașul a dobândit dreptul de a ține târg. Ocupațiile principale ale locuitorilor erau agricultura și meșteșugurile, acestea din urmă practicate în cadrul diferitelor bresle. Poziția privilegiată a Agnitei în Evul Mediu, oglindea o importanță economică a localității, lucru care s-a păstrat până în secolul XX - în jurul anului 1900 în oraș existau două fabrici de spirt, o fabrică de cherestea cu mașini cu abur, o fabrică de oțet și o bancă. Centrul istoric, împreună cu o parte dintre casele din oraș, sunt incluse pe lista monumentelor istorice ale Ministerului Culturii. **Muzeul din Agnita** cumulează și sintetizează toată cultura și etnografia Văii Hârtibaciului, deținând 5.469 de bunuri culturale din domenii diferite: etnografie, arheologie, istorie, artă decorativă, numismatică, fotografii vechi, cărora li se adaugă colecția de carte. Colecții muzeale se mai găsesc în satele Dealu Frumos (Muzeul săsesc), Movile (obiecte bisericesti) și Alțâna (colecție etnografică).

Fig. 11: Biserica Cuvioașa Paraschiva din Țichindeal¹⁴

Fig.12: Vedere a orașului Agnita¹⁵

¹³ Sursa: <http://www.annuaire-mairie.fr/mairie-altana.html> - Cristi Comșa

¹⁴ Sursa: http://ro.wikipedia.org/wiki/%C8%9Aichindeal_Sibiu

¹⁵ Sursa: <http://agnetheln.ro/album/panorame/mari/10.jpg>

La începutul secolului XX, pe traseul Sighișoara – Agnita – Sibiu, a fost dată în folosință o cale ferată cu ecartament îngust, vestita „**mocăniță**”. Această legătură feroviară era de importanță majoră pentru dezvoltarea industrială a regiunii și traversa Valea Hârtibaciului pe toată lungimea ei, legând cele 3 orașe și alte 15 sate. În anii 60, secțiunea Sighișoara – Agnita a fost desființată, însă secțiunea Agnita – Sibiu a rămas funcțională până în anul 2001. În anul 2010, Fundația Mihai Eminescu Trust, a demarat o inițiativă de readucere în circuitul turistic a mocăniței, implicând consiliile județene Mureș și Sibiu și realizând un studiu de fezabilitate în acest sens. În prezent, acest proiect stagnează din lipsa fondurilor, singurele activități care se realizează în acest sens, fiind întreprinse de Asociația Prietenii Mocăniței, care face eforturi pentru curățarea liniei și pentru obținerea de susținere din partea celor avizați. Până la obținerea fondurilor necesare și reutilizarea întregii linii în scopuri turistice, o inițiativă a Asociației Mioritics aduce turiștii pe vechiul traseu al mocăniței. Este vorba de o „ciclodrezină”¹⁶, denumită Spiritul Secășelului, care funcționează pe un tronson între Agnita și Cornățel, pe o distanță de aproximativ 50 de km.

Fig. 13: Ciclodrezina de la Cornățel

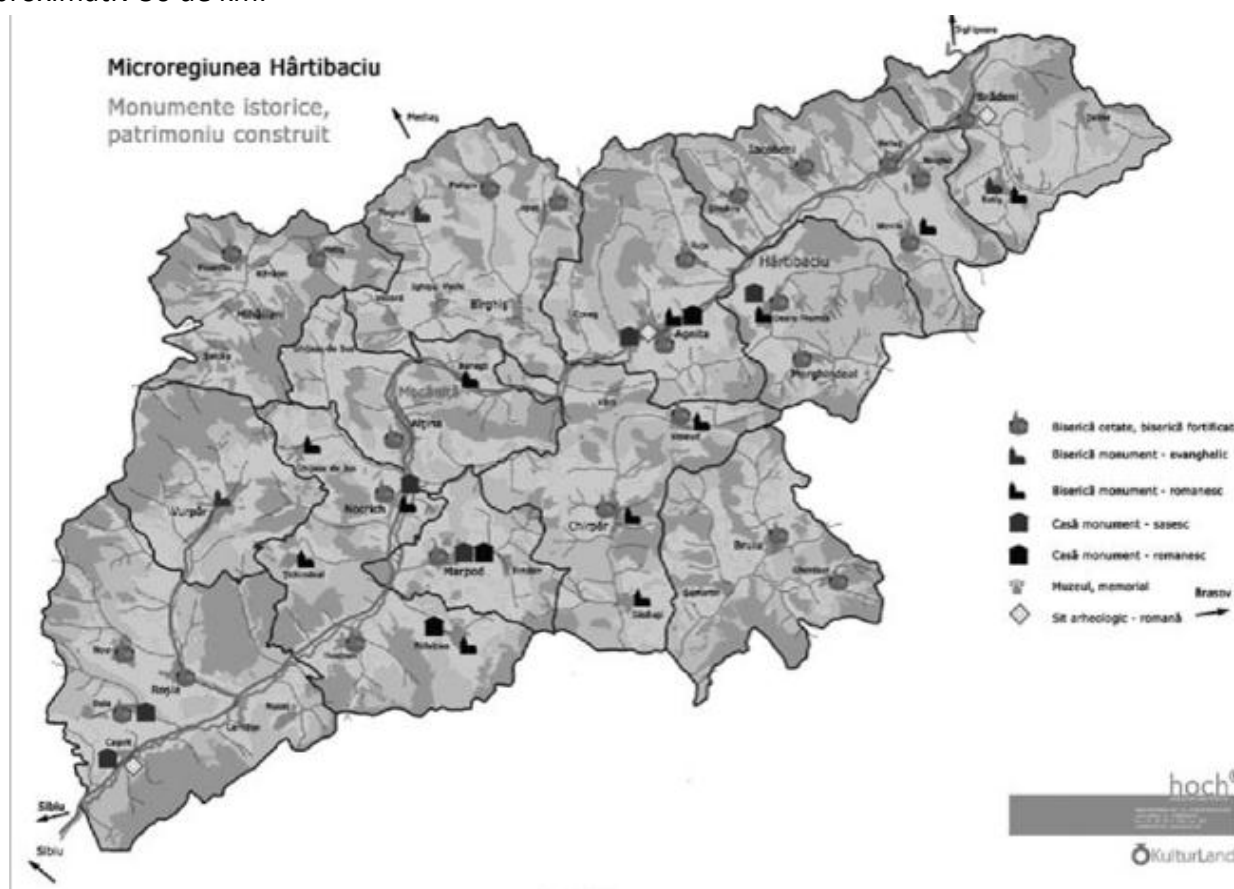

Fig. 14: Repartiția monumentelor istorice în microregiunea Hârtibaciu¹⁷

¹⁶ Ciclodrezina = drezina cu pedale: vehicul ușor, asemănător cu un vagonet, acționat cu pedale, care servește la transporturi ușoare pe o linie ferată.

¹⁷ Sursa: Plan de dezvoltare locală GAL Microregiunea Hârtibaciu, 2010

În zonă există și o serie de conace și castele care au aparținut nobilimii ungurești. **Conacul Apafi din Mălâncrav** a făcut obiectul unui proiect de renovare și includere în circuitul turistic finalizat recent. Un alt monument, un castel ce a aparținut familiei Apafi se găsește în orașul **Dumbrăveni**, în apropierea unui lac. **Castelul Apafi** datează de la mijlocul secolului XV. După moartea ultimilor membri ai familiei Apafi, castelul a devenit proprietate regală, iar Maria Tereza l-a dăruit grofului Bethlen Gábor. El a vândut moșia comercianților armeni, care au renovat castelul și au mutat aici primăria. Mai târziu, au amenajat locuri de cazare, și apoi spațiul a deservit armata. Conducerea actuală a orașului dorește să valorifice uriașa cladire. În câteva încăperi a început amenajarea unui muzeu care să prezinte rolul armenilor în formarea orașului, comunitatea și viața lor.

Mănăstirea Cârtă a fost, în evul mediu, un așezământ monahal cistercian din Țara Făgărașului, mănăstire filială a Abației Igris. Este unul dintre cele mai vechi și importante monumente ale stilului gotic timpuriu din Transilvania. Cistercienii este un ordin călugăresc originar din Franța, și raspândit în mai multe țări. Înființarea mănăstirii de la Cârtă a fost datată în anul 1202, în timpul regelui Emeric. Ulterior, regele Andrei al II-lea al Ungariei a prevăzut anumite privilegii pentru acest așezământ. Regele Matia Corvin a desființat mănăstirea în 1474, iar bunurile ei le-a transferat Bisericii Prepoziturii din Sibiu. Ansamblul mănăstirii se află în stare de ruină, doar o capelă fiind folosită până în prezent de comunitatea evanghelică săsească. Mănăstirea cisterciană Cârtă a deținut un rol major în istoria politică, economică și culturală a Transilvaniei medievale, cât și în introducerea dar și diseminarea artei gotice în spațiul intracarpatic. Mănăstirea se distinge prin ferestrele ovale mai mari spre est și prin prezența spiritului cavalerilor teutoni. Din interior se poate urca până în clopotniță, pentru o mai bună privire de ansamblu. A fost realizată și o machetă a complexului inițial (urmând ruinele și documentele păstrate).

Fig. 15: Manastirea cisterciana din Carta

Satul Biertan este unul din punctele actuale de atracție ale zonei. În afara renumitei bisericii fortificate, declarată patrimoniu UNESCO, satul mai găzduiește prima farmacie din spațiul rural transilvan, care și-a păstrat funcția până în prezent. În Biertan există și două ramuri ale conceptului de „eco-muzeu regional”, precum și o cramă unde au loc degustări de vinuri. Alte eco-muzee pot fi găsite la **Mošna, Valea Viilor, Sășăuș, Fofeldea sau Chirpăr**. În fiecare din aceste localități, multe dintre clădiri sunt declarate monumente istorice sau monumente arhitectonice și fac parte din Eco-muzeul Regional Sibiu. Fiecare localitate este prezentată ca un obiectiv de muzeu și de vizitat, iar în acest sens, rolul principal revine locuitorilor care îi vor primi pe turiști în casele și atelierile lor. Astfel, ecomuzeul reprezintă un instrument viabil de salvare a identității satului românesc.

În județ, mai pot fi vizitate câteva case cu valoare arhitecturală (în Dealu Frumos, Cașolt, Daia, Marpod sau Nocrich), precum și case memoriale ale personalităților culturale marcante care s-au născut, au trăit ori au activat în regiune: Georg Henning, Gheorghe Kolossi, Konradt Schmidt, Georg Lutsch, Friedrich Maurer, Mihail Barner, Mihail Jasch (Agnita), Adolf Gottschling și Paleologus Iacobus (Alțâna), Ioan Câmpineanu-Sava (Ghijașa de Sus), Livius Constantinescu (Ighiușu Vechi), Remus Radulet și Ilarion Cocisiu (Brădeni), Victor Pacala (Dealu Frumos), Samuel von Brukental (Nocrich), Laurean August Treboniu (Fofeldea), Teodor Aaron (Țichindeal) și Georg Hoprich (Daia).

Județul Mureș, mai precis arealul studiat, este poate cel mai cosmopolit dintre cele trei județe, deoarece aici au trăit și trăiesc atât comunități de români, cât și de sași, maghiari și rromi. Din punct de vedere istoric și al civilizației, aici se găsesc numeroase vestigii și urme ale tuturor etniilor care conviețuiesc de mai multe sute de ani. O serie de dovezi incontestabile ale existenței unor comunități încărcate de istorie, există încă din perioadele neolitic (cultura Petrești - Coțofeni), hallstattiană, romană, post-romană și prefeudală. Vestigii arheologice extrem de valoroase, și care mai apoi au intrat în colecțiile particulare și ale unor instituții, au fost descoperite pe teritoriul comunelor **Apold, Daia, Albești, Saschiz, Șaeș, Boiu, Daneș, Laslea, Vânători și Criș**, precum și în apropierea municipiului **Sighișoara**. O colecție, cuprinzând peste 1.000 de piese, a fost donată în 1987 Muzeului de Istorie din Sighișoara.

Ca și în cazul județului Sibiu, bisericile fortificate sunt specifice și prezente aproape în fiecare așezare: **Apold, Cloașterf, Șaeș, Daneș sau Vulcan**. Având ca inspirație Turnul cu Ceas din cetatea medievală Sighișoara, (numită pe atunci "capitala" sașilor din Transilvania), **cetatea medievală din Saschiz** a fost construită în secolul al XIV-lea. La 4 km nord de comună, se află o altă așezare extrem de importantă din punct de vedere istoric, datând din secolele II-III din epoca romană și inclusă în lista monumentelor istorice de interes național, de către Ministerul Culturii. Această așezare preistorică este numită **Cetatea Uriașilor (Huhnenburg)**¹⁸. O serie de săpături arheologice au scos la iveală fragmente de ceramică de tip Coțofeni, specifică anilor 2500 îHr.-1800 îHr, care se găsește în interiorul primelor cetăți locuite de pe teritoriul țării noastre.

Fig 16: Biserica fortificată din Apold¹⁹

Fig.17: Cetatea medievală din Saschiz²⁰

Comuna Albești este una dintre cele mai vechi comune mureșene din regiunea studiului, fiind atestată documentar în anul 1231. Aici funcționează, în memoria poetului revoluționar maghiar Petofi Sándor, un muzeu care îi este dedicat, precum și un monument vizitat de numeroși turiști din țară și străinătate.

Județul Mureș are cele mai multe castele medievale din România. Din cele 140 de castele incluse pe lista monumentelor istorice, 26 se află în acest județ. **Castelul Haller** din comuna **Mihai Viteazu** este un astfel de exemplu. Acest monument este unul aproape necunoscut, chiar și pentru sătenii din comună. Clădirea a fost ridicată în secol XVI și a fost locuită de una din familiile nobilimii

¹⁸ (cod LMI MS-I-SB 15412)

¹⁹ Sursa: http://www.biserici-fortificate.com/locations/apold_trappold/67/

²⁰ Sursa: <http://www.apivs.ro/caprimed/saschiz.php>

transilvănene. După cel de-al doilea război mondial, castelul a fost utilizat ca sediu al C.A.P.-ului, iar în prezent, el aparține unor cetățeni irlandezi, care l-au scos la vânzare. Ca în cazul multor altor construcții similare, lipsa lucrărilor de întreținere și restaurare își spun cuvântul: castelul este într-un stadiu avansat de degradare.

Castelul Bethlen din satul Criș, comuna Daneș este un castel construit în secolul XIV, când pe un promontoriu mai înalt al satului s-a ridicat o construcție din lemn cu rol de apărare împotriva Tătarilor. Pe zidurile vechiului castel princiar e imprimat blazonul familiei Bethlen. Castelul aparține acum unei nepoate a ultimului Bethlen care a locuit acolo. Începând cu perioada comunistă, castelul s-a ruinat treptat. Acum se mai păstrează doar o urmă a fostei locuințe princiare. Aparținând aceleiași familii nobiliare, **Castelul Bethlen din satul Boiu**, comuna Albești este situat la 7 km est de Sighișoara și la 3 km de drumul național Brașov-Sighișoara. Este înregistrat în Lista Monumentelor Istorice și se află în administrarea Ministerului Culturii din România. Construcția a fost ridicată în anul 1617 și a aparținut generalului oastei voievodului Transilvaniei, Wolfgang (mag. Farkas) Bethlen, comite suprem al comitatului Târnava și "arendator" al dijmelor. Este o construcție în stil renascentist, cu influențe baroce. Din 1948 a fost folosit ca depozit al secției de gospodărire Criș.

Fig.18: Castelul din Boiu în 1996

Fig.19: Castelul din Boiu în 2008

Fig.20: Castelul din Boiu în 2010²¹

Deși declarat monument istoric prin HCM 1160/1952, distrugerile și modificările fără aviz din perioada comunistă, împreună cu pagubele produse la inundațiile din 1970, au distrus în mare parte construcția. Conform unui studiu de fezabilitate, realizat în anii '90, au fost propuse patru variante de restaurare²²: hotel-restaurant, centru de studii și cercetări, reședință sau han pentru tineret, menite să valorifice multiplele potențe ale castelului: importanța istorică și arhitecturală, amplasamentul în

²¹ Sursa: <http://art-historia.blogspot.com>

²² Sursa: http://mures.ghidcazareromania.ro/obiective_turistice_mures/

stricta vecinătate a orașului Sighișoara, apropierea față de drumul național și posibilitatea reamenajării parcului. Până în prezent nici una din aceste propuneri nu s-a materializat, iar construcția continuă să se degradeze.

Castelul Alexius și Georgius Bethlen din Criș, comuna Daneș, a fost construit între secolele XIV și XVI și este cel mai frumos exemplar arhitectural renascentist al unei construcții destinate apărării și locuirii; a aparținut consilierului principelui, Georgius Bethlen. Castelul a fost locuit până la momentul

Fig. 21: Castelul Bethlen din Criș²³

naționalizării, în 1948, când domeniul a ajuns în gestiunea Sfatului Popular din Daneș. În 2007, după ani întregi de procese, castelul și parcul au fost restituite oficial moștenitorilor familiei Bethlen, în stare deplorabilă. Actualii proprietari încearcă obținerea de fonduri pentru restaurare; în acest scop a fost creată o fundație și se încearcă obținerea de fonduri europene. Conform propriilor declarații, proprietarii doresc să înființeze aici un centru cultural, un muzeu și o pensiune turistică.²⁴

Secțiunea regiunii studiate, care aparține administrativ de **judetul Brașov**, nu face nici ea excepție de la specificul zonei. Și aici există dovezi istorice ale existenței comunităților umane încă din cele mai vechi timpuri.

Piramidele de la Șona, din apropierea zonei Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt, mai precis în comuna Mândra, sunt de fapt 7 movile de pământ, așezate pe două șiruri paralele, cea mai înaltă dintre ele având cam 20 de metri înălțime. Deocamdată arheologii nu au stabilit cine le-a construit și în ce scop, dar ar putea fi vorba de morminte din perioada sciților sau epoca pre-dacă.

Vestigii arheologice din sec II-VII p. Chr, pot fi identificate în satul la **Hălmeag, Cincșor (com. Voila), Comăna de Jos (com. Comăna), Criș și Rodeș (com. Bunești)**, unde există urme de așezări din epoca bronzului, precum și așezări dacice, romane și prefeudale, declarate monumente naționale. Printre ele se află și **Cetatea Rupea**, care este unul dintre cele mai vechi vestigii arheologice de pe teritoriul României, primele semne de așezări omenești datând din paleotic și neoliticul timpuriu (5.500-3.500 i.H.). Cercetările arheologice au scos la iveală diverse obiecte din aceasta epocă; în

Fig.22: Cetatea Rupea²⁵

vremea dacilor, pe aceste locuri a fost ridicată cetatea Rumidava sau Ramidava. Mai apoi, așezarea devine castrul roman Rupes ("stâncă" sau "piatră").

Cetatea medievală Rupea a fost construită (și extinsă în secolele XIV și XVII), ca cetate și refugiu pentru satele din împrejurimi. În prezent este în stadiu de ruină, dar administrația locală face eforturi pentru restaurarea ei, lucrările de reparații începând în 2010, când accesul în cetate a fost interzis²⁶. Proiectul a primit 30 de milioane de RON prin Axa Prioritară 5, Domeniul major de intervenție

5.1 al Programului Operațional Regional, domeniu destinat restaurării și valorificării durabile a patrimoniului cultural. Mai mult, primăria derulează și un proiect cu Ministerul Culturii prin care sunt

²³ Sursa: http://mures.ghidcazareromania.ro/obiective_turistice_mures/castelul-alexius-si-georgius-bethlen--cris.html

²⁴ Sursa: Ziarul de Mures (articol 18 mai 2009)

²⁵ Sursa: <http://www.evz.ro/detalii/stiri/cum-renaste-scaunul-sasesc-la-rupea-914235.html>

²⁶ Sursa: <http://www.evz.ro/detalii/stiri/cum-renaste-scaunul-sasesc-la-rupea-914235.html>

promovate bisericile fortificate săsești. **Biserica fortificată din Rupea**, din secolul al XIV-lea, este unică prin picturile murale, dar și prin orga în formă de scoică. În plus, cei care vor să viziteze zona se pot opri și la **Muzeul de Etnografie** din localitate. Astfel de muzee mai pot fi vizitate și în **Comăna de Jos** sau în **Bunești**.

Biserici fortificate mai pot fi admirate și în **Cincșor, Cincu, Rodbav, Bărcuț, Șoarș, Ungra, Cața, Bunești, Criț sau Meșendorf**. Ultimele trei vor beneficia de lucrări de restaurare prin proiectul “Tezaur fortificate redescoperite – Dezvoltarea durabilă a regiunii Centru prin punerea în

Fig.23: Biserica fortificată din Viscri²⁷

valoarea a potențialului turistic al rețelei de biserici fortificate săsești din Transilvania” al Consistoratului Bisericii Evanghelice Sibiu, proiect finanțat prin POR 2007-2013 – DMI 5.1. **Satul Viscri** adăpostește una dintre cele mai spectaculoase biserici fortificate săsești, una din cele 6 înscrise în patrimoniul mondial UNESCO. Fundația patronată de Prințul Charles al Marii Britanii, Mihai Eminescu Trust, a renovat biserica și câteva case din localitate. În 2009, 11.000 de turiști din întreaga lume au venit să descopere biserica fortificată din Viscri²⁸. Tot aici funcționează și un **muzeu**, care deține obiecte tradiționale: lăzi ale vecinătăților, cutii ale breslelor și diverse unelte, piese de mobilier, porturi tradiționale, toate fiind detalii relevante despre organizarea comunităților săsești.

Biserica evanghelică-luterană fortificată din Hălmeag a fost construită în a doua jumătate a secolului al XI-lea și ilustrează faza de trecere de la romanic la gotic, sub influența cisterciană. Există o tradiție locală care plasează ridicarea bazilicii între anii 1160 – 1190, însă nu există izvoare scrise care să confirme această dată (deși în sec. al XVIII –lea s-a descoperit o piatră de temelie care avea inscripția: *Fundata Anno 1160 - 1190*). Este a doua ca vechime din Transilvania, după biserica fostei mănăstiri cisterciene din Cârța, județul Sibiu.

Fig.24: Biserica din Hălmeag²⁹

Bisericile ortodoxe pot fi găsite aproape în fiecare sat, unele dintre ele fiind extrem de vechi. Cea din Comăna de Jos, de exemplu, a fost ridicată în secolul al XVI-lea și pastrează încă picturile originale. În Comăna de sus, biserica ortodoxă a fost declarată monument de arhitectură. Totuși, cea mai veche biserică din zonă este biserica din Viștea de Jos. E socotit de unii ca cel mai vechi lăcaș de cult din Țara Oltului. Edificiul de cult prezintă contraforturi, ceea ce în regiune nu se mai întâlnește la bisericile românești.

3.3 - Cultură și tradiții

Regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt este o zonă a cărei principală caracteristică este multiculturalitatea. Comunitățile de români, sași, maghiari, evrei, romi etc, care au trait și trăiesc în continuare în acest areal, au dat naștere unui patrimoniu cultural extrem de bogat. Caracterul

²⁷ Sursa: <http://turism.bzi.ro/biserica-evangelica-viscri-brasov-5018>

²⁸ Sursa: <http://www.mediafax.ro/social/viscri-un-sat-parasit-din-romania-readus-la-viata-de-romi-si-germani-galerie-foto-7468625>

²⁹ Sursa: http://www.incogniterra.org/pages/tiles/recommend/Halmeag/recommend_halmeag_ro.jsp

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

dinamic și efervescent al vieții culturale a regiunii s-a bucurat de suportul îndelungatei tradiții populare, istorice și culturale, etnografice și artistice.

3.3.1 - Tradiții și legende

Zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt este așadar o regiune extrem de diversă din punct de vedere al peisajului, comunităților și culturilor, care trăiesc în armonie aici. Acest lucru a generat de-a lungul timpului, nenumărate legende și tradiții; iată câteva exemple:

Legenda cetății Rupea, jud Brașov - La mijlocul secolului al XIV-lea, așezământul a fost reclădit de sași ca cetate și refugiu pentru satele din zonă. Partea de legendă, care s-a transmis din generație în generație, este extrem de generoasă și cuprinde diferitele perioade de dezvoltare ale cetății. Se spune că Vlad Țepeș a zăbovit o perioadă în această cetate. În apropiere se află o fântână, construită în 1623, adâncă de 59 metri, care are și ea o legendă: dacă un cuplu bea apa din fântână, ei vor rămâne veșnic împreună. Romanticii cred că de această poveste este legat și faptul că la spitalul din Rupea a avut loc prima naștere în apă din România. Legende mai spun că la Rupea s-ar fi sinucis Decebal³⁰.

Legenda uriașilor este legată de Cetatea Uriașilor din Saschiz, jud Mureș. Se spune că niște localnici gălăgioși, trecând pe lângă poarta cetății, au fost luați de aceștia cu car cu boi cu tot, și pedepsiți pentru îndrăzneala lor de a sfida cererea uriașilor de a nu vorbi în preajma lor. Cei care au văzut uriașii luându-le tovarășii s-au speriat și i-au sfătuit pe toți ceilalți săteni, să ocolească cât pot cetatea, pentru a nu-i mai supăra pe uriași. Pentru a se feri, localnicii au adunat, de pe coastele dealurilor, toate pietrele rotunde pe care uriașii le-ar fi putut arunca peste ei și le-au înșirat, la porțile caselor lor (legătura cu "flostar-ul" – stilul de pavare cu pietre, tradițional pentru drumurile din sat).

Legenda castelului Bethlen de la Cris, jud Mureș este legată de fantomele care se pare că bântuie locul. Se spune că o contesă nu l-ar fi iubit pe soțul său și, din dragoste neîmplinită, ar fi înnebunit, iar de atunci bântuie pe holurile castelului.

Legenda satului dispărut Divaldis (Divalău, Venișdivan), de pe teritoriul actualei comune Saschiz, jud Mureș. Se spune că aceasta era una din cele 7 localități care au contribuit la ridicarea Cetății din Saschiz, iar locația sa nu este cunoscută cu exactitate. Satul a fost situat între satele Saschiz, Daia și Cloșterf, dar nu a fost consemnat în nici o scriere, pentru că populația nu era adusă, ci era băstinașă. Legenda spune că Divalda, doamna regiunii, fiind pe moarte, a transmis Saschizenilor și Cloștorfenilor că cei care au să o găsească moartă și se vor ocupa de înmormantarea ei, aceia vor deveni stăpânii pământurilor ce îi aparțineau. Pe rând, o zi unul, o zi altul, veneau să o îngrijească pe "înzestrata Divalda", sperând fiecare să-l "pălească norocul". În ziua ultimului serviciu, Saschizeanul și-a dat seama că Divalda nu o s-o mai ducă mult și s-a gândit să vină și a doua zi, peste rând. Cloștorfeanul a venit după rând, a găsit-o pe Divalda moartă și a fugit în Cloșterf, fericit, să anunțe evenimentul. Saschizeanul, isteț, a pornit și el de dimineață, cu carul, a ajuns după ce plecaser Cloștorfeanul, a găsit-o pe Divalda moartă, a așezat-o în car și a adus-o în Saschiz. Când s-a întors Cloștorfeanul, Divalda "se ridicase la cer", dispăruse. De atunci, ținuturile Divalda și Venișdivan aparțin Saschizului.

Tot de aici provine și Legenda profesorului Grigore care a scăpat satul de invazie, în a treia zi de Rusalii, adunând copiii și mamele, îmbrăcați de sărbătoare, înaintea militarilor invadatori și le-au oferit un buchet de flori și un spectacol cu dansuri, cântece și poezii. Impresionat de tratație,

³⁰ Sursa: <http://www.topbusiness.ro/romania/archive/article/CetateatRupea,tumbratluitDecebal.html>

comandantul companiei a dat ordin militarilor săi ca, în timpul trecerii prin Saschiz să nu se-atingă „de-un fir de păr de-al nimănui”, să nu facă nici o pagubă în gospodării. În memoria acestui eveniment, sașii au instituit un obicei pe care l-au respectat cu sfințenie : petrecerea celei de-a treia zi de Rusalii pe Braniște, în locul unde, cum spune legenda, copiii au întâmpinat compania militară. Sute de ani la rând, sașii organizau banchete, serveau bunătățuri și dansau pe ritmurile muzicii de fanfară. Obiceiul s-a păstrat până la jumătatea anilor 1950³¹.

Legendele Piramidelor de la Șona, comuna Mândra, jud Brașov sunt învăluite în mister. Unii spun ca Guruietii din Șona sunt morminte dacice ale unor mari conducători. Alte păreri pun evenimentele ciudate petrecute în apropiere (vulpi care dispar cu totul în piramide) pe seama unor fenomene supranaturale. Bătrânii satului sunt convingși că piramidele de pământ au legătura cu sanctuarele dacice de la Burebista.

Fig.: 25: Camera divortului din Biertan

Legenda turnului din Biertan în care erau închise pentru două săptămâni cuplurile care vroiau să divorțeze. Ambilor li se dădea o singură farfurie, o lingură, o furculiță, o cană și un singur pat pe tot timpul șederii. Se pare că această metodă a funcționat timp de câteva secole, deoarece doar un singur cuplu a mai divorțat după ieșirea din turn.

Legenda dispariției satului Androchel, Ghiașa de Jos, comuna Alțâna are chiar mai multe versiuni: unele datează din secolul trecut și sunt legate de primul război mondial. Altele, sunt mult mai vechi, legate de dispariții misterioase. Așezarea apare și într-un document oficial sub numele de Androchel. Mărturiile arheologice ale existenței unei comunități în zonă sunt păstrate la Muzeul de Istorie din Sibiu. În cultura populară se mai păstrează de pe atunci anumite blesteme: „Hi te-ai hi prăpădit muma-ta ca Androchelul” sau „Du-te de te-ai prăpădit ca Androchelul”. Ambele variante converg asupra faptului că, prin prăbușirea clopotnitei bisericii, clopotul s-a îngropat adânc în pământ, iar peste el și în jurul lui au crescut bălării. După mult timp, clopotul mare a fost dezgropat și așezat în turnul Bisericii Evanghelice din Alțâna. De atunci, clopotul a fost solicitat în diverse rânduri de către sibieni, ajungându-se la tentative de a-l recupera chiar și cu forța³².

Legenda cocoșului din Tara Bârsei spune că în sec. al XIV – lea, în timpul unei invazii tătărești, populația s-a retras în cetate. Invadatorii au pustiit localitatea, dar la retragere au auzit un cântec de cocoș în cetate și astfel locuitorii ascunși au fost descoperiti. Cetatea a fost asediată, iar supraviețuitorii au hotărât împușcarea cocoșului care i-a trădat. Această legendă este păstrată până azi, cu ajutorul unui obicei, respectat an de an: Împușcatul cocoșului.

Legenda lolelor este legată de năvălirile turcilor în zona Târgului Agnita. S-a opus o femeie curajoasă pe nume Ursula, care s-a costumat în cârpe și s-a încins cu talângi de toate mărimile, pentru a face zgomot cât mai mare. După ce a pus să i se deschidă poarta cetății, femeia s-a năpustit asupra asediatorilor, pocnind din bici și urlând. Turcii, superstițiosi din fire, au luat-o la fugă și astfel Agnita a fost salvată.

³¹ Sursa: <http://www.povestisaschizene.ro>

³² Sursa: Legendă locală culeasă pe cale orală de către Marius Halmaghi și Constantin Ionașcu din zona comunei Alțâna și publicate în „Micromonografia comunei Alțâna”, Sibiu, 1998 ISBN 973-9213-31-6

3.3.2 - Ocupații tradiționale

Organizarea cetăților și satelor medievale, împărțite pe bresle meșteșugărești a favorizat și întreținut dezvoltarea unor ocupații tradiționale, unele păstrate până în prezent. Existența târgurilor fixe, legate în mare parte de sărbătorile religioase din timpul anului, dar mai ales multiculturalismul regiunii (comunități de români, rromi, unguri și sași) au contribuit la păstrarea meșteșugurilor dintre cele mai diverse, precum:

- ☞ *prelucrarea lemnului*: dogărit, mobilier, lăzi de zestre, unelte și vase din lemn (unelte agricole, ustensile casnice, unelte legate de păstorit etc), tipare de caș cu bogate creștături decorative specifice zonei; instrumente muzicale (fluier, caval, cimpoi); bățele și toiage; unelte legate de industria casnică textilă (furci de tors simple, vartelnite, sucale, brâgle, războaie de țesut, fuse simple);
- ☞ *rotăritul* asociat cu construcția de căruțe;
- ☞ *împletitul nuielor* din crenguțe de răchită și de alun pentru coșare, garduri, măhuri etc;
- ☞ *creșterea animalelor* și obținerea de specialități alimentare;
- ☞ *cojocăritul și prelucrarea pielilor în general*, consecință firească a activității de creștere a animalelor;
- ☞ *prelucrarea metalelor* (fierari, căldărari, argintări etc);
- ☞ *prelucrarea pietrei și a cărămidei* (pentru țiglă, cuptoare și sobe);
- ☞ *arta textilelor* se bazează pe prelucrarea lânii (tors, vopsit, cusut, brodat) - ca produse finite ale acestei activități sunt: diverse componente ale costumurilor populare (ițari, pantaloni, haine, fote, brâie), ștergare, fețe de pernă, de masă, peretare, covoare etc.
- ☞ *dogărit* (butoaie pentru păstrarea băuturilor alcoolice, căzi, găleți, ciubărașe pentru oierit sau pentru flori);

3.3.3 - Gastronomie

Deși gastronomia este în general un punct de atracție important pentru turiști, în zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, cu puține excepții, acest potențial nu este nici el valorificat cu adevărat. În fiecare dintre zonele etno-folclorice există specific gastronomic imprimat de diferitele culturi și de activitățile agricole caracteristice zonei (de exemplu creșterea bivoliilor în Țara Oltului, Valea Târnavelor și Valea Hârtibaciului):

- Produsele de panificație: pâine tradițională dintr-un aluat special, coaptă pe vatră în cuptoare tradiționale și prăjituri cu rețete transmise din generații;
- Produse apicole cu miere obținută din specii de plante tradiționale rare sau în pericol de dispariție
- Produse conservate: murături variate, gemuri obținute din fructe salbatice, de livadă sau de grădină;
- Produse lactate din lapte de oaie, vacă sau bivoliță
- Produse din carne specifice, afumate tradițional;
- Băuturi și aperitive obținute din fructele de primăvară-vară în principal (flori de soc, vișine, zmeură etc)

Valoarea gastronomiei este strâns legată de agricultura ecologică, îndeosebi dezvoltată în cele trei regiuni amintite mai sus, chiar dacă încă nu este certificată în acest sens decât în mică măsură. Varietatea produselor gastronomice și mai ales metodele tradiționale de obținere a materiilor prime, dar și felul în care sunt gătite, sunt principalele atuuri care ar trebui însă promovate mai mult. Până în prezent, în foarte puține locuri, și doar cu ajutorul unor organizații non-guvernamentale, s-au făcut eforturi de valorificare a gastronomiei tradiționale. Cele mai cunoscute locații de acest fel sunt comuna Saschiz, unde Fundația ADEPT a reușit să creeze chiar un brand al produselor locale, care se bucură de succes, și satul Hosman.

3.3.4 - Portul popular

În toată regiunea Hârtibaciu – Târnavă Mare – Olt zestrea etnografică este deosebit de bogată. Cel mai de preț lucru pentru tradiția zonei îl reprezintă costumul popular, păstrat în anumite locuri până în zilele noastre și purtat la zile de sărbătoare și la nunți. Diversitatea comunităților care locuiau și încă locuiesc în acest spațiu (români, rromi, sași, maghiari, secui etc) crează un potențial extrem de mare din punct de vedere etnografic, dar care este valorificat în foarte mică măsură.

Portul românesc este extrem de diversificat. Costumul femeiesc se caracterizează prin ornamente sobre (*altițe* și *pui* – motive decorative de-a lungul mânecii, custe cu arnici negru) și o cromatică similară, prin prezența *fodorilor* și prin dimensiunile relativ reduse. Cămășile ardelenesti, fiind mai scurte, au așa-numitele poale, care pot fi sau nu prinse de cămașă și peste care se așează catrințele. Pieptarele ardelenesti sunt recunoscute prin croiul și ornamentația sobră. Atât în portul femeiesc, cât și în cel bărbătesc lipsesc tradiționalele opinci; se poartă ghete, bocanci, pantofi, *papuci cu tureac* sau cizme (numite *cizme crețe* în zona Tarnavelor).

a. *Valea Hârtibaciului* are 2 subzone etnografice³⁴:

- Agnita: Cașolt, Cornățel, Nucet, Chirpăr, Țichindeal, Nocrich, Alțâna, Retiș
- Satele de pe Valea Veseudului : Chirpăr și Sășăuș

Portul femeiesc se caracterizează prin cămașa lungă, prinsă de poale, cu o cromatică largă și ornamente colarate. Pieptarele sunt decorate cu flori roșii, iar șurțul negru are ciucuri lungi în partea de jos. Catrința are ornamente care variază în funcție de vârstă, categorie socială sau sezon.

Fig. 26: Port din Valea Hârtibaciului³³

Fig 27: Port din comuna Retiș³⁵

Fig 28: Port din comuna Alțâna³⁶

³³ Sursa: <http://www.traiestromaneste.ro/2011/01/10/portul-popular-ardelenesc-sibiu/>

³⁴ Sursa: Costumul popular din Transilvania - Zona Sibiu - ing. Ciobanu Doina

³⁵ Sursa: <http://retis.ro>

Costumul bărbătesc are cioarecii confecționați din pânză albă pentru anotimpurile friguroase și din pânză în anotimpurile calde, și sunt strânsi pe picior. Chimirul este prevăzut cu mici buzunare în care se depozitau tutun, bani etc. Pălăria este confecționată din pâslă neagră, iar cea a junilor este împodobită cu flori și mărgelile. În prezent, majoritatea costumelor populare purtate sunt colorate în întregime în alb și negru.

b. Valea Tarnavei Mari are și ea două sub-zone în regiunea studiată:

- Târnava Mare –zona Sighișoara, Apold, Șaeș, Daneș
- Rupea (Bunești, Viscri, Cloașterf etc)

Bărbații purtau pălărie, cămașa albă scoasă peste pantaloni, cu mijlocul încins cu șerpar, cioareci, pălărie de păr cu borduri mici și peste pieptar o haină de lână în timpul iernii, iar în unele locuri cojoc. Pantalonii erau strânsi pe picior, purtați întotdeauna cu cizme. Capul femeilor era învelit cu o maramă, cusută cu alesături. Șorțul și catrința au fost înlocuite tot mai mult cu rochia de stofă produsă în fabrică.³⁷

Fig. 29: Port de pe Valea Tarnavelor

c. Țara Oltului cuprinde zona satelor Beclean, Voila, Comăna, Șercaia, Mândra etc. Aici costumul femeiesc are poalele prinse de ie și nu sunt decorate. În partea din față, șorțul negru este format din două foi, care se prind una de alta cu cheiță, iar în partea din spate catrința roșie este formată dintr-o singură foaie, din care ies ciucuri în partea de jos. Aceasta este un indicator al stării civile, catrințele fetelor nemăritate fiind foarte bogat ornamentate, pe când în cazul femeilor măritate motivele se simplifică. Acoperământul capului are denumirea de velitură, fiind un semn distinctiv al femeii măritate și confecționată din pânză. În zilele de sărbătoare, fetele aveau părul descoperit, cu peschine (cununi de flori artificiale) prinse, iar la urechi, păune. În ceea ce privește costumul bărbătesc, elementul de specificitate este dat de mâneca dreaptă, largă, croită dintr-o singură foaie. Gulerul este lucrat separat și aplicat apoi. Predomină negrul și roșul, cu ajutorul cărora sunt decorate gura și mânecile cămășii.

Fig. 30: Port din zona Comăna³⁸

Portul săsesc e confecționat aproape în întregime numai din produsele fabricilor textile.

Femeile poartă capul acoperit, corpul învelit cu rochie de stofă, mai bogat împodobită sau mai simplă, după ziua de lucru sau de sărbătoare, și după bunăstarea materială a gospodinei. Mai demult, femeile purtau și zeghea. Peste rochia încrețită se mai purta câte un pieptar albastru sau roșu.

Fig 31: Port săsesc din zona Mediasului³⁹

Fig.32: Port săsesc din Apoldu de Jos⁴⁰

Fig 33: Port săsesc din zona Rupea⁴¹

³⁶ Sursa: <http://www.romaniangallery.com/Romania>

³⁷ Sursa: <http://romaniainterbetica.memoria.ro/judete/tarnavamare/index.html>

³⁸ Sursa: <http://www.bzf.ro/festival-popular-la-comana.html>

³⁹ Sursa: <http://www.romaniangallery.com/Romania/saxon/medias/Mediasch1880.jpg>

⁴⁰ Sursa: <http://www.romaniangallery.com/Romania/saxon/lander/landerMann.jpg>

Portul unghuresc și cel secuiesc sunt caracterizate de rochii colorate, cu cămașă albă, fustă colorată, care avea ca bază culoarea gri, pentru femei. Costumul bărbătesc este compus din izmene, cioareci, laibere, cizme de piele și pălării mari pe cap.

Fig 34: Port maghiar⁴²

Fig 35: Port maghiar⁴³

Fig 36: Port secuiesc⁴⁴

Portul țigănesc (rrom) se compune dintr-o fustă numită "rohta" , șorț - "katrint" , batic - "dikhlo" , cămașă - "gad" , jupă - "podea", batic mare pe spate ("dikhlo baro") și o traistă - "tisi". Culorile materialelor vorbesc de starea de spirit a femeilor rrome. Albastru-verzui înseamnă suflet trist, galbenul și portocaliul înseamnă fericire, iar roșu-rubiniu înseamnă dragoste. Părul împletit este un alt element tradițional. Numărul de codițe destăinuie starea socială: fetele fecioare poartă trei codițe, iar femeile măritate, două. În păr se prind și bănuți de argint, numiți "bisarea". Dintr-un costum complet nu pot lipsi brățările din metal, care au rolul nu doar de a înfrumuseța, ci sunt parte a ritualului, într-un dans. Portul țigănesc din România este identic cu cel al unui trib din India de Nord, din regiunea Punjabului⁴⁵, dar are și influențe ale comunităților săsești (pălăria rromilor hârtibăceni este aproape identică cu cea săsească).

Fig 37: Port de căldărari - femeie

Fig 38: Port bărbătesc de rrom

Fig 39: Port de lingurari - femeie⁴⁶

3.3.5 - Arhitectură și gospodărie

Prezența populației săsești a contribuit la conturarea unui specific și în arhitectura populară, fondul vechi al acesteia fiind format din construcții de lemn cu acoperiș învelit cu paie. În sec. al XVIII lea și al XIX-lea, populația săsească a trecut la construcțiile de cărămidă, înlocuind învelitorile din paie cu țiglă, ceea ce a influențat întreaga arhitectură a zonei⁴⁷. Localitățile, indiferent dacă istoria lor a fost marcată preponderent de populația română sau de cea săsească, sunt în cea mai mare parte sate cu case aliniate de-a lungul unei străzi principale. Cu străzile mediane drepte și lungi, localitățile „săsești” au un aspect mai organizat; localitățile „românești” sunt mai înghesuite și par să se fi

⁴¹ Sursa: <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoSAXON.htm>

⁴² Sursa: http://www.muzeulastra.com/2010_06_01_archive.html

⁴³ Sursa: <http://www.romanianmuseum.com/Romania/MAGYAR/mures1.jpg>

⁴⁴ Sursa: <http://www.muzeul-etnografic.ro/expozitia-permanenta/portul-popular.php>

⁴⁵ Sursa: http://www.sibiul.ro/download-pdf/stiri-locale-sibiu/moda-tiganeasca_3478.pdf

⁴⁶ Sursa fig. 37,38,39: <http://www.romanianmuseum.com/Romania/RomaniaEthnoRrom.html>

⁴⁷ Sursa: http://www.adrcentru.ro/Document_Files/Turismul%20rural%20si%20agroturismul_0hrwf7.pdf

dezvoltat, în timp, de-alungul unor cărări întortocheate. În toate localitățile, configurația tradițională a gospodăriilor are la bază o formă medievală a gospodăriilor cu trei laturi. De dimensiuni foarte variate, aceste gospodării constau dintr-o casă de locuit cu așa-numită „cameră bună” orientată spre stradă, lângă care se află poarta mare și o portiță pentru accesul persoanelor, acestea fiind cateodată incorporate într-o parte a casei, construită deasupra și cu un aspect mai impunător.

Fig 40: Viscri, jud Brașov⁴⁸

Fig 41: Saschiz, jud Mureș²⁸

Fig 42: Alma Vii, jud Sibiu²⁸

În multe gospodării mai există – dacă nu a dispărut din cauza lipsei de spațiu în urma partajului succesoral – o altă clădire mai mică, cu bucatărie de vară, orientată tot spre stradă. Casa de locuit se continuă de obicei cu un grajd, în prezent modificat pentru a servi drept spațiu de locuit sau bucatărie de vară. În latura din spate, curtea se încheie cu o șură transversală, în spatele căreia se află, în cazul gospodăriilor mai vechi și mai mari, o livadă utilizată și ca fâneață.

Deși există și situații fericite, în care arhitectura este păstrată și conservată cu ajutorul unor organizații non-guvernamentale, din păcate, lipsa unor reglementări sau regulamente legate de modul și limitele în care se pot renova sau restaura casele tradiționale, își spune cuvântul. Astfel, din lipsa fondurilor sau din unele cauze ce țin mai degrabă de gusturile personale sau de o proastă înțelegere a „modernizării”, proprietarii aleg variante de renovare care elimină autenticul și tradiționalul casei, după cum se poate vedea în pozele de mai jos. În anul 2010, Consiliul Județean Sibiu și agenția germană GTZ au demarat un proiect pentru salvarea arhitecturii rurale tradiționale din județ, cu scopul de a crește potențialul satelor pentru turismul rural.

Fig 43: Casa Biertan, jud Sibiu

Fig 44: Județul Sibiu⁴⁹

Fig 45: Vânători, jud Mureș

Fig 46: Rupea, jud Brașov

Conservarea arhitecturii tradiționale este inclusă pe lista de priorități ale tuturor strategiilor de dezvoltare, atât la nivel județean, cât și la nivel local.

3.3.6 - Obiceiuri

Ca pe tot teritoriul României, obiceiurile din regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt sunt strâns legate de principalele momente ale anului, marcând evenimentele religioase (Crăciun, Paști, Sf. Maria etc), astronomice (solstițiu, diferitele anotimpuri etc) cât și cele legate de muncile câmpului și de agricultură (arat, seceriș, cules etc).

⁴⁸ Sursa: <http://turistintaramea.blogspot.com>

⁴⁹ Sursa: http://www.hoinareala.ro/noutati/200000_de_euro_pentru_salvarea_satelor_traditionale_sibiene/

Fig. 47: Kronenfest - Rupea⁵⁰

Kronenfest (sărbătoarea cununii) este o ceremonie de vară (29 Iunie - Sf Petru și Pavel – singurii sfinți din religia luterană), specifică comunităților săsești din zona etnografică Rupea – Viscri, Bunești, Fișer, Dacia. Ea marchează schimbarea anotimpurilor, de la primăvară la vară, devenind o sărbătoare a florilor și a vegetației abundente. Pregătirile pentru eveniment încep cu câteva zile mai devreme, când tinerii ies împreună pe câmp pentru a culege flori. Cununile sunt împletite cu cele mai intens colorate flori. În varful coroanei este așezată o cununiță de

flori de grădină ornată cu panglici colorate, apoi cununa este agățată de un stâlp, care este apoi amplasat în grădina casei parohiale. În dimineața zilei în care are loc ceremonia, sătenii se îmbracă în costume populare și merg la slujbă, după care se adună în jurul cununii. Un fecior este ales să se urce pe stâlp cu o sticlă de țuică agățată de gât, de unde va susține un scurt discurs în germană, care s-ar traduce astfel: „Dumnezeu să ne dea o vară bună, ca să se faca bucatele, să ne păzească de vremuri grele”. În timp ce coboară, în acompaniamentul fanfarei, ia ghirlanda cu panglici din vârful cununii și invită fetele la dans. Astăzi, „Kronenfest” mai este sărbătorit doar în câteva sate izolate, precum Viscri ori Fișer.

Obiceiul legat de terminarea secerișului din Viștea, Comăna se desfășoară în perioada iulie-august în fiecare an. Obiceiurile nelegate de date fixe fac și ele parte din patrimoniul spiritual al comunității săsești. Cel legat de terminarea secerișului a avut în Transilvania o mare răspândire, cuprinzând ritualuri care astăzi și-au pierdut din semnificația inițială. Obiectul ritual numit buzdugan, cruce după forma ce i se dă, constituie subiectul principal al ceremoniei, fiind format din mănunchiuri de spice pe care secerătorii le aduc la casa gospodarului după ce au terminat seceratul. În satul tradițional obiceiul avea trei funcții inițiale: socială-clacă, al ritului agrar și al manifestării folclorice. Cununa sau buzduganul se realiza din cele mai frumoase spice și întotdeauna se lăsau câteva neculese pentru a nu se lua holdei întreaga putere roditoare. Grâul avea o semnificație aparte în comunitatea tradițională, deoarece este văzut ca un element care permite obținerea unor recolte magice (în fiecare sac de grâu punându-se un pumn de grâu din cunună). Practica legată de fertilitate era asociată cu cele legate de relațiile matrimoniale, spicele de grâu împletindu-se în cununițe de căsătorie, dar în același timp, se puneau și la steagul de nuntă. După apariția creștinismului, imaginea cununii și a grâului capătă conotații religioase, ele reprezentând imaginea Mântuitorului ce se află pe bobul de grâu. Menținut ca obicei numai în unele sate din Țara Oltului, Comăna de Jos, Comăna de Sus, Drăguș, Viștea, astăzi el se prezintă ca un spectacol fără semnificațiile inițiale. Cântecul de cunună, care fac parte din stratul cel mai vechi al folclorului, sunt păstrate în puține sate și nu se cunosc în totalitate.

Momentul începutului aratului era, de obicei, celebrat în cadrul familial, el căpătând o amploare mai mare doar când această muncă se făcea într-o tovărășie de tip tradițional, când avea loc și petrecerea.

⁵⁰ Sursa: <http://www.siebenbuenger.de/zeitung/artikel/kreisgruppen/6826-erfolgreiches-kronenfest-in.html>

Plugarul își are originea în unele credințe magice, anterioare creștinismului: gospodarului care ieșea primul la arat în primăvară, pe de o parte devenea pentru tot anul respectiv un element mediator între populația satului și forțele supranaturale, iar pe de altă parte, era investit de colectivitate cu puteri obștești. Ceremonia obiceiului plugarului începe cu un moment ludic, flăcăul ce a ieșit primul la arat, înștiințat de această calitate a sa în prealabil de către ceata de feciori, se ascunde în gospodărie, trebuind să fie căutat de ceilalți membrii ai comunității. O dată găsit, Plugarul este încins peste hainele de lucru cu borțe și i se pune o cunună pe cap; este

Fig. 48: Plugaru – com. Vad⁵¹

Fig. 49: Nunta cu calarasi⁵²

suit pe o grapa și dus pe umeri de flăcăi la râu. Alaiul, la care participă tot satul, se oprește pe malul râului unde, după ce și ceilalți feciori se încing cu verdeață, grapa este aruncată în apă, Plugarul se suie pe ea și începe să îi stropească pe cei de pe mal. După această ceremonie, alaiul se întoarce la casa Plugarului, unde are loc un ospăț. Astăzi, obiceiul și-a pierdut caracterul lui inițial, acordându-se

mai multă importanță elementului exterior decorativ și fiind prezentat ca un mare spectacol cu joc mimic, costumații, muzică și dans.

Nunta cu călărași este un obicei foarte vechi, din regiunea orașului Rupea. Acesta s-a transmis din generație în generație de-a lungul timpului și niciodată nu s-au făcut abateri de la momentele nunții.

Sezătorile se țineau în postul Crăciunului și erau structurate pe grupuri de fete de aproximativ aceeași vârstă. Astfel că existau mai multe concomitent. Se țineau în casele

fetelor de măritat și se lucra câte ceva (fie torceau cânepă, fie lână, fie brodau sau țeseau) și se cânta și se doinea împreună cu feciorii și sub stricta supraveghere a părinților și a celor mai bătrâni. Era un prilej de cunoaștere a fetelor și feciorilor de însurat, se spuneau snoave și pilde de către cei mai în vârstă.

Dărdaica este un obicei specific satului Dacia dar și altor comune apropiate (Jibert și Lovnic), care se organiza de Sfântul Petru și Pavel, pe 29 iunie. Se confecționa din timp un par foarte înalt, care se înfigea în locul de petrecere din mijlocul satului, iar în vârful acestuia se fixa o cutie în care se puneau fructe, cârpe frumoase și bani. Flăcăii se întreceau apoi să urce dărdaica până în vârf, iar flăcăul care urma să se căsătorească în acel an, avea întâietate la dărdaică. Dacă ajungea, lua pentru el tot conținutul cutiei. Dacă nu, venea altul la rând. Unii, mai inventivi, se ungeau din timp cu miere ca să nu alunece de-a lungul parului. După ce un flăcău câștiga dărdaica, urma jocul în jurul ei. Sărbătoarea se făcea după liturghie, în fața casei parohiale.

Colindatul de Crăciun se petrecea în seara de ajun, pe 24 Decembrie. Feciorii îmbrăcați în costum național cu saricile pe ei și căciuli, se adună la gazdă, împreună cu muzicanții tocmiți. Primul care intră în casă este "Ghirâul", apoi "Colacarul", "crâșmarul" și restul feciorilor. De la preot pleacă să colinde tot satul. Sărbătorile de iarnă se încheie cu "bardoază" – feciorii se îmbracă în urși, se

⁵¹ Sursa: <http://www.iubescbrasovul.ro/evenimente/cultura/obiceiul-traditional-plugarul-in-satul-vad.htm>

⁵² Sursa: <http://www.turculturalbrasov.ro/galerie-foto/zona-rupea-folclor/folclor-si-arta-populara-in-zona-rupea.html>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

maschează și colindă tot satul, murdărindu-i pe cei întâlniți în cale cu funingine. În comuna Saschiz, din județul Mureș, repertoriul de colinde conține și cântece vechi, păstrate doar aici ("Norul").

Fosnic este un obicei sărbătorit în luna ianuarie, în zona Rupea – Bunești - Dăișoara, sub semnul Unirii Principatelor Romane. Este considerat un obicei săsesc preluat și de români. La acest obicei pot să participe toate familiile din sat, însă trebuie să fie pereche căsătorită. Aceștia aduc de acasă mâncare, cântă și dansează hora. Petrecerea este organizată de cinci perechi (localnici) care aduc muzica, pregătesc mesele și oferă fiecărei familii băutură: rachiu, vin, bere, suc, fructe, sărățele.

Întâlnirea vecinătăților, denumire preluată de la asociațiile similare din satele săsești. Fiecare vecinătate organizează în cadrul Căminului Cultural câte o masă lungă, pe care așează produse alimentare aduse cu cosul de acasă. Fiecare se așează lângă un vecin de casă și petrec împreună, mănâncă împreună și dansează hora îmbracați în portul popular. În vecinătate intră numai familiile legal constituite și care au întemeiată o gospodărie. Membrii vecinătăților se ajută între ei cu bani, produse agricole, alimente și forță de muncă în cazul unor catastrofe, participă la cele mai importante evenimente din viața (nuntă, înmormântare), se ajută să-și construiască o casă la muncile câmpului. De asemenea, gospodarii din vecinătate participă la muncile publice: curățarea și îngrijirea străzilor și a fântânilor, săparea șanțurilor sau repararea podețelor afectate de inundații.

Balurile populare erau evenimente unde sătenii se întâlneau, socializau și petreceau, purtând costume populare.

De sărbătoarea Rusaliilor aparțin o sumedenie de datini, credințe și rituri religioase populare, legate de pomenirea generală a morților din sâmbăta precedentă (Sâmbăta morților sau Moșii de vară). Sărbătorirea Rusaliilor la Viscri aduna întreaga suflare a satului, ținând cont și de Rusaliile ținute după Paștele Catolic, cât și Ortodox. Tot satul ieșea la câmp, unde se sfințeau holdele, și pădurea, după care începeau petrecerile la iarbă verde (maialuri). Se împodobeau casele, în semn de bucurie, cu flori și ramuri verzi (nuc sau de tei), obicei moștenit de la evrei. În biserici se aduc și azi frunze verzi de tei sau de nuc, care se binecuvântează și se împart credincioșilor, simbolizând limbile de foc ale puterii Sfantului Duh, care s-a pogorât peste Sfinții Apostoli.

Burduhoazele este un obicei practicat în ajunul Anului Nou în Saschiz, jud Mureș. "Burduhoaza" este femeia/bărbatul ce se îmbrăca cât mai haios și/sau infricosător, de obicei într-un costum făcut din zdrențe și cu o mască pe față. Grupul de burduhoaze „colinda” satul și anima petrecerile în „noaptea dintre ani”.

3.4 - Activități și animație

Calendarul de evenimente culturale din Zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt este bogat și conține o multitudine de activități variate, dar totuși insuficient promovate și susținute. De remarcat este și renașterea timidă a meșteșugurilor, reprezentată prin creatorii populari de obiecte tradiționale: țesături, pălării, pictură pe sticlă, prelucrare sticlă sau lemn, încondeiat și pictat ouă.

3.4.1 - Festivaluri și târguri tradiționale

În județul Sibiu, aproape toate satele au formații artistice (Bârghiș, Roșia, Chirpăr, Fofeldea, Nocrich, Marpod, Retiș, Noistat) sau chiar ansambluri folclorice precum "Cununa" (Agnita), "Purtata" (Mediaș), "Coronița" (Boian) sau "Sometra" (Copșa Mică). Representative sunt și formațiile de dansuri populare din Valea Viilor ("Baraboi"), Chirpăr, Retiș, formația corală din Bazna sau fanfara săsească din Moșna.

O serie de festivaluri locale sunt organizate pe tot parcursul anului:

- Festivalul "Cânt și Joc pe Hârtibaci" de la Agnita
- „Festivalului Tradițiilor” de la Biertan
- „Festivalul Hârtibacenilor” , organizat în fiecare an în altă localitate din regiune
- „Parada lolelor” (germ. Urzelinlauf) din Agnita
- "Jocul la șură" din Marpod, desfășurat în fiecare an în luna mai
- Zilele culturale ale comunei Nocrich – 15 august

Fig. 50: Festivalul Lolelor - Agnita⁵³

În **judetul Mureș**, tradiția populară a locuitorilor este cunoscută prin grupurile folclorice din satele Albești, Țopa și Boiu, grupuri laureate a mai multor festivaluri județene și nu numai. Festivaluri și târguri tradiționale sunt organizate în Vânători (Zilele comunei, ultimul sfârșit de săptămână al lunii august), Saschiz (Sărbătoarea vecinătăților, Sărbătoarea Fiii satului sau Dansul feciorilor). Festivalul Intercultural „ProEtnica” din Sighișoara promovează armonia interetnică. Tot aici, se desfășoară în fiecare an Festivalul de Folclor "Datini", care descoperă și promovează interpreți de muzică populară românească, valorificarea cântecului, dansului și portului popular românesc și introducerea lor în circuitul valorilor spirituale.

În **Județul Brașov**, Rupea este principala locație de desfășurare a evenimentelor tradiționale: aici se organizează anual "Festivalul Cetăților", la care participă localitățile care au avut statut de cetate sau care au pe teritoriul lor cetăți vechi. Cu această ocazie, are loc un spectacol susținut de ansambluri folclorice renumite din județ și din țară, precum și un târg al meșterilor populari. Tot aici, se desfășoară în luna februarie, Balul portului popular, precum și un festivalul coral de colinde, în luna decembrie.

În **Județul Brașov**, Rupea este principala locație de desfășurare a evenimentelor tradiționale: aici se organizează anual "Festivalul Cetăților", la care participă localitățile care au avut statut de cetate sau care au pe teritoriul lor cetăți vechi. Cu această ocazie, are loc un spectacol susținut de ansambluri folclorice renumite din județ și din țară, precum și un târg al meșterilor populari. Tot aici, se desfășoară în luna februarie, Balul portului popular, precum și un festivalul coral de colinde, în luna decembrie.

"Sărbătoarea Narciselor" este un festival de etnologie și folclor, care se desfășoară în fiecare an în satul Vad, comuna Șercaia, pe 21 mai, de sărbătoarea Sfinților Constantin și Elena.

Calendarul evenimentelor tradiționale care promovează cultura locală este bogat și la Făgăraș:

- Festivalul obiceiurilor de iarnă „Iată vin colindători”
- Târgul de Sf Ilie
- Sărbătoarea Gospodarului
- Festivalul cartofului

3.4.2 - Activități de recreere

Unul dintre exemple este traseul de biciclete, amenajat de Fundația ADEPT între Criș și Meșendorf. Traseul conține, de asemenea, panouri de interpretare.

Biertan este un alt exemplu de succes : inclusă în lista muzeelor ecologice din județul Sibiu, comuna atrage anual zeci de mii de turiști din toată lumea. În toată regiunea există asociații locale care promovează tradițiile, protecția mediului și vacanțele active. Unele dintre ele sunt inițiative ale unor turiști străini sau expați, care au îndrăgit foarte mult zona și s-au implicat în conservarea patrimoniului împreună cu comunitățile locale (ex. Săsăuș, Ațel, Richiș, Copșa Mare, Valchid, Cincșor,

⁵³ Sursa: www.traditiisibiene.ro

Stejărișu etc). Pentru moment, există mai multe locații în zonă, unde turiștii pot închiria biciclete: Richiș, Sighișoara, Mediaș, Saschiz. Alte centre similare sunt în stadiul de proiect, cum este cel din Biertan. Traseele de mountainbike de aici sunt dispuse în lungul văilor, spre Copșa Mare, spre satul Richiș, spre dealul Furișului sau spre Dupuș. Bicicletele pot fi folosite și în localitate, unde drumurile au fost amenajate astfel încât transportul pe două roți să fie posibil.

54

55

Fig. 51: Activități de recreere pe Valea Hârtibaciului

O altă distracție în aer liber e geocaching-ul, care are loc la fiecare sfârșit de săptămână, în apropiere de Biertan. Geocaching-ul definește concursurile de căutare de comori (virtuale deseori) prin indicii ascunse în zonele interesante turistic (dar mai puțin cunoscute și accesate) cu implicarea și cunoașterea acestora.

Însemnătatea peisajului cultural istoric pentru o primă integrare și valorizare chibzuită a Văii Hârtibaciului se poate demonstra foarte bine cu ajutorul Traseului Cultural Brukenthal, un traseu pentru drumeții realizat de curând, între localitățile Nocrich, Sibiu și Avrig, al cărui slogan este „călătorind printre culturi”. Pe lângă localitățile memoriale „Samuel von Brukenthal”, importante din punct de vedere istoric și cultural, traseul imaginat de Asociația Hosman Durabil, evidențiază puncte de belvedere precum și clădiri importante și alte elemente de interes ale peisajului cultural. Un alt traseu cultural, imaginat de aceeași asociație, este cel al bisericilor pictate de frații Grecu, conceput pentru biciclete și mașini în Podișul Hârtibaciului și Depresiunea Făgărașului.

Mocănița de pe Valea Hârtibaciului este considerată resursa turistică „latentă”, cu un imens potențial de dezvoltare, întrucât în prezent linia cu ecartament redus dintre Sibiu și Agnita nu este funcțională, dar există un proiect de valorificare a acesteia. Aceasta ar întregi peisajul arhaic al zonei și ar reprezenta un punct de atracție prin ineditul formei de transport (garnitură tractată de locomotiva cu aburi cu viteza medie de sub 10 km/h). Un efect scontat va fi integrarea mai bună a satelor de pe Valea Hârtibaciului în peisajul turistic regional. Mai mult, în punctul de plecare (municipiul Sibiu), există și un muzeu al locomotivelor ce ar putea face parte din produsul turistic nou creat. În prezent însă, doar două asociații locale (Asociația Consorțiu pentru dezvoltare interregională Sibiu – Agnita și Asociația Prietenii Mocăniței) fac eforturi pentru revitalizarea acestei resurse turistice ; din cauza investițiilor necesare, care sunt destul de mari, în lipsa unei susțineri din partea instituțiilor publice locale și centrale, transformarea mocăniței într-o atracție turistică de succes este compromisă.

În zonă, amatorii de vacanțe active, mai au la dispoziție și alte activități, cum ar fi călăria: la Daneș, există o pensiune care oferă plimbări cu calul prin pădure, iar în apropierea regiunii studiate,

⁵⁴ Sursa: <http://www.biertan.ro/bike.php?lang=en>

⁵⁵ Sursa: <http://www.roportal.ro/articole/turismul-rural-in-continua-dezvoltare-1917.htm>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

la Prod (jud. Sibiu – 17 km de Sighișoara) există o fermă de cai, care oferă diferite programe ecvestre pentru orice nivel, atât pentru începători cat și pentru călăreți experimentați. Tot aici s-a desfășurat în 2011, prima ediție a unui concurs internațional de călărie, care a reunit 60 de participanți din 15 țări.

3.4.3 - Evenimente culturale diverse

În ultimii ani, tendința organizatorilor de festivaluri de muzică, teatru și film este de a alege destinații inedite de desfășurare a evenimentelor. Astfel, aceștia caută locații în afara capitalei, București, și chiar a marilor orașe, pentru a fi mai aproape de sursele primordiale de inspirație: natura și comunitatea.

Locațiile care găzduiesc alte festivaluri decât cele tradiționale din zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt nu sunt numeroase, dar potențialul regiunii este destul de mare. Ca un prim pas, Festivalul Internațional De Foarte Scurt Metraj, care se desfășoară în mai multe țări din Europa (Franța, România, Ungaria, Slovacia etc) și promovează filmele de maxim 3 minute, realizate de profesioniști confirmați sau de talente încă nedescoperite, poposește de câțiva ani și la Saschiz și Sighișoara.

Municipiul Sibiu este, însă, principalul pol cultural apropiat regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, mai ales după anul 2007, când acest oraș a fost capitala europeană a culturii. Printre festivalurile de artă cele mai titrate se numără:

- Sibiu Jazz Festival - cea mai veche manifestare de acest gen din România
- Festivalul Internațional de Muzică Contemporană „Jazz and More”
- Astra Film Festival - cel mai important festival de film documentar din Europa de Est
- Ars Hungarica dedicat cunoașterii valorilor culturale maghiare în spațiul geografic transilvan
- Fusion Festival România - eveniment de muzică, efecte vizuale, spectacol lasere, proiecții, iluminare arhitecturală, efecte pirotehnice, artă, trupe dansatori sau reprezentații cu foc
- Festivalul internațional de teatru
- Festivalul internațional de film Transilvania Sibiu – o extensie a binecunoscutului Festival Internațional de Film Transilvania, de la Cluj-Napoca
- Festivalul ARTmania - oferă în fiecare an, în luna august, un program cultural variat ce cuprinde concerte, expoziții, workshop-uri etc, dedicate artelor frumoase

Municipiul Sighișoara este cel de-al doilea pol cultural, situat în partea nordică a regiunii studiate: aici se desfășoară anual numeroase evenimente culturale recunoscute la nivel național, precum:

- Sighișoara Blues Festival - singura manifestare de acest gen din țară
- Sighișoara Film Festival - promovează cultura cinematografică românească
- Festivalul „Sighișoara Medievală” atrage foarte multi turiști din toate colturile lumii cu spectacole de teatru, dans, muzică veche și poezie medievale
- Festivalul Fanfarelor se desfășoară în primul weekend al lunii septembrie, cu participarea unor fanfare din România dar și din orașele cu care Sighișoara este înfrățită sau cu care are relații de parteneriat

La Făgăraș , în fiecare an, se desfășoară chiar și un festival de umor, denumit “tradițional”, “Ceapa de aur” .

4 - CONTEXT SOCIO-ECONOMIC

4.1 - Locuințe

Marimea locuinței rurale, după suprafața locuibilă, este aceeași ca în mediul urban, doar că este compusă în medie dintr-un număr sensibil mai mare de camere. O altă trăsătură specifică a fondului de locuințe din mediul rural îl constituie forma de proprietate: numărul locuințelor este mai mare decât numărul de gospodării ale populației, ceea ce înseamnă că există numeroase locuințe care nu sunt ocupate în mod permanent. Aici pot fi încadrate rezidențele secundare sau casele de vacanță.

Tabel 1: Numărul de locuințe în județul Mureș în 2009

Mureș - 2009 ⁵⁶	Număr locuințe
Albești	1889
Apold	1060
Daneș	1764
Saschiz	849
Vânători	1389

Tabel 2: Numărul de locuințe în județul Sibiu în 2009

Sibiu - 2009 ⁵⁷	Număr locuințe	Număr gospodăriilor populației
Agnita	3751	3074
Alțâna	770	568
Biertan	1029	778
Bârghiș	1001	717
Brădeni	669	494
Bruiu	483	272
Arpașu de Jos	1001	800
Cârța	412	292
Chirpăr	703	469
Iacobeni	1188	847
Hoghilag	702	648
Marpod	456	310
Moșna	1158	1091
Merghindeal	513	361
Mihăileni	529	379
Nocrich	1091	837
Porumbacu de Jos	1480	1024
Valea Viilor	680	581
Vurpăr	745	740
Roșia	1834	1593

⁵⁶ Sursa: www.insse.ro

⁵⁷ Sursa – Institutul național de statistica

4.2 - Populație și structura ei

Conform datelor preliminare ale recensământului din 2011, structura populației în cele trei județe studiate este prezentată în tabelul de mai jos. Din păcate, nu sunt disponibile informații mai amănunțite, care să permită o evaluare doar pe zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt.

Tabel 3: Repartiția etnică în teritoriile administrative ale regiunii

	Români	Maghiari	Rromi	Sași	Ucraineni	Turci	Tatari	Lipoveni	Alte etnii	Nedekl.
BRAȘOV	442078	39275	17929	3313	66	81	12	88	1069	1531
MUREȘ	279488	200989	46637	1471	88	51	4	73	576	2003
SIBIU	340836	10893	17901	4117	28	30	3	60	671	1453

Principalele religii ale locuitorilor zonei sunt: ortodoxă (majoritară), reformată, romano-catolică, greco-catolică și religii protestante și neo-protestante.

Principalele tendințe sunt de scădere și îmbătrânire a populației, în special în mediul rural, situație accentuată și de plecarea tinerilor către zonele industrializate. Acest fenomen este mai scăzut în sudul județelor Sibiu și Brașov, datorită industrializării preponderente din perimetru orașelor. Excepția de la această regulă sunt comunele Iacobeni, Râul Sadului și Moșna (jud Sibiu) unde rata mare a natalității (>10 %) este datorată structurii etnice (în Iacobeni cca. 50% din populație este de etnie rromă).

În Microregiunea Hârtibaciu, de exemplu, există comune în care densitatea populației este extrem de scăzută (sub 25 loc/km²): Bruuiu (7.8 loc/ km²), Mihăileni (13.8 loc/ km²), Chirpăr (14.6 loc/ km²), Marpod (17.0 loc/ km²), Brădeni (18.9 loc/ km²), Altina (20.7 loc/ km²), Merghindeal (20.8 loc/ km²), Bârghiș (21.1 loc/ km²) sau Nocrich (21.7 loc/ km²). În ceea ce privește structura populației în funcție de gradul de activitate, se remarcă existența unui număr foarte mare de persoane înregistrate în categoria “casnice”; acestea nu beneficiază nici de ajutor de somaj și nici de pensie. Această categorie reprezintă cca. 11,61% din totalul populației în 2002. Cea mai mare pondere a populației “casnice” era înregistrată în comunele Chirpăr (18,68%), Merghindeal (17,27%), Vurpăr (17,08%) și Iacobeni (16,77%). Practic, cca. 5.000 de persoane, la nivelul întregii Văi a Hârtibaciului, au fost recensate în 2002 în categoria “casnice”.

La nivelul României, ponderea populației active era, în 2002, de 31,12% comparativ cu 46,4%, populația inactivă. Aproape trei sferturi din populația ocupată este salariată. Având în vedere numărul redus de locuri de muncă și de întreprinderi din Valea Hârtibaciului, multe persoane sunt nevoite să se angajeze în întreprinderi situate în afara zonei (majoritatea în Municipiile Sibiu și Mediaș). Mai puțin de 1% din populația ocupată deține o firmă. Cu toate acestea, tradiția breslelor din zonă este în continuare prezentă: 6,78% din populația ocupată lucrează pe cont propriu, iar persoanele care lucrează în gospodăria proprie reprezintă 18,44%. Aceasta înseamnă ca există o pondere importantă de ferme de subzistență și semi-subzistență. Totuși, există foarte puține inițiative de asociere a agricultorilor (mai puțin de 1%), în vederea creșterii capacității de producție.

La capitolul educație, populația cu studii primare și gimnaziale are ponderea cea mai mare în Valea Hârtibaciului: 60,91%. Programele de conștientizare, formare și cele orientate spre pregătirea continuă vor trebui să aibă în vedere acest fapt. În regiunea studiată, facilitățile pentru educație continuă și medierea accesului pe piața forței de muncă sunt foarte reduse (ceea ce conduce la șomaj

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

de descurajare și agricultură de subzistență). Nu există nici un centru de formare / recalificare, iar ONG-urile existente în zonă nu acoperă această arie socio-economică. Nici la nivel regional (regiunea de dezvoltare Centru) nu au fost, până în prezent, puse în aplicare strategii de atragere și menținere a tinerilor în zonă. Alături de numărul redus de salariați, nivelul redus al remunerațiilor salariale contribuie la menținerea unui standard de viață foarte scăzut. De exemplu, în Agnita (localitatea cu cel mai mare număr de salariați), 28,31% dintre salariați au câștiguri nete sub 500 de lei, 52,62% au salarii între 501 lei și 1.000 de lei; doar 19% dintre salariați câștiga lunar peste 1.001 lei.⁵⁸

Agencia pentru Dezvoltare Regională Centru a realizat un studiu în legătură cu situația demografică a regiunii pentru a evalua la nivel regional informațiile conținute în prognoza națională a populației până în anul 2050. Astfel, în județul Brașov, numărul de locuitori va scădea cu 21 %, cel din Mureș cu 25%, iar cel din Sibiu cu 13%. Analiza ponderii grupelor de vârstă în perioada 2007-2050 arată că schimbările se vor produce în raportul dintre tineri și vârstnici: până în 2015, numărul tinerilor se va menține mai mare decât cel al vârstnicilor, după care raportul se va schimba și populația regiunii va cunoaște un proces accelerat de îmbătrânire. Scăderea absolută pe grupe de vârstă este determinată de rata redusă a fertilității și de sporului natural negativ.

4.3 - Ocupații și activități economice

La nivelul anului 2007, în județul Sibiu, repartitia numărului de unități active era astfel: Sănătate și asistență socială – 2%, Agricultură – 3%, Hoteluri și restaurante – 6%, Transporturi – 8%, Construcții – 11%, Tranzacții imobiliare – 20%, Industrie prelucrătoare- 15% și Comerț – 32%. Trei ani mai târziu, la nivel regional, lucrurile s-au schimbat în sensul că sectorul de servicii deține acum cele mai multe unități active, în toate cele trei județe studiate. Conform tabelului de mai jos, următorul sector activ este cel al comerțului și apoi sectorul industrial și cel de construcții.

Tabel 4: Unități locale active din regiunea Centru, pe sectoare ale economiei naționale, în 2010

	Total	Brașov	Mureș	Sibiu
Regiunea Centru	60152	17843	12407	10488
Industrie	8432	1981	1773	1397
Construcții	6320	1846	1248	1169
Comerț	20908	6222	4566	3289
Servicii	24489	7794	4820	4633

*Sursa: Institutul Național de Statistică

Rata șomajului în cele trei județe s-a situat mereu la nivelul sau chiar sub cel național. Deși rata medie a șomajului a crescut considerabil în anii 2008 (5,8%), 2009 (6,9%), 2010 (7,3%) - când a atins un maxim îngrijorător, ea a început să scadă anul trecut, ajungând la 5,12% la 31 decembrie 2011. În februarie 2012, conform datelor furnizate de ANOFM, rata șomajului se situa la 5,27%. Județele Brașov, Sibiu și Mureș au urmat această evoluție, conform tabelului de mai jos:

⁵⁸ Sursa: Sondaj - Standard Outthere, octombrie 2010

Tabel 5: Evoluția ratei șomajului între 2009 și 2012

JUDEȚ	Rata șomajului la 31 dec 2009 (%)	Rata șomajului la 31 dec 2010 (%)	Rata șomajului la 31 dec 2011 (%)	Rata șomajului la 29 feb 2012 (%)
BRAȘOV	8,7	7,06	4,99	5,07
MUREȘ	8,1	7,91	5,88	6,56
SIBIU	8,2	5,81	4,3	4,39

Din structura suprafețelor, se observa ca zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt este o zonă propice pentru creșterea animalelor, agricultură și prelucrarea lemnului. Cu toate acestea, există terenuri agricole care nu sunt productive. Este necesară, deci, reintroducerea în circuitul economic a terenurilor neproductive, fie prin împădurire, în vederea atingerii optimului de 35% din suprafața totală (conform unui studiu al Institutul de Cercetări și Amenajari Silvice), fie prin cultivarea acestora. Productivitatea agricolă este sub potențial (alimentar și non-alimentar). În plus, culturile sunt extreme de slab diversificate, iar nivelul de conformitate cu normele UE este extreme de scăzut. Exploatațiile mici, care totuși există și funcționează, nu au o dotare tehnică corespunzătoare. Per total, întreaga infrastructura agricolă este inadecvată și depășită. Utilizarea de energie din surse regenerabile pare încă o chestiune de domeniul viitorului îndepărtat pentru mulți agenți din zonă.

Mare parte din livezile și plantațiile de pomi fructiferi s-au degradat sau au dispărut după 1989, datorită lipsei de fonduri ale noilor proprietari. Producția de fructe și legume s-a diminuat, iar lipsa locurilor de depozitare a produselor (ex: depozite frigorifice en-gross), precum și distanțele până la cele mai apropiate piețe, au împiedicat dezvoltarea acestui sector. Neclaritățile legilor care se aplică, la care se adaugă procedeele alambicate și îndelungi pentru obținerea autorizațiilor au descurajat inițiativele private. Pe de altă parte, fragmentarea proprietății și lipsa asocierii menține exploatațiile agricole la dimensiuni mici și foarte mici.

Totuși, în zonă se practică cu succes culturile de cereale, apicultura și creșterea animalelor (vacă, bivoli, oi etc); aceasta generează surse importante de materie primă pentru produse cu mare căutare pe piață (produse naturale, dietetice, industria farmaceutică etc).

În zona de administrare a Grupului de Acțiune Local Microregiunea Hârtibaciu, peste 86% dintre întreprinderi au mai puțin de 10 salariați. Nu există în zonă combinate și fabrici de prelucrare a produselor agricole sau întreprinderi prestatoare de servicii în domeniul agriculturii care să preia și transfere un flux crescut de venituri sau plus-valoare spre populația locală. Întreprinderile din zonă activează în domeniul industriei ușoare (tapițerie, încălțăminte), nu utilizează produsele rezultate din agricultură. Desfacerea producției este realizată în afara zonei, în special prin exporturi. În Agnita există două unități de prelucrare a lemnului și trei întreprinderi de producție de mobilier și tâmplărie. Aceste întreprinderi au o contribuție importantă în creșterea valorii adugate a produselor din lemn (parchet de lux, mobilier din lemn masiv).

În sectorul construcțiilor, există un număr ridicat de întreprinderi, de dimensiuni variabile (de la 2-3 angajați până la 100). Aceste întreprinderi asigură absorbția unei importante părți a forței de muncă din zonă în perioadele propice executării lucrărilor de construcții; din păcate, în perioadele de toamna-iarnă, forța de muncă este disponibilizată în șomaj tehnic, iar situația s-a agravat de la începutul crizei economice. Cele mai importante întreprinderi sunt deținute de proprietari străini (germani și italieni).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

În Marpod și Nocrich, printr-un parteneriat germano-elvețian, au fost achiziționate și modernizate două foste ferme de lapte și s-au dezvoltat structuri de creștere a bovinelor. Acest caz poate fi folosit drept exemplu pentru ferme de lapte, care doresc să își extindă activitatea, integrând și producția de carne, pentru proprietarii de terenuri agricole care sunt interesați de creșterea de bovine de carne sau pentru proprietarii de pășuni care nu cultivă terenul. Mai mult, concernul de proprietari ai fermelor oferă (prin experți în creșterea și tratamentul bovinelor) suport pentru micii întreprinzători, pentru management agricol și al fermelor ecologice, consultanță periodică, precum și coordonare.

Întreaga zonă studiată are o puternică tradiție meșteșugărească, care se menține în mare parte și astăzi: există un număr mare de lucrători independenți care practică meșteșugurile tradiționale (harnașamente, port tradițional, instrumente muzicale, elemente de instalații - jgheaburi, burlane și scocuri, vase pentru prelucrarea fructelor și fabricarea băuturilor alcoolice, construcția de puțuri, coșari). În zonă există câteva brutării care produc pâine și produse de panificație tradiționale, precum și întreprinderi de produse lactate; produsele se bucură de un real succes, piața fiind extrem de receptivă. Din păcate, din cauza unei promovări insuficiente, societățile comerciale nu au forța financiară necesară pentru penetrarea unor piețe mai puternice, iar piețele locale nu pot absorbi cantități mari de produse. Instituțiile financiare au birouri sau agenții doar în Agnita și Rupea, activitatea de creditare fiind extrem de scăzută, în special în ceea ce privește creditul agricol.

La nivel general, există un număr foarte redus de servicii pentru populație dar și pentru turiști.

5 - INFRASTRUCTURA ZONEI

Accesibilitatea, comunicațiile, infrastructura și serviciile legate de transport, servicii și utilități publice disponibile (energie, servicii de sănătate, alimentare cu apă, cu gaz etc) și tratarea deșeurilor sunt servicii esențiale pentru dezvoltarea și evoluția, din punct de vedere turistic, a unei regiuni. La acestea se adaugă situația legală a terenurilor, care este, de cele mai multe ori, o piedică importantă în remodelarea turistică a zonei.

5.1 - Transport și accesibilitate

Rețeaua de drumuri și șosele, cea de cale ferată, precum și modalitățile de acces cu avionul, reprezintă un element extrem de important în studiul nostru.

5.1.1 - Transportul rutier

Regiunea de dezvoltare Centru este străbătută de câteva importante căi rutiere internaționale:

- Drumul European E68 care leagă Ungaria de România: Szeged - Punct frontieră Nădlac – Arad – Deva – Sebes – Sibiu – Făgăraș - Brașov
- Drumul European E60 pleacă din Bretania, Franța (pe litoralul Oceanului Atlantic). Are o lungime de circa 3380 de km. Punct frontieră Bor – Cluj-Napoca – Târgu-Mureș – Sighișoara – Brașov – Ploiești – București – Slobozia – Constanța.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- Drumul European E81 leagă Ucraina de România și are o lungime de peste 1.200 de km. Punct frontieră Constanța – București – Pitești – Sibiu – Cluj-Napoca – Satu Mare – Punct frontieră Halmeu
- Drumul European E574: Pitești – Brașov – Bacău
- Coridorul IV Pan-European: Punct frontieră Nădlac – Arad – Deva – Sibiu – Pitești – București

Rețeaua de drumuri naționale se împarte astfel:

- 5 trasee de drumuri naționale principale, dintre care două trasee sunt drumuri europene: DN1 (E68), DN7 (E81), DN 13 (Brașov – Tg. Mureș), DN 14 (Sighișoara – Mediaș – Copșa Mică – Sibiu), DN 1J (Bogata – Comăna – Șercaia – Făgăraș)
- 22 trasee de drumuri județene: DJ 106, 143, 143A, 142F, 141, 141B, 141, 104D, 104L, 132, 104K, 104M, 109B, 104J, 105, 105 A, 105D, 105 E, 104 G, 106S, 141 A, 104E
- 25 trasee de drumuri comunale : DC 12, 22, 24, 26, 58, 57, 55, 53, 132C, 104F, 21, 21A, 14, 66, 7, 35, 39, 142G, 6, 10, 25, 54, 56A, 28, 29, 32

Conform strategiei de dezvoltare a județul Sibiu, pe lângă lucrările de întreținere, programele de reabilitare a drumurilor ținesc aducerea condițiilor de trafic la standarde europene, creșterea capacității portante pe sectoarele reabilitate, precum și îmbunătățirea calității traficului, prin construirea unei a treia benzi la urcarea pe pante pentru selectarea traficului greu.

Printre proiectele de drumuri, care vor traversa zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, aflate deja în execuție sau doar în faza de proiect, se numără și următoarele:

- Autostrăzi pe traseele: Pitești – Sibiu – Sebeș – Deva – Arad – Nădlac; Sibiu – Făgăraș – Brașov – Ploiești – București; Brașov – Cluj Napoca – Oradea;
- Drum expres cu patru benzi pe traseul Sibiu – Mediaș – Sighișoara – Odorheiul Secuiesc – Miercurea Ciuc.

În contextul finalizării tronsonului 1B Făgăraș -Sighișoara (52 km) din Autostrada Brașov - Cluj – Bors (Proiectul "Autostrada Transilvania"), prevăzut a se realiza în perioada 2010 –2013, aceasta va intersecta DJ 106 (Sibiu – Nocrich – Alțâna – Bârghiș – Agnita – Brădeni - limita județ Mureș) în zona Brădeni. Din acest motiv, drumul DJ106 va deveni cel mai scurt drum de acces din Autostrada Transilvania în jumătatea de sud a județului Sibiu. În aceste condiții, este de anticipat o intensificare a traficului pe acest drum, cu impact negativ asupra populației din localitățile străbătute. Din acest motiv, masterplanul județului Sibiu pentru următoarea perioadă, propune luarea în considerare a variantei de creștere a importanței drumului comunal DC35, prin reclasarea acestui drum la rangul de drum județean și reabilitarea acestuia pentru a prelua traficul de pe drumul DJ106, devenind o ramură a acestuia.

Drumurile publice, în cea mai mare parte, traversează localități, viteza de circulație legală fiind redusă pe aceste sectoare. De asemenea, lățimea platformei drumului nu este corespunzătoare, datorită frontului îngust al limitei de proprietate. Drumurile județene și comunale, în mare parte, nu asigură o suprafață de deplasare corespunzătoare pentru desfășurarea unui trafic de călători și de marfă în condiții de siguranță și confort optime. Sectoarele de drum cu probleme, importante pentru aceste comunități, sunt în mare măsură deteriorate de activitățile de exploatare din zonă, iar rezolvarea acestor probleme – repararea, modernizarea - devine o prioritate mai ales pentru evitarea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

izolării rezidenților din comunitățile afectate. Drumurile comunale de pământ îngreunează accesul între centrele de comună și satele aparținătoare, cât și accesul la drumurile naționale și județene, mai ales în perioadele când se înregistrează cantități mari de precipitații. În aceste cazuri, pe unele sectoare de drum se produc inundații și alunecări de teren, ceea ce duce la îngreunarea circulației în zonele respective, făcând cu atât mai necesare investițiile pentru infrastructura rutieră sau/și regularizări ale cursurilor de apă.

O serie de drumuri rutiere (naționale și județene) au fost reabilitate prin programul Regio, axa 2, DMI 2.1: DJ 106 (Sibiu – Cornățel – Alțâna – Bârghiș – Agnita), DJ 142C din județul Mureș și artera principală a orașului Agnita.

În ceea ce privește transportul public de călători, oferta operatorilor din zonă este insuficientă, situație care, în lipsa unor inițiative rapide, se va agrava, o dată cu dezvoltarea din punct de vedere turistic a zonei. Acest aspect este un element cheie pentru o dezvoltare durabilă a turismului din zonă, lucru care va trebui susținut cu o rețea de transport în comun mai performantă, în special între punctele de atracție. În prezent, circulă autobuze pe linia Agnita-Sibiu (4 pe zi), în ambele direcții. Mai există curse pe rutele Sibiu-Vurpăr și Sibiu – Chirpăr, pentru navetiști. Comuna Mihăileni nu este accesibilă decât indirect, pe traseul Sibiu – Șeica Mare. Regiile de transport rutier nu deservește direct localitățile care nu sunt traversate de drumul județean. De exemplu, comuna Bruuiu, cu satele aferente, și nici satul Săsăuș (comuna Chirpăr) nu sunt deservite de rețeaua transportului în comun. Satul Veseud (comuna Chirpăr) este accesibil cu transportul în comun numai o dată pe săptămână. În județul Mureș, situația este mai bună: există linii de transport cu autocarul sau cu microbuzul din Sighișoara către Șaeș, Apold (cu legătură înspre Vulcan și Daia), Daneș, Criș (și mai apoi către Stejărenii), Vânători, Cloașterf, Mihai Viteazu, Albești, Boiu și Soard.

5.1.2 - Rețeaua feroviară

Rețeaua feroviară cuprinde următoarele magistrale:

- o magistrala 200: Brașov – Podu Olt – Sibiu – Vințu de Jos – Deva – Arad – Curtici (cale ferată parțial dublă, neelectrificată pe sectorul Ucea – Podu Olt – Sibiu – Vințu de Jos);
- o magistrala 300: București – Predeal – Brașov – Blaj – Cluj Napoca – Oradea – Episcopia Bihor (cale ferată dublă, electrificată)

În județul Brașov, linii secundare (trasee de cale ferată simplă neelectrificată) mai există între: Ucea – Victoria și Șercaia – Șinca Veche (linie uzinală). Aceste două linii secundare au fost predate cu contracte de închiriere către operatori – societăți cu capital privat – în vederea exploatarei comerciale.

Starea tehnică a liniilor existente nu permite viteze mai mari de 60-80 km/h. Astfel, principalele investiții preconizate de autorități pe termen mediu se vor concentra pe modernizarea liniilor de cale ferată convenționale, astfel încât să permită viteze de până la 160 km/h, pe tronsoanele Episcopia Bihor – Cluj Napoca – Sighișoara – Brașov – București și Curtici – Arad – Deva – Sibiu – Râmnicu Vâlcea – București, trasee ce fac parte din Coridorul IV Trans-European. Alte lucrări de modernizare vizează instalarea de electromecanisme performante pe tronsonul Coșlariu (jud Alba) – Sighișoara.

Principalele noduri de cale ferată din interiorul sau din apropierea zonei Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt sunt: Sibiu, Mediaș, Sighișoara, Făgăraș și Brașov. Prin aceste noduri de cale ferată se realizează legături atât cu toată țara cât și cu Europa Centrală și de Vest.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

În cadrul acestui subcapitol trebuie menționată, încă o dată, existența liniei cu ecartament îngust între Sibiu și Agnita, pe vechiul traseu al mocăniței. Aceasta nu este în momentul de față funcțională, dar s-au început (din 2005) primele demersuri pentru includerea liniei în patrimoniul cultural și realizarea unui itinerariu cu tren de epocă, de către Asociația „Valea Hârtibaciului”, sprijinită de Trustul „Mihai Eminescu”. Până în prezent s-a obținut clasificarea liniei de cale ferată ca monument istoric, iar Asociația de Dezvoltare Intercomunitară „Consortiul de Dezvoltare Interregională Sibiu – Agnita” a obținut concesionarea liniei. Pentru implementarea proiectului de reabilitare a liniei și a stațiilor de pe traseu, precum și de realizare a itinerariului cu tren de epocă se caută în continuare resurse financiare.

5.1.3 - Transportul aerian

Cel mai apropiat aeroport de zona studiată este aeroportul internațional Sibiu. Acesta este amplasat pe DN1, la 6 km de centrul municipiului. Șapte companii aeriene activează în prezent aici, făcând legătura către 11 destinații din Austria (Viena), Germania (Köln, München și Stuttgart), Grecia (Zakynthos), Italia (Milano și Roma), România (Otopeni și Timișoara), Spania (Madrid) și Turcia (Antalya). O nouă legătură va exista între Sibiu și Deventer (Olanda), oraș cu care acesta este înfrățit.

Tabel 6: Situația traficului pe Aeroportul Internațional Sibiu⁵⁹

criteriu	2006	2007	2008	2009
Mișcări aeronave comerciale	3.820	5.014	5.995	6.419
Total pasageri îmbarcați / debarcați	63.623	105.651	141.012	154.160
Total pasageri în trafic	73.103	112.077	165.057	221.361

Aeroportul Sibiu a beneficiat de importante lucrări de modernizare (finalizate în mare parte în anul 2008) pentru a putea susține creșterea recentă a traficului aerian la acest terminal. Principalele investiții au vizat modernizarea terminalului (în prezent capacitatea de procesare este de 300 de pasageri/oră), dotarea cu aparatură modernă a turnului de control, construirea unui nou terminal pentru serviciul de pompieri, modernizarea pistei de aterizare, a căilor de rulare și a balizajului, redimensionarea clădirii pentru serviciile administrative și amenajarea unui depozit de carburanți. Proiectele pe termen lung ale aeroportului au ca obiectiv realizarea unui terminal cargo și a unei piste paralele pentru avioanele de dimensiuni mici.

Pentru aparate de zbor ultra-ușoare, o alternativă o reprezintă aerodromul privat „Magura” din Cisnădie. În apropierea zonei studiate se află și aeroportul internațional din Târgu Mureș, care operează zboruri către destinații din Marea Britanie, Germania, Danemarca, Spania, Franța, Italia, Ungaria și către București. În luna martie 2012, Aeroportului Transilvania Târgu Mureș a finalizat negocierile cu unul dintre cei mai mari operatori aeriieni low-cost (Ryanair) în vederea operării unor zboruri ale companiei irlandeze. Astfel, în 2012, se preconizează deservirea a peste 320.000 de pasageri.

5.2 - Utilități și servicii publice

La nivelul întregii regiuni există proiecte - finalizate, în implementare sau în faza de proiectare – pentru îmbunătățirea rețelelor de utilități.

5.2.1 - Alimentarea cu apă și canalizare

Dimensiunile rețelelor de alimentare cu apă și de canalizare sunt insuficiente în zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt. Multe dintre satele din interiorul zonei nu au o rețea de canalizare și nici nu sunt racordate la rețeaua de alimentare cu apă. Programul de extindere a acestor rețele se realizează în două etape – proiectare și execuție – pentru care finanțările se acordă defalcat. Astfel, în faza de proiectare se află următoarele rețele:

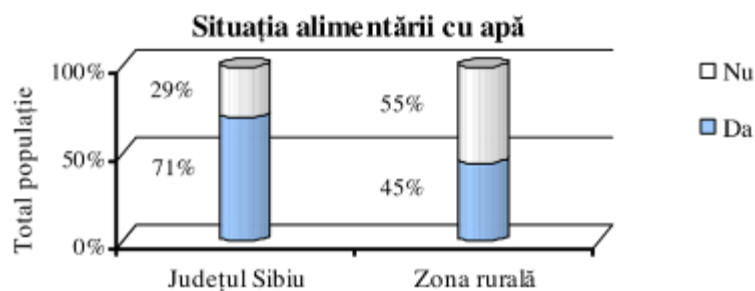
- o alimentare cu apă – Agnita (satele Ruja și Coveș), Alma Vii, Avrig (satele Bradu și Săcădate), Bruuiu, Merghindeal, Moșna;
- o canalizare – Alțâna, Cârța și Agnita; aceasta din urmă este beneficiara unui proiect (în valoare de 18.000.000 euro) prin care se vor reabilita rețelele de alimentare cu apă și rețelele de canalizare a apei uzate;

În faza de execuție se află proiectele pentru următoarele localități:

- o alimentare cu apă – Bârghiș, Biertan, Boarta și Vurpăr;
- o canalizare – Arpașu de Jos, Bârghiș, Brădeni, Retiș și Roșia.

Numărul de stații de tratare a apei menajere este în continuă creștere, pe lângă cele deja existente în mediul urban (Agnita, Avrig) și cel rural (Porumbacu de Jos, Vurpăr); în momentul de față sunt aproximativ 17 stații noi în faza de construcție, în localitățile: Richiș (Biertan), Bruuiu, Cârța și Moșna. În momentul de față, la Agnita se află în derulare un proiect, prin POS Mediu, de realizare a unei stații de epurare a apei. Alte proiecte similare sunt în desfășurare și în Brădeni, Alțâna, Bârghiș, Marpod, Nocrich, Chirpăr și Merghindeal.

Un rol important în dezvoltarea acestor rețele de infrastructură utilitară îl are implementarea unor proiecte în cadrul POS Mediu (de exemplu „Modernizarea infrastructurii de apă / apa uzată în principalele aglomerări din zonă Mediaș, Agnita, Dumbrăveni, județul Sibiu” sau „Reabilitarea și modernizarea sistemului de alimentare cu apă și canalizare în județul Sibiu”).

Majoritatea comunelor aparținătoare teritoriului GAL Microregiunea Hârtibaciu nu dețin infrastructură de apă canal centralizată. Numărul locuitorilor racordați din mediul rural al județului Sibiu este de 45 % din totalul populației mediului rural. În mediul rural se constată o deficiență în ceea ce privește infrastructura de distribuție a apei potabile, doar 11 localități din județul Sibiu dispunând de sisteme de alimentare cu apă centralizate. Starea tehnică a rețelelor de distribuție, vechimea lor, instalațiile de captare și distribuire a apei de capacitate redusă, pentru unele localități, calitatea necorespunzătoare a surselor de apă, și funcționarea defectuoasă a stațiilor de tratare, crează discontinuități în aprovizionarea cu apă a locuințelor, diminuând calitatea serviciilor de distribuire a apei potabile furnizate.

La nivelul județului Mureș, după cum se poate observa în figurile de mai jos, cu excepția orașului Sighișoara, și a comunelor Albești și Apold (aici există și o stație de tratare), conductele de alimentare cu apă sunt încă în faza de proiectare.

Fig 52: Sistemul de alimentare cu apă din zona Târnava Mare a județului Mureș în 2008⁶⁰

Sistemul de canalizare din județ este și el în aceeași situație: nici una din comunele din zona studiată nu are un sistem de canalizare. Singura stație de epurare din zonă, se află la Sighișoara. Există în schimb propuneri de realizare a unor rețele de canalizare și a unor stații de epurare în comunele Saschiz, Apold și Vânători.

Fig 53: Sistemul de canalizare din zonă Târnava Mare a județului Mureș în 2008⁶¹

Unul dintre exemplele demne de urmat este satul Viscri (jud. Brașov), unde în luna mai 2011, a fost inaugurată prima stație de epurare ecologică.

Ministerul Dezvoltării Regionale și Turismului (MDRT) a lansat, în luna februarie 2012, licitația publică deschisă pentru proiectarea și execuția a 4 sisteme de canalizare și epurare a apelor uzate și 3 sisteme de alimentare cu apă a unor localități din regiune (Dacia, Lovnic, Fișer și Jibert). Lucrările se vor derula în cadrul Programului Național de Dezvoltare a Infrastructurii (PNID).

5.2.2 - Rețeaua de gaze naturale, energie electrică și termică

Județul Sibiu este bogat în rezerve importante de gaze naturale, fiind identificate 21 de locații de interes în acest sens: Loamneș, Copșa Mică, Axente Sever, Slimnic, Bazna, Brădeni, Alțâna, Bârghiș, Agnita, Chirpăr, Nocrich, Marpod, Laslea și Ațel. Sistemul de distribuție a gazelor naturale este amplu și destul de bine dezvoltat, însumând 1.268,7 km. Acoperirea la nivelul județului este bună: 107 de localități sunt racordate la rețeaua națională de gaze, 6 sunt în curs de racordare și 31 sunt propuse

⁶⁰ Sursa: Asistența tehnică pentru pregătirea de proiecte în sectorul de mediu (apa potabilă și apa uzată) din România, CFCU – OPCP - Anexa aglomerări și clustere pentru apa uzată în județul Mureș

⁶¹ Sursa: Asistența tehnică pentru pregătirea de proiecte în sectorul de mediu (apa potabilă și apa uzată) din România, CFCU – OPCP - Anexa aglomerări și clustere pentru apa uzată în județul Mureș

pentru racordare în viitor. Cu toate acestea, există încă localități care nu sunt incluse în sistemul de distribuție a gazelor, principala problemă fiind fondurile necesare realizării proiectelor de racordare (comuna Saschiz, comuna Brădeni, cu excepția satului Retiș).

În zona podișului Hârtibaciu, energia electrică necesară provine de la o serie de hidrocentrale amplasate pe râurile Sadu, Olt și Cibin, de la microhidrocentrale și minihidrocentrale (pe râurile Cibin, Sadu, Rășinari, Sebeș, Racovița) și de la o centrală electrică de termoficare. Distribuția acestei energii este asigurată prin patru magistrale LEA 400 kv și o magistrală LEA 220 kv (ce măsoară împreună aproape 265 km și asigură transportul energiei în regiune), precum și prin rețele de distribuție de tensiune înaltă, medie și joasă.

Principalele probleme ale sistemului de distribuție a energiei electrice sunt legate de starea tehnică deficitară a acestora, datorată vechimii instalațiilor și echipamentelor, ceea ce creează disfuncționalități în distribuirea energiei. Deși, teoretic toate localitățile sunt conectate la rețeaua de energie electrică, există și câteva mici zone sau locuințe individuale din mediul rural care nu sunt încă electrificate (ex: 160 de locuințe din Saschiz).

În ceea ce privește energia termică, marea parte a sistemelor centralizate de distribuție nu au mai putut face față necesităților existente din cauza uzurii fizice și morale a echipamentelor, precum și a conductelor de transport și a lipsei resurselor financiare necesare atât pentru reparații capitale sau parțiale cât și pentru întreținere. În această situație, alimentarea cu căldură în sistem centralizat s-a restrâns, în unele cazuri centralele termice fiind dezafectate. Astfel, în prezent, o mare parte a populației beneficiază de sisteme de încălzire individuale din surse proprii, microcentrale de apartament sau sobe.

5.2.3 - Salubritate și gestionarea deșeurilor

În urma studiilor de teren efectuate, s-a constatat că în localitățile în care colectarea este realizată de către servicii din cadrul primăriei sau de alți operatori economici, care nu sunt operatori de salubritate, serviciul de colectare nu este corespunzător cu legislația în vigoare, iar depozitarea deșeurilor colectate se realizează pe spații de depozitare necontrolate.

În județul Sibiu sunt în curs de implementare proiecte în sectorul gestionării deșeurilor prin care s-au realizat sau urmează să se realizeze facilități pentru gestionarea deșeurilor, astfel:

- pentru reciclarea deșeurilor de ambalaje, o parte din județ este acoperită de servicii de salubritate, asigurând și sortarea deșeurilor reciclabile. Prin aceste proiecte nu se asigură însă îndeplinirea țințelor astfel încât este prioritară extinderea sistemului de colectare selectivă a deșeurilor reciclabile la nivelul întregului județ și construirea unei stații de sortare la Sibiu;
- pentru reducerea cantității de deșeuri biodegradabile depozitate, un sistem de colectare selectivă a deșeurilor biodegradabile este în curs de implementare; o stație de compostare este în curs de realizare la Avrig;
- pentru colectarea selectivă a deșeurilor periculoase și voluminoase, deși există reglementări legislative prin care este obligatorie implementarea acestei scheme, nu există nici o investiție în acest sens.

În zona Hârtibaciu, toate localitățile beneficiază de servicii de salubritate, vechile gropi de gunoi neconforme ale comunelor, fiind treptat închise până în 2008. La Agnita funcționează o stație de sortare a deșeurilor reciclabile, printr-un proiect finanțat prin PHARE CES 2003.

În județul Brașov, printre proiectele de infrastructură care sunt în derulare, se află și cel pentru realizarea unui sistem de tratare a deșeurilor și apei uzate de la Făgăraș. Conform

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007-2013

informațiilor furnizate de primăria municipiului, tot aici, se implementează deja, pe anumite zone pilot, programe de reciclare selectivă a deșeurilor.

5.2.4 - Energii regenerabile

În prezent, în Transilvania, caracteristică este administrarea terenurilor agricole de către întreprinderi mici sau foarte mici care folosesc des tehnologii învechite. Ca urmare a aderării României la UE, în anul 2007, structurile agricole prezente sunt supuse unor schimbări structurale majore, schimbări care implică totodată și structurile economice și sociale ale spațiului rural. Multe terenuri agricole, care nu sunt administrate corespunzător, sunt lăsate în paragină; deși în Transilvania există încă terenuri împădurite întinse, administrarea acestora nu se realizează peste tot în mod corespunzător. De aceea, există pericolul ca zone de importanță deosebită pentru imaginea caracteristică a peisajului transilvan să fie distruse.

În cautarea de moduri alternative pentru folosirea și administrarea terenurilor în sudul Transilvaniei, s-a evidențiat, ca fundament al conceptului pentru dezvoltare regională, folosirea energiei rezultată în urma prelucrării biomasei și al altor surse regenerabile de energie și materii prime. Folosirea diferitelor surse de energii regenerabile trebuie să fie legată, în același timp, și cu sistemul de încălzire a gospodăriilor. În prezent, în sate, încălzirea se realizează în principal cu lemne, iar pentru gătit se folosește gazul metan.

Prețul gazului metan a crescut foarte mult în ultimii ani. În consecință, populația rurală este dispusă să folosească și alte surse de energii "alternative". La începutul anilor '90, în multe țări europene, modernizarea sistemelor de încălzire s-a realizat pe baza folosirii combustibililor fosili. Aceste greșeli pot fi evitate în viitor prin folosirea energiilor regenerabile, a căror dezvoltare tehnologică a făcut în ultimii 15 ani un salt imens. În concluzie, există deja fundamentul tehnologic pentru fabricarea și utilizarea acestor sisteme.

În prezent, în sudul Transilvaniei, pe valea Oltului, există numeroase hidrocentrale, iar în unele sate s-au făcut primele încercări cu sistem de încălzire solară. În anul 2006 a fost elaborat, de către grupul de pregătire Leader din Valea Hârțibaciului, un plan de acțiune pentru dezvoltarea durabilă a spațiului rural. Primul pas în promovarea folosirii energiilor regenerabile a fost făcut de primarul din Agnita, prin aprobarea amenajării unor clădiri cu sistem de încălzire din biomasă, pe bază de lemne.

5.2.5 - Telecomunicații, tehnică de calcul și canale media

De la dezvoltarea serviciilor de furnizare a internetului, în special a tehnologiei wireless și transmisie internet prin radio, progresul în ceea ce privește conectarea localităților la acest serviciu a fost extrem de rapid, iar numărul de utilizatori a crescut în consecință. Primăria Agnita a fost cooptată în proiectul „Creșterea accesului la serviciile de internet”, derulat de Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, proiect ce are drept scop acoperirea cu rețea de internet wireless (fără fir) a cât mai multor spații publice din țară, pentru un acces mai bun al populației la informație. Pentru aceasta, primăria Agnita a încheiat un contract de comodat cu Ministerul Comunicațiilor și Societății Informaționale, pe o perioadă de 2 ani, pentru ca locuitorii orașului să aibă un acces gratuit la informație pe toată perioada anului. "Hotspotul" este amplasat într-o zonă centrală a orașului. O inițiativă similară a avut un furnizor de internet din Agnita, care a montat un router wireless (cu rază de acțiune de 300 m) în Turnul Sașilor.

Majoritatea școlilor din mediul urban dispun de computere și acces la internet. Începând cu 2009, toate localitățile au acces la un furnizor de internet (fie Romtelecom – prin serviciul Click Net, fie prin alți furnizori de CATV, telefonie sau alți furnizori de nivel local).

În concluzie, gradul de acoperire a rețelelor de comunicare, mass-media și a serviciilor internet este ridicat, fiind rezolvate aproape toate solicitările de instalare de posturi telefonice din mediul urban și rural. De asemenea, activitățile de radio, televiziune și presă sunt reprezentate printr-un număr mare de cotidiene locale sau zonale. Viața cotidiană a regiunii este reflectată în materiale de presa scrisă sau on-line, în două sau chiar trei limbi (germană, engleză, maghiară etc), și în publicații cu specific (economic, cultural etc). La nivel rural, se evidențiază o tendință a comunităților locale de a îmbrățișa această formă de comunicare – iată câteva exemple: Gazeta Hârtibaciului, Gazeta de Apoldu de Jos, Vatra Saschiziană etc.

5.2.6 - Servicii medicale și de urgență

Serviciile medicale în mediul rural sunt reprezentate prin cabinetele medicilor de familie, prezente, în general, în fiecare localitate. Spitalele din zonă, se află în municipiile din regiune (Agnita, Sighișoara, Rupea, Făgăraș, Avrig).

În zonă funcționează și un serviciu SMURD, înființat la Agnita (finanțare Remssy din partea Guvernului Elvețian) și finanțat printr-un parteneriat cu 6 comune. În județul Mureș, există un serviciu de ambulanță la Sighișoara. În județul Brașov, Inspectoratul pentru Situații de Urgență are în subordine o locație teritorială la Făgăraș .

5.2.7 - Alte servicii

Repartiția oficiilor poștale este extinsă în zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt. Fiecare localitate are cel puțin un oficiu poștal, după cum se poate vedea în exemplul județului Brașov, din imaginea de mai jos.

Fig 54: Distribuția rețelei de ATM-uri și a oficiilor poștale în județul Brașov⁶²

În celelalte două județe, Sibiu și Mureș, rețeaua de ATM-uri se concentrează în jurul orașelor Agnita, Avrig, Sibiu și Sighișoara, dar există un bancomat și în Arpașu de Jos.

În regiune există și câteva benzinării, la Agnita, Ighișul Vechi (Bârghiș), Dumbrăveni, Sighișoara, Albești, Vânători, Rupea și Voila.

⁶² Sursa: Strategia de dezvoltare a județului Brașov – orizonturi 2013-2020-2030, ADDJB, 2010

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

5.3 - Turism

În prezent, zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt este cunoscută prin câteva “hot-spot”-uri din punct de vedere al turismului istoric și cultural: Viscri, Biertan, Mediaș și Sighișoara. Turismul cultural este favorizat de existența a numeroase monumente istorice și de arhitectură pe întreg teritoriul regiunii, de multitudinea de obiceiuri, tradiții, evenimente culturale cu caracter periodic. Mare parte dintre evenimente sunt organizate/sprijinite de autoritățile publice locale, în colaborare cu asociații și fundații non-guvernamentale, susținute de asociațiile județene pentru promovarea turismului.

Turismul religios se poate dezvolta prin prezența unor lăcașe de cult ale diferitelor etnii și confesiuni ce trăiesc în această regiune (ortodocși, catolici, evangheliști, mozaici, reformați, luterani etc). Momentele importante din calendarele religioase și marile sărbători sau evenimente pot atrage un aflux mare de credincioși. Pe teritoriul studiat se găsesc câteva complexe monahale și numeroase biserici cu valoare istorică și arhitecturală deosebită.

Turismul sportiv sau turismul activ este un domeniu care începe să se dezvolte și în România, iar regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt nu face excepție. Oferta turistică include și activități de genul echitație, mountainbike, „vânătoarea de imagini” tip safari ale unor specii de animale în habitatul lor natural, sau birdwatching. Evenimentele de off-road (conducerea vehiculelor – mașini sau motociclete – pe drumuri accidentate, neamenajate pentru trafic) sunt din ce în ce mai populare în regiune; la Agnita are loc anual cel mai mare eveniment off-road anual („Agnita Free Spirit Ride”), precum și un alt eveniment similar dedicat special femeilor (Agnita Lady Ride).

Turismul rural reprezintă una dintre cele mai eficiente soluții de armonizare a cerințelor turismului cu exigențele protejării mediului și dezvoltării durabile. Frumusețea zonei rurale și conservarea culturii face ca acest segment să fie foarte atractiv atât pentru turismul intern, cât și pentru turismul extern. În ultimii ani, turismul rural s-a dezvoltat cu susținerea unor inițiative private ale unor organizații neguvernamentale, ca Fundația ADEPT, Mihai Eminescu Trust sau Mioritics. Cu toate acestea, este nevoie de o serie de eforturi susținute pentru a reuni diversele inițiative ale comunităților locale și ale actorilor publici în jurul unei politici comune și de dezvoltare durabilă a turismului. Turismul rural își găsește adepți printre persoanele interesate de retragerea în natură, absența mediului mecanizat și a poluării sonore, întoarcerea la autenticitate și la tradiții. Agroturismul este practicat în special în zona Văii Hârtibaciului și în Viscri, zone ce constituie un areal cu un potențial natural, istoric și turistic deosebit. Această formă specifică de turism rural este bazată pe asigurarea, în cadrul gospodăriei țărănești, a serviciilor de cazare, masă, agrement și alte servicii complementare, fiind practică de micii proprietari din zonele rurale, de obicei, ca activitate secundară (activitatea desfășurată în gospodăria sau ferma proprie rămânând principala ocupație și sursă de venit. În județul Brașov, există pensiuni și tururi eco-certificate, oferite de operatori brașoveni, precum cele din zona Bunești - Viscri, zonă incipientă în practicarea ecoturismului, dar cu un potențial deosebit pentru o dezvoltare ulterioară în această direcție.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale 2007-2013

5.3.1 - Județul Brașov

Acest județ este cel mai greu de analizat doar pe regiunea inclusă în studiul de față, deoarece datele existente sunt calculate la nivel județean, incluzând aici și regiunea Valea Prahovei, orașul Brașov și stațiunea Poiana Brașov, câteva dintre cele mai căutate destinații din România de către turiștii interni. În anul 2009, din totalul unităților de cazare acreditate, 40% îl reprezentau pensiunile turistice rurale, urmate de cele urbane. Conform institutului de statistică, în octombrie 2011, lucrurile se prezentau astfel:

Tipuri de structuri de primire turistică	2010	2011
	oct.	oct.
Total județ	89107	113952
din care:		
Hoteluri	55920	75930
Moteluri	3053	3678
Vile turistice	4128	4676
Cabane turistice	2807	2277
Pensiuni turistice	14700	14803
Pensiuni agroturistice	7092	10598

65% hoteluri, 13% pensiuni turistice, 9% pensiuni agroturistice, 5% moteluri, 5% vile turistice, 3% cabane turistice. În comparație cu anul precedent, a existat o creștere a numărului de unități existente, cu excepția cabanelor turistice.

Numărul de înnoptări la nivel județean a crescut și el față de aceeași perioadă a anului 2010, cu o medie de 27%. În 2011, cum era de așteptat, maximul a fost atins în lunile de vară, în perioada mai – septembrie. În aceste condiții, indicele de utilizare netă a locurilor de cazare, s-a

situat pe toată ce-a de-a doua jumătate a anului trecut, în jurul valorii de 22 – 23 %.

5.3.2 - Județul Mureș

În primele zece luni ale anului 2011, numărul de turiști care au vizitat județul Mureș a fost de 214.675 (cu 41.535 mai mulți față de aceeași perioadă a anului precedent), determinând o creștere de 24%. Numărul de înnoptări a crescut și el cu aproximativ 10%, durata medie a sejurului fiind de 2-3 înnoptări / turist. În schimb, indicele de utilizare netă a locurilor de cazare, a scăzut cu 1.1%, la o valoare de 30.6%, față de octombrie 2010. Turiștii străini care vizitează județul Mureș provin, în marea lor majoritate, din Europa, mai precis din Ungaria (27%), Germania (12%), Italia (8%), Republica Moldova (8%), Franța (5%), Danemarca (5%) și Spania (4%).

Tabel 7: Repartiția sosirilor și înnoptărilor în județul Mureș, în 2011

Indicator		10 luni 2010	10 luni 2011
Total turiști	Sosiri	173140	214675
	Înnoptări	445355	490371
Turiști rezidenți în România	Sosiri	134332	168245
	Înnoptări	359478	390719
Turiști nerezidenți în România	Sosiri	38808	46430
	Înnoptări	85877	99652

5.3.3 - Județul Sibiu

Ca și în cazul județului Brașov, județul Sibiu este o destinație turistică recunoscută în România, atât pentru turiștii români, cât mai ales pentru străini (în principal în cadrul unor circuite turistice culturale, dar nu numai). Principalele probleme care afectează dezvoltarea turismului în județ rămân numărul destul de important de unități de cazare care nu sunt clasificate după normele

Ministerului Turismului (în special în zonele rurale), insuficienta pregătire a personalului din turism (la nivel de management al activității turistice în mediul rural, în alimentație publică sau la nivelul de ghidaj profesional) și neexploatarea adecvată a unor resurse turistice cu potențial, cum este Valea Hârtibaciului.

Numărul de înnoptări	2010	2011
	oct.	oct.
Total județ	36697	33492
din care:		
Hoteluri	30728	29357
Moteluri	1531	1050
Vile turistice	1256	1001
Cabane turistice	529	335
Pensiuni turistice	832	301
Pensiuni agroturistice	1229	1068

La nivel statistic județean, anul 2011 a adus o scădere ușoară a numărului total de structuri de primire turistică. În timp ce numărul de hoteluri și de vile turistice a crescut ușor, numărul motelurilor și al pensiunilor turistice a scăzut la jumătate. Numărul de înnoptări a scăzut ușor, cu un procent de 9%, însă cu toate acestea, indicele gradului de ocupare a

crescut, față de aceeași perioadă a anului 2010, cu aproximativ 4%, ajungând la 24%.

Satul Biertan beneficiază de un flux de turiști anual mediu de aproximativ 50.000-60.000 de persoane (dintre care o parte foarte importantă vara), majoritatea fiind străini⁶³. Din perspectiva faptului ca a fost sediul Episcopiei Evanghelice, Biertan este o importantă zonă pentru comunitatea sașilor, astfel că unul din importantele evenimente ale acestei comunității, și anume „Zilele Sașilor”, are loc aici.

Lipsa spațiilor de cazare caracterizează Podișul Hârtibaciului, zonă cu atracții deosebite, reprezentate, în primul rând, de bisericile fortificate și de satele tradiționale. Principalele probleme, care împiedică valorificarea mai puternică a acestei regiuni, sunt legate de structura economică, dar și de lipsa unor centre polarizatoare, care să dinamizeze activitățile din zonă.

În conformitatea cu prevederile OUG 142 / 2008, privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național, o serie de localități din regiunea Hârtibaciu au fost desemnate ca având resurse naturale antropice mari și foarte mari, însă cu mari probleme, atât la infrastructura turistică, cât și la cea tehnică: Alțâna, Brădeni, Iacobeni, Merghindeal, Nocrich, Roșia, Vurpăr și Agnita. Lipsuri importante în infrastructura turistică se remarcă și în localitatea sit UNESCO Valea Viilor. De asemenea, se poate vorbi despre o penurie de unități de alimentație în majoritatea zonelor turistice rurale (uneori, posibilitățile turiștilor de a servi masa în localitatea de cazare sunt fie oferta gazdei exclusiv pentru clienții cazați, fie „self-cateringul”).

Cu toate acestea, există totuși și câteva inițiative private de amenajare de spații turistice, cum ar fi tabăra de vară din Noul Săsesc, comuna Laslea sau rețeaua de “case de oaspeti” disponibile

Tipuri de structuri de primire turistică	2010	2011
	oct.	oct.
Total județ	21759	21638
din care:		
Hoteluri	17842	18935
Moteluri	1456	726
Vile turistice	520	597
Cabane turistice	324	319
Pensiuni turistice	463	189
Pensiuni agroturistice	689	526

Fig 55: Repartizarea structurilor de cazare și alimentație în județul Sibiu⁶⁴

⁶³ Sursa: Masterplan în domeniul turismului în județul Sibiu – Marketscope, Ianuarie 2010

⁶⁴ Sursa: AJTS, Ministerul Turismului, 2009

pentru închiriere, de la Copșa Mare. Acestea oferă atât servicii de cazare, cât și servicii de catering, cu produse biologice, dar și animații turistice (excursii la obiectivele din apropiere, plimbări în aer liber sau cu trasură, activități sportive, cursuri de gătit sau cules de trufe).

Rețeaua principalelor centre de informare turistică identificate acoperă zonele cu atracții turistice cheie: Biertan, Saschiz, Viscri; Sighișoara, Sibiu, Mediaș, Valea Viilor și Avrig, în apropiere. Un alt puncte de informare preconizat a fi deschis pe termen scurt este cel de la Săsăuș.

6 - « AUDIT » ORGANIZAȚIONAL

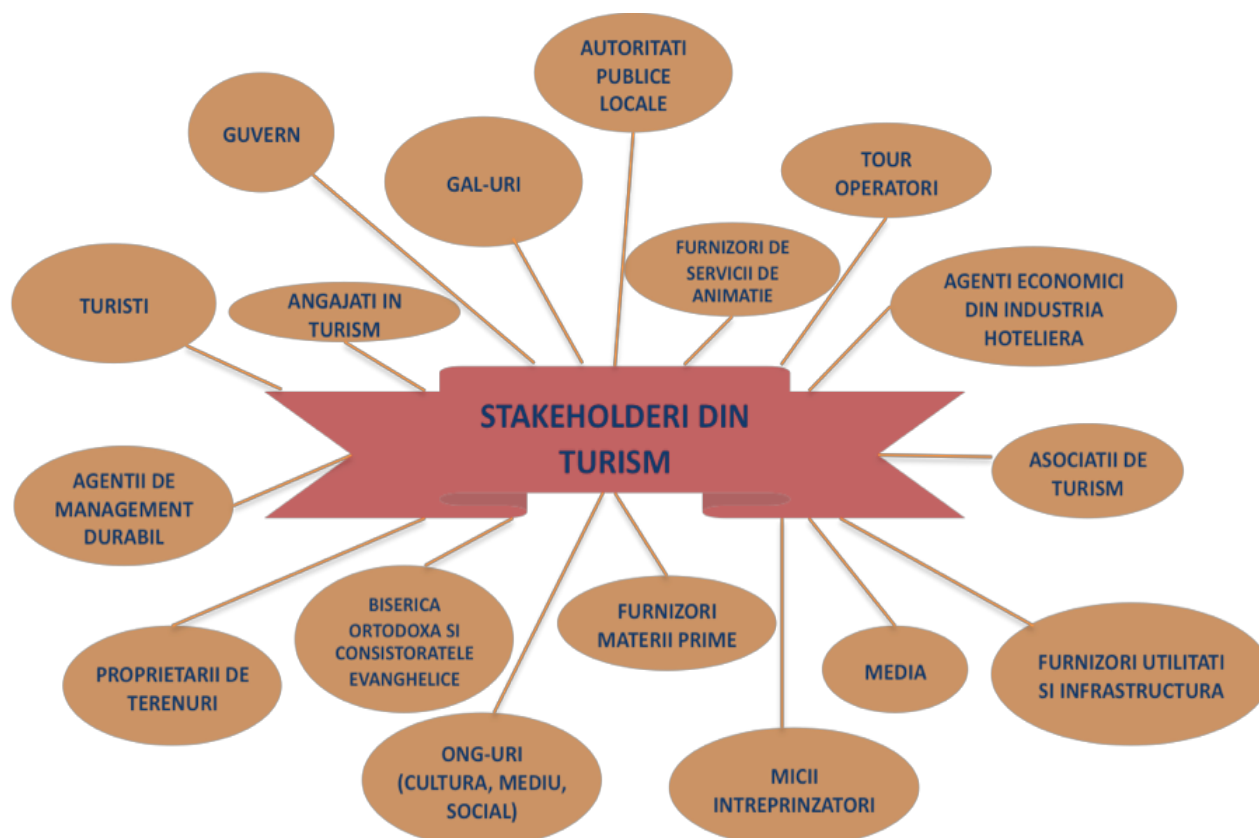

Fig 56: Actori și stakeholderi în turism

6.1 - GAL-uri

Grupurile de Acțiune Locală (GAL) sunt asociații cu statut juridic, formate pentru construirea de capacități locale și pentru ocuparea forței de muncă din mediul rural. Aceste grupuri joacă un rol important în ce privește mobilizarea potențialului endogen al zonelor rurale. La nivelul regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt, există următoarele structuri de tip GAL:

- GAL Microregiunea Hârtibaciu: 138.900 ha, 46.052 locuitori⁶⁵
- GAL Podișul Mediașului: 77.072 ha, 46.646 locuitori⁶⁶
- GAL Țara Oltului: 72.100 ha, 28.186 locuitori⁶⁷

⁶⁵ Sursa: Asociația GAL Microregiunea Hârtibaciu se prezintă, 2009

⁶⁶ Sursa: Plan de dezvoltare locală al teritoriului Podișul Mediașului, GAL Podișul Mediașului, 2010

⁶⁷ Sursa: http://partenariat-leader.ro/ro/documents/Prezentare_GO_MM_Moldor.pdf

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- GAL Dealurile Târnavelor: 81 400 ha, 29 114 locuitori⁶⁸
- GAL Asociația Transilvana Brașov Nord: 117.800 ha, 37.232 locuitori⁶⁹
- Asociația GAL Microregiunea Valea Sâmbetei, care cuprinde satele Beclean, Cincu, Dragus, Hârșeni, Lisa, Recea, Sâmbăta de Sus, Șoarș, Ucea, Viștea și Voila
- Asociația Răsăritul Făgărașului (include localitățile Comăna, Mândra, Parâu, Șercaia, Șinca Veche, Șinca Nouă, Poiana Mărului, Recea, Hârșeni)

GAL „Asociația Transilvana Brașov Nord” a obținut prima finanțare nerambursabilă, pentru proiectul „Funcționarea Grupului de Acțiune Locală, dobândirea de competențe și animarea teritoriului”. Finanțarea a fost obținută pe submăsura 431.2, Axa LEADER a Planului Național de Dezvoltare Rurală și este în valoare de 2,35 milioane de lei (572.000 de euro). Aceste fonduri vor fi folosite pentru punerea în aplicare a proiectelor de dezvoltare rurală din zona Apața, Augustin, Bunești, Cața, Hoghiz, Homorod, Jibert, Măieruș, Ormeniș, Racoș, Rupea, Ticuș și Ungra. Proiectul se va derula pe o perioadă de patru ani, iar fiecare proiect finanțat din aceste fonduri va putea avea o valoare de maximum 200.000 de euro.

Urmând modelul acestor comune, în apropierea arealului studiat, alte cinci comune de pe Valea Sâmbetei și Dejaniului vor să se reunească într-o asociație, care să acceseze un proiect pe Programul Operațional de Pescuit (POP). Este vorba de comunele Recea, Beclean, Lisa, Sâmbăta de Sus și Voila; „Păstrării Făgărașului” își propun să încurajeze pescuitul prin înființarea de crescătorii pentru păstrav. De curând, a fost depusă documentația pe acest proiect și se așteaptă un răspuns.

Noi proiecte finanțate de Uniunea Europeană, demarate de actori publici locali, vizează atât ocuparea forței de muncă, cât și implicit, creșterea nivelului de dezvoltare economică în zonă. Sunt demne de amintit proiectul pentru înființarea unui atelier pentru confecționarea unor obiecte din răchită în Apold - finalizat (25.000 Euro) sau înființarea unei asociații agricole, în aceeași comună.

În perioada 2008-2009, în județul Sibiu au fost depuse proiecte integrate pe Axa III, Măsura 322 "Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea serviciilor de bază pentru economia și populația rurală și punerea în valoare a moștenirii rurale", un număr de 45 comune, 5 asociații de dezvoltare intercomunitară și o fundație. În urma evaluării, au fost aprobate 5 proiecte ale comunelor Cârța, Alma Vii, Tilișca, Blăjel, Loamneș și proiectul Asociației de Dezvoltare Intercomunitară Marpod-Nocrich, restul proiectelor aflându-se în curs de evaluare.

În anul 2008, a fost inițiat un proiect de succes al asociației GAL Microregiunea Hârtibaciu, și anume Transilvanian Brunch. Acesta se dorește a fi un exercițiu de cunoaștere reciprocă și colaborare în Valea Hârtibaciului dar și un exercițiu de promovare a produselor locale. Totodată, este și un bun motiv de întâlnire multiculturală, informală, a celor care activează în turism, cultură, dezvoltare rurală și socială, agricultură ecologică, renovare și restaurare, branșe care, într-un fel sau altul, se completează și regăsesc în multe inițiative și proiecte actuale. Brunch-urile sunt organizate de regulă în ultima sâmbătă a fiecărei luni, într-o locație diferită, iar din 2010, aceste evenimente s-au îmbogățit cu momente culturale ce pun accent pe specificul local.

⁶⁸ Sursa: Plan de dezvoltare locală a teritoriului GAL-Dealurile Târnavelor – versiune draft 2012

⁶⁹ Sursa: Plan de dezvoltare locală Zona de nord a județului Brașov, Asociația Transilvana Brașov Nord

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

6.2 - Societatea civilă

Multe din proiectele durabile din zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, în special cele legate de valorificarea tradițiilor și a patrimoniului cultural, au fost și încă sunt, în marea lor majoritate, inițiative ale societății civile din regiune.

Restaurarea bisericilor fortificate este un alt domeniu de interes, care a beneficiat de finanțare în ultimii ani. Prin ajutorul fondurilor europene destinate conservării patrimoniului sau din fonduri proprii, Biroul de Coordonare Biserici Fortificate al Consistorarului Bisericii Evanghelice din Sibiu a efectuat lucrări de reparații sau restaurare la bisericile din Agnita, Daia, Chirpăr, Cârța, Copșa Mare, Dealu Frumos sau Roșia. O serie de biserici fortificate din zona Hârtibaciu sunt în continuare incluse în acest program de restaurare, cu finanțare prin POR 2007-2013, DMI 5.1. În februarie 2011, a fost lansat apelul de proiecte pentru execuția lucrărilor de reabilitare a următoarelor biserici: Bunești, Criț, Meșendorf, Apold, Archita, Cloașterf, Dealu Frumos, Netuș și Stejărișu. Valoarea totală a investițiilor este estimată la 8.6 milioane de lei, fără TVA.

Fundația ADEPT, cu sediul în Saschiz, este una dintre organizațiile cele mai active din regiune în promovarea patrimoniului cultural și tradițional al zonei. Această fundație susține și popularizează conceptul de “Slow Food” în regiunea Târnava Mare. Această noțiune înseamnă mâncare ecologică, bună și sănătoasă, promovată și comercializată prin legături de parteneriat între producătorii, consumatorii, proprietarii de hoteluri și restaurante din zonă. “Saxon Village Preserves” (trad: Conservele din satele săsești) este un proiect creat pentru a promova vechile tradiții de producere a diverselor tipuri de murături și conserve. Cursurile de pregătire asigură igiena de bază pentru producătorii mici, bazându-se pe cursurile Societății Regale de Sănătate Publică din Marea Britanie. Promovarea acestui curs este o condiție esențială înainte de a deveni membru al asociației. Slow Food încurajează și susține lanțurile de aprovizionare scurte care leagă producătorul și consumatorul direct oriunde este posibil, de asemenea, încurajează și susține promovarea aromelor și gusturilor produselor locale.

În acest context, la Saschiz, s-a construit un imobil pentru ca producătorii să aibă o locație pentru realizarea preparatelor, care a fost autorizată pentru vânzări cu amănuntul. „Hambarul alimentar” a fost autorizat de Direcția Sanitară Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor (DSVSA), pentru realizarea produselor în vederea vânzării cu amănuntul în România și alte țări. El va ajuta producătorii mici din regiune să continue să folosească rețetele lor tradiționale, respectând, în același timp, noile cerințe alimentare de siguranță. Hambarul alimentar este folosit pentru a produce o varietate de gemuri și murături, pentru îmbutelierea mierii și pentru a împacheta plante fitoterapeutice. Se crează astfel, premisele asigurării unor facilități comune pentru marketing, controlul calității, furnizarea etichetelor și a ambalajelor. Hambarul va fi folosit pentru a dezvolta o varietate de brânzeturi din laptele vacilor și oilor care pasc pe pajiștile din regiune.

Pentru a asigura sustenabilitatea proiectului, prin comercializarea produselor alimentare tradiționale din regiunea Târnava Mare, a fost înființată o antrepriza socială, numită Compania de mâncăruri Transilvania SRL. O selecție de produse din satele săsești – conserve și murături – pot fi acum achiziționate și în afara țării, în Scoția sau Anglia, iar în acest moment sunt cautate și alte canale de comercializare în România, Germania, Italia, Olanda și Marea Britanie

Meșteri artizani din Târnava Mare este un alt proiect al fundației, menit să promoveze meșteșugurile tradiționale și accesul acestora pe piețele de desfacere. La Saschiz, au fost organizate ateliere pentru o serie întreagă de meșteșuguri și îndeletniciri tradiționale, cum ar fi utilizarea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

plantelor naturale pentru a vopsi lâna folosită de țesători. Covoarele create aici, au fost prezentate, în 2008, în cadrul unei expoziții, organizate la Londra.

Fundația Mihai Eminescu Trust (MET) derulează, de peste 10 ani, proiecte de conservare a peisajului natural și cultural din fostele sate săsești ale regiunii. Misiunea fundației, în strânsă colaborare și implicând comunitățile locale, este aceea de a salva clădirile vechi, acoperișurile, și fațadele caselor și clădirilor tradiționale. MET susține metodele tradiționale de construcție, precum folosirea mortarului cu var și a structurilor ornamentale, care conferă clădirilor un caracter distinct. De-al lungul timpului, 25 de sate și 4 orașe din regiune și din apropierea ei, în total 600 de proiecte, au beneficiat de suportul MET. Un număr însemnat de case vechi sau monumente istorice au fost restaurate în cadrul acestor proiecte, în localități din zona: Biertan, Mălâncrav (conacul Apafi), Alma Vii (vechea școală), Criț, Meșendorf, Viscri, Florești sau Hosman. Proiectul "Satul de sine-stătător", a fost demarat în anul 2000 și susține în continuare revitalizarea comunităților rurale și dezvoltarea lor durabilă, prin valorificarea patrimoniului existent. Acest proiect susține transformarea caselor, parțial locuite sau abandonate, în case de oaspeți, acordându-se prioritate egală restaurării și regenerării economice. MET susține financiar agricultorii și meșteșugarii locali pentru a începe mici afaceri, în vederea îmbunătățirii nivelului de trai și a infrastructurii satești. În 2010, 150 de localnici au fost formați în meserii tradiționale (fierărie, tâmplărie sau zidărie). Până în 2011, timp de cinci ani, Fundația a fost custodele Rezervației Naturale "Stejarii seculari de la Breite Municipiul Sighișoara".

Proiectul Șosete din lână naturală din Viscri, inițiat de doi cetățeni germani, stabiliți în sat, a apărut la sfârșitul anilor '90. Șosetele croșetate din vechi pulovere de lână de către femeile din sat erau la început date în schimbul alimentelor (zahăr, ulei sau pâine). La acest proiect participă 125 de femei din sat, iar "producția" se ridică la aproximativ 10.000 de perechi de șosete, manuși, căciuli, pulovere sau papuci de pâslă care ajung la depozitul central din Naumburg (Germania), de unde se vând în toată țara, sau la cafeneaua internațională din Viscri.

Agenția de Dezvoltare Durabilă a Județului Brașov este o organizație care, prin proiectele desfășurate, susține atât autoritățile publice locale, cât și pe cele private, în desfășurarea de proiecte. Rolul principal deținut de ADDJB este legat de elaborarea strategiilor de dezvoltare locală, prin realizarea de materiale informative, instruirea/ sprijinirea personalului din primărie în vederea elaborării strategiei, identificarea (împreună cu actorii locali) a proiectelor eligibile și a surselor de finanțare, precum și integrarea în context județean a acțiunilor și măsurilor propuse.

Grupurile de inițiativă al Rromilor (Agnita, Brădeni, Chirpăr, Vurpăr) au sprijinit integrarea rromilor din localitățile din Valea Hârtibaciului, prin construirea de locuințe și a unui dispensar pentru rromi, la Chirpăr.

Fundația Heritas este o fundație pentru dezvoltare care derulează proiecte ce își propun revitalizarea patrimoniului cultural. A luat ființă în luna mai 2007, și continuă activitățile Societății Germane pentru Cooperare Tehnică (GTZ) în România. HERITAS beneficiază de o experiență de peste 10 ani în domeniul reabilitării de clădiri monumente istorice în centre, zone și cartiere istorice. Scopurile Fundației se concentrează asupra potențialului de dezvoltare oferit de zona transilvană în domeniile reabilitare / restaurare, dezvoltare urbană / rurală și turism, precum și pe implementarea

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

experiențelor dobândite în toate regiunile țării. Printre proiectele derulate în regiune, se află acordarea de consultanță tehnică gratuită pentru proprietarii de imobile istorice privind activități de reabilitare și modernizare, de la consultanță verbală până la elaborarea unui raport de consultanță cu o prezentare detaliată a degradărilor și problemelor existente, a soluțiilor și a măsurilor propuse, prioritizarea măsurilor de reabilitare, evaluarea cantităților și a costurilor. La începutul lunii mai 2011 Fundația HERITAS a lansat broșura “Cele 15 sate premium din județul Sibiu”, care prezintă 15 locații de excepție cu un mare potențial de a se dezvolta pe viitor în atracții turistice, incluzând informații legate de peisaj, istorie, păstrarea arhitecturii clădirilor, amenajarea spațiului public, posibilitățile de cazare și varietatea gastronomică de la fața locului. Broșura este disponibilă în limbile română și germană și a fost distribuită CIT-urilor din județul Sibiu, pensiunilor și organizațiilor prezente la fața locului în satele premium, precum și la târguri de turism din țară și din străinătate.

6.3 - Cooperare și dezvoltare

GAL Microregiunea Hârtibaciu a încheiat un accord de cooperare în vederea implementării în parteneriat a unui proiect ce vizează punerea în aplicare a mai multor proiecte precum: RURAL PRO JOBS, depus în cadrul Axei prioritare 5 din POS DRU : “Promovarea măsurilor active de ocupare”, Domeniul de intervenție 5.2 : “ Promovarea sustenabilității pe termen lung a zonelor rurale în ceea ce privește dezvoltarea resurselor umane și ocuparea forței de muncă”. Același GAL a semnat 4 intenții de cooperare, dintre care două sunt cu GAL-uri din Austria și Germania:

- „Sprijinirea turismului rural și a marketingului produselor regionale” împreună cu GAL Flaming-Havel - Germania
- „Sprijin în implementarea strategiei GAL Microregiunea Hârtibaciu” cu Asociația LEADER – Verein Wachau- Dunkelsteinerwald - Austria
- „Promovarea și protejarea patrimoniului cultural din Transilvania”, în colaborare cu Asociația GAL Podișul Mediașului
- „Susținerea reciprocă în implementarea strategiilor LEADER” cu Asociația GAL „Răsăritul Țării Făgărașului”

Conform propriei strategii de dezvoltare, microregiunea Hârtibaciu intenționează să desfășoare acțiuni de cooperare și cu alte teritorii rurale (GAL) din România și/sau din UE în vederea extinderii experiențelor locale și îmbunătățirea strategiilor locale, pentru schimbul de informații și idei noi, schimb de experiență și stimularea inovației.

Consiliului Județean Sibiu lucrează în parteneriat cu Consiliul General Ille-et-Vilaine – Franța, în cadrul unei convenții – cadru de Cooperare Descentralizată. În cadrul acesteia, un domeniu important este Agricultură și Dezvoltarea Rurală, partenerii francezi oferind suport și know-how pentru agricultorii români.

Proiectul de cooperare româno-german “Reabilitarea centrului istoric Sibiu/Hermannstadt”, derulat de către Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică (GTZ) și Primăria Municipiului Sibiu, în perioada 2000-2007, a avut în vedere oferirea de asistență tehnică primăriei în abordarea problematicii revitalizării centrului istoric Sibiu, care a fost desemnată capitală europeană a culturii în 2007.

În 2010, acest proiect de succes a continuat cu dezvoltarea unui program strategic de acțiune pentru conservarea patrimoniului arhitectonic tradițional și promovarea turismului rural, care a

inclus: derularea unei anchete socio-culturale în 400 de gospodării, workshop-uri pentru comunicarea și punerea de acord cu partenerii, dezvoltarea unei metodologii de clasificare a satelor, ca instrument de bază pentru măsuri de planificare și promovare cu orientare precisă. Strategia a fost elaborată în cadrul proiectului „Întărirea potențialului pentru turismul cultural în satele transilvane”, derulat de Consiliul Județean Sibiu și Societatea Germană pentru Cooperare Tehnică (GTZ). În cadrul acestui proiect următoarele sate au fost identificate ca fiind sate premium: Alma Vii, Ațel, Biertan, Boarta, Bruiu, Cârța, Copșa Mare, Dealu Frumos, Fântânele, Hosman, Mălâncrav, Merghindeal, Movile, Richiș și Stejărișu.

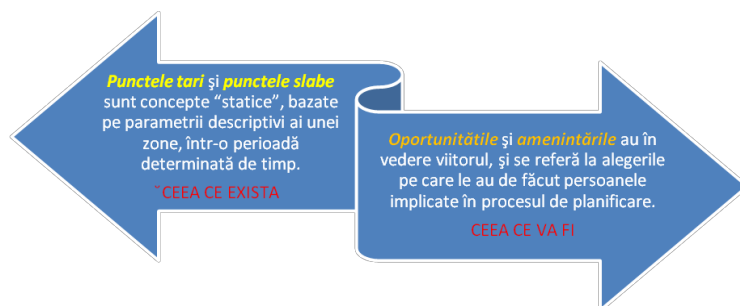
Tot în cadrul aceluiași proiect, a fost derulată o campanie de conștientizare în 7 sate din împrejurimile Sibiului, pentru a mobiliza comunitățile în vederea conservării aspectului tradițional al satelor și al arhitecturii tipice. Printre elementele principale ale campaniei, s-au numărat o serie de broșuri-ghid cu sfaturi și reguli pentru păstrarea aspectului tradițional al satelor (ex: „Turismul la mine în sat – Cum să amenajezi o pensiune”).

Promovarea patrimoniului cultural, al tradițiilor și creșterea vizibilității regiunii, reprezintă subiectele celor mai multe proiecte de colaborare cu impact în comunitate. Unul dintre exemple este și proiectul desfășurat de Agenția de Dezvoltare Durabilă a Județului Brașov, în parteneriat cu Fundația Mihai Eminescu Trust și Muzeul Kraftwerk Plessa din Germania, pentru promovarea regiunii Rupea Cohalm. Proiectul, desfășurat în 2008, a inclus o serie de manifestări cultural-artistice de promovare a zonei și a avut un buget total de 170.219 RON.

7 - ANALIZA SWOT

Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt este o regiune extrem de complexă, atât din punct de vedere administrativ, cât și cultural, economic, precum și din punct de vedere al oportunităților de dezvoltare. Astfel, o analiză a caracteristicilor sale și a elementelor care pot contribui sau împiedica dezvoltarea durabilă din punct

de vedere turistic, trebuie realizată în funcție de diferiți indicatori: teritoriul și mediul înconjurător, patrimoniul, infrastructura, aspecte economice, turism, și implicare și conștientizare.

7.1 - Teritoriul și mediul înconjurător

S	W
- Zonă naturală de mare frumusețe (peisaje deosebite) – arii protejate Natura 2000 SCI Târnava Mare și SPA Podișul Hârtibaciului - Zonă propice pentru creșterea animalelor (pășuni, fanete) - Patrimoniul antropoc deosebit - Climă moderată, propice turismului - Resurse naturale valorificate și valorificabile: gaz metan,	- Asocierea între orașul Copșa Mică și poluarea industrială poate afecta o zonă mult mai largă - Trafic de tranzit intens poluant - Reciclarea este inexistentă, cu mici excepții, a unor gropi ecologice și a unui sistem generalizat de colectare separată a deșeurilor. - Soluri cu fertilitate redusă pe culturile de bază (grâu, porumb, floarea soarelui)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007-2013

lemn, energie geotermală

- Factorii de mediu nepoluăți
- Sol fertil pentru păduri și plantații pomicole
- Zonă cu potențial în dezvoltarea turismului oenologic / gastronomic
- Tradiție în medicina naturistă, fitoterapie

- Neutilizarea surselor verzi de energie
- Degradarea solurilor ca efect al fenomenelor naturale (eroziuni, alunecări, exces de umiditate, surpări, sărături, s.a.)
- Prezența braconajului
- Lipsa unui sistem coerent de informare asupra stării mediului

O

- Programe naționale și regionale pentru reducerea și prevenirea poluării.
- Îmbunătățirea legii mediului.
- Internalizarea costurilor privind protecția mediului.
- Introducerea obligativității sistemelor EMAS (Sisteme de Management al Mediului)
- Existența unor programe comunitare de susținere a investițiilor pentru protecția mediului

T

- Poluarea industrială din Coșșa Mică.
- Defrișările și pășunatul intensiv
- Colectarea necontrolată a plantelor medicinale sau a altor specii salbatice
- Prezența tot mai frecventă a ATV-urilor și a motocicletelor, care degradează în special vegetația ierboasă, poluează fonic și chimic și reprezintă o sursă de stres pentru păsări și mamifere.
- Abandonarea zonelor viticole; degradarea teraselor amenajate
- Creșterea activității economice și, implicit, creșterea presiunii asupra mediului (ex. impactul construcției autostrăzii Transilvania asupra zonelor Natura 2000)

7.2 - Patrimoniul

S

- Zonă istorică consacrată / existența unui spațiu tradițional cunoscut
- Concentrare importantă de biserici fortificate
- Existența unor site-uri UNESCO (Biertan și Valea Viilor) în zonă
- Multiculturalitate
- Existența unor inițiative ale societății civile de refacere a patrimoniului și specificului local
- Existența unor ecomuzee regionale (Moșna, Biertan, Valea Viilor)
- Există o serie de evenimente cultural-tradiționale care se desfășoară cu regularitate în comune

W

- Starea de degradare a multor clădiri de patrimoniu
- Lipsa valorificării din punct de vedere turistic a zonei
- Depopularea satelor

O

- Valorificarea potențialului uman, păstrarea tradițiilor culturale și edilitare
- Promovarea formelor moderne de turism: cultural, ecumenic, științific, activ, istoric.
- Interesul menținut al comunității de sași din Germania pentru zonele natale poate determina o creștere a fluxului de turiști în interes de afaceri și personal
- Locuințele și-au păstrat aerul tradițional specific zonei

T

- Pierderea tradițiilor și valorilor culturale
- Pericolul degradării unor clădiri valoroase în cazul în care protejarea și întreținerea acestora nu este asigurată
- Riscul pierderii aspectului arhitectural tradițional în unele localități datorită folosirii unor materiale pentru amenajări sau construcții noi care nu respectă stilul arhitectonic consacrat

7.3 - Infrastructura

S

- Există o rețea rutieră dezvoltată

W

- Starea precară a infrastructurii de drumuri comunale și

- Rețea internet disponibilă în multe din localitățile din regiune
- Existența unor cadre medicale care asigură asistență medicală în caz de urgențe
- Investiții realizate pentru modernizarea unor drumuri județene și comunale
- Investiții realizate pentru racordarea unor localități la sistemele de alimentare cu apă, energie și canalizare
- Existența a două aeroporturi internaționale în zonă sau în apropierea ei: Sibiu și Tg Mureș
- Existența unor puncte medicale și postale în aproape fiecare localitate

- a unor drumuri județene
- Infrastructura tehnico-edilitară foarte slabă, mai ales în zona Hârtibaciu
- Transportul public slab dezvoltat la nivelul comunelor
- Lipsa în unele localități a sistemelor de alimentare cu apă și energie electrică sau a celor de canalizare
- Lipsa dotărilor corespunzătoare pentru locațiile medicale
- Rețea stradală de slabă calitate.
- Unele gospodării nu au acte de proprietate
- Unele locuințe sunt izolate, fără căi de acces
- Rețeaua feroviară destul de slab reprezentată, în special în ceea ce privește legăturile între sate și comune

O

- Existența unor programe comunitare de susținere a investițiilor pentru reabilitarea și extinderea căilor de comunicații, a sistemelor de alimentare, canalizare, epurare și de management al deșeurilor
- Finanțarea infrastructurii prin măsuri ale fondurilor europene disponibile (PNDR: 322, 221, Leader, POS Mediu etc)

T

- Gradul de sărăcie generează fenomene de depopulare, de plecare a tinerilor și adulților pentru a lucra în străinătate, la care se adaugă îmbătrânirea populației
- Închiderea unităților de învățământ din cauza scăderii populației din mediul rural

7.4 - Aspecte economice

S

- Zonă cu tradiții în meșteșugărit
- Existența unor agenți economici de talie medie în special în zona Agnita.
- Existența unui număr relativ mare de agenți economici în domeniul producției alimentare (pâine, lactate) și în domeniul mobilei, parchetului și tâmplăriei
- Practicarea apiculturii și a creșterii bovinelor
- Existența unor resurse naturale
- O altă activitate intensă este exploatarea lemnului (peste 3200 ha de păduri, în majoritate fag stejar și cireș) dar și creșterea de puieți în pepiniere

W

- Îmbătrânirea populației, coroborată cu un proces de depopulare.
- Creșterea ratei șomajului ca urmare a restructurărilor economice.
- Teren agricol necultivat și lăsat în paragină
- Slabă capitalizare a întreprinderilor, în special a IMM-urilor cu activitate de producție.
- Grad redus sau inadecvat de pregătire profesională
- Facilități insuficiente pentru formare continuă ceea ce conduce la șomaj de descurajare și agricultură de subzistență
- Nivel redus al salariilor și al nivelului de trai
- Pondere mică a populației active
- Viabilitate redusă a structurilor economice
- Fragmentarea suprafețelor agricole datorită proprietății și rezistenței la asociere, care determină un nivel de eficiență foarte scăzut.
- Lipsa finanțărilor din bugetele locale care să permită dezvoltarea instituțională și atragerea de investitori
- Agricultură nefiscalizată în multe regiuni

O

- Crearea unor fonduri naționale/regionale care să susțină dezvoltarea regională și locală .
- Atragerea tinerilor prin facilitarea dezvoltării afacerilor de familie
- Existența fondurilor europene FEADR: M111 și M143, POS-DRU, etc pentru formare profesională
- Existența unor instituții neguvernamentale care se ocupă cu pregătirea profesională și reconversia forței

T

- Menținerea unui spor natural negativ și a fenomenului de migrare a tinerilor spre alte zone din țară și străinătate
- Capacitatea de plată redusă a consumatorilor pentru serviciile oferite;
- Instabilitate legislativă și fiscalitate ridicată la nivel național.
- Insuficienta susținere a sectorului IMM

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale 2007-2013

de muncă

- Aplicarea unor programe de dezvoltare, prin încurajarea inițiativelor locale și a investițiilor.
- Posibilități de investiții străine pe domenii foarte variate.

- Incapacitatea microîntreprinderilor tradiționale de a accesa piețe reale și solide de desfacere
- Nivelul scăzut al veniturilor majorității populației
- Activarea târzie a Masurii 213 - Plati Natura 2000 pe teren agricol și a submăsurii pentru sprijinirea agriculturii ecologice
- Conflictul între agricultorii care practică agricultura intensivă și cei care practică agricultura ecologică, tradițională⁷⁰
- Populația scade în mediul rural ceea ce va crește riscul de închidere a unor unități economice, la degradarea sistemului de aprovizionare, a serviciilor economice și de consum
- Numărul în creștere a persoanelor care beneficiază de ajutoare sociale

7.5 - Turism

S

- Potențial turistic deosebit datorită patrimoniului cultural și arhitectural care permit o activitate pe tot parcursul anului
- Posibilități de cazare există și în unități nespecializate, de exemplu casele parohiale ale bisericilor fortificate, unde se pot închiria camere turiștilor
- Monumente istorice și arhitecturale medievale (cetăți medievale fortificate, biserici, turnuri cu porți de intrare sau ziduri de cetate);
- Tradiții, obiceiuri folclorice, port popular și arhitectură tradițională bine conservate și diversificate;
- Diversitate etnică, diversitate culturală
- Obiceiuri culinare diverse (bucătărie românească, maghiară, săsească);
- Suprafață mare acoperită de păduri, cu valențe recreative și curative.

W

- Signalistică turistică deficitară
- Lipsa unui concept de turism care să facă posibilă promovarea unui produs unitar în țară și în afara țării;
- Calitatea scăzută a serviciilor și a informațiilor turistice;
- Infrastructura turistică aproape inexistentă în anumite zone;
- Accesul dificil spre zonele protejate, parcuri naturale sau rezervații prin excursii recreative sau educaționale;
- Lipsa de interes pentru turism ca potențial pentru afaceri și pentru crearea de noi locuri de muncă;
- Lipsa unei infrastructuri turistice de informare, centre de marketing și consultanță în turism, materiale de promovare turistică, servicii de ghizi, structură de facilitare a vizitelor în zonă;
- Personal calificat insuficient pentru a asigura servicii turistice de calitate;
- Lipsa unor itinerarii turistice tematice, care să valorifice potențialul natural antropoc;
- Condiții neatractive de creditare pentru proiectele în turism;

O

- Dezvoltarea turismului prin crearea unei rețele la nivelul zonei
- Dezvoltarea turismului gastronomic și oenologic
- Punerea în valoare a siturilor istorice și a monumentelor de patrimoniu național
- Creșterea interesului pentru ecoturism pe plan internațional;
- Dezvoltarea unor produse turistice complexe;
- Forța de muncă disponibilă care poate fi atrasă în sistemul serviciilor turistice;
- Amenajarea unor trasee pentru ciclism
- Amenajarea unor trasee culturale

T

- Amenajarea precară a obiectivelor turistice poate duce la degradarea accelerată a acestora
- Promovarea unei legislații care nu încurajează investițiile în turism;
- Sprijin insuficient pentru dezvoltarea turismului, în special în zonele rurale;
- Slabă implicare și înțelegere de către autoritățile publice
- Tendința ca falsul și kitch-ul să ia locul valorilor autentice

⁷⁰ Dacă legislativul nu intervine în sprijinirea agriculturii tradiționale, ecologice, PNDR nu va avea o bază legală de susținere a promovării practicilor care să favorizeze biodiversitatea și tradiția cultivării ecologice a produselor, venind astfel în întâmpinarea principiului de eco-condiționalitate.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- Dezvoltarea ecoturismului, turismului de refacere prin fitoterapie, a turismului educațional (deprinderea meșteșugurilor)
- Reabilitarea traseului liniei cu ecartament îngust între Agnita și Sibiu

7.6 - Implicare și constientizare

S

- Existența unor proiecte pentru dezvoltarea infrastructurii comunei (apă, canalizare, drumuri, locuințe sociale pentru rromi)
- Relații interetnice bune
- Resurse umane cu calificare variată
- Existența unor Grupuri de Acțiune Locală constituite
- Existența unui număr semnificativ de ONG-uri care participă activ la dezvoltarea durabilă în diverse domenii: social, cultural și civic

W

- Lipsa politicilor de atragere și menținere a tinerilor în zonă
- Lipsa unor instituții guvernamentale și neguvernamentale care se ocupă cu pregătirea și reconversia profesională.
- Pasivitatea membrilor comunității
- Colaborare insuficientă între administrațiile publice locale
- Slabă dotare a instituțiilor din subordinea administrațiilor publice locale
- Slabă constientizare a populației și a agenților economici privind managementul ariilor protejate Natura 2000
- Interes și spirit antreprenorial scăzut al populației rurale față de activitățile din turism;

O

- Dezvoltarea GAL-urilor
- Existența unei atitudini manifeste pro-voluntariat
- Existența unei experiențe îndelungate a sectorului non-guvernamental
- Tendința spre descentralizare
- Oportunități de finanțare europene

T

- Criza economică determină reducerea capacității administrațiilor publice locale în ceea ce privește menținerea instituțiilor la nivel local
- Concentrarea mare a etnicilor rromi în unele zone rurale duce la diminuarea procesului de integrare în colectivitate a grupurilor dezavantajate

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

***Elaborarea strategiei de vizitare necesare pentru
accesarea de fonduri în vederea realizării unei
infrastructuri de management în cadrul proiectului :
« Pentru Natură și Comunități Locale - Bazele unui
management integrat Natura 2000 în zona
Hârtibaciu-Tarnava Mare-Olt »***

Pentru ASOCIAȚIA WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI ROMANIA

FAZA 2

Planificarea strategiei de vizitare

¹ Sursa: <http://grupomenta.wordpress.com/>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Sumar

1 -	<u>NOTIUNI INTRODUCTIVE</u>	4
2 -	<u>DEFINIREA STRATEGIEI DE VIZITARE</u>	7
2.1 -	INTRODUCERE	7
2.2 -	ASPECTE DEFINITORII PENTRU STRATEGIA DE VIZITARE	7
2.2.1 -	DEFINIREA ELEMENTELOR DE INFRASTRUCTURĂ	9
2.2.2 -	SIGURANȚA	10
2.2.3 -	COMUNITĂȚILE LOCALE	10
2.2.4 -	DISEMINARE ȘI COMUNICARE	11
3 -	<u>PROFILUL TURISTIC AL ZONEI ȘI AȘTEPTĂRILE CLIENTELEI TURISTICE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE</u>	12
3.1 -	PROFILUL TURISTIC AL ZONEI DE SUD A TRANSILVANIEI	12
3.2 -	SINTEZA COMPORTAMENTELOR ACTUALE ALE TURIȘTILOR	14
3.2.1 -	LA NIVEL EUROPEAN	14
3.2.2 -	CARE ESTE IMAGINEA ȘI POZIȚIONAREA ROMÂNIEI ȘI A TRANSILVANIEI ?	17
3.2.3 -	LA NIVEL NAȚIONAL	21
3.3 -	PRODUSELE TURISTICE EXISTENTE ȘI DIRECȚII DE DEZVOLTARE	23
3.4 -	BUNE PRACTICI	29
4 -	<u>ZONAREA REGIUNII</u>	32
4.1 -	ANALIZA SITUAȚIEI ACTUALE	33
4.1.1 -	ACCESIBILITATE	33
4.1.2 -	TRASEE TURISTICE	35
4.1.3 -	TRASEE TEMATICE	36
4.1.4 -	LOCURILE DE CAZARE SI CAMPARE	36
4.1.5 -	PUNCTELE DE INFORMARE ȘI CENTRELE DE VIZITARE	37
4.1.6 -	ZONE SENSIBILE SAU DE CONFLICT	38
4.2 -	ZONAREA PROPRIU-ZISĂ	39
4.2.1 -	ZONA POLARIZATĂ SIBIU – ALȚÂNA	40
4.2.2 -	ZONA POLARIZATĂ SIGHIȘOARA – APOLD	42
4.2.3 -	CORIDORUL TURISTIC „+1 ZI” VISCRI – BIERTAN	45
4.2.4 -	ZONA « NATURA ȘI TURISM ACTIV »	47

1 - NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Turismul bazat pe obiective naturale și pe patrimoniul cultural este unul dintre cele mai dinamice segmente ale turismului, având un potențial de creștere important. Astfel, la nivel mondial, din ce în ce mai mulți turiști caută vacanțe care să includă vizitarea unor locuri cu natură unică sau obiective cu semnificații culturale deosebite. Zonele protejate, și în special cele Natura 2000, oferă autorităților de management oportunități pentru a promova o dezvoltare economico-socială durabilă. Aceasta poate avea loc cu ajutorul operatorilor din turism care pot promova produse cu valoare adăugată crescută, generând o serie de beneficii pentru comunitățile locale. Operatorii în turism pot să permită reținerea unor avantaje directe la nivelul zonelor protejate, prin fluxurile de turiști pe care le generează pachetele special create în acest sens, dar și asigurându-se că vizitele sunt gestionate astfel încât să minimizeze posibilele externalități negative și să le maximizeze pe cele pozitive.

Fig. 1: Aspecte ale procesului de planificare

Unul dintre obiectivele strategiei de vizitare este acela de a permite crearea și transferul de competențe, în ceea ce privește dezvoltarea turistică, către responsabilii de managementul acestor zone, în vederea creării, îmbunătățirii și comercializării unor produse și activități turistice proprii sau în vederea susținerii inițiativelor private și publice în acest domeniu. Strategia de vizitare va trebui astfel să permită propunerea de mijloace pentru:

- Îmbunătățirea experienței turistice a celor care aleg ca destinație zonele naturale deosebite sau protejate;
- Identificarea de fonduri suplimentare pentru conservare, atât de utile în condițiile în care foarte multe zone protejate, și implicit administrațiile acestora, se confruntă deseori cu probleme

financiare.

- Promovarea prin turism a valorilor naturale și a importanței conservării habitatelor, prin conștientizarea, de către vizitatori și comunitățile locale, a mijloacelor legate de acest subiect.
- Reducerea exploatarea ne-sustenabilă a resurselor naturale și crearea de oportunități alternative de venit pentru populațiile care trăiesc în sau în jurul ariilor Natura 2000.
- Crearea de legături între sectorul turistic și managementul zonelor Natura 2000, care pot influența ambele părți, în legătură cu specificul și cerințele fiecăreia: realitățile cerințelor turiștilor și a satisfacerii nevoilor acestora, pe de o parte și înțelegerea priorităților de conservare și protecție, pe de altă parte.
- Integrarea turismului în economia locală

Fig. 2: Scopul planului de management turistic

Mai mult, pentru un management de succes și durabil, responsabilii trebuie să identifice modalități pentru ca populația și comunitățile locale să beneficieze cât mai mult din turism, demonstrând astfel valoarea economică a protejării resurselor naturale.²

Un plan de management turistic al unei zone protejate este definit ca un document :

- ***Scris, discutat și aprobat, care***
- ***Describe o zonă naturală protejată, împreună cu problemele și oportunitățile legate de conservarea biodiversității și dezvoltarea durabilă a turismului,***
- ***Permite managementul conservării naturii,***
- ***Este dinamic, fiind actualizat la intervale regulate,***

² Sursa: FORGING LINKS BETWEEN PROTECTED AREAS AND THE TOURISM SECTOR - How tourism can benefit conservation – United nation environment programme 2005

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- **Implică, în fazele de planificare și implementare, toți actorii principali și stakeholderii, împreună cu care**
  - **Stabilește și înregistrează condițiile și activitățile de turism din zona protejată,**
  - **Evaluează nevoile actuale și viitoare, precum și amenințările asupra unei zone protejate, în special cele provenite din activitățile turistice,**
  - **Dezvoltă strategii și activități specifice de planificare, menite să abordeze aceste amenințări.**

2 - DEFINIREA STRATEGIEI DE VIZITARE

2.1 - Introducere

Conform Organizației Mondiale a Turismului, pentru dezvoltarea unui turism durabil, o destinație trebuie să atingă 12 obiective.³

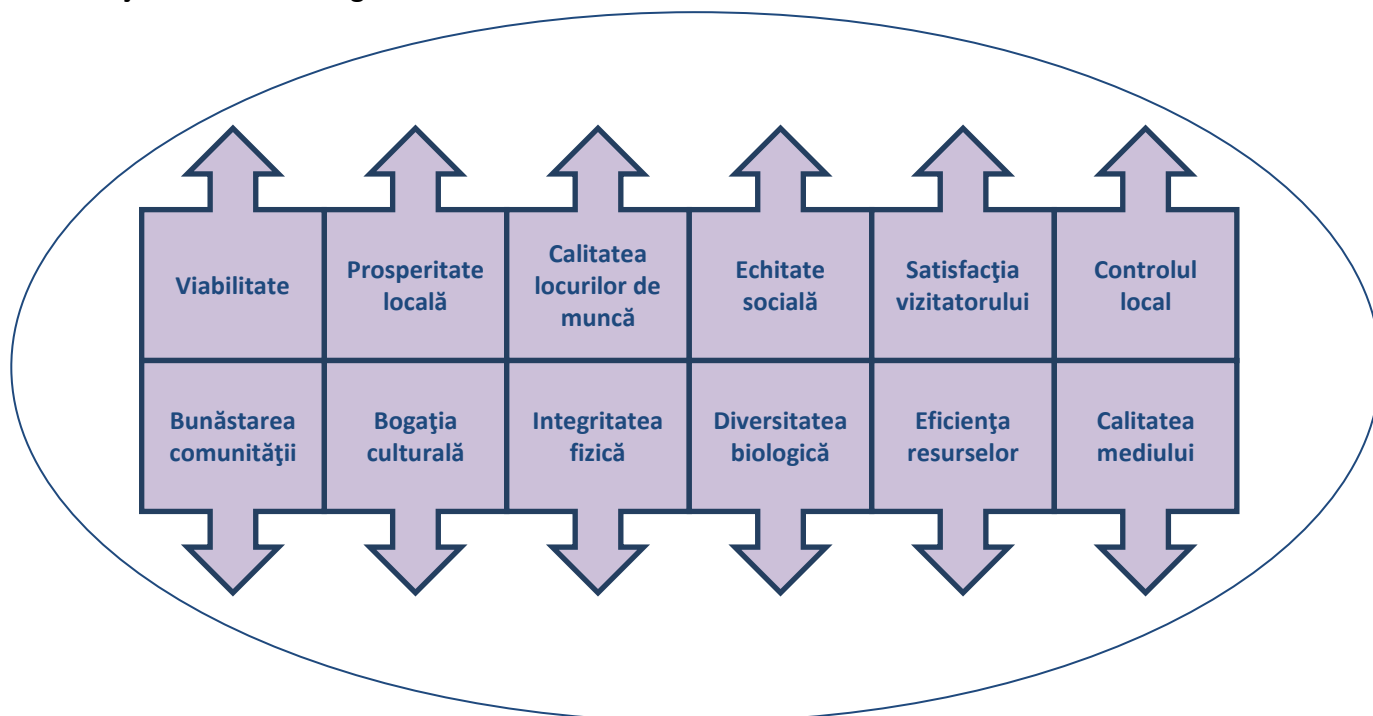

Fig. 3: Obiectivele turismului durabil

Strategia de vizitare va face propuneri referitoare la infrastructură (trasee, poteci, reglementarea accesului, puncte de belvedere, observatoare, puncte de informare, zone de picnic sau de campare, etc.) pentru ca vizitarea regiunii să poată fi corelată cu turismul responsabil într-un sit Natura 2000. Aceste structuri sunt menite să faciliteze accesul către și prin regiune și să ofere servicii cât mai accesibile pentru vizitatori. Infrastructura poate fi poziționată pe teren privat, protejat sau public. Deși proprietarii terenurilor vor determina în cele din urmă locația exactă și utilizarea unei infrastructuri, structurile de management ale sitului Natura 2000 trebuie să colaboreze strâns cu aceștia, dar și cu furnizorii de servicii și cu alți operatori de turism, pentru a se asigura că proiectarea și amplasarea infrastructurii contribuie la susținerea conservării peisajelor, habitatelor și a faunei sălbatice, care atrage turiști în regiune.

2.2 - Aspecte definitorii pentru strategia de vizitare

O dată cu definirea și diagnosticul atuurilor și a punctelor slabe interne, a amenințărilor și a oportunităților externe, dezvoltarea turistică și valorizarea durabilă a potențialului depinde în mod hotărâtor de interacțiunile dintre trei aspecte: teritoriu, piața turistică și factorul uman. Este

³ Sursa: Making tourism more sustainable, A guide for policy makers, UNWTO/UNEP, în raportul Grupului pentru Turism Durabil, "Action for more sustainable European tourism", editat în februarie 2007 – anexa 2.

obligatorie și prioritară asigurarea unui echilibrul optim între nevoia de a genera venituri și posibilitatea de a crea efecte adverse pentru mediul natural. În consecință, efectele pozitive la nivel educațional și economic produse de eco-turism trebuie favorizate. Creșterea veniturilor, crearea de locuri de muncă, creșterea economică și ocuparea forței de muncă nu pot fi realizate decât prin acțiunea sinergică a tuturor factorilor implicați și prin valorificarea cât mai eficientă a resurselor disponibile, a mediului și a patrimoniului cultural local, asigurându-se concomitent minimizarea impactului acestor fenomene asupra mediului natural.

Abordarea participativă, dezvoltarea de jos în sus (bottom-up approach), care să implice un număr cât mai mare de actori cu acțiuni directe, la fața locului, precum și schițarea unui număr de scenarii în baza viziunilor exprimate de aceștia, este singura opțiune care poate asigura legitimitate demersului de planificare strategică, durabilitate pentru acțiunile publice și conservarea cadrului natural. Trebuie ținut cont de toate constrângerile instituționale, iar planul de acțiune, care va răspunde la întrebările “cu cine?”, “cu ce?”, “cum?” și “în ce perioadă?”, trebuie să permită compatibilitatea cea mai potrivită între acțiunile ce se doresc a fi implementate și mijloacele - mai ales fondurile publice și europene - de care se dispune. La nivel general, măsurile incluse în planul de acțiune vor fi îndreptate, pe de o parte către turiști, iar pe de altă parte, către actorii publici și privați din sectorul turistic, după cum ilustrează schema de mai jos.

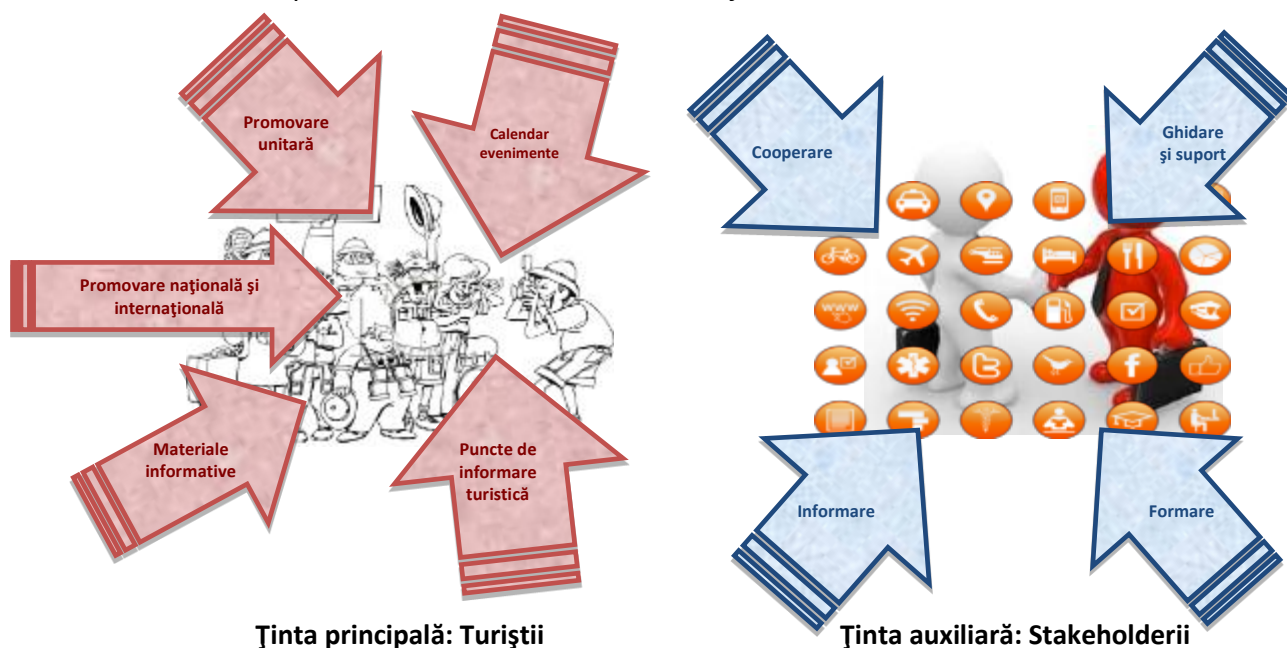

Fig. 4: Secțiuni ale planului de acțiune pentru dezvoltarea turismului

La modul general, în ultimii 20 de ani, cele mai des utilizate modalități de gestionare a vizitatorilor au vizat două mari obiective: repartizarea fluxurilor de turiști și minimizarea efectelor negative asupra destinațiilor populare. Principalele metode prin care se poate realiza un management responsabil al unei zone protejate sunt:

- Controlul numărului de vizitatori astfel încât să fie în concordanță cu capacitatea de primire a regiunii. Un raport ETB din 1991, a definit următoarele niveluri de prag la care atmosfera specifică și caracterul local sunt deteriorate, iar calitatea experienței turistice este amenințată,

după cum urmează:

- un nivel dincolo de care se produc daune fizice;
  - un nivel dincolo de care se produc efecte negative ireversibile asupra biodiversității;
  - un nivel dincolo de care comunitatea locală suferă efecte secundare inacceptabile și ireparabile.
- Adaptarea resurselor în moduri care să permită gestionarea fluxurilor de vizitatori și să reducă efectele negative, exemplificate în tabelul 1, prin acțiuni ca:
    - utilizarea de ghizi și echipe de monitorizare, care să supravegheze zona, în scopul de a preveni comportamentul indisciplinat, furturile sau deteriorarea intenționată;
    - restricționarea temporară sau permanentă a utilizării zonelor sensibile ale regiunii - prin împrejmuirea lor, pentru a preveni accesul sau a permite regenerarea naturală;
    - măsuri de protecție precum consolidarea potecilor sau construirea de alte trasee

Tabel 1: Efecte negative ce pot fi declanșate de turiști

Element declanșator	Efect fizic
Furturi	Pierderea de resurse
Vandalism	Deteriorarea resurselor
Deteriorări accidentale	Uzura resurselor
Poluare (ancrasare)	Uzură și distrugere a resurselor
Poluare (zgomot, gunoi)	Scăderea atractivității zonei ca destinație de vacanță
Aglomerare	Deteriorări fizice ale resurselor

- Modificarea comportamentelor vizitatorilor și educarea lor în legătură cu regulile de conduită în zonele Natura 2000, prin metode ca:
  - promovarea de oferte pentru a aduce vizitatori în afara sezonului (pentru a ajuta repartizarea cât mai uniformă a numărului de turiști pe tot parcursul anului),
  - promovarea destinațiilor alternative și necunoscute în regiune,
  - abordarea piețelor turistice de nișă (turism activ, turism gastronomic etc) pentru a atrage anumite tipuri de vizitatori,
  - furnizarea de informații clare și specifice vizitatorilor, precum și stabilirea și utilizarea unor coduri de conduită,⁴
  - crearea de centre de informare și utilizarea de panouri de semnalizare și informare,
  - controlul și monitorizarea efectelor negative ale poluării și a cantității de deșeuri.

2.2.1 - Definirea elementelor de infrastructură

Facilitățile și elementele de infrastructură bine-planificate, proiectate și amplasate pot avea efecte benefice asupra sitului:

- ajută la prevenirea eroziunii cauzate de traficul vehiculelor și al pietonilor;
- reduc perturbarea speciilor sălbatice;

⁴ Sursă: © CAB International 2007. Tourism in Peripheries: Perspectives from the Far North and South (eds D.K. Müller and B. Janssona - Visitor Management in Protected Areas – Peter Mason – Department of Tourism, Leisure and HRM, University of Luton, UK

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- păstrează vizitatorii pe rute și căi definite, limitând impactul asupra florei și faunei, mai ales în cazul zonelor care atrag în mod constant grupuri mari de turiști;
- limitează accesul la zone sensibile din punct de vedere ecologic și al biodiversității;
- susțin protejarea calității atracțiilor naturale;
- îmbunătățesc și/sau facilitează o experiență mai sigură și mai satisfăcătoare pentru turiști
- limitează impactul unor grupuri mai mari și utilizarea repetată, intensă a anumitor zone.

Pe de altă parte, dacă elementele de infrastructură sunt prost planificate, proiectate și amplasate, efectele pot fi dezastruoase: eroziune și modificarea peisajului natural; defrișări și modificări ireversibile ale habitatelor, perturbarea vieții sălbatice și migrarea speciilor din cauza efectelor prezenței umane (zgomot, lumină, poluare), blocarea sau redirectionarea cursurilor de apă naturale și a căilor de drenaj, ceea ce schimbă compoziția și distribuția vegetației și nu în ultimul rând, afectează experiența "naturală", rurală și stilul de viață al comunităților locale.

2.2.2 - Siguranța

Un alt aspect extrem de important pentru manageri și vizitatorii unei zone naturale este problema siguranței în experiența turistică. Acest lucru trebuie analizat cu precădere în cazul unei regiuni de tipul Natura 2000, care nu dispune de o delimitare precisă și vizibilă și de personal angajat special în acest sens. Vizitatorii trebuie însă protejați și asistați în caz de accidente, iar de cele mai multe ori această sarcină cade în responsabilitatea ghizilor, în cazul în care aceștia există. Pentru călătorul lipsit de experiență și care călătorește fără ghizi, pot exista probleme și accidente, iar acest aspect trebuie tratat cu cea mai mare seriozitate. De aceea, este nevoie ca ideile enunțate în cadrul consultărilor cu actorii locali, să poată fi implementate. În cazul nostru, este necesară concretizarea implicării serviciilor de Salvamont județene și demararea unei inițiative regionale pentru preluarea de către acestea a acțiunilor de supraveghere a zonei (în vederea prevenirii accidentelor) și de intervenție în caz de urgențe. Având în vedere faptul că vorbim de un teritoriu destul de vast, întins pe suprafețe care aparțin administrativ de trei județe (Brașov, Mureș și Sibiu), colaborarea și cooperarea eficiente între cele trei servicii de Salvamont, dar mai ales între cele trei consilii județene, rămân factori cheie pentru succesul oricărei inițiative în acest sens.

Mai mult, într-un sit Natura 2000 este extrem de importantă înțelegerea cu privire la tipurile de riscuri implicate, precum și punerea la dispoziție a unor informații, atât pentru ghizi, cât și pentru vizitatori, despre cum trebuie evitate accidentele.

2.2.3 - Comunitățile locale

Managementul vizitatorilor în zonele protejate este una din metodele cele mai importante de a controla efectele pe care le poate avea turismul, atât asupra mediului natural, dar și asupra comunităților locale, la nivel socio-cultural și economic.

Mulți vizitatori sunt interesați de interacțiunea cu populațiile locale, să experimenteze stilul de viață, produsele alimentare și băuturile, să vadă obiectivele culturale, istorice și să cunoască obiceiurile, meșteșugurile și tradițiile zonei. Nivelul de conștientizare interculturală, de înțelegere și de respect între vizitatori și comunitățile locale vor influența calitatea experienței vizitatorilor, nivelul de toleranță al comunității și sprijinul acestora pentru dezvoltarea turismului.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Interacțiunile dintre vizitatori și localnici pot afecta însă și capacitatea comunităților locale de a-și menține cultura și stilul de viață în fața expunerii la trăsăturile, preferințele și obiceiurile alternative ale turiștilor. Aceasta poate duce, de asemenea, la comercializarea sau modificarea unor aspecte ale culturii, într-o încercare de a face o destinație sau anumite servicii mai atractive pentru vizitatori. Diversitatea, unicitatea și autenticitatea unei culturi pot fi atracții principale pentru un număr tot mai mare de clienți și contribuie la competitivitatea unei destinații; de aceea, este importantă identificarea metodelor adecvate pentru a le conserva.

Măsura în care beneficiile economice ale turismului sunt canalizate către economiile locale afectează în mod direct atât gradul în care comunitățile locale beneficiază de activitățile din turism, cât și de capacitatea lor de a menține afaceri locale viabile, contribuind la caracterul unic al destinației. Veniturile din turism se pot "scurge" cu ușurință din economiile locale: deseori, bunurile și serviciile utilizate nu provin din interiorul regiunii. Acest lucru este valabil mai ales în cazul forței de muncă, care nu provine mereu din zonă. Utilizarea sau recomandarea unor structuri de cazare, produse alimentare sau transport din afara regiunii (sau care nu se află în proprietate locală), vor afecta negativ capacitatea populației locale de a realiza venituri din activitățile turistice sau conexe. Acest fenomen poate fi agravat în condițiile în care nu există resurse disponibile pentru a fi canalizate spre formarea locală, dezvoltarea infrastructurii de turism, conservarea sit-urilor naturale, culturale sau istorice, și promovarea destinațiilor și a întreprinderilor locale. Exploatarea lucrătorilor locali, ca de exemplu ghizi sau gazde, prin remunerații mici, ore de lucru prelungite și condiții de muncă proaste reprezintă, de asemenea, o utilizare incorectă a acestor resurse și nu contribuie la viabilitatea pe termen lung a turismului în regiune.

2.2.4 - Diseminare și comunicare

Rezultatele palpabile ale părții de diseminare și comunicare, se vor materializa prin dezvoltarea unei game de materiale educaționale și de interpretare, realizate prin consultarea cu organizațiile de conservare și turism pentru a decide modul în care trebuie prezentate informațiile și ideile, astfel încât să fie complementare cu ceea ce există deja în piață, la dispoziția turiștilor. Mai mult, aceste materiale vor trebui să răspundă unei game variate de cititori / turiști, cu niveluri diferite de educație, poziții sociale, dar și cu cerințe specifice. Paleta de materiale ce pot fi create este foarte largă, de la semnalizarea traseelor, la materiale de promovare media (videoclipuri, afișe statice sau interactive, fișe și broșuri, fotografii, cărți de specialitate, aplicații mobile, site internet etc).

Furnizarea de informații vizitatorilor înainte de experiența turistică poate preveni și educa turiștii cu privire la aspectele relevante și comportamente adecvate referitoare la mediul natural și cultura locală, inclusiv:

- valorile locale de mediu și atracțiile;
- conservarea speciilor importante și a habitatelor amenințate;
- efecte ale vizitatorilor asupra naturii;
- atitudinea corespunzătoare în interacțiunea cu animale sălbatice, peisaje culturale și ecosisteme;
- limbajul și ținuta adecvate, protocoale pentru fotografiere și filmare;
- site-uri, zone sau subiecte care ar trebui să fie evitate;
- elementele care nu pot fi folosite sau atinse.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

3 - PROFILUL TURISTIC AL ZONEI ȘI AȘTEPTĂRILE CLIENTELEI TURISTICE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE

3.1 - Profilul turistic al zonei de sud a Transilvaniei

Conform Masterplanului de Turism al județului Sibiu, din anul 2010, sudul Transilvaniei este definit prin diversitatea atracțiilor și multiculturalism. Obiectivele turistice sunt variate, grupându-se în câteva arii de interes, așa cum s-a evidențiat în faza de diagnosticare:

- Cadru natural al regiunii în care atracțiile sunt legate de unicitatea peisajelor, de agricultura tradițională, care s-a păstrat de-a lungul timpului, și anumiți factori curativi (apă, aer ozonat, ape sarate etc)
- Patrimoniu cultural – cu accent pe arhitectură, religie și istorie - principalele repere fiind cetățile și castelele medievale, bisericile evanghelice fortificate și bisericile ortodoxe vechi, urmele castrelor romane sau muzeele etnografice. În această zonă se remarcă totodată păstrarea tradițiilor și a meșteșugurilor.

La fel de importantă este îmbinarea fericită, într-un spațiu relativ restrâns, a patru culturi diverse – românească, săsească, maghiară și romă. S-au dezvoltat astfel influențe interculturale ce au contribuit la crearea spațiului polivalent, din punct de vedere turistic, din prezent.

În lipsa unor date statistice specifice pentru zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, se va face referire, în continuare, la datele statistice disponibile la nivel județean.

Lunile iunie, iulie și august înregistrează o activitate turistică mai intensă, însă perioada de sezon poate fi extinsă și în lunile mai și septembrie (și chiar cu prima jumătate a lunii octombrie), propice în special circuitelor culturale. În regiunile muntoase de la granițele zonei studiate, practicarea sporturilor de iarnă asigură grade bune de ocupare și în decembrie-ianuarie sau în perioada sărbătorilor de iarnă, pentru zonele cu pârtii. Alte perioade de vârf sunt și perioada Sărbătorilor Pascale, precum și datele de 1 Mai și 1 Decembrie.

Pentru unitățile de cazare din apropierea orașelor (Sibiu, Sighișoara, Rupea, Agnita), există perioade diferite de concentrare a cererii în funcție de zilele săptămânii: unitățile cu clientelă de business au o rată de ocupare superioară în zilele lucrătoare, cu excepția acelor unități care sunt gazde ale unor evenimente „corporate” de tip seminarii, conferințe sau workshop. Acestea înregistrează o rată de ocupare superioară și pentru sfârșitul săptămânii. În extrasezon, turismul de business joacă un rol important pentru pensiunile cu capacitate mai mare de cazare.

În general, interesul turiștilor pentru zona de sud a Transilvaniei se concentrează în ultimii ani pe axa Brașov – Sibiu – Sighișoara. Produsele turistice disponibile au în prim plan obiectivele turistice majore, cu cea mai mare notorietate, și anume cetățile medievale, monumentele UNESCO (biserici fortificate), zonele agroturistice, respectiv etnografia și legendele locului (legate de Dracula). Dacă pentru turiștii români interesul pentru zonă este în special determinat de dorința de relaxare mai mult sau mai puțin activă (fie în concediu, fie în week-end), turiștii străini sunt animați de

posibilitatea de a lua contact cu una din părțile importante și atractive ale civilizației românești, mai ales datorită bunei notorietăți de care se bucură numele de „Transilvania”.

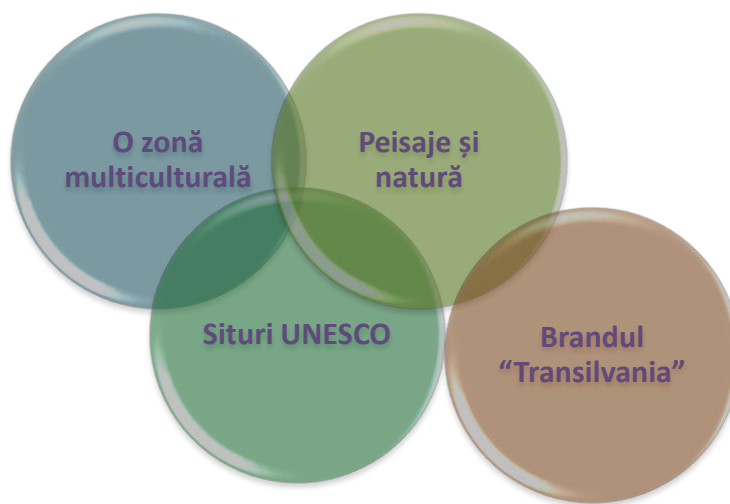

Fig. 4: Factori de atractivitate în sudul Transilvaniei

O primă caracteristică definitorie a zonei analizate este traficul turistic generat de **multiculturalitatea regiunii**, în special legătura dintre sudul Transilvaniei și comunitatea de sași, care reprezintă un factor atractiv pentru turiștii care aparțin spațiului germanofon: Germania – Austria și, la scară mult redusă, Elveția și Olanda. Turiștii străini doresc să cunoască spațiul în care s-a dezvoltat civilizația germanică în estul Europei și să experimenteze felul în care s-au păstrat tradiții și elemente ale vieții tradiționale străvechi (mesteșuguri din vechile bresle ale sașilor sau specificul gastronomic). Întoarcerea sașilor plecați în străinătate (Germania, Austria etc), pentru a revedea locurile natale, crează premisele pentru o revigorare a turismului în regiune. Contactul cu un peisaj familiar și atractiv tocmai prin comparația cu țările de origine a turiștilor, gradul de confort conferit de cunoașterea limbii germane de către ghizi, dar și de către mulți dintre membrii comunităților locale, precum și existența unui bogat patrimoniu cultural și tradițional cu o bună imagine în spațiul germanic, sunt surse puternice de atracție pentru turiștii germanofoni. Faptul că piețele vorbitoare de limba germană sunt o prioritate pentru oferta turistică din zonă, este subliniată și de înființarea în ultimii ani în perimetrul Sibiu – Sighișoara - Brașov a unor agenții de turism axate în mod special pe atragerea turiștilor din țările menționate mai sus.

Un alt factor major de atractivitate către sudul Transilvaniei este importanța spațiului transilvan ca „simbol al culturii medievale” sau de „leagăn al tradițiilor”, întărit de prezența unora dintre cele mai faimoase **situri UNESCO** din țară. Acestea garantează sudului Transilvaniei un loc important în cadrul tururilor sau circuitelor turistice ale României și ale Transilvaniei, fie generale sau tematice (un tur cultural general, care să fie reprezentativ pentru România, include mereu destinații din județele Sibiu, Brașov și Mureș, alături de alte simboluri ale țării cum sunt Bucovina, Maramureș, Delta Dunării și capitala București – în funcție de specificul turului).

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Cel de-al treilea factor de atractivitate îl reprezintă **peisajele naturale**, cu alternanța de dealuri împădurite și zone de depresiune, precum și cu zona muntoasă. Turiștii sunt atrași de o atmosferă ce favorizează îmbinarea odihnei cu componente ale turismului activ. Atractivitatea acestor zone se leagă de peisajele naturale puțin sau deloc alterate de intervenția omului. O mare parte din sudul Transilvaniei este considerată zonă protejată, cu numeroase situri Natura 2000.

Percepția publicului din țară și străinătate, atât a turiștilor, cât și a agențiilor de turism sau a altor organizații active în domeniul turismului, definește sudul Transilvaniei ca o destinație de top în România, susținută în ultimii ani de recunoașterea internațională a unor elemente din cadrul produsului turistic generic („Sibiu – Capitala Culturală Europeană”, Castelul Bran, monumentele UNESCO etc). Pentru turiștii români, influența cea mai însemnată a avut-o probabil mediatizarea Sibiului din anul 2007, astfel încât orașul, împreună cu regiunile din apropiere, este asociat în prezent de către românii din alte regiuni ale țării, mai mult decât înainte, cu un „pol turistic”.

3.2 - Sinteza comportamentelor actuale ale turiștilor

3.2.1 - La nivel european

În baza unor cercetări de piață recente realizate la nivel european, principalele tendințe în țările membre ale Uniunii Europene în privința turismului, indică anumite modificări ale comportamentului de achiziție și consum a serviciilor turistice (în principal cauzate de adâncirea crizei economice). Tendința cu probabil cel mai mare impact este diminuarea sau anularea bugetelor alocate vacanțelor, cu consecințe precum alegerea unei destinații interne în defavoarea uneia externe, tendința de a renunța la cea de-a doua vacanță (preponderent la cea de iarnă), diminuarea duratei sejurului, reducerea bugetului de cumpărături sau călătoria în extra-sezon.

Zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt trebuie să dezvolte o poziționare și o ofertă turistică integrată, pentru a se putea diferenția ca o destinație specială în raport cu concurența (atât la nivel național, cât și internațional), dar și pentru a viza segmente specifice de clientelă.

La nivelul UE, un studiu Eurobarometru privind atitudinea europenilor față de turism, dat publicității de Comisia Europeană, arată că 72% din cetățenii UE au călătorit în 2011, iar peste 80% intenționează să facă același lucru și în 2012. Europeanii au preferat să călătorească în propria țară (80% în Grecia, 74% în Italia) sau în altă țară din Uniunea Europeană. Recrearea a reprezentat principala motivație pentru majoritatea respondenților, urmată de dorința de a petrece timp cu familia (Fig. 5).

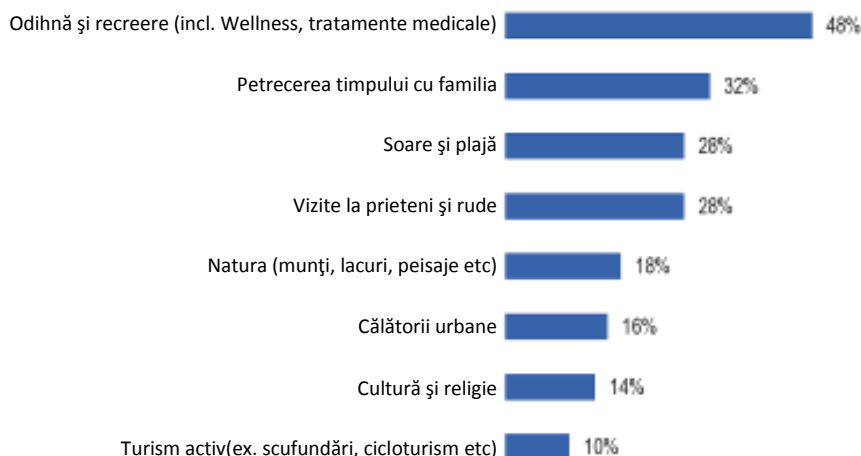

Fig. 5: Principalele motivații pentru vacanțele europenilor, în 2011

De asemenea, studiul publicat de CE menționează că puțin peste jumătate din cetățenii UE, care au mers în vacanță în 2011, ar reveni în același loc și în 2012, motivul fiind frumusețea peisajului natural. Totuși, preferințele turiștilor în alegerea pachetelor turistice se îndreaptă către un raport calitate-preț mai bun, mai degrabă decât asupra unui preț scăzut sau a „celui mai mic preț” (factorul preț convinge doar 27% dintre europeni să revină într-o destinație). Alte elemente importante în alegerea unei destinații sunt siguranța, calitatea serviciilor și mediul înconjurător.

Destinațiile cele mai populare în Europa rămân cele tradiționale ca Spania, Italia, Franța și Grecia. Cu toate acestea, un segment important de turiști, în special cei care au vizitat deja aceste destinații tradiționale, sunt în căutare de noi locații și preferă alegerea unor zone neconvenționale. O constantă, în ceea ce privește evoluția intereselor turiștilor, este rafinarea lor, în sensul că turiștii cu experiență caută ceva mai mult decât atracțiile clasice. De exemplu, în cazul orașelor medievale, turiștii apreciază centrul istoric și muzeele, dar doresc în completare cât mai multe posibilități de agrement, de tipul manifestărilor cultural-artistice, a centrelor de închirieri biciclete etc. Principala motivație a turiștilor care preferă astfel de destinații este înțelegerea și observarea pitorescului și specificului local. Principalele beneficii așteptate de către acești turiști sunt: înțelegerea culturii locale (stil de viață, tradiția) și un raport calitate-preț mai bun. În general, persoanele care preferă acest tip de destinație, planifică perioade mai îndelungate de ședere.

Principalele surse de informare pe baza cărora este fundamentată planificarea vacanței sunt recomandările prietenilor și colegilor, internetul, experiența personală, iar abia apoi agențiile de turism. Cei care aleg destinații de vacanță neconvenționale utilizează internetul drept sursă de informare într-o proporție mai ridicată decât cei care aleg destinații consacrate. Opțiunea de a organiza vacanța pe cont propriu se observă în mai mare măsură în segmentul de populație cu venituri și educație peste medie. Eurobarometrul indică faptul că în 2011, 53% din europeni și-au făcut planurile de vacanță prin intermediul internetului, iar 49% dintre europenii care au fost în vacanță în 2011, și-au organizat separat diferitele elemente ale vacanței (cazare, transport etc.). În același an, cele mai utilizate mijloace de transport în vacanță de către europeni au fost automobilul și motocicletă (78%), cu mult peste nivelul din anul 2010 (44%).

Dacă ne concentrăm pe cele trei produse turistice principale ale zonei Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt, și anume vizitarea orașelor, atracțiile culturale / ecumenice și natura, putem constata că ele corespund așteptărilor specifice unui segment de vârstă, și anume cel al persoanelor de peste 55 de ani.

Numărul persoanelor peste 55 ani are o evoluție dinamică de la an la an. Așa numiții ”seniori” sunt și vor fi în viitor persoane din ce în ce mai sănătoase și vor avea la dispoziție mai multe resurse financiare decât în anii anteriori, care le vor permite să meargă chiar de mai multe ori pe an în vacanțe. În Europa de Vest, seniorii de 55 până la 64 de ani se află într-o perioadă de tranziție între viața activă și pensionare și, în general, participă încă la piața muncii. Ei beneficiază de un nivel de viață superior atât celui al persoanelor mai tinere, cât și celui al persoanelor mai în vârstă decât ei. La cealaltă extremitate, persoanele de peste 75 de ani au în general un nivel de viață relativ mai modest decât media populației. Per total, nivelul de viață mediu al seniorilor este ușor superior mediei ansamblului populației.

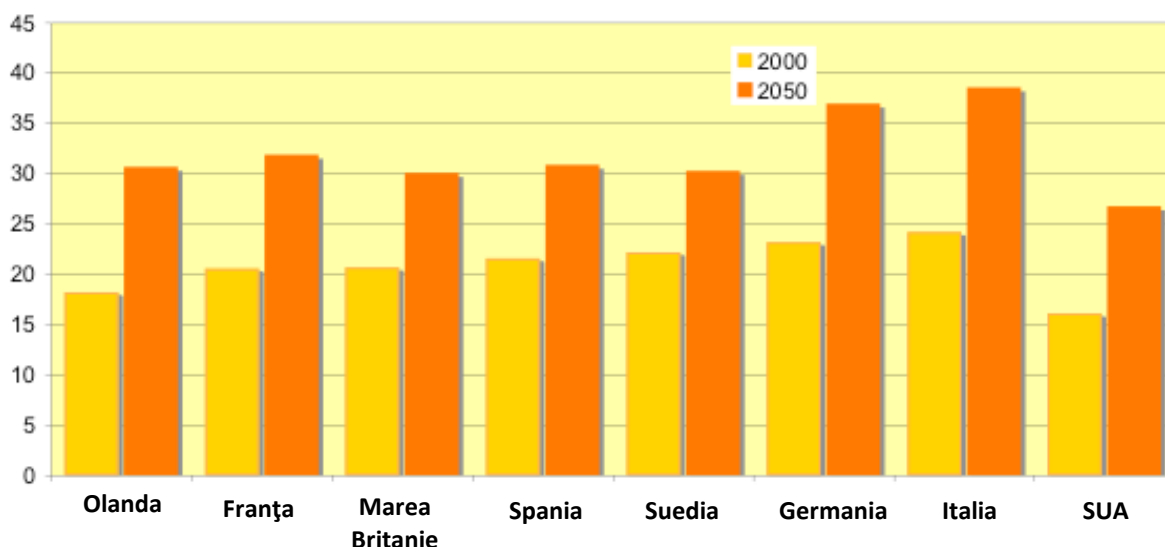

Fig. 6: Procentajul persoanelor de peste 60 de ani, în totalul populației

Așadar, dacă dorim să atragem un public variat, de la seniori la copii, unul dintre obiective va fi acela de a crea itinerarii pentru plimbări lungi, adaptate și care să țină cont de condițiile fizice și așteptările fiecăruia.

3.2.2 - Care este imaginea și poziționarea României și a Transilvaniei ?

În urma unui sondaj efectuat în 8 țări (Austria, Germania, Marea Britanie/ Irlanda, SUA, Rusia, Ungaria, Franța și Italia), pentru realizarea brandului turistic al României, România se clasează pe locul 11 din 13 națiuni. Țările din regiune precum, precum Ungaria, Cehia, Polonia sau Bulgaria, sunt percepute ca fiind mai atractive decât România. Cu excepția Ungariei și a Austriei, în toate cele 8 țări, România nu ocupă nici măcar un loc printre primele 10 destinații turistice în funcție de atractivitate. Cu toate acestea, în momentul segmentării pieței turistice și a rezultatelor sale, în funcție de produsele oferite, s-a observat că imaginea României se îmbunătățește; privită prin prisma diferitelor tipuri de turism, în special cea a turismului rural și al naturii sălbatice, țara noastră este mult mai atractivă decât la nivel general.

	Valoare mai mare		Eforturi mai reduse	
	Autenticitate / originalitate	Frumusețe naturală & atracții	Puritate / neatingere	Preț atractiv
Circuite	✓	✓		
Turism în mediul natural și sălbatic	✓		✓	
Turism rural	✓	✓	✓	
Sănătate și întreținere		✓	✓	✓
City breaks	-	-	-	-
Activ și aventură	✓		✓	

Fig. 7: Rezumat al avantajelor competitive ale României, pe produs

România suferă încă la capitolul imagine peste hotare, situație care dăunează turismului, deoarece peisajul românesc este în continuare perceput de mulți drept sărac, mizer și nesigur, cu o infrastructură slabă și o calitate proastă a serviciilor oferite, cu o rată a criminalității importantă – cu toate că ultimii ani au adus o ameliorare semnificativă, inclusiv datorită statutului de membru al Uniunii Europene. Totuși, în ciuda imaginii României, ca fiind împânzită de zone cu natură aproape nealterată, în ochii turiștilor străini, oferta naturală este considerată ca fiind slabă, la fel ca și cea culturală. De asemenea, România nu este considerată ca fiind atractivă pentru familiile care călătoresc cu copii. În ceea ce privește situația economică a turiștilor străini, România este interesantă pentru cei cu venituri mici sau medii și mai puțin pentru cei cu venituri mari.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Cu toate acestea, Transilvania este o zonă / un brand cunoscut și atractiv pe plan internațional – în special în Ungaria, SUA, Germania și Marea Britanie – iar acest lucru constituie un avantaj net pentru dezvoltarea fluxurilor turistice în regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt.

Turiștii străini care iau în calcul o vacanță în România, sunt interesați în principal de următoarele aspecte:

- elementele de originalitate, de identitate și unicitate ale unei destinații cum ar fi orașele medievale din Transilvania, peisajele, monumentele UNESCO sau satele tradiționale sunt obiective turistice atrăgătoare
- starea infrastructurii, mai ales a infrastructurii rutiere;
- situația altor modalități de transport (tren, mijloace de transport în comun);
- posibilitățile de cazare tip „casă de oaspeti” (închirierea de camere la particulari); posibilitățile de campare (inclusiv camping-uri speciale pentru vehicule de tip rulotă); posibilitățile de cazare fără rezervare anterioară;
- posibilitățile de practicare a drumețiilor;
- realizarea unor tratamente sau a unor cure balneare;
- date referitoare la evenimentele culturale din diverse zone de interes turistic;
- probleme de siguranță-securitate (foarte utile în această situație sunt și experiențele pozitive ale celor care au vizitat România și care rămân cu o impresie foarte bună. Turiștii multumiți descriu o altă Românie, cu un cadru natural uimitor, elemente culturale deosebite și cu oameni foarte primitivi, și sunt pregătiți să revină pentru a aprofunda experiența românească).

Peisajul multiethnic contribuie și el la amplificarea dimensiunii culturale a intereselor turiștilor. Foarte importante pentru determinarea acestora de a-și dori să cunoască mai bine cultura locuitorilor din zonă sunt ospitalitatea și toleranța etnică, ce se pot constitui în elemente de atracție. Turiștii străini, mai ales, sunt foarte atrași de legende, iar aura de mister din jurul unor obiective turistice stârnește un mare interes. Exceptând mitul lui Dracula, asocierea legendelor locului cu diverse obiective culturale se află abia la stadiul de potențial pentru fructificarea înclinației unor turiști către dezlegarea enigmelor din cultura unui popor.

Străini sunt în principal atrași de obiectivele recunoscute internațional – monumentele UNESCO, promisiunea unui mix de obiective culturale, în timp ce obiectivele punctuale (marile muzee, alte biserici fortificate), deși au potențial, nu au încă faimă internațională. Acestea din urmă sunt ținte turistice directe mai degrabă pentru turiștii români, dar numărul crescând al vizitatorilor de peste hotare confirmă importanța potențialului lor.

De menționat este faptul că produsele legate de cadrul natural (produse specifice turismului montan, drumeții etc) se regăsesc printre sursele de interes ale turiștilor din toate țările (tabel 2).

Tabel 2: Atractivitatea diferitelor tipuri de turism – la nivel internațional

Circuite	Plaja	City break	Natură salbatică și parcuri	Vacanțe la munte	Sănătate / wellness	Fluvii	Rural	Activ / Aventură	Vinuri	Zăpadă
61%	54,3%	54,2%	47,6%	44,9%	44,3%	43,3%	37,3%	35,1%	30,9%	29,9%

Interesul turiștilor străini pentru mișcarea în natură, mai ales când este combinată cu vizitarea unor obiective turistice (culturale, naturale), a determinat adoptarea unui concept internațional cu reală forță de atracție. „Traseele verzi” din România („Greenways” – circuite tematice care presupun doar deplasarea prin mijloace nemotorizate) se bucură treptat de tot mai mult succes, iar organizarea în regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt a unor astfel de trasee este extrem de oportună (traseu al așezărilor săsești, traseu al bisericilor fortificate).

Conform studiilor efectuate pentru realizarea brandului turistic al României, pe cele 8 piețe-tintă externe, cota de piață a României rămâne extrem de mică (<2%), cu excepția Ungariei, unde procentul ajunge aproape de 8%. Cu toate acestea, mai mult de jumătate dintre turiștii intervievați în cadrul acestor studii, nu exclud România ca și destinație de vacanță. Printre piețele cu cel mai mare potențial, se afla SUA (9.3%), Germania (10.4%) și Marea Britanie (12.1%).

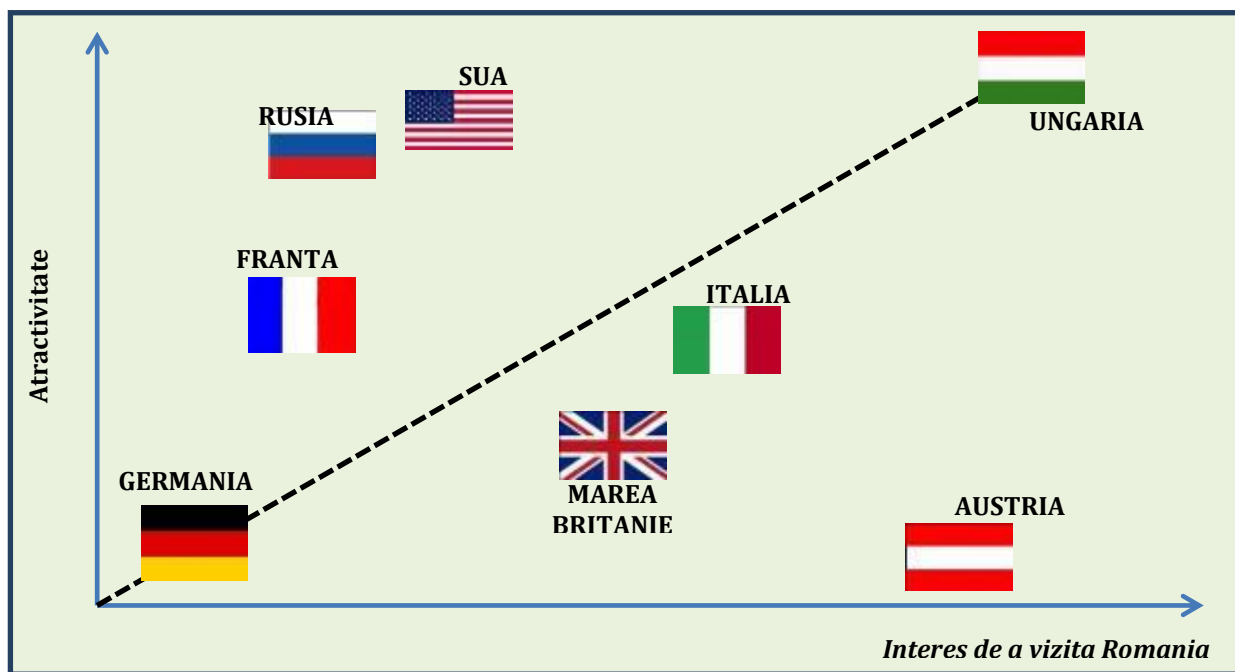

Fig. 8: Pozitia turiștilor străini față de România⁵

Turiștii vorbitori nativi de limba germană (din Austria și Germania) au un interes deosebit pentru petrecerea vacanțelor cu familia (peste 25%). Ca un pol al culturii săsești și ca punct de plecare al sașilor, după revoluția din 1989, regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt câștigă puncte importante la acest capitol. În plus, multiculturalismul zonei, îmbinat cu atuurile naturale, reprezintă tot atâtea motive de atracție pentru acest segment de turiști. Turiștii austrieci, de exemplu, sunt mari amatori de turism cultural (peste 25% conform Eurobarometrului 2011) și, deși au un turism montan mai bine dezvoltat decât cel al României, sunt atrași de peisajul natural nealterat existent în Carpați. De asemenea, un alt nucleu de interes este atmosfera tradițională a vieții la țară, precum și vacanțele active – austriecii și germanii (alături de cehi) sunt europenii cu cel mai mare interes pentru vacanțele

⁵ Sursa: Raport pentru realizarea brandului turistic al României - Stabilirea imaginii curente a României

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

pe bicicleta, cu kaiakul sau care implică practicarea sportului. Deși pun mai mult preț pe calitatea cazării, nemții și austriecii sunt extrem de preocupați și de activitățile de divertisment și recreere, de oferta cultural-sportiv-educativă, puse la dispoziție în regiunea vizitată. Turiștii din Germania și Austria își decid destinațiile călătoriilor la recomandarea colegilor, prietenilor sau a familiei și își achiziționează serviciile de cazare și transport separat. Cu toate acestea, un procent însemnat dintre ei se informează prin intermediul internetului (aprox 40%), al agențiilor de turism (20%), al ghidurilor, broșurilor sau articolelor de presă (ziare, reviste de profil). Când vine vorba despre achiziționarea călătoriei, deși majoritatea realizează această activitate prin intermediul internetului, nu sunt de neglijat cei care utilizează serviciile agențiilor de turism sau ale tur-operatorilor (aproximativ o treime în ambele țări) sau ale unor terțe persoane particulare, care se ocupă de detaliile organizatorice ale unei călătorii.

Alături de alți cetățeni din țări din centrul Europei (precum Cehia și Slovacia), turiștii din Ungaria par fi mai interesați, în ultimii ani, de călătorii pentru odihnă și recreere (peste 62% din totalul turiștilor, conform Eurobarometrului 2011) și se disting a fi unii dintre cei mai exigenți în ceea ce privește gradul de satisfacție generală în urma unei călătorii. Peste 60% nu s-au declarat pe deplin mulțumiți de vacanțele avute în 2011, în special din cauza paletelor de servicii și activități pe care au avut-o la dispoziție. Cu toate acestea, călătorii din Ungaria sunt cei mai puțini tentați să utilizeze serviciile unor agenții de turism clasice (sub 15 %), având mai multă încredere în informațiile disponibile pe internet, dar mai ales în recomandările prietenilor și cunoscuților (peste 50%). Regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt poate fi promovată cu succes pe piața din Ungaria, prin prisma legăturilor istorice și prezenței unei importante comunități maghiare în Transilvania dar și a accesibilității regiunii - sunt aproximativ 400 de km până la zona de frontieră și 8 ore cu mașina până la Budapesta, iar aeroportul din Tg. Mureș, care oferă zboruri directe către capitala Ungariei, este situat la 50 de km de limita de nord a regiunii.

Conform studiului european, mai mult de jumătate dintre spanioli și o treime dintre italieni se bazează pe recomandările cunoștințelor și ale prietenilor când își aleg o destinație de vacanță. În acest sens, cele două piețe europene au un potențial mare de dezvoltare, grație numărului mare de cetățeni români originari din regiune, care trăiesc și lucrează în aceste două țări, și care își asumă implicit rolul de ambasadori neoficiali ai locurilor natale din zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt.

Turiștii francezi sunt mai interesați de satele tradiționale decât de moștenirea medievală. Conform Eurobarometrului Comisiei Europene, pentru francezi primează valoarea și frumusețea peisajelor naturale (54%) ale destinației lor de vacanță, fiind, în același timp, extrem de atenți în ceea ce privește prețul serviciilor, calitatea cazării, dar mai ales a primirii turiștilor și a serviciilor personalizate oferite (facilități pentru copii, acceptarea animalelor etc). Pentru ei, și nu numai, informațiile disponibile pe internet cântăresc foarte mult în alegerea unei destinații.

Conform aceluiași studiu al Comisiei Europene, turiștii englezi caută odihna și recreerea în vacanțele lor, dar și revederea familiei și a celor dragi. Pentru ei, cel puțin în 2011, atuurile precum cultura sau peisajele naturale, nu au mai fost factori determinanți pentru alegerea unei destinații –

sub 15% dintre cei intervievați au citat aceste motive ca motoare pentru vacanțe sau concedii. Însă, englezii țin cont de recomandările prietenilor sau cunoștințelor (55%), precum și de informațiile disponibile pe internet, atunci când aleg o destinație. De aceea, o mai bună promovare a regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, pe aceste două canale, poate resuscita interesul acestui segment de turiști, mai ales în contextul popularității recâștigate a casei regale britanice, a legăturii de suflet pe care Prințul Charles o are cu nordul regiunii și a rolului de ambasador neoficial al satului românesc autentic pe care Alțeța Sa și le-a asumat în urma vizitelor sale în România.

Ca o concluzie, segmentarea piețelor internaționale, vis-a-vis de zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt se poate sintetiza conform tabelului următor (Tabel 3):

Tabel 3: Segmentarea piețelor internaționale pentru zona Natura 2000

Strategie		Piețe cu potențial ridicat	Piețe cu potențial mediu	Piețe cu potențial redus
Piețe strategice	Creștere	Germania, Austria, Ungaria	Marea Britanie, Franța	
Piețe prioritare	Creștere	Italia, Spania	SUA	
Piețe secundare	Creștere	Olanda	Danemarca, Belgia	Rusia, Serbia, Moldova, Ucraina

După cum s-a putut observa, la nivel european, pe lângă internet și agențiile de turism, călătorii decid destinația (și uneori își efectuează și aranjamentele necesare) unei călătorii într-o proporție ridicată, din recomandări (Fig. 9). De aceea, este deosebit de importantă crearea unei comunități de „ambasadori” ai regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, utilizând drept exemplu identificarea cu sudul Transilvaniei pe care prezența Prințului Charles al Marii Britanii a reușit să o creeze.

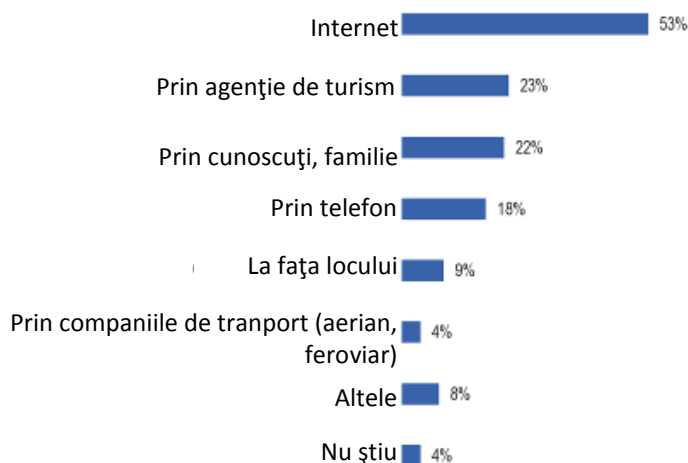

Fig. 9: Modalități de achiziție a călătoriilor la nivel european în 2011

3.2.3 - La nivel național

Șase din zece români (mai exact 62%) nu au fost în vacanță în 2011 din motive financiare, explicație valabilă și pentru majoritatea locuitorilor altor 12 de state membre ale Uniunii Europene, relevă același studiu Eurobarometru privind atitudinea europenilor față de turism, menționat anterior. Dintre țările din Europa, cei mai mulți români au ales Italia (10%), urmată îndeaproape de Germania (9%); doar 8% declară că au călătorit în afara UE, fiind pe penultimul loc în Europa înainte de Grecia (7%).

Aproape un sfert dintre conaționali consultă internetul când planuiesc o călătorie, fiind printre țările ale căror cetățeni utilizează cel mai puțin această sursă de informare, împreună cu Serbia (7%)

⁶ Bază de calcul: 60% din totalul numărului de respondenți – acei turiști care pentru care durata sejurului a depășit 4 nopți în 2011

și Macedonia (21%). Cei mai mulți români (51%) țin cont de recomandările prietenilor, colegilor și familiei când decid destinația, iar durata călătoriilor este preponderent de scurtă durată (sub 4 nopți). La capitolul modalități de achiziționare a vacanțelor, majoritatea turiștilor (44%) își organizează independent vacanțele, însă procentul celor care aleg pachetele de tip all-inclusive este și el destul de mare (24%). Tipul cazărilor alese de către turiștii români se împarte aproape în mod egal între cele plătite (49%) și cele la prieteni și familie (52%).

Românii sunt printre europenii care utilizează cel mai mult trenul ca mijloc de transport, însă majoritatea covârșitoare (peste 70%) utilizează mașina sau motocicletă ca principal mijloc de transport în călătorii, în special în cele interne.

Zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt nu dispune de statistici cu privire la originea turiștilor, însă având în vedere poziționarea geografică a zonei, categoriile de turism practicate și originea fluxurilor de turism în România, dar și feedback-ul primit de la actorii locali din turism, putem trage o concluzie asupra profilului dominant al clienței.

Astfel, **profilul turistului român** este locuitor al orașelor venit pentru sejururi scurte (week-end break) sau de durată medie (6-7 zile).

Sejururile de durată medie sunt adesea efectuate de persoane adulte (peste 40 de ani), cu venituri medii. Subsegmentul tinerilor (25-35 de ani), care petrec în general 2-4 zile în regiune și provin din medii de lucru stresante, preferând circuite de cunoaștere a frumuseților țării pentru deconectare. Aceștia optează pentru cazări în pensiuni rurale și vizitează principalele atracții din zona respectivă. Au în general venituri medii sau ușor peste medie. Figura 10 prezintă un tabel sintetic al potențialului de dezvoltare pe segmente de cliență în piața turistică internă.

Strategia pe cupluri produs-cliență		Filieri de produs turistic			
		Turism activ	Turism cultural	Turism rural	
Strategia de segment	Grup de vârstă	< 18 ani	●	●	●
		18-25 ani	●	●	●
		26-35 ani	●	●	●
		36-45 ani	●	●	●
		46-55 ani	●	●	●
		56-65 ani	●	●	●
		> 65 ani	●	●	●
	Tip	Individual	●	●	●
		Cu partenerul	●	●	●
		Menaj fără copii	●	●	●
		Menaj cu copii	●	●	●
		Cu prietenii	●	●	●
		Grupuri	●	●	●
		Colegii de serviciu	●	●	●

● Potențial de dezvoltare scăzut

● Potențial de dezvoltare neutru-mediu

● Potențial de dezvoltare ridicat

Fig. 10 : Segmentarea turistică în zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

3.3 - Produsele turistice existente și direcții de dezvoltare

Principalele elemente care stabilesc un cadru turistic atractiv pentru turismul rural sunt: natura, (de preferat cât mai sălbatică și în care intervenția omului este cât mai mică), un peisaj atrăgător, un patrimoniu cultural valoros, populația ospitalieră, gastronomia locală și calitatea serviciilor în sectorul de turism.

Calitatea produsului turistic și a destinației turistice rurale, este, în mare măsură, determinată de mediul natural, cultural și social, dar aceste elemente sunt, în aceeași măsură, și cele mai vulnerabile. Turismul durabil reprezintă o viziune pentru dezvoltarea turismului și recreerii într-o țară, regiune sau destinație turistică. Această viziune are în vedere principiile de bază ale turismului sustenabil și respectă populația, mediul înconjurător, cultura și economia locală a regiunii-gazdă. În concordanță cu unul dintre modelele conceptuale, cel al trighiului sustenabilității, societatea este divizată în trei mari grupuri numite “dimensiuni”:

- dimensiunea umană: elementele privitoare la sănătate, cunoaștere, formare, cultură etc.;
- dimensiunea de mediu: resurse naturale, calitatea mediului, diversitatea biologică etc.;
- dimensiunea economică: tehnologie, mijloace financiare etc.⁷

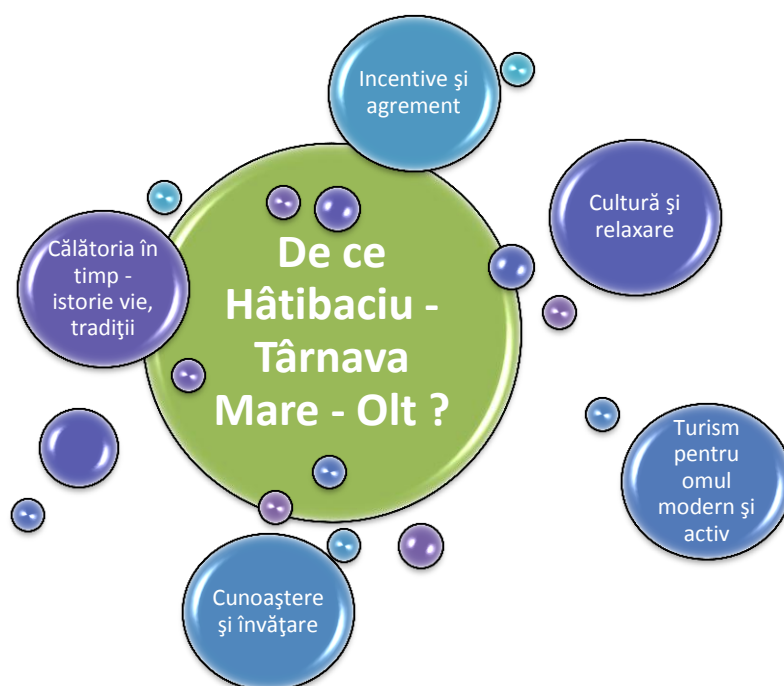

Fig. 11: Interese mixte ale turiștilor pentru zona Hârtibaciu – Târnavă Mare – Olt⁸

Zona Hârtibaciu – Târnavă Mare - Olt oferă diverse categorii de atracții, unele detașându-se prin unicitate și recunoaștere națională și internațională:

- *Atmosfera medievală* este un alt punct forte al zonei analizate – arhitectura bine conservată a centrelor istorice din localitățile zonei reprezintă un reper pentru turiști

⁷ Sursa: Plan de marketing - „Promovarea resurselor naturale și antropice din Rezervația Caraorman” - Conceptul de „turism durabil”

⁸ Sursa: Masterplanului în Turism al județului Sibiu

- *Apropierea de poli turistice importante* ca Sighișoara sau Sibiu, care concentrează o varietate de resurse de interes turistic: centrul istoric, agenda cultural-artistică, atmosferă boemă, posibilități de petrecere a timpului (Sibiu oferă o viață de noapte atractivă și o concentrare de muzee ce acoperă toate aspectele naturii și culturii umane), spectacole etc.
- *Muzeele* – în multe localități există muzee cu colecții valoroase de artă (de la pictură la artă populară, istorie și etnografie)
- *Festivalurile internaționale sau naționale* cu specific variat (teatru – film – muzică), combinarea prezentului cu medievalul și, din nou, multiculturalismul
- *Evenimentele cu specific popular*, care permit contactul vizitatorilor cu specificul popular, dar și posibilitatea de a achiziționa produse tradiționale
- *Evenimentele inedite* sunt un alt izvor de interes, chiar dacă se adresează unor segmente limitate de turiști, având și caracter local sau notorietate mai redusă (ex: Festivalul Lolelor de la Agnita – „Simbolurile vechilor bresle ale meșteșugarilor”)
- *Evenimentele de zi cu zi* din agendele culturale ale satelor au și ele un loc aparte printre interesele turiștilor, întrucât pot acoperi nevoia de divertisment; chiar și în lipsa unor manifestări extraordinare, mulți vizitatori sunt atrași de locurile unde permanent se întâmplă ceva, calendarul bogat în evenimente fiind una din așteptările lor cu privire la „atmosfera culturală”⁹.

FOCUS: TÂRGURILE DE ANIMALE

Turiștii străini sunt din ce în ce mai interesați să experimenteze viața cotidiană a regiunii. Aceste evenimente periodice (lunare, bilunare, săptămânale etc), prin pitorescul și autenticitatea lor, pot constitui excelente activități de divertisment.

10

Categoriile de turiști care vizitează regiunea sunt extrem de diverse: străini (Germania, Austria, Olanda, Franța, Asia, Statele Unite, Anglia, etc.) de vârstele a doua și a treia, veniți în circuite culturale ale României sau Transilvaniei, dar și tinerii (mai ales români) amatori de atmosfera medievală sau de muzică în cazul evenimentelor cultural-artistice. Motivațiile principale sunt pitorescul inedit, faptul că astfel de peisaje rurale nu se mai întâlnesc atât de ușor, cât și înclinația spre cunoaștere și gustul pentru autentic al acestor turiști.

⁹ Sursa: Masterplan în domeniul Turismului pentru județul Sibiu, Marketscope, 2010

¹⁰ Sursa foto: <http://www.graiulsalajului.ro/index.php?cmd=articol&idart=30173>

Principalele elemente de interes pentru **turismul rural și pentru ecoturism** (Fig. 12) sunt legate de aspectul satelor și arhitectura caselor tradiționale, unde obiecte tradiționale vechi din gospodărie sunt încă utilizate (piua de haine, piua de ulei, batoza, moara de apă), precum și de desfășurarea vieții sătenilor în permanentă legătură cu natura (dată de specificul agrar al satelor, axat pe cultura plantelor sau pe creșterea animalelor). Turiștii doresc să observe activitățile și îndeletnicirile specifice vieții rurale („ciurda satului”, prelucrarea cânepii, realizarea țesăturilor din bumbac, vizitarea stânelor și observarea modului de viață al ciobanilor).

În cazul vizitelor organizate, turiștii sunt de asemenea interesați să înțeleagă mai bine cum se desfășoară unele treburi din gospodărie (cum se face pâinea, cum se mulg vacile etc) și chiar să participe, să fie parte a acestei vieți rurale active (să cosească, să adune lemne, să culeagă fructe de pădure sau ciuperci, să hrănească animalele etc). Atracția pentru acest stil de viață îi determină pe unii turiști, în special cei străini, să se cazeze adesea în „casele de oaspeți” amenajate în stil tradițional de către localnici pentru turism, în timp ce unii chiar preferă să doarmă în fân.

Ineditul satelor poate constitui o atracție inclusiv pentru familiile cu copii, aceștia din urmă putând să vadă, poate pentru prima dată în viață, de aproape, animale domestice (valabil în special pentru turiștii străini sau pentru cei români care nu au contact decât cu mediul urban). De asemenea, plimbările cu cai sau cu căruțe sunt apreciate tot datorită specificului rural și noutății pe care o reprezintă pentru vizitatori.

O altă nuanță a ineditului este reprezentată de satele în care predomină populația de etnie rromă, mulți dintre reprezentanții acesteia păstrând o serie de meșteșuguri populare specifice, cum ar fi realizarea de mături, împletituri sau cazane. În plus, unii turiști se arată interesați și de alte aspecte ale culturii rrome ca parte a unor produse turistice pregătite de agenții de turism sau de gazdele lor (dansuri sau muzică cu specific).

Gastronomia tradițională este foarte apreciată de către turiști, iar contactul cu produsele alimentare locale, ecologice, poate avea loc în cadrul servirii mesei obișnuite la locul de cazare, dar și că masa tradițională câmpenească oferită cu ocazia unei simple vizite într-un sat, sau sub forma unei degustări a produselor tradiționale la o stână sau într-o gospodărie (cârnați, brânză de oaie sau de bivoliță etc). Aceste lucruri crează premise pentru dezvoltarea cu succes a **turismului culinar**. În afara zonelor rurale există numeroase restaurante cu specific local, dar aici preparatele pierd din autenticitate, ceea ce nu le face neapărat mai puțin atractive pentru turiștii străini sau necunoscători.

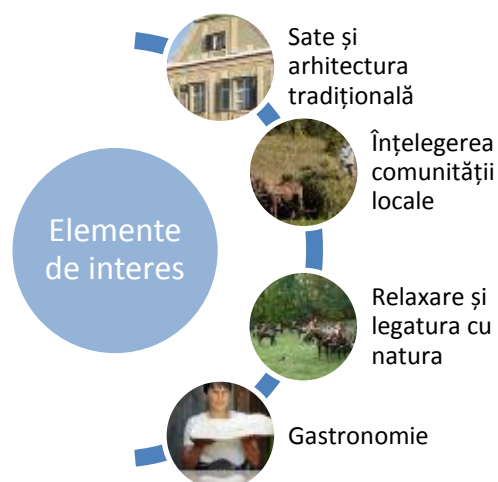

Fig. 12: Elemente de interes pentru turismul rural

FOCUS: VINURI ȘI BĂUTURI TRADIȚIONALE

Regiunea dintre Apold și Dumbraveni face parte din renumita podgorie Târnave, una dintre cele mai importante din țară. Fabricarea de băuturi alcoolice, pe bază de fructe și plante dintre cele mai surprinzătoare (ex. rozinchine = coacăze roșii) este o tradiție, aici producându-se unele dintre cele mai bune astfel de băuturi.

11

Conceptele de dezvoltare existente în zona rurală, cum sunt așa-numitele „muzee vii” (ecomuzeele regionale), respectiv conceptul de „sat independent” („whole village”) pun accentul pe dezvoltarea satelor prin conservarea autenticului și fructificarea atractivității turistice, în condițiile creării unor avantaje pentru comunitățile locale (păstrarea tradițiilor, dar și deprinderea unor noi meserii, nivelul echilibrat al agriculturii de subsistență, includerea oamenilor și a produselor autentice în produsul turistic). Componenta de relaxare dublează practic orice sursă de interes a turiștilor pentru care se practică un turism rural sau agroturism.

Pentru un pas mai departe și mai ales pentru obținerea unor rezultate durabile, trebuie dezvoltate conceptele de educare și formare în turism, dar și de sensibilizare a populațiilor locale în acest sens. Pentru a atrage turiștii în zonă, conservarea trebuie întărită de relansarea comunităților și a vieții tradiționale autentice.

Regiunea de sud a Transilvaniei este renumită pentru multiplele posibilități oferite amatorilor de **turism activ** (Fig. 13), de aventură și sportiv (cu componente variate: sporturi convenționale de iarnă, sporturi extreme, enduro), în special în zonele mai înalte:

- **Drumeții**: în funcție de pregătirea fizică, turiștii pot alege trasee diverse ca grad de dificultate; aceste drumeții sau excursii sunt fie componentă de bază a produsului turistic, fie o parte de agrement a unui produs turistic complex
- **Practicarea sporturilor de iarnă (în special schi)** pe părțile din apropierea regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt (Bâlea, Păltiniș, Gura Râului și Sadu). Acestea suscită însă doar un interes local și cel mult regional, fiind mai degrabă o posibilitate de agrement pentru turiștii sosiți în aceste zone atrași de alte elemente, decât special pentru schi.
- **Cicloturismul rutier sau montan** sunt activități ce beneficiază de un cadru natural și antropocenic propice: drumurile către o serie de atracții culturale sunt mai puțin aglomerate, însă interesul turiștilor pentru practicarea acestui tip de turism este strâns legat de existența unor trasee sau zone marcate pentru bicicliști, respectiv a unor hărți elocvente

¹¹ Sursa foto : <http://pivnitaluideo.ro>; Sursa informații : <http://www.scvblaj.ro/istoric/cadrul-natural-al-podgoriei-tarnave/>

- Echitația sau călăria este un sport care câștigă teren și devine din ce în ce mai popular, încurajat de posibilitățile oferite de cadrul pitoresc al regiunii de a crea trasee prin mijlocul naturii
- Sporturi extreme (parapantă, deltaplan) - pentru pasionați, componenta de turism este influențată de proximitate (zona va atrage în primul rând practicanții acestor sporturi din orașele cele mai apropiate), dar și de evenimentele de profil organizate în zonă, respectiv de importanța comunității de adepți ai sporturilor extreme din regiune
- Observarea florei și a faunei din cadrul produselor ecoturistice (de exemplu, culegerea plantelor medicinale, observare de păsări – „bird-watching” sau de animale sălbatice – „wild-watching”),
- Experimentarea autenticului zonei – prin unele activități inovatoare propuse turiștilor (mai ales celor străini) de către ghizi sau lideri de grup ca parte a unor programe mai complexe: implicarea în pregătirea unui prânz pe munte, treasure hunt (căutarea de comori), deplasare cu ciclodrezina pe traseul mocăniței (activități ce presupun efort fizic, dar care nu neglijează nici componenta ludică și spiritul de echipă sau competiția)
- Sporturi motorizate (ATV, motociclism „enduro”), așa cum am mai spus, este o componentă controversată a turismului activ, mai ales în zonele protejate Natura 2000, cum este cazul regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt. Acestea se desfășoară, în majoritate, făcând uz de drumurile forestiere (și de multe ori chiar în lipsa unor drumuri sau poteci) și au potențial mare de distrugere a ecosistemelor specifice. Cu toate acestea, ele atrag din ce în ce mai mulți turiști pasionați, majoritatea români, care participă la diverse manifestări sportive specifice în regiune.

Fig. 13: Principale tipuri de turism activ, practicabile în regiune

Ipostaza **turismului de „incentive”** care include, în procesul decizional de alegere a destinației, și rațiuni sau interese turistice, este organizarea de seminarii, conferințe, training-uri sau team building-uri. Zona este atractivă pentru acest segment, întrucât reunește mai multe categorii de destinații consacrate pentru astfel de evenimente: zone agroturistice, orașe cu bază de cazare și

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

interesante din punct de vedere turistic. Categoria apartine de clienți, reprezentată de companii beneficiare sau agenții de organizări de evenimente, urmărește în general un mix de criterii ce se constituie în surse de interes:

- Existența spațiilor de cazare potrivite (ca număr de camere, săli de conferințe, servicii suplimentare)
- Un cadru natural plăcut, cu posibilități de agrement oferite de spațiul de cazare sau măcar în localitatea / zona respectivă (mai important în cazul team building-urilor și evenimentelor cu o componentă importantă de socializare)
- Poziționarea geografică avantajoasă în raport cu participanții (mai ales în cazul manifestărilor regionale sau naționale)
- Existența unor facilități pentru organizarea de activități sportive sau ludice de grup

Turismul științific în situl Natura 2000 Hârțibaciu – Târnavă Mare – Olt oferă oamenilor de știință un laborator pentru cercetarea diferitelor habitate de floră și faună. Turiștii pasionați de știință pot fi atrași de siguranța faptului că această zonă protejată va furniza de-a lungul a nenumărate generații oportunități continue de cercetare.

Turismul educațional, la nivel oficial, se limitează la centrele de agrement ale Ministerului Tineretului și Sportului, din apropierea zonei (Păltiniș, Căsnădioara etc), unde se pot organiza tabere de agrement sau tabere tematice (mixte – agrement și elemente educaționale, cum sunt învățarea meșteșugurilor populare sau studierea limbilor străine). Combinarea intereselor culturale cu interacțiunea cu localnicii, are și ea o componentă educațională – ocupațională – aceștia află cum se face muncă în sate și eventual participă la pregătirea ei, învață noțiuni despre pictura ornamentală pe obiecte de sticlă, despre tâmplărie sau alte meșteșuguri etc), pentru contactul cu arta populară și pentru învățarea unei meserii. În regiune există și produse educaționale speciale pentru acest segment (tabere tematice organizate de muzee sau de spații de cazare private, cursuri de turism montan ecologic etc). Zona este foarte atractivă și pentru desfășurarea de tabere artistice (pictură, sculptură, fotografie etc), diverse evenimentele de acest gen fiind programate în fiecare an. Din păcate, din cauză că aceste inițiative punctuale aparțin unor firme private sau unor ONG-uri, un calendar anual bine definit nu este disponibil.

Suprafețele întinse de păduri favorizează atragerea segmentelor de turiști către activități caracteristice **silvoturismului**. Pasionații beneficiază de un fond de vânătoare ce include cerbi, urși și mistreți (atât pe domenii ale statului, cât și private), respectiv de variate posibilități de pescuit (în lacuri, în heleștee și chiar în pastrăvărie, cum este cea de la Porumbacu).

Turismul balnear, de sănătate și înfrumusețare, este una din tendințele la nivel european în ceea ce privește petrecerea concediilor sau a timpului liber. Sudul Transilvaniei propune o astfel de sursă de interes turistic prin factorii curativi din stațiuni balneoclimaterice aflate în plin proces de relansare ca produse turistice bine definite. Regiunea Hârțibaciu – Târnavă Mare – Olt are în apropiere două dintre cele mai importante destinații „balneo” din țară (Ocna Sibiului și Bazna). Potențial există chiar în interiorul zonei, dar sunt necesare investiții de relansare a unor destinații

extrem de populare în trecut, precum cea de lângă Agnita la Sărata Băi. În condițiile renovării acesteia sau a amenajării unor noi obiective similare cu potențial, ca cel de la Bârghiș, regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt poate fi extrem de interesantă, prin oferte care să combine obiectivele culturale ale regiunii cu produsele de tratament și de wellness din interiorul său din apropierea regiunii.

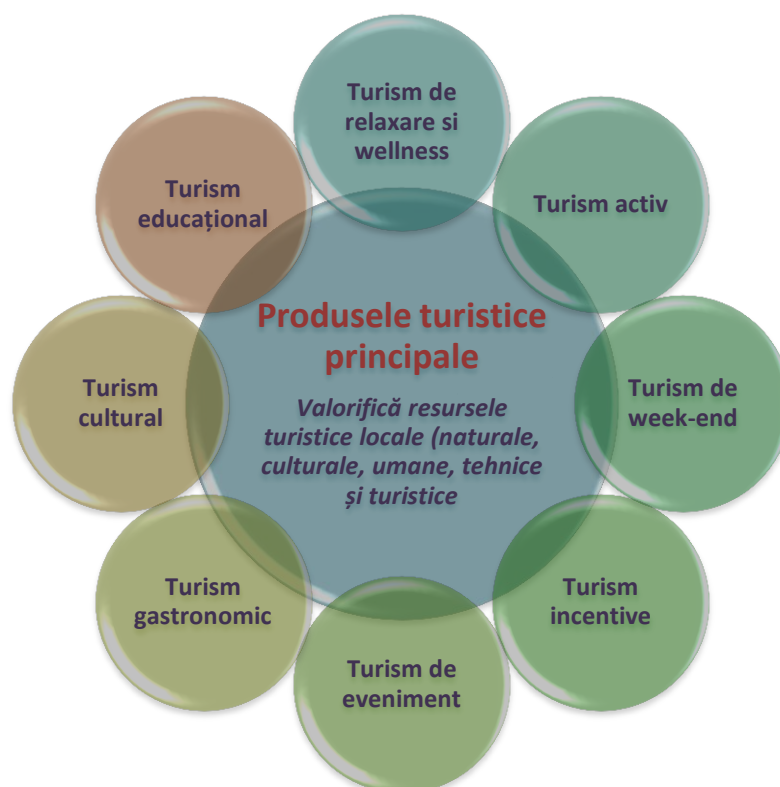

Fig. 14: Tipuri de turism cu potențial de dezvoltare în regiune

3.4 - Bune practici

Astfel de inițiative există și la nivelul regiunii, unde valoarea gastronomiei este strâns legată de agricultura ecologică, îndeosebi dezvoltată în zonă, chiar dacă încă nu este certificată în acest sens decât în mică măsură. Varietatea produselor gastronomice și mai ales metodele tradiționale de obținere a materiilor prime, dar și felul în care sunt găsite, sunt principalele atuuri care ar trebui însă promovate mai mult. Până în prezent, cu ajutorul unor organizații non-guvernamentale, s-au făcut eforturi de valorificare a gastronomiei tradiționale. Cele mai cunoscute locații de acest fel sunt comuna Saschiz, unde s-a reușit crearea unui brand al produselor locale, care se bucură de succes, și satul Hosman.

La Saschiz, conceptul de "Slow Food" (mâncare ecologică, bună și sănătoasă) este promovat și comercializat prin legături de parteneriat între producătorii, consumatorii, proprietarii de hoteluri și restaurante din zonă. "Saxon Village Preserves" (trad: Conservele din satele săsești) promovează vechile tradiții de producere a diverselor tipuri de murături și conserve, prin de cursuri de pregătire și formare pentru producătorii mici, bazându-se pe cursurile Societății Regale de Sănătate Publică din Marea Britanie. „Hambarul alimentar”, spațiul autorizat de instituțiile competente, funcționează

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

pentru ca producătorii să aibă o locație pentru realizarea preparatelor și vânzarea lor cu amănuntul. El va ajuta producătorii mici din regiune să continue să folosească rețetele lor tradiționale, respectând, în același timp, noile cerințe alimentare de siguranță. Hambarul alimentar este folosit pentru a produce o varietate de gemuri și murături, pentru îmbutelierea mierii și pentru a împacheta plante fitoterapeutice. Se crează astfel, premisele asigurării unor facilități comune pentru marketing, controlul calității, furnizarea etichetelor și a ambalajelor. Hambarul va fi folosit și pentru a dezvolta o varietate de brânzeturi din laptele vacilor și oilor care pasc pe pajiștile din regiune.

Pentru a asigura sustenabilitatea proiectului, prin comercializarea produselor alimentare tradiționale din regiunea Târnava Mare, a fost înființată o antrepriza socială, numită Compania de mâncăruri Transilvania SRL. O selecție de produse din satele săsești – conserve și murături – pot fi acum achiziționate și în afara țării, în Scoția sau Anglia, iar în acest moment sunt căutate și alte canale de comercializare în România, Germania, Italia, Olanda și Marea Britanie.

Unul dintre cele mai noi proiecte și exemple de inițiative este și Centrul Regional de Produse Tradiționale Ecoprod, de la Hoghiz, deschis în toamna lui 2012. Cu o investiție totală de 110.000 euro, centrul a fost înființat ca urmare a inițiativei Lafarge de a susține activități generatoare de venituri alternative din agricultură și din biodiversitatea locală, în beneficiul membrilor comunității. Practic, cei de la Lafarge au amenajat fostul cămin cultural al uzinei (cu o suprafață de 270 metri pătrați), au achiziționat aparatura necesară și au asigurat partea de consultanță și de profesionalizare a celor care se ocupă de acest centru. Astfel, aici sunt realizate și comercializate produse alimentare conservate după rețete tradiționale, știute de sătenii din Hoghiz și, nu în ultimul rând, gemuri și dulcețuri. Cu un logo și un slogan atractiv („Pofteli boierești!“), proiectul Ecoprod își propune și comercializarea on-line a produselor.

În ceea ce privește promovarea artei și a meseriilor tradiționale, la Saschiz, au fost organizate ateliere pentru o serie întreagă de meșteșuguri și îndeletniciri, cum ar fi utilizarea plantelor naturale pentru a vopsi lâna folosită de țesători. Covoarele create aici, au fost prezentate, în 2008, în cadrul unei expoziții, organizate la Londra. Cu ajutorul unor inițiative non-profit locale, se susține reînvierea metodelor tradiționale de construcție, precum folosirea mortarului cu var și a structurilor ornamentale, care conferă clădirilor un caracter distinct. Un număr însemnat de case vechi sau monumente istorice au fost restaurate în cadrul acestor proiecte, în localități din zonă: Biertan, Mălâncrav (conacul Apafi), Alma Vii (vechea școală), Criș, Meșendorf, Viscri, Florești sau Hosman. Proiectul „Satul de sine-stătător”, a fost demarat în anul 2000 și susține în continuare revitalizarea comunităților rurale și dezvoltarea lor durabilă, prin valorificarea patrimoniului existent. Acest proiect finanțează transformarea caselor, parțial locuite sau abandonate, în case de oaspeți, acordându-se prioritate egală restaurării și regenerării economice. Prin acest proiect, sunt susținuți financiar agricultorii și meșteșugarii locali pentru a începe mici afaceri, în vederea îmbunătățirii nivelului de trai și a infrastructurii satești.

Proiectul „Șosete din lână naturală din Viscri”, inițiat de doi cetățeni germani, stabiliți în sat, a apărut la sfârșitul anilor '90. Șosetele croșetate din vechi pulovere de lână de către femeile din sat erau la început date în schimbul alimentelor (zahăr, ulei sau pâine). La acest proiect au participat 125 de femei din sat, iar „producția” se ridică la aproximativ 10.000 de perechi de șosete, mănuși, căciuli,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

pulovere sau papuci de pâslă care ajung la depozitul central din Naumburg (Germania), de unde se vând în toată țara, sau la cafeneaua internațională din Viscri.

Unul dintre cele mai noi proiecte de revitalizare a ocupațiilor tradiționale este Muzeul de Pânze și povești din Mândra, jud. Brașov. Realizat în cadrul Instituției Virtuale cu Aplicații Reale "tarafagarasului.eu" și cu sprijinul consiliului local din Mândra, acesta adună, într-o colecție inedită, pânze țesute, cusute sau brodate de mână, tradiționale, specifice, autentice, cu povești speciale. Pornit ca un cont pe o rețea de socializare, cu buget de zero lei, muzeul este încă un proiect în lucru, dar își propune să aibă o zonă de expunere, cu atelier de creație și suveniruri, o zonă food pentru scovărzi și sirop, dar și o carte poștală specială în loc de bilet de intrare, care poate să fie scrisă și trimisă pe loc, oriunde în lume. Proiectul prevede și existența unui spațiu pentru concerte și expoziții (Șura Chic), dar cu o cameră specială de povești.¹² Muzeul este foarte activ în organizarea evenimentelor cu și pentru copiii din comunitate, componentele ludice și educaționale, fiind extrem de importante. La acest moment, muzeul de pânze și povești din Mândra este primul muzeu "construit" de copii; peste 50 de copii din sat, sau veniți aici în vacanță, se adună zilnic „la muzeu” și învață tainele diverselor meșteșuguri tradiționale (pictat pe sticlă, tâmplărie etc), îmbinate cu elemente de educație modernă și de reeducare a comunității (prin activități de ecologizare a văii satului și de responsabilizare a adulților din comunitate).

¹² Sursa: http://b365.realitatea.net/muzeul-de-panze-si-povesti-din-tara-fagarasului-are-nevoie-de-voluntari-pentru-restaurare_166202.html

4 - ZONAREA REGIUNII

Principalul scop al zonării este asigurarea premizelor unei abordări specifice pentru definirea strategiei vizitatorilor și managementul turismului în regiunea Hartibaciu – Tarnava Mare - Olt, în scopul de a propune opțiuni de dezvoltare locală și regională, care să impună conservarea naturii și să aducă beneficii reale pentru comunitățile locale.

Această zonă, din punct de vedere a turismului, a ariei Natura 2000, este o rezultată a suprapunerii limitărilor privind activitățile turistice, impuse de conservarea biodiversității, cu atracțiile turistice identificate, cu tipurile de activități și de experiențe de vizitare posibile pentru vizitatori.

Noțiunea de "zonă" din punct de vedere al recreerii și turismului se poate înțelege într-o accepțiune foarte largă: ea nu trebuie să acopere o suprafață compactă (ex. rețeaua de poteci într-o anumită parte a ariei protejate), ci să identifice tipul de management al vizitatorilor din acea zonă. Prezentăm mai jos câteva exemple de zone ce pot fi regăsite parțial sau total în interiorul sau imediata vecinătate a unei arii protejate. În cazuri specifice pot fi identificate și alte tipuri de zone

Exemple de zone:

1. zone liniștite = fără acces al nici unui tip de vehicul
  - în zone îndepărtate, de sălbăticie unde este permisă vizitarea (conform planului de management) și unde se poate favoriza vizitarea în activități de drumeție în compania unui ghid;
  - în zone foarte populare, foarte circulat (așa-numitele „borcane cu miere” ale zonei: Biertan, Viscri etc) unde este nevoie de măsuri care să asigure protejarea de impactul negativ al unor categorii de vizitatori asupra unor elemente de floră, faună etc;
2. zone în care este permis numai accesul ne-motorizat pe trasee/poteci tematice fără ghid = acces pentru drumeție, călărie, ciclism etc.;
3. zone în care traficul este împărțit cu vehicule motorizate de agrement (ATV-uri, motociclete, mașini de off-road)
4. zone cu locuri de parcare, de picnic, de campare, cazare și alimentație publică, în care accesul este permis și cu vehicule cu motor pe drumurile publice pentru accesarea acestor destinații;
5. zone care permit camparea, picnicul, popasul, dar la care accesul se poate face numai prin activități de drumeție, ciclism, turism ecvestru;
6. alte zone / trasee / poteci cu opțiuni multiple pentru activități în aer liber (ex. plimbări, ciclism, mountain-bike, călărie, schi fond, schi de tură etc.) sau opțiuni pentru trasee / activități culturale în interiorul sau vecinătatea ariei protejate menite să stimuleze economia locală bazată pe turism și să redirecționeze vizitatorii în zone mai puțin sensibile din punct de vedere al conservării.

Zonarea depinde în mod hotărâtor de grupurile țintă, definite în regiunea Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt (Tabelul 4).

Tabel 4: Definierea grupurilor țintă în Hârțibaciu – Târnava Mare - Olt

Grupuri țintă	Motivațiile lor	Bagajul de cunoștințe existent	Frecvența sosirii	Durata șederii
Familii române din proximitatea zonei Natura 2000	Picnic în aer curat Experimentarea vieții satului Vizită la rude	Cunosc zona însă nu au niciun fel de cunoștințe de specialitate legate de biodiversitate	2-3 ori pe lună	½ zi
Familii române din marile aglomerări urbane	Experimentarea vieții satului Vizită la rude	Nu cunosc zona și nici nu au cunoștințe legate de biodiversitate	1 dată pe lună	1-2 zile
Familii din străinătate	Experiențele naturale și rurale autentice	Nu au nici un fel de cunoștințe despre zonă, dar pot avea interese legate de biodiversitate	1 dată pe an	+3 zile
Tineri și adulți între 25 și 35 de ani din apropiere (Sibiu, etc)	Mișcare în natură Vizite la rude	Cunosc zona, pot avea cunoștințe sau interese specifice	1-2 ori pe lună	1 zi
Tineri și adulți între 25 și 35 de ani din marile orașe (București, Cluj etc)	Mișcare în natură Vizite la rude Cunoașterea vieții satului	Nu cunosc zona, dar sunt interesați de descoperirea naturii și a comunităților locale	2-3 ori pe an	1-2 zile
Adulți între 40 și 55 de ani din străinătate	Experiențele autentice	Nu au nici un fel de cunoștințe (sau foarte puține) despre zonă, dar sunt interesați, în principal, de aspectul socio-cultural	1 dată pe an	+3 zile
Seniori între 55 și 70 de ani din străinătate	Experiențele autentice		1 dată pe an	+5 zile
Grupuri școlare Grupuri de studiu	Educație și conștientizare	Pot avea cunoștințe teoretice legate de biodiversitate sau de aspectul socio-cultural, pe care le vor exemplificate în practică	2-3 ori pe an	+2 zile
Clientela incentive (seminarii, conferințe, team-buildinguri etc)	Îmbinarea evenimentelor business cu experiența locală autentică	De cele mai multe ori nu cunosc zona decât la modul superficial și nici nu au cunoștințe legate de biodiversitate	1-2 ori pe an	+2 zile

4.1 - Analiza situației actuale

4.1.1 - Accesibilitate

Un plan de management al unei zone protejate poate influența în mod hotărâtor succesul unei

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

destinații prin intervenția a doi factori deosebit de importanți: accesibilitatea și infrastructura. Cu cât mai retrasă este o destinație, ea va fi vizitată cu precădere de turiștii care își petrec sejururile mai lungi în zonă. Cea mai mare parte a turiștilor clasici vizitează destinații care se află la maxim două ore de mers cu mașina din locul lor de ședere, pe când pentru alte nișe/categoriile de turiști, timpul nu mai reprezintă o problemă.

Accesibilitatea este influențată hotărâtor de calitatea infrastructurii de transport disponibile; calitatea proastă a drumurilor sau accesul greu în anumite zone, cresc timpurile alocate călătoriei și diminuează experiența turistică a vizitatorilor.

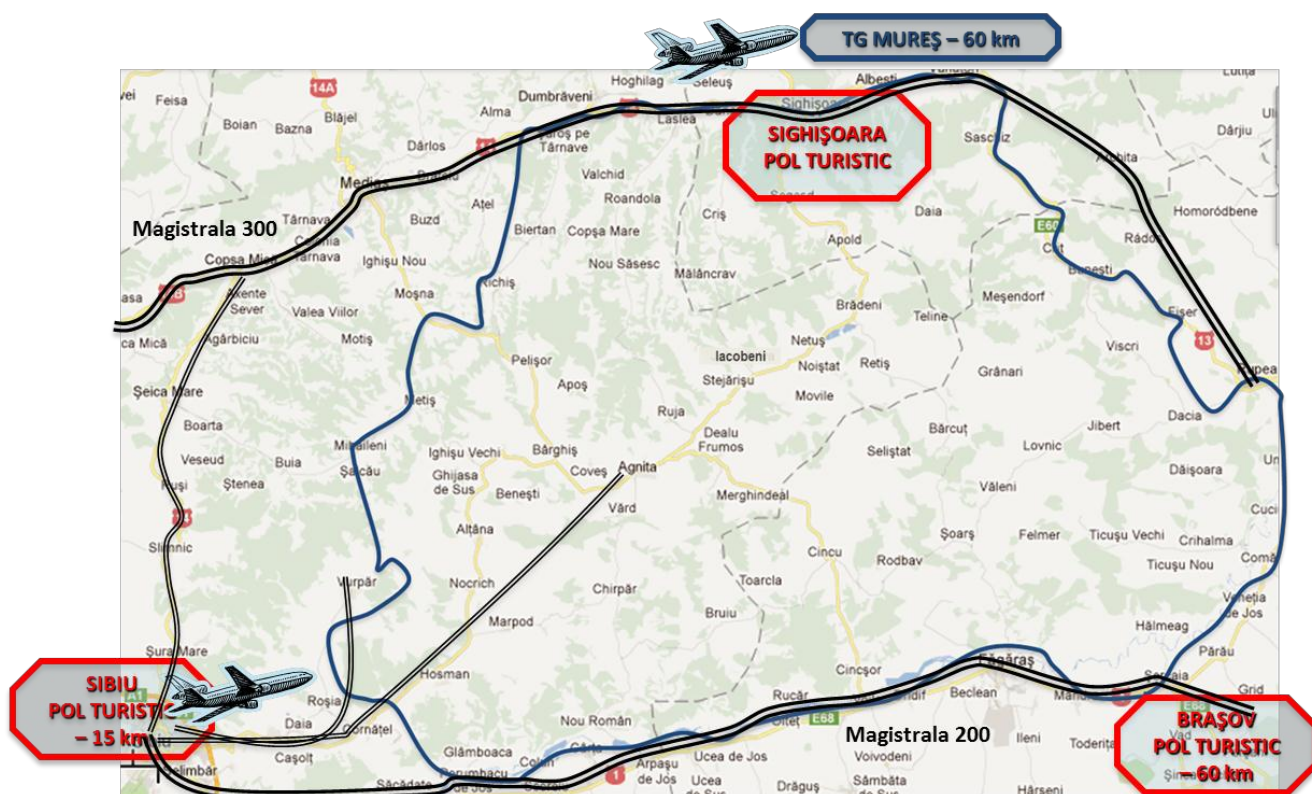

Fig. 15: Accesibilitatea regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Atenția turiștilor se îndreaptă, în general, către zonele cu o multitudine de atracții aflate într-un perimetru restrâns (pe o rază de 30-50 de kilometri). Concentrările de obiective turistice reprezintă o motivație pentru turiști din două perspective: pe de-o parte sunt un criteriu important în selectarea destinației generice a călătoriei, iar pe de altă parte, pot influența consacrarea unor localități ca „bază” sau „cartier general” de vacanță, bineînțeles cu condiția unei oferte de locuri de cazare bine dimensionate.

În cazul regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, accesibilitatea către punctele de interes consacrate este relativ bună, o dată cu recenta reabilitare a principalei artere ce traversează zona (ruta Sibiu – Agnita – Sighișoara). Restul drumurilor de acces către principalele puncte de atracție ale regiunii (cu excepția localității Saschiz, care este traversată de o șosea europeană) sunt în mare parte drumuri județene și locale. După cum s-a detaliat în faza de diagnosticare a regiunii, deși o parte dintre ele au fost reabilite prin fonduri europene, lățimea platformei drumului nu este corespunzătoare și nu asigură o suprafață de deplasare suficientă pentru desfășurarea unui trafic de

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

călători și de marfă în condiții de siguranță și confort optime. Există sectoare deteriorate de activitățile de exploatare din zonă, iar o parte dintre drumurile comunale sunt din pământ, îngreunând atât accesul între centrele de comună și satele aparținătoare, cât și accesul la drumurile naționale și județene, mai ales în perioadele când se înregistrează cantități mari de precipitații. În plus, existența unor sectoare de drum pe care se produc frecvent inundații și alunecări de teren, duc la imposibilitatea recomandării lor ca rute turistice consacrate pe durata tuturor celor patru anotimpuri.

4.1.2 - Trasee turistice

Regiunea beneficiază de câteva trasee turistice, care pot fi efectuate atât cu mașina, cât și cu bicicleta sau pe jos, marcate parțial din inițiativa unor actori locali privați și a unor ONG-uri din zonă. Acestea se situează, în principal, în apropierea orașelor Sibiu și Sighișoara, cei doi poli principali emițători de turiști în acest moment.

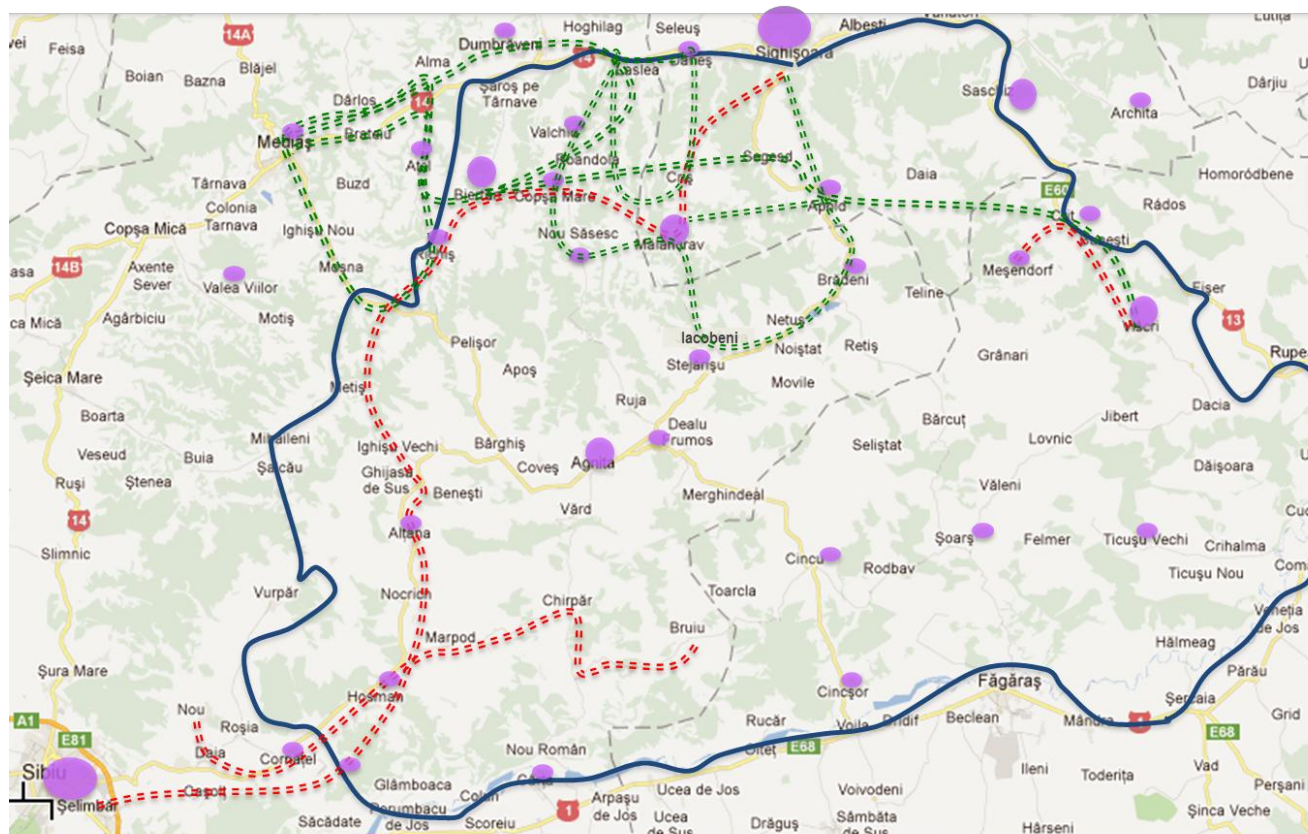

Fig. 16: Trasee turistice pentru biciclete și drumeții circulate (verde) și marcate (roșu) din regiune¹³

Dupa cum se poate observa în Figura 16, care prezintă disponerea din prezent a traseelor destinate amatorilor de turism activ, zona de sud-est, dinspre Brașov, este deficitară sub acest aspect. Cu toate acestea, din punct de vedere al peisajelor și infrastructurii existente, este una dintre zonele care se pretează cel mai bine la crearea unei rețele de trasee de cicloturism și ecvestre, care să reprezinte coridorul verde ce leagă orașele Rupea de Făgăraș, cu legături mai apoi către Brașov (cu trenul).

¹³ Punctele marcate cu culoarea mov, reprezintă localități identificate, în care sunt disponibile unități de cazare

4.1.3 - Trasee tematice

La nivelul potecilor tematice existente (a căror dispoziție în regiune este prezentată în Fig. 17), se remarcă două itinerarii, care promovează îndeosebi moștenirea saxonă a regiunii, în special în partea ei de nord: cel al Drumurilor așezărilor săsești (culoarea roșie) și cel al bisericilor-cetate (culoarea portocaliu), dezvoltate la inițiativa unor asociații și ONG-uri locale. În zona de sud și sud vest a regiunii există două itinerarii tematice cunoscute, și anume: Traseul Cultural Brukenthal (culoarea maro), care leagă municipiul Sibiu de localitățile Avrig și Nocrich, și cel al bisericilor pictate de celebra familie de pictori bisericești Grecu (culoarea verde).

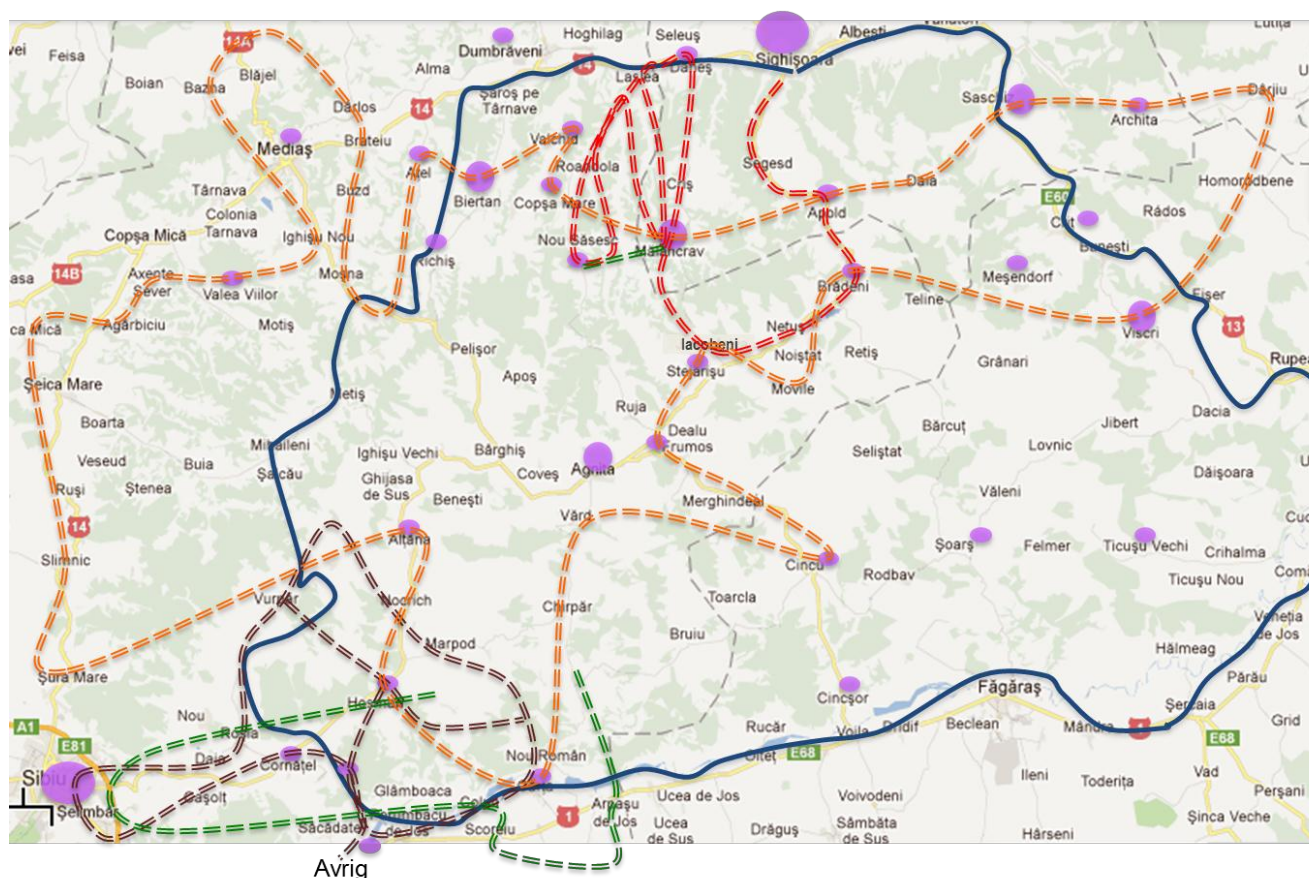

Fig. 17: Itinerarii tematice în Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Potențialul și diversitatea culturală a zonei recomandă și impun însă crearea mai multor asemenea trasee, precum și extinderea rețelei de itinerarii tematice, cu segmente care să utilizeze și alte aspecte legate de specificul regiunii, cum ar fi: istoria, tradițiile și produsele artisanale, dar mai ales patrimoniul natural (zona de est și sud est, aferentă în mare parte județului Brașov, are un potențial deosebit în acest sens, atât din cauza rețelei de drumuri județene și comunale neaglomerate, potrivite pentru cicloturism, dar cu probleme mari la infrastructură, dar și în contextul inițiativelor private în acest sens, ce sunt planificate în viitorul apropiat).

4.1.4 - Locurile de cazare și campare

Harta posibilităților de cazare din regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, prezentată în Fig. 18, este în totală concordanță cu dezvoltarea destinațiilor turistice stea ale zonei. Astfel zonele

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

polarizate de porțile importante de acces în regiune (Sibiu și Sighișoara) au o oferta mai bogată, atât din punct de vedere numeric, cât și al facilităților.

Fig. 18: Dispoziția în regiune a posibilităților de cazare, campare și servire de produse tradiționale

În schimb, așa cum se poate observa și din hărțile anterioare, zona de est-sud-est (aferentă județului Brașov) este vizibil mai puțin pregătită să primească turiști în acest moment. Aici vor trebui depuse eforturi pentru identificarea și dezvoltarea de noi facilități pentru turiști.

4.1.5 - Punctele de informare și centrele de vizitare

Din punct de vedere al instrumentelor prin care turiști pot obține, la fața locului, informații despre regiunea Hârtibaci – Târnava Mare – Olt, la momentul actual nu există centre de vizitare, ci mai degrabă doar câteva puncte de informare turistică, dispuse după cum se arată în Fig. 19.

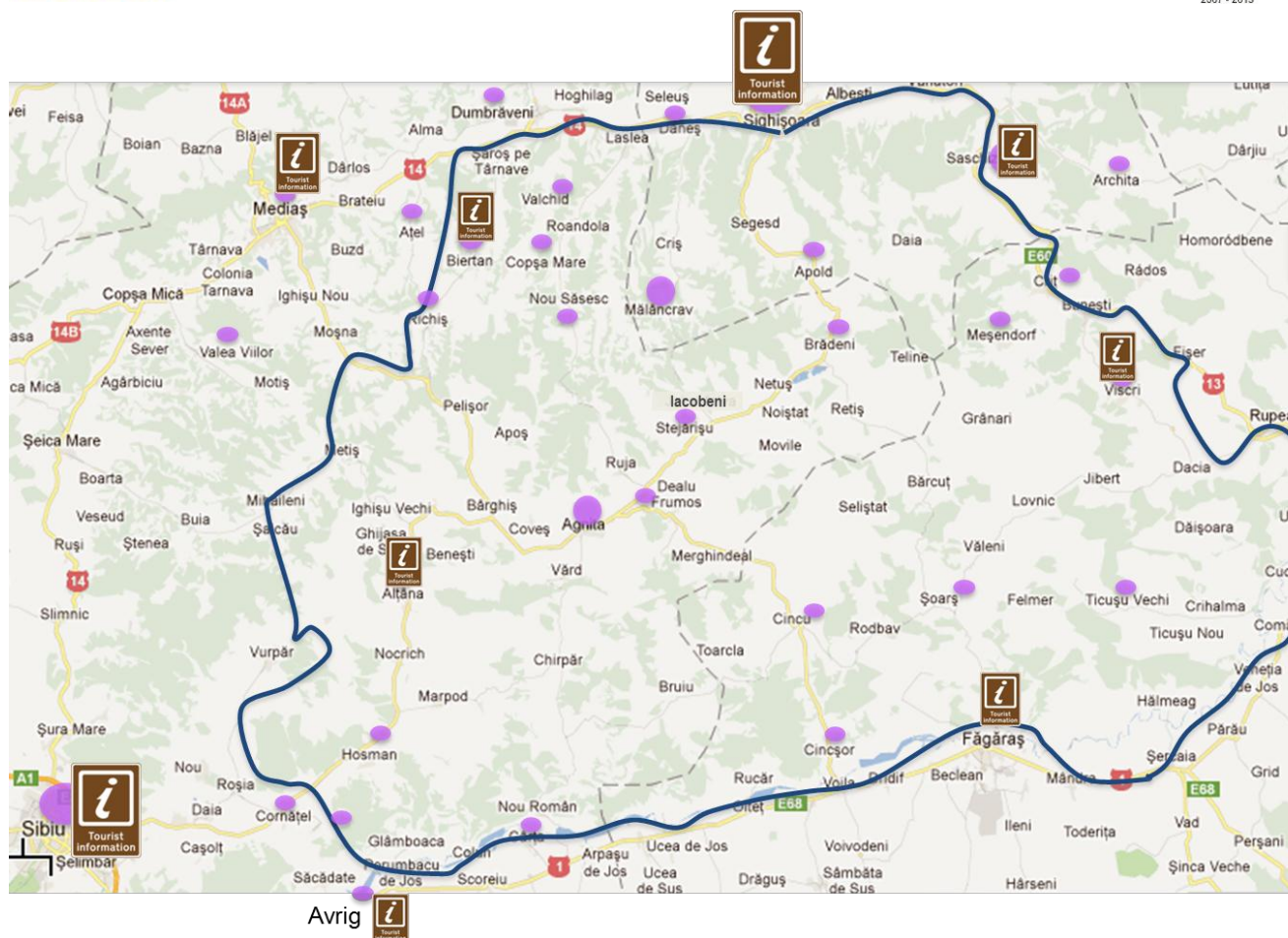

Fig. 19: Punctele de informare din regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

În viitorul apropiat se preconizează deschiderea unui alt punct de informare turistică, la Rupea, după finalizarea lucrărilor de reabilitare a cetății. Municipiul Agnita are, de asemenea, în plan deschiderea a două centre de informare, conform propriei strategii de dezvoltare, dar finanțarea acestor proiecte, rămâne încă o problemă. Un alt proiect previzionat prevede instalarea unor puncte de informare turistică în stațiile de benzină din regiune.

4.1.6 - Zone sensibile sau de conflict

Tipurile de conflicte ce pot influența turiștii în regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt se împart în două mari categorii:

- Conflicte legate de biodiversitatea regiunii și de aspectele de mediu;
- Conflicte legate de componenta socială și a interacțiunii dintre turiști și/sau membrii ai comunității

Prima categorie este legată de specificul natural al zonei și se referă în principal la protejarea zonelor sensibile, precum zonele populate temporar sau permanent de speciile protejate, de efectele negative ale prezenței turiștilor (enunțate într-unul din capitolele precedente).

Cea de-a doua categorie, însă, este legată, în special, de conflictele ce pot apărea între vizitatorii amatori de activități specifice turismului activ ne-motorizat și cei care preferă motocicletele și autovehiculele off-road sau ATV-urile. Din experiența anterioară a altor zone Natura 2000 din afara

țării, care s-au confruntat cu aceeași problemă, chiar dacă aparent inofensive la prima vedere, efectele pe termen lung ale utilizării tot mai mari a vehiculelor off-road pot fi importante și ireversibile asupra anumitor specii de plante și animale (Fig 20).

14

15

16

Fig. 20: Efecte negative asupra biodiversității ale ATV-urilor și vehiculelor de tip enduro

Acest tip de conflict este cu atât mai important de tratat, cu cât centrul regiunii, orașul Agnita, este (alături de Sibiu) un important centru de atracție pentru amatorii de curse de tip moto-cross și enduro. În aceste condiții, așa cum s-a evocat pe parcursul întâlnirilor regionale cu actorii locali, este nevoie urgentă de reglementarea accesului în regiune a acestor tipuri de vehicule motorizate. În acest sens, reprezentanții ONG-urilor active din zonă, împreună cu cei ai organizațiilor de profil, trebuie să deschidă un dialog, cu participarea administrațiilor locale, pentru stabilirea unor zone și a unor trasee dedicate fiecărui tip de turist. Cele două comitete regionale informale create, ca rezultat al acestor întâlniri, Grupul de Inițiativă pentru trasee - Hârțibaciu și Comitetul de Turism Târnava Mare, au, în acest sens, în agendele lor demararea dialogului cu organizațiile de off-road și enduro care operează în regiune.

4.2 - Zonarea propriu-zisă

Din cauza dimensiunii mari a zonei, pentru un management eficient al turismului, aceasta va fi împărțită în zone de interes, în funcție de punctele de acces, infrastructura disponibilă, atracțiile prezente, segmentarea turistică și nu în ultimul rând, de durata călătoriei:

- Zone "polarizate", apropiate de marile porți de acces în regiune (Sibiu, Mediaș, Sighișoara, Brașov), către care se pot efectua cu ușurință călătoriile de câteva ore, maxim 1 zi
- Coridoare de weekend, situate mai spre centrul regiunii, care cuprind destinații rurale și naturale de excepție și care oferă turiștilor posibilitatea descoperirii zonei, în sejururi mai lungi, care durează între 2 și 3 zile
- Zone de natură nealterată, propice studierii biodiversității sitului Natura 2000, care cuprind în principal secțiunea de sud-est (spre Brașov) și care necesită mai multe zile pentru a fi descoperite

Pentru a răspunde cerințelor acestor grupuri țintă, zonarea (tabelul 5) sitului Natura 2000 a diferențiat patru elemente: două zone polarizate în jurul principalelor orașe turistice ale regiunii

¹⁴ Sursa: <http://www.ofnc.ca/conservation/larose/conservation-archive.php>

¹⁵ Sursa: <http://www.eastertrail.org/>

¹⁶ Sursa: <http://shelton.patch.com/articles/white-hills-open-space-damaged-by-atvs?logout=true#photo-10529141>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

(Sibiu și Sighișoara), un coridor turistic (Biertan – Viscri) care include marile puncte de atracție a fluxurilor majore de turiști, și o zonă dedicată naturii și turismului activ.

4.2.1 - Zona polarizată Sibiu – Alțâna

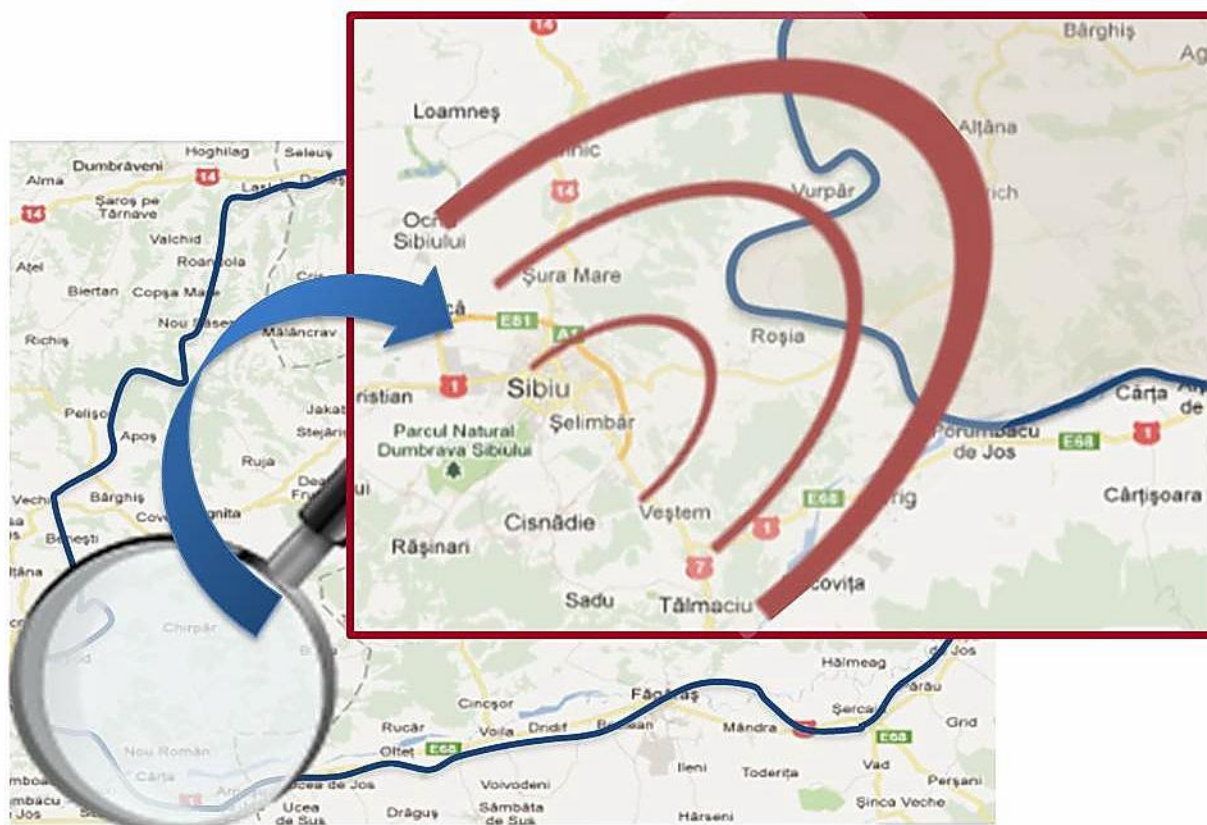

Fig. 21: Zona polarizată Sibiu – Alțâna și poziționarea în situl Natura 2000

Gândită în principal ca o destinație de maxim 1 zi, produsele turistice (și conexe) dezvoltate în această zonă se bazează pe câteva elemente de atracție principale: traseul mocăniței, observarea acvilei țipătoare mică și, nu în ultimul rând, influența comunității săsești asupra patrimoniului regiunii.

Segmentele țintă pentru aceste produse turistice vor viza, în special, locuitorii orașului Sibiu, care își doresc o ieșire din urban (de jumătate până la o zi) și o întoarcere la natură și la tradiții. Printre alte principale segmente vizate, se număra turiștii care își petrec concediul în Sibiu sau cei care sunt în tranzit prin zonă, în cadrul unor circuite, și care vor să afle mai multe despre zonă sau să trăiască experiențe autentice.

Așa cum am mai menționat în secțiunile anterioare, un segment care câștigă teren în regiune, în ultimii ani, mai ales după 2007, este cel al turismului de business și cel de incentive. Zona Sibiu – Alțâna are un potențial extrem de bun pentru dezvoltarea de produse și activități turistice în acest sens. Același lucru se întâmplă și în cazul segmentului familiilor, iar crearea de produse și activități care să implice participarea întregii familii la descoperirea destinației poate asigura un flux suplimentar de turiști.

Din punct de vedere al produselor turistice ce pot fi dezvoltate în această zonă a sitului Natura 2000, turismul rural, cel cultural și cel activ sunt principalele axe directive, deși se pot crea legături și cu turismul religios, având în vedere apropierea de traseul bisericilor pictate de frații Grecu, dar și de una dintre mănăstirile ortodoxe importante din Transilvania, la Sâmbăta de Sus. Revenind la cele trei tipuri de turism menționate ca principale, mai precis la cel rural și la cel cultural, zona Sibiu – Alțâna prezintă ocazii excelente de descoperire a satului tradițional săsesc și de experimentare a vieții la țară. În acest context, Sibiu - Alțâna poate reprezenta o zonă pilot pentru dezvoltarea unor noi facilități de cazare la localnici, în așa-numita „camera din față”, pe care mulți dintre ei nu o folosesc în prezent. Acest tip de servicii va aduce venituri suplimentare localnicilor, fără a interveni decisiv în derularea vieții cotidiene. Desigur, vor trebui identificate soluții (administrative, economice și legale) de reglementare a desfășurării acestei activități, care să fie ușor de implementat și atractive pentru comunitățile locale. Mai mult, crearea și dezvoltarea unei rețele de ghizi locali va contribui la impactul pozitiv al dezvoltării turistice a regiunii asupra comunităților, dar, în același timp, va putea oferi turiștilor experiențe autentice și accesul la destinații speciale.

În ceea ce privește turismul în natură și cel activ, apropierea zonei Sibiu – Alțâna de unul dintre cele mai importante râuri ale României, Oltul (care are un aspect de deltă în zona de graniță a sitului Natura 2000 dintre Cârța – Porumbacu de Jos) crează premisele dezvoltării și promovării unei destinații ecoturistice de succes. Prin inițiativele unor organizații non-profit ce activează în zonă, deja o parte dintre trasee sunt marcate (Cornățel – Hosman – Alțâna sau Marpod – Chirpăr). Consolidarea unei rețele de trasee de ciclaturism, bine implementată, împreună cu utilizarea ciclodrezinei în scopuri turistice (până la momentul reabilitării mocăniței) vor asigura modalități de deplasare în interiorul zonei și în restul sitului sau în afara lui. Un rol deosebit de important îl vor juca conceptele de semnalizare și interpretare, care trebuie să fie integrate cu restul zonelor din situl Natura 2000 Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt. În acest context, strategia de vizitare propune crearea unui centru de vizitare la Alțâna cu tema principală „De la natură la cultură”: pornind de la unul dintre elementele naturale specifice zonei (acvila țipătoare mică) și trecând prin mici lecții de biodiversitate și natură, se crează legături cu cultura locală, cu tradițiile și cu meșteșugurile. Tot la Alțâna, poate fi dezvoltat un centru de educație ocupațională destinat copiilor, folosind inițiativele deja existente în acest sens, unde copiii pot învăța tainele meșteșugurilor tradiționale (de ex. țesătorie).

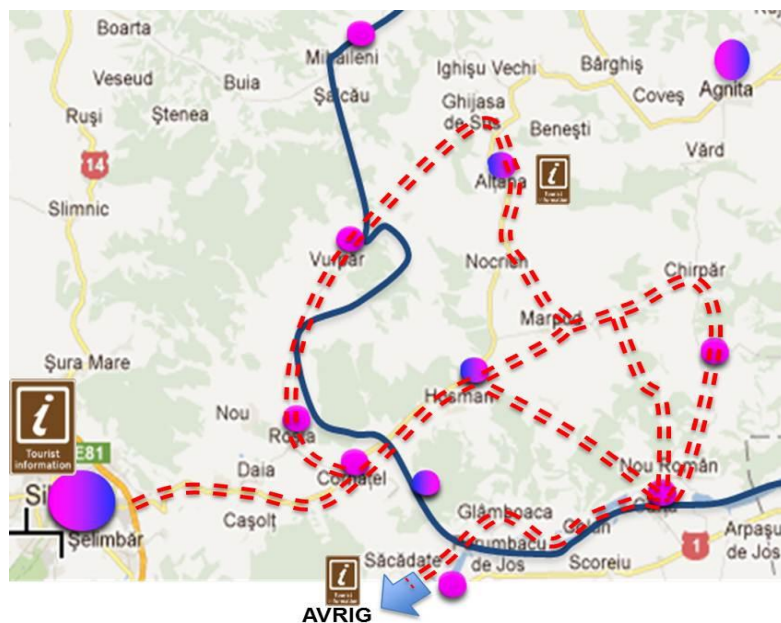

Fig. 22: Propuneri de trasee în zona Sibiu - Alțâna

Consolidarea unei rețele de trasee de ciclaturism, bine implementată, împreună cu utilizarea ciclodrezinei în scopuri turistice (până la momentul reabilitării mocăniței) vor asigura modalități de deplasare în interiorul zonei și în restul sitului sau în afara lui. Un rol deosebit de important îl vor juca conceptele de semnalizare și interpretare, care trebuie să fie integrate cu restul zonelor din situl Natura 2000 Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt. În acest context, strategia de vizitare propune crearea unui centru de vizitare la Alțâna cu tema principală „De la natură la cultură”: pornind de la unul dintre elementele naturale specifice zonei (acvila țipătoare mică) și trecând prin mici lecții de biodiversitate și natură, se crează legături cu cultura locală, cu tradițiile și cu meșteșugurile. Tot la Alțâna, poate fi dezvoltat un centru de educație ocupațională destinat copiilor, folosind inițiativele deja existente în acest sens, unde copiii pot învăța tainele meșteșugurilor tradiționale (de ex. țesătorie).

Prezenta strategie propune o serie de trasee (Fig. 22, Tabel 5), împreună cu o scurtă recapitulare a activităților existente în fiecare segment, dar și cu o serie de acțiuni necesare pentru dezvoltarea unui turism coerent și durabil:

Tabel 5: Trasee posibile în zona Sibiu – Alțâna

Segment	Activități	Acțiuni pentru dezvoltare turistică
<i>Sibiu – Cornățel</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Cicloturism – experiență</i> • <i>Ferma școală Cornățel - educație</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Descurajarea accesului autocarelor în situl Natura 2000</i> • <i>Traseu alternativ pentru biciclete</i>
<i>Cornățel – Nucet – Hosman – Marpod – Nocrich – Alțâna</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Plimbări cu ciclodrezina pe traseul mocăniței – experiență</i> • <i>Drumeții, mersul pe biciclete – traseu paralel cu cel al mocăniței, pe malul râului Hârtibaciu</i> • <i>Moara Veche Hosman – educație și cultură</i> • <i>Centrul de vizitare Alțâna – Casa Gerendi (Natura 2000 - ecosisteme, acvila țipătoare mică, meșteșuguri)</i> • <i>Colecția etnografică din Alțâna</i> • <i>Casa Brukenthal – Nocrich</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Potecă tematică Hosman cu un punct de belvedere – 1h</i> • <i>Potecă tematică Alțâna – 1,5 h (include centrul de vizitare – biserica fortificată – urcare spre punct de belvedere – coborâre spre centrul satului)</i> • <i>Renovare casa parohială Hosman</i> • <i>Colaborare cu Cercetașii României pentru utilizarea casei parohiale din Nocrich în scopuri turistice</i> • <i>Dinamizare centru de informare Casa Gerendi – expoziții temporare, evenimente</i> • <i>Renovare gara Alțâna și utilizarea ca spațiu muzeal în legătură cu ciclodrezina</i> • <i>Panouri de interpretare cu marcare și informații despre acvila țipătoare mică</i>
<i>Marpod – Chirpăr – Săsăuș – Nou Român – Colun – Glâmboc – Porumbacu de Jos – Săcădate --- Avrig</i>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Drumeții, mersul pe biciclete</i> • <i>Picnic, relaxare</i> • <i>Traversare cu bacul / podul plutitor pe malul stâng al Oltului – Cârța (legătură CFR)</i> • <i>Acces către „Delta Oltului” și către Palatul Brukenthal din Avrig</i> 	<i>Traseu secundar pentru biciclete: Alțâna – Ilimbav – Poenița – Nou Român</i>
<i>Alțâna – Ghijasa de Sus – Vurpăr – Roșia – Cornățel</i>	<i>Drumeții, mersul pe biciclete</i>	<i>Dezvoltare locații de servit masa (la localnici sau picnic cu produse locale)</i>

4.2.2 - Zona polarizată Sighișoara – Apold

Cu atuiri precum rezervația de stejari seculari de pe platoul Breite, pașunile, glimeele de lângă Apold, dar mai ales multiculturalitatea zonei (aici trăiesc atât români, cât și maghiari, sași, dar și rromi), zona Sighișoara – Apold este o destinație de o zi pentru locuitorii din Sighișoara, Dumbrăveni sau chiar Mediaș și Târgu Mureș. Turiștii care își petrec concediul în aceste orașe pot efectua călătoriile în această zonă ca activități suplimentare în cadrul vacanțelor. Din segmentele targetate mai fac parte și turiștii aflați în tranzit și care urmează circuite turistice, dar și turismul de business și incentive (ex. team-buildinguri).

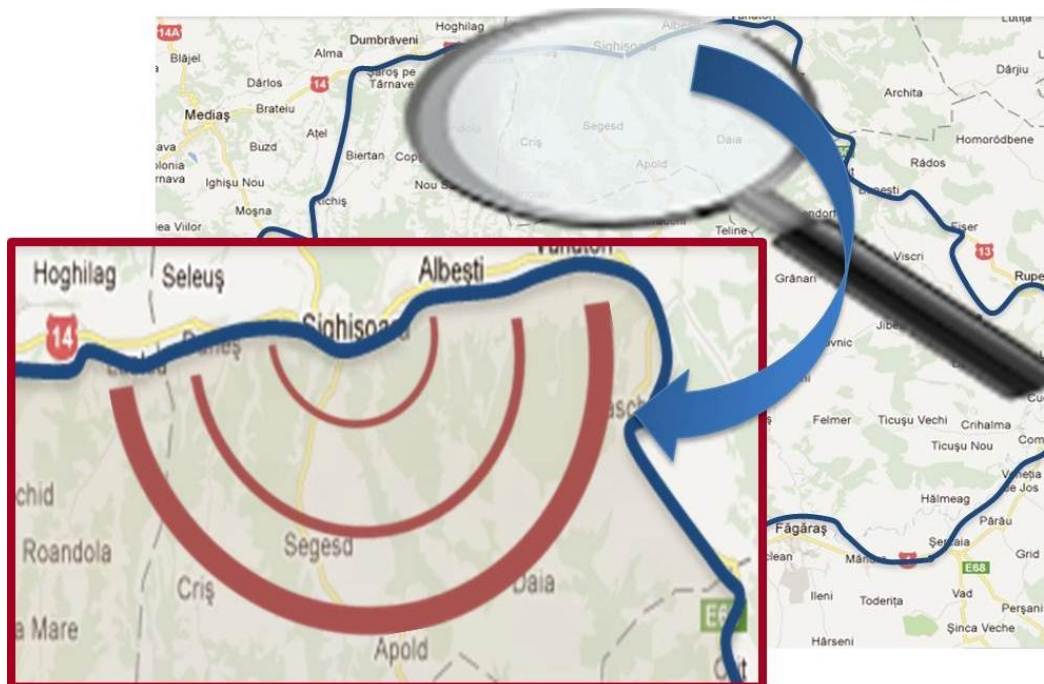

Fig. 23: Zona polarizată Sighisoara - Apold și poziționarea în situl Natura 2000

Cu un pronunțat accent pe natură și biodiversitate, în strânsă legătură cu satul tradițional, zona Sighisoara – Apold este zona ideală pentru turismul în natură, și pentru observarea a florei în special – misterioasele glimee din apropierea Apoldului sunt extrem de ofertante din punct de vedere botanic și ecologic, mai ales în perioada de început a verii (sfârșitului lunii mai și începutul lunii iunie). Asemenea formațiuni geomorfologice sunt extrem de rare în lume, ele mai putând fi regăsite doar în Scoția și Noua Zeelandă. În cazul rezervației de stejari seculari de pe platoul Breite, care este un loc popular în zonă, pentru petrecerea zilelor frumoase de picnic, sunt însă deja necesare o serie de măsuri pentru a conserva ecosistemele - câteva exemple sunt menționate în tabelul 6. În strânsă legătură cu natura, turismul gastronomic este o ramură care prinde aripi, mai ales în jurul localității Saschiz, unde producătorii locali de gemuri și murături își pun la dispoziție produsele biologice, foarte apreciate de turiști, în special de cei străini. De aceea, extinderea acestei rețele de producători locali, care să asigure sau să susțină și servirea mesei în zonă, trebuie să devină o prioritate pentru dezvoltarea acestui tip de turism. În acest sens, pot fi utilizate bastioanele bisericilor fortificate din satele din regiune; unele dintre ele au fost deja amenajate parțial pentru locuit și pot fi reutilizate, pe când altele nu au în prezent nici o altă utilitate.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Ca mai toată regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, zona Sighișoara – Apold este extrem de potrivită pentru turismul activ, în special cicloturismul, dar și pentru turismul ecvestru, grație facilităților disponibile de la Daneș sau Roandola. Rețeaua de trasee (Fig. 24) poate utiliza drumurile comunale și cele din apropierea văilor, dar și traseul tematic al Drumului așezărilor săsești, iar crearea de noi poteci tematice va conferi o coerență experienței în

Fig. 24: Propuneri de trasee pentru zona polatizată Sighișoara – Apold

zona Târnava Mare. Zona din apropierea localității Apold oferă câteva locații perfecte pentru admirarea panoramică a peisajelor naturale. Datorită poziționării la granița dintre cele două mari regiuni distincte din punct de vedere cultural din cadrul sitului Natura 2000 (Valea Hârtibaciului și Târnava Mare), zona Apold este locul ideal pentru a compara caracteristicile și specificul celor două regiuni.

Prezenta strategie propune totodată crearea unui centru de vizitare la Apold, având ca tematică principală diversitatea, atât culturală, cât și biologică a zonei. La fel ca și în cazul zonei polarizate Sibiu – Alțâna, zona Sighișoara – Apold are nevoie de dezvoltarea rețele de ghizi locali bine formați, vorbitori de cel puțin o limbă străină. Autorizarea lor, formalizarea și reglementarea activității în moduri care să fie atractive pentru localnici, sunt aspecte care trebuie abordate cu cea mai mare seriozitate și în cel mai scurt timp. Tot în acest context, se propune reamenajarea punctului de informare din rezervația de stejari Breite și transformarea acestuia într-un mini-centru de vizitare, axat pe particularitățile arealului.

Din punct de vedere al produselor turistice ce pot fi create, în afara măsurilor propuse în tabelul de zonare al regiunii (tabel 6), de un interes particular este și evaluarea ofertelor ce pot fi propuse în extrasezon, pentru a extinde veniturile ce se pot genera din turism pentru comunitățile locale. În acest sens, pot fi create produse de observare a faunei locale sau de tipul „Transylvanian Brunch” nu numai pe perioada verii, dar și în celelalte anotimpuri (facând uz de locații aparte în interior).

Tabel 6: Trasee posibile în zona Sighișoara - Apold

Segment	Activități	Acțiuni pentru dezvoltare turistică
Sighișoara – Vulcan - Apold	<ul style="list-style-type: none"> • Drumeții, mersul pe biciclete • Plimbări cu căruțe • Centru de vizitare Apold (Natura 2000, multiculturalitate) • Biserica din Apold • Glimee 	<ul style="list-style-type: none"> • Potecă tematică Apold – Brădeni – cu punct de belvedere și interpretare (organizarea satului) - 1h • Potecă tematică în Apold (natură și cultură) • Amenajare locuri de servit masa pe traseu • Promovarea produselor locale (merele de Apold) • Potecă tematică pe tema glimeelor

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

<p>Sighișoara – Rezervația Breite – Apold Sighișoara – Breite - Daneș</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drumeții, mersul pe biciclete • Centru de vizitare Breite • Relaxare și picnic • Călărie la Daneș 	<ul style="list-style-type: none"> • Semnalizarea intrării în Rezervație • Limitarea accesului motorizat pe platou • Amenajare parcare la intrarea în rezervație • Amenajare loc de campare • Panouri de interpretare pe drumul spre platou • Marcare trasee circulare pentru cicloturism și drumeții • Identificare și marcarea locurilor de picnic • Identificare producători locali care să asigure mesele pentru picnic
<p>Sighișoara – Daia - Saschiz</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drumeții, mersul pe biciclete • Centru de informare Saschiz • Relaxare și picnic 	<p>Traseu tematic Saschiz care să includă vizite la producătorii și meșteșugarii locali</p>
<p>Sighișoara – Daneș – Laslea – Roandola – Criș – Apold</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Drumeții, mersul pe biciclete • Relaxare și picnic • Călărie la Roandola • Plimbări cu căruțe 	<ul style="list-style-type: none"> • Integrarea cu drumul așezărilor săsești, din punct de vedere semnalizare și interpretare • Amenajare locuri de servit masa pe traseu

4.2.3 - Coridorul turistic „+1 zi” Viscri – Biertan

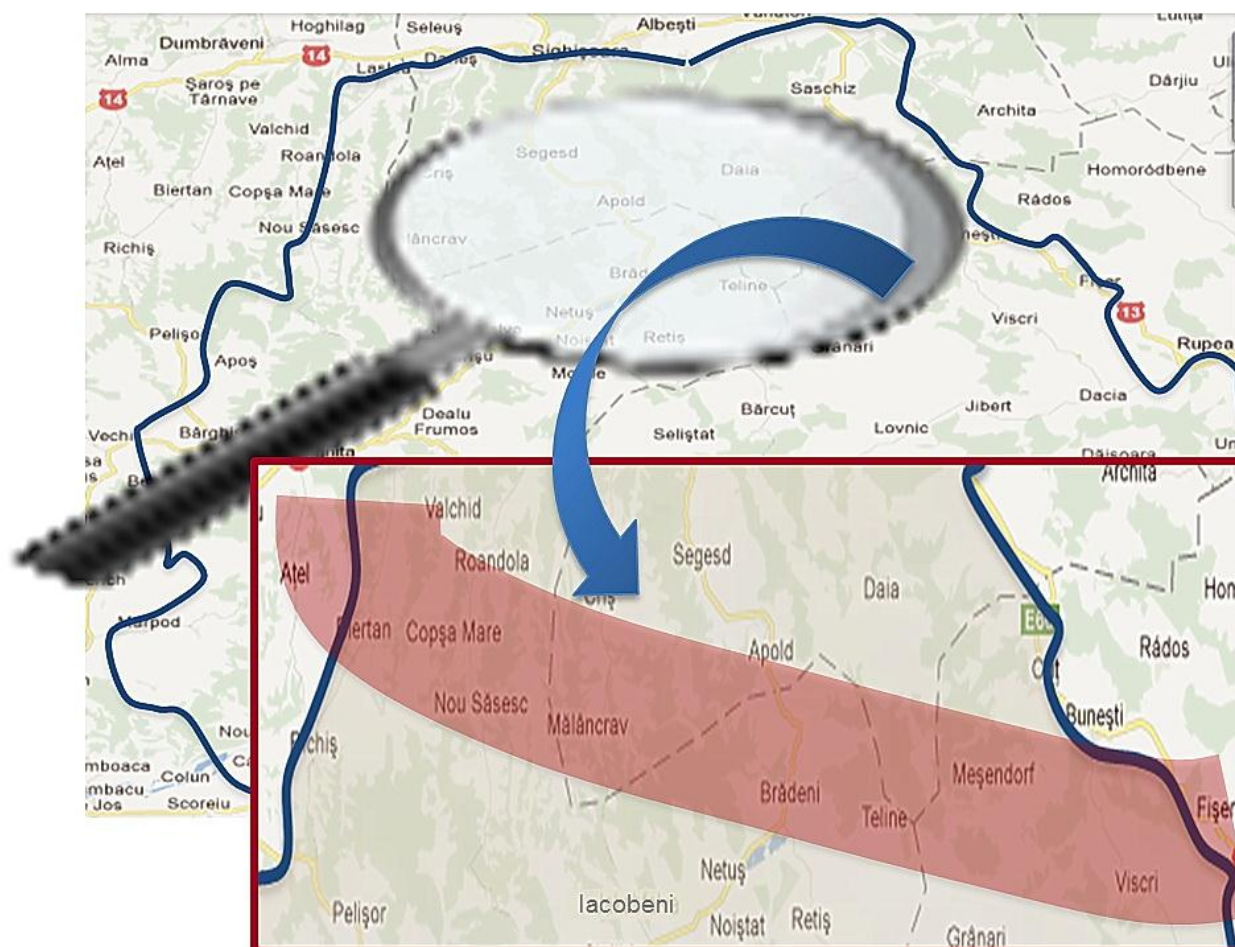

Fig. 25. Coridorul turistic Viscri – Biertan

Coridorul turistic leagă destinațiile „de top” ale sitului Natura 2000, Viscri (monument UNESCO) și Biertan, trecând printr-o serie de sate tradiționale și pitorești (Mălâncrav, Copșa Mare, Meșendorf etc). Este o zonă destinată practicării turismului rural și se adresează turiștilor care își petrec concediul în zonă, celor care intră în sit în cadrul unor excursii sau a unor circuite, turiștilor străini care își doresc să cunoască zona mai bine și nu în ultimul rând, turismului de business și incentive. Aici există și cele mai multe facilități turistice de cazare, însă, cu excepția celor două puncte de intrare / ieșire din coridor (Viscra și Biertan), capacitatea acestora este încă redusă, iar serviciile oferite sunt retrânse. Dezvoltarea acestor servicii, precum și formarea unei rețele de ghizi locali, pregătiți în acest sens, trebuie să fie printre prioritățile principale pentru a putea oferi turiștilor experiențe inedite și autentice. Mai mult, informațiile pe care aceștia le au la dispoziție, atât înainte, dar mai ales în timpul călătoriei poate influența în mod hotărâtor impresiile finale despre vacanțele petrecute în această zonă. Pentru aceasta, trebuie creată o rețea de puncte de informare în satele principale de pe axa turistică Viscra – Bunești – Criș – Meșendorf – Brădeni – Mălâncrav – Copșa Mare – Biertan (Fig. 26); aici turiștii vor putea primi detalii despre satele respective (istorie, legende, cultură, natură etc), despre activitățile disponibile în împrejurimi, despre evenimentele locale etc.

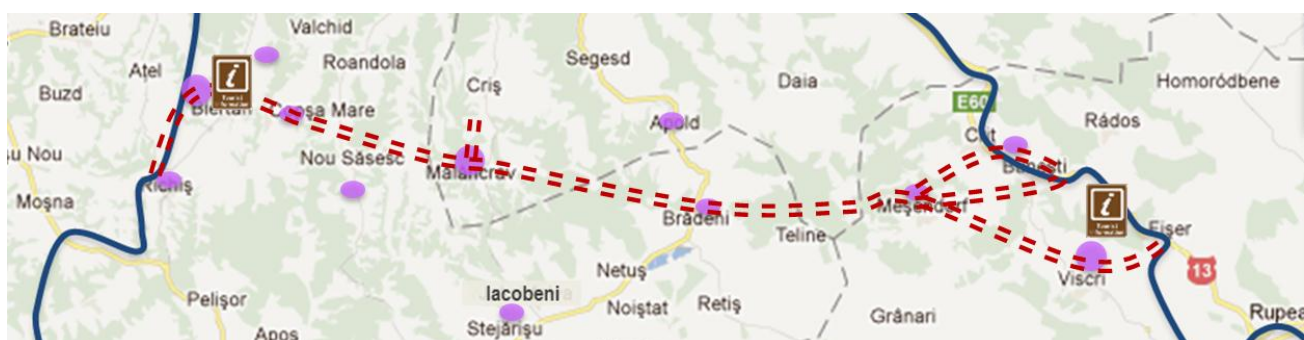

Fig. 26: Axa turistică Viscra - Biertan

Rețeaua de poteci și trasee turistice se dezvoltă, dar doar în părțile extreme ale coridorului. Drumul așezărilor săsești trece prin zonă, traseul Richiș – Biertan – Copșa Mare – Mălâncrav este marcat pentru biciclete. Pentru completarea rețelei de trasee, trebuie create rute de plimbare și pentru biciclete care să conecteze satele între ele, distanțele fiind relativ mici și ideale pentru astfel de activități. Un prim exemplu este între Criș și Meșendorf, unde a fost creat chiar un drum verde, destinat doar bicicletelor și accesului nemotorizat. După cum am menționat anterior, zona este preferată de amatorii de motociclism enduro și plimbări cu ATV, iar efectele negative asupra biodiversității sunt destul de importante și greu de reparat. De aceea, accesul acestor tipuri de vehicule, ar trebui restrâns măcar în zonele naturale din jurul satelor. Reglementarea acestor măsuri stă în puterea consiliilor locale, care pot delimita zonele de acces – un prim exemplu în acest sens este localitatea Bunești, unde ATV-urile și automobilele enduro sunt interzise.

Un al tip de turism care poate fi practicat în zonă cu succes, este cel educațional și de agrement. Lacul de la Brădeni, cunoscut în zonă, dar și valorificarea unor lacuri mai mici, din zona Criș – Meșendorf poate genera fluxuri suplimentare de turiști. Poziționarea unei tabere de copii la Nou Săsesc, poate fi și ea valorificată pentru crearea aici (și nu numai) a unui calendar de evenimente special dedicate copiilor, prin care aceștia pot lua contact și învăța într-un mod practic cu și despre

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

comunitățile locale și natura specifică – se pot organiza, de exemplu, activități de redescoperire a activităților și meșteșugurilor tradiționale.

Acest coridor turistic de „+1 zi” poate reprezenta o zonă pilot pentru activitățile de educare ale comunităților locale în vederea păstrării peisajului cultural, dar mai ales a celui arhitectonic. Prin multiplicarea unor exemple de bune practici ca pensiunile-case de la Copșa Mare, conacul Apafi din Mălâncrav sau cele câteva acțiuni de formare a unor membri ai comunităților locale în meserii tradiționale legate de construcții (tâmplărie, zidărie etc), comunitățile locale trebuie să reinvețe că principalul element de atracție al turiștilor în zonă este legat de pitorescul satelor tradiționale, iar acesta trebuie păstrat, în ciuda tentațiilor mari de a folosi materiale noi (termopan, inox etc) și a valului de modernitate care poate crea elemente de kitch nedorite și care dăunează impresiei generale create asupra turiștilor.

Tabel 7: Axa traseelor în coridorul turistic Viscri-Biertan

Axa	Activități	Acțiuni pentru dezvoltare turistică
Viscri – Bunești – Criț - Mesendorf – Brădeni – Mălâncrav – Copșa Mare - Biertan	<ul style="list-style-type: none"> • Drumeții, mersul pe biciclete • Plimbări cu căruțe • Vizitare biserici fortificate si monument UNESCO 	<ul style="list-style-type: none"> • Marcare rețea de trasee din sat în sat (ex. Brădeni – Mălâncrav) • Puncte de informare în sate • Creare rețea de ghizi locali • Restrângere accesului motorizat de recreere • Educarea populației locale pentru păstrarea arhitecturii autentice și a peisajului cultural • Evenimente pentru copii, legate de natură și legătura ei cu comunitatea locală • Valorificarea lacurilor din zona Brădeni – Criț – Meșendorf

4.2.4 - Zona « Natura și turism activ »

Deși această zonă are cea mai slabă infrastructură, atât la nivelul cele de bază (rețea de șosele, acces la transport feroviar etc), dar mai ales la nivelul celei de turism¹⁷, arealul „Natura și turism activ” are un potențial destul de mare de dezvoltare a turismului activ în natură. Acest lucru este cu atât mai adevărat, cu cât terminarea lucrărilor de renovare a cetății Rupea va aduce mai mulți turiști în zonă. Mai mult, zona (Fig. 27) face legătura cu o destinație de top în România (Brașov), prin traversarea unei zone muntoase extrem de atractive (Făgăraș – Șercaia – Zărnești – Poiana Mărului – Râșnov – Moeciu – Bran).

¹⁷ Spațiile de cazare sunt extrem de puține, iar condițiile nu se ridică la nivelul celorlalte din situl Natura 2000 Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt

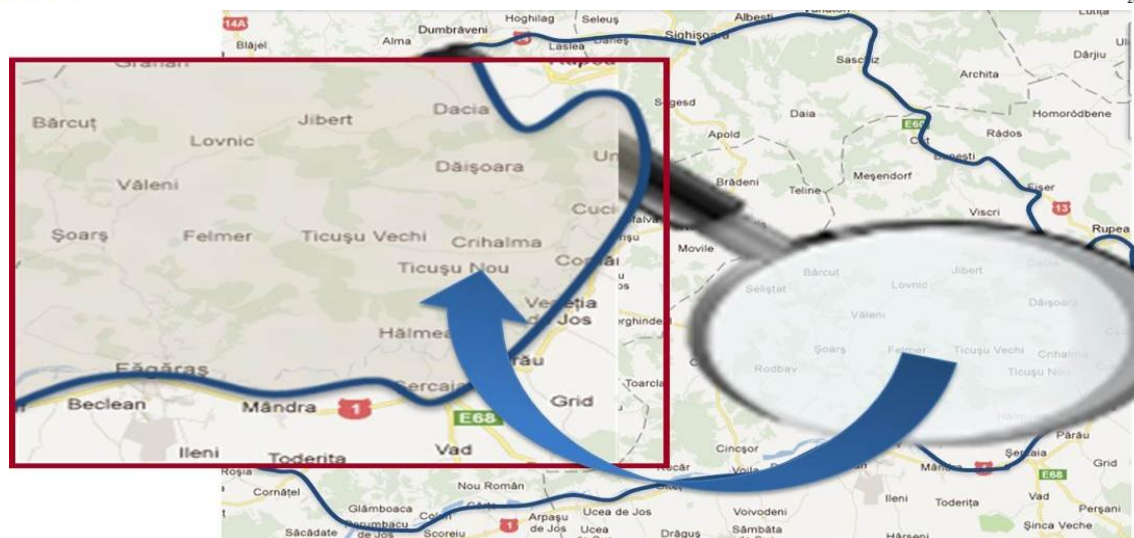

Fig. 27: Zona „Natura și turism activ”

Accesul facil cu trenul și legăturile cu alte zone, disponibile la intrarea în zonă (Rupea, Făgăraș, Șercaia) fac posibile crearea unor produse turistice care să combine călătoria cu trenul, cu explorarea zonei cu bicicleta sau pe jos. Elementele naturale extrem de interesante și învăluite în mister, precum Omul de Piatră¹⁸ sau Piramidele de la Șona¹⁹ sunt puncte de plecare pentru crearea unor noi produse turistice care să promoveze patrimoniul natural al regiunii, alături de punctele de atracție cunoscute în regiune (Poiana de narcise din Dumbrava Vadului, Zona umedă din apropierea localității Mândra sau Coloanele de bazalt de la Piatra Cioplită) sau de cele două Situri SCI Natura 2000²⁰.

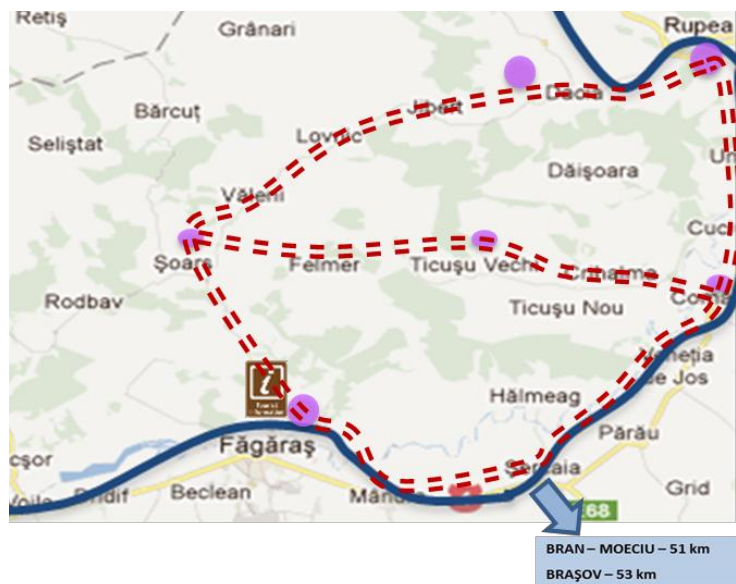

Fig. 28: Trasee în zona „Natura și turism activ”

Alături de patrimoniul natural, zona de Natura și turism activ are totuși și elemente de atracție care se pot transforma în produse de turism educațional interesante (în special pentru copii), dar și cultural. Pe lângă elemente clasice, cum sunt bisericile fortificate din Șoaraș și Rodbav, în zonă acest tip de turism poate fi dezvoltat pentru turiștii dornici de experiențe exotice precum cunoașterea comunităților de romi și a ocupațiilor tradiționale a acestora.

¹⁸ Formațiune, săpată de apă în zona munților Perșani din comuna Comăna, care are chipul unui om

¹⁹ Sunt 7 movile de pământ, situate în comuna Mândra, așezate pe două șiruri paralele, cea mai înaltă dintre ele având cam 20 de metri înălțime. Deocamdată arheologii nu au stabilit cine le-a construit și în ce scop, dar ar putea fi vorba de morminte din perioada sciților sau epoca pre-dacă

²⁰ Situri de importanță comunitară: Pădurea de stejar și gorun de la Dosul Fănațului (ROSCI0143) și Pădurea de stejar și gorun de pe Dealul Purcăretului (ROSCI0144)

În lipsa unor inițiative locale pentru crearea de poteci turistice, pe termen scurt, traseele propuse în această zonă (Fig. 28) fac uz de drumurile de legătură între sate, care nu sunt circulate (în mare parte datorită calității carosabilului), dar care sunt adaptabile pentru biciclete. În condițiile reabilitării acestor drumuri și a posibilei aglomerări cu mijloace motorizate, zona dispune de trasee alternative necirculate, pe unde poate fi deviat traficul cicloturistic.

Așa cum am mai precizat, principala problemă a zonei, la ora actuală, este lipsa structurilor conforme de cazare și servit masa. De aceea, într-o primă fază, este importantă crearea și promovarea unor noi astfel de structuri. Zona poate prelua bunele practici, legate de utilizarea „camerei din față” în scopuri turistice, ale zonei Sibiu-Alțâna și se poate constitui ea însăși într-o zonă de dezvoltare a acestui concept, pe termen mediu.

Din punct de vedere al interpretării, având în vedere specificul zonei, tema principală de interpretare trebuie să se axeze pe geologie într-un sit Natura 2000. Pe termen mediu, poate prezenta interes chiar crearea unui nou centru de interpretare pe această temă, la Comăna.

Tabel 8: Trasee propuse pentru zona „Natura și turism activ”

Segment	Activități	Acțiuni pentru dezvoltare turistică
Rupea – Jibert – Șoarș – Făgăraș		
Rupea – Dăișoara – Comăna –	<ul style="list-style-type: none"> • Drumeții, mersul pe biciclete • Plimbări cu căruțe • Piramidele de la Șona • Dumbrava cu Narcise – Șercaia 	<ul style="list-style-type: none"> • Panouri de interpretare cu accent pe Natura și geologie • Marcare trasee pentru cicloturism și drumeții – traseele între comune nu sunt circulate și pot fi folosite pentru cicloturism
Șercaia – Mândra – Făgăraș	<ul style="list-style-type: none"> • Zona umedă și muzeul de pânze și povești de la Mândra • Coloanele de bazalt de la Piatra Cioplită 	<ul style="list-style-type: none"> • Amenajare infrastructură turistică (de cazare și masă) – dezvoltare cazare în „camera din față”
Comăna – Ticușu Vechi – Șoarș		

Ca o concluzie a acestui proces de zonare, regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt poate oferi o serie de experiențe turiștilor dornici să (re)descopere satul tradițional transilvănean, sub toate aspectele sale, dar și legătura strânsă a comunităților cu natura extraordinară. Dimensiunea regiunii, diversitatea ofertelor deja existente, dar și a celor ce pot fi create, facilitează adresarea unor categorii diverse de turiști amatori de turism cultural și ecoturism, atât din țară, cât și din străinătate. Mai mult, în condițiile unui management coerent și durabil al sitului, destinația Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt poate deveni una dintre destinațiile ecoturistice de top. Prin planul de acțiuni și cel de interpretare, propuse în secțiunile următoare, prezenta strategie de vizitare oferă câteva puncte de plecare în acest sens. O centralizare a informațiilor legate de zonare, împreună cu câteva premise

legate de intervențiile necesare în fiecare zonă, este prezentată în tabelul 9, iar harta centralizată a zonării a fost sintetizată în Figura 29.

Tabel 9: Zonarea sitului Natura 2000 – Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Zona de recreere	Experiență	Activități	Context	Intervenții manageriale generale
Zona polarizată Sibiu - Alțâna	Experiență de descoperire a satului autentic cu moștenire săsească	Drumeții, mersul pe biciclete, ciclodrezină, bird-watching, picnic, relaxare, experiența rurală autentică	Peisaj cultural, activități umane tradiționale, posibilitatea de a utiliza servicii turistice (de ex. cazare)	Descurajarea accesului autocarelor în situl Natura 2000 și crearea unui traseu alternativ pentru biciclete, care să evite șosea națională.
Zona polarizată Sighișoara - Apold	Experiențe de mișcare în aer liber și cunoaștere a biodiversității regiunii	Drumeții, mersul pe biciclete, călărie, plimbări cu căruțe, picnic	Peisaj cultural multicultural, activități tradiționale, posibilitatea de a utiliza servicii turistice (de ex. cazare)	Există unele structuri ușoare, adăposturi, panouri informative, dar este necesară actualizarea lor și amenajarea unor structuri noi (locuri de campare sau de servit masa), dar și de limitarea accesului motorizat pe platoul Breite
Coridorul turistic „+1 zi” Biertan - Viscri	Experiențe turistice rurale autentice și multiculturalism	Parcurgerea unor poteci tematice, drumeții, mersul pe biciclete, plimbări cu căruțe	Notorietatea bisericilor fortificate și a monumentelor UNESCO	Infrastructură ușoară cum ar fi puncte de belvedere cu panouri informative, poteci tematice sau puncte de informare turistică, controlul accesului motorizat (ATV, enduro) în zonele naturale din jurul satelor.
Zona Natură și turism activ	Experiențe de mișcare în aer liber și a naturii liniștite / neatinsă	Relaxare, picnic, drumeții, mersul cu bicicleta	Drumuri neasfaltate sau drumuri înguste pietruite cu limitare de viteză; cadrul peisajului natural sau cultural.	Infrastructură ușoară constând din mese de lemn, panouri informative și de interpretare, dar și infrastructură de bază (cazare și masă)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

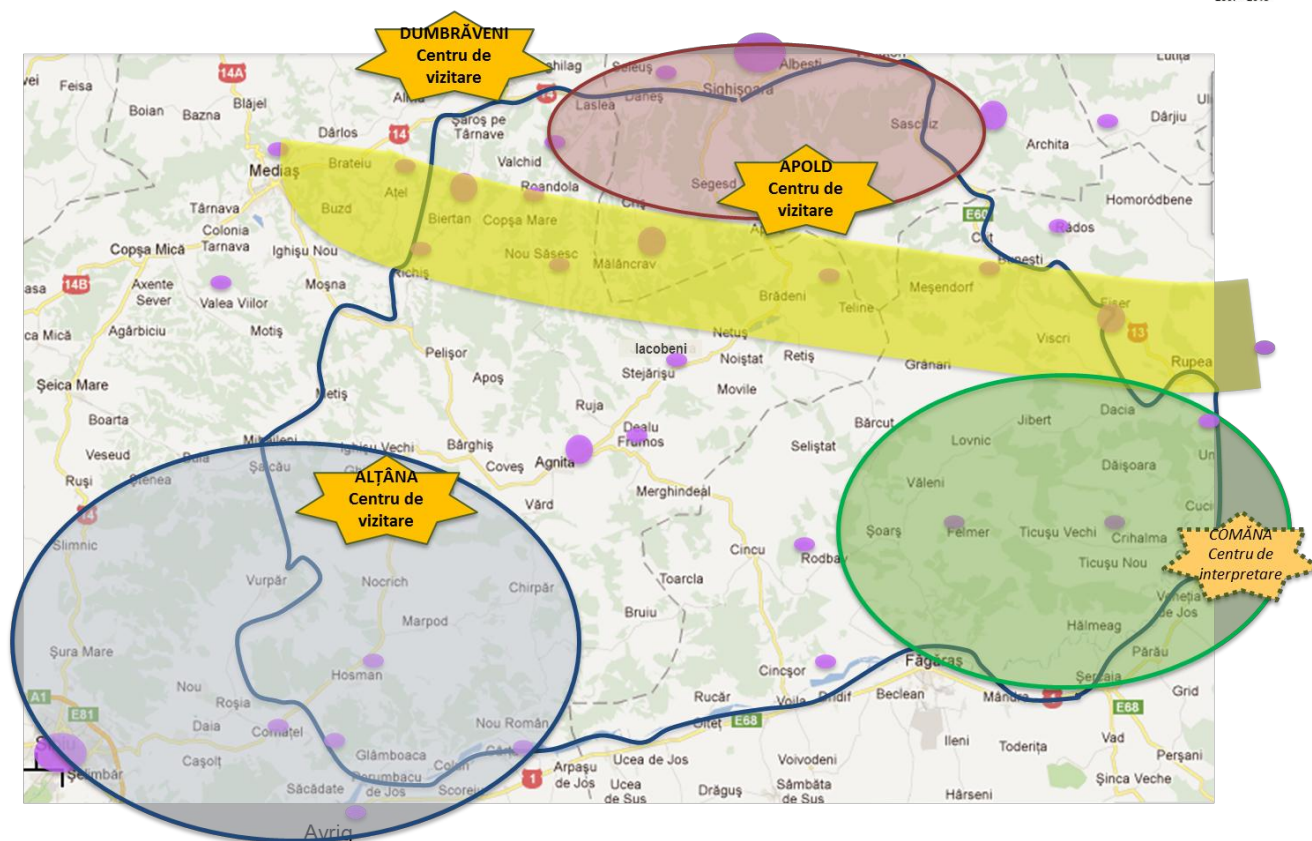

Fig. 29: Zonarea turistică a regiunii Hârțibaciu – Târnava Mare - Olt

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

***Elaborarea strategiei de vizitare necesare pentru
accesarea de fonduri în vederea realizării unei
infrastructuri de management în cadrul proiectului :
« Pentru Natură și Comunități Locale - Bazele unui
management integrat Natura 2000 în zona
Hârtibaciu-Târnava Mare-Olt »***

Pentru ASOCIAȚIA WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI ROMÂNIA

FAZA 3

Elaborarea planului de informare și interpretare

1

---

¹ Sursa: <http://aflyontheclassroomwall.com/2011/08/15/for-teachers-different-ways-to-communicate-with-parents-25-suggestions/>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

1 -	TURISM RESPONSABIL ÎN HÂRTIBACIU – TÂRNAVA MARE - OLT	4
2 -	TEME PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE VIZITARE	9
2.1 -	PLANUL DE INFORMARE ȘI INTERPRETARE	9
2.2 -	INFRASTRUCTURA PENTRU INFORMARE ȘI EDUCARE – CENTRE DE VIZITARE, PUNCTE DE INFORMARE	10
3 -	INSTRUMENTE DE FINANȚARE	14
3.1 -	OPORTUNITĂȚI DE PUNERE ÎN PRACTICĂ A STRATEGIEI - GRUPURILE DE ACȚIUNE LOCALĂ	14
3.2 -	ALTE METODE DE FINANȚARE EUROPENE	18
3.2.1 -	MECANISME DE COOPERARE.....	18
3.2.2 -	PROGRAMUL LIFE.....	21
3.2.3 -	PROGRAMUL NAȚIONAL DE DEZVOLTARE RURALĂ (PNDR)	22
3.2.4 -	PROGRAMUL OPERAȚIONAL DE DEZVOLTARE A RESURSELOR UMANE.....	23

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

1 - TURISM RESPONSABIL ÎN HÂRTIBACIU – TÂRNAVA MARE - OLT

Pentru a adăuga valoare la experiențele vizitatorilor și pentru a diferenția produsele turistice între ele, programele turistice trebuie să includă elemente de interpretare și de educație referitoare la mediu. Acest lucru va spori, la rândul lui, notorietatea locurilor și a operatorilor, făcându-i mai atractivi pentru clienții cu experiență și pentru cei interesați de mediul înconjurător. Educația și interpretarea pot atrage, de asemenea, călătorii cu posibilități financiare ridicate, care sunt fericiți să plătească în plus pentru a dobândi cunoștințe noi și să învețe despre istoria naturală și culturală a destinației pe care o vizitează. Mai mult, o mai bună înțelegere și apreciere a mediului în destinația aleasă pot spori motivația vizitatorilor de a se comporta în moduri adecvate și durabile, precum și de a contribui la conservarea și sprijinirea comunităților și a economiei locale.

Îmbunătățirea gradului de conștientizare din partea vizitatorilor față de cultura locală, legislația și starea mediului la nivel local, pot contribui la minimizarea daunelor la nivelul site-urilor culturale și de patrimoniu, precum și în zonele naturale, în ecosistemele și în habitatele din jur. Un comportament adecvat și durabil din partea călătorilor poate ajuta la asigurarea atitudinii ospitalitaliere a comunităților locale, la menținerea viabilității economice a întreprinderilor de turism locale și la îmbunătățirea calității experiențelor vizitatorilor în interacțiunea cu localnicii. Modificările pozitive în conștientizarea și în atitudinile din rândul turiștilor pot, de asemenea, să-i determine să continue să sprijine conservarea locală și dezvoltarea noilor proiecte de dezvoltare a comunității și după revenirea acasă.

Interpretarea poate fi văzută ca parte a procesului de facilitare a accesului publicului larg și de asigurare a informării vizitatorilor. Obiectivele specifice ale unui program de interpretare sunt "de a stimula, de a facilita și de a extinde înțelegerea oamenilor în legătură cu o destinație, pentru a dezvolta sentimente de empatie față de conservare, patrimoniu, cultură și peisaj"². În ultimii ani, acest concept a fost dezvoltat tot mai mult, astfel că programele de interpretare moderne sunt concepute nu numai pentru a informa turiștii, ci și pentru a schimba comportamentele acestora. La nivel mondial strategiile actuale pentru managementul vizitatorilor în zonele protejate abordează aceste aspecte în două moduri diferite: direct și rigid (hard) sau deschis și delicat (soft) – tabel 1.³

Tabel 1: Modele de abordare în strategiile de management al vizitatorilor

Modelul direct - hard	Modelul deschis - soft
Management operațional – utilizarea gardurilor, delimitări, îmbunătățirea resurselor	Informații de interpretare managerială – semnalizare, informații referitoare la siguranța vizitatorilor
Managementul reglementărilor – protejarea habitatelor, reducerea traficului, implementarea regulamentelor	Informații de interpretare comportamentală – ghiduri de bune practici, coduri de conduită pentru vizitatori
Management economic – amenzi pentru comportamente neadecvate, tarife percepute pentru anumite servicii	Informații de interpretare educațională – ghiduri turistice, hărți, vizarea unor grupuri de nișă

² Sursa : Stewart et al., 1998, p.257

³ Sursa : Kuo (2002)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Setul de măsuri propuse pentru desfășurarea unui turism responsabil în interiorul sitului Natura 2000 trebuie împărțit în funcție de câteva teme importante:

- a- **Pre-informarea turiștilor**, mai precis existența și conținutul materialelor informative disponibile înainte de începerea călătoriei. În acest context, alcătuirea unui kit de bune practici poate fi un pas important pentru susținerea operatorilor și actorilor locali în pre-informarea corectă și completă a turiștilor;
- b- **Securitate** - Turiștii trebuie să aibă acces la echipamente de protecție corespunzătoare tipului de călătorie pe care îl întreprind și trebuie să aibă acces la informații privind prevenirea accidentelor și măsurile de siguranță necesare. Utilizarea de ghizi certificați sau formați în acest sens este crucială, iar dacă acest lucru nu este posibil, se poate opta pentru ghizi locali cu experiență. Aceștia trebuie să aibă la dispoziție kit-uri de prim ajutor și să poată contacta serviciile de urgență. Tot ei trebuie să se asigure că vehiculele și echipamentele utilizate de-a lungul călătoriei sunt de bună calitate, menținute în stare bună, dotate cu echipamente de siguranță adecvate și operate în mod corespunzător.
- c- **Protecția mediului** - Numărul de turiști pe care un ghid îl poate gestiona la un moment dat trebuie să fie rezonabil, pentru a oferi o experiență mai bună pentru vizitatori, dar și pentru a scădea impactul asupra mediului. Utilizarea traseelor și a locurilor de campare pre-stabilite este indicată ori de câte ori este posibil, cu mare atenție la evitarea zonelor sensibile (cum ar fi locurile de reproducere a animalelor și păsărilor). Echipamentele și încălțăminte trebuie curățate înainte de a intra în zonele protejate, pentru a evita introducerea în ecosistemele locale a produselor chimice care intră pe căi navigabile, a semințelor exotice și chiar și a bolilor. Focul deschis trebuie evitat, la rândul său, pentru a reduce pericolul de incendii accidentale și modificarea iremediabilă a peisajului în zonele uscate. Chiar și în zonele acoperite cu zăpadă, interzicerea focurilor deschise poate ajuta la protejarea vegetației sensibile sub zăpadă. De partea cealaltă a baricadei, cea a actorilor locali, trebuie avută în vedere evitarea defrișării de noi terenuri pentru a ajuta la micșorarea eroziunii, a modificării habitatelor și a distrugerii vegetației.
- d- **Infrastructura și serviciile** - Pentru a facilita informarea vizitatorilor cu privire la localizarea atracțiilor, este absolut necesară crearea unui sistem unitar de semnalizare turistică. De aceea, actorii locali care deja desfășoară proiecte în acest sens, trebuie să colaboreze pentru a da coerență:
  - informațiilor ce trebuie oferite (hărți, vizualizarea locațiilor obiectivelor turistice și a structurilor de primire, adresele de contact direct cu acestea precum și limbile în care informațiile vor fi furnizate);
  - nivelurilor de informație (intrarea în teritoriu, apropierea de zonele menționate; amplasările exacte ale punctelor de informare turistică);

- esteticii panourilor, normelor grafice și materialelor utilizate (Fig. 1);
- organizării eforturilor de instalare și întreținerea a panourilor / indicatoarelor etc.

e- **Comunitate** – Cu toate că unii operatorii de turism au început să faciliteze interacțiuni directe cu comunitățile locale, prin vizite la persoane fizice sau familii, în piețe, la expoziții și târguri, dezvoltarea de zone de agrement locale sau de infrastructurii publice, cum ar fi transportul sau comunicațiile, trebuie continuată pentru a îmbogăți oferta turistică a regiunii. În ceea ce privește setul de măsuri cu efecte directe și imediate asupra comunităților locale, pe termen mediu și lung, se pot organiza cursuri de educare și formare, prin care se va încuraja:

1. agricultura ecologică,
2. conservarea mediului,
3. dezvoltarea de cunoștințe referitoare la speciile invazive care pot dăuna ecosistemelor existente,
4. siguranța alimentelor,
5. promovarea conceptului de afacere de familie și a celui de grup de producători de produse biologice,
6. reînvierea meșteșugurilor prin dezvoltarea unor centre în comunele cu tradiție în acest sens (ex: centru de promovare a țesutului – Alțâna, centre de fierărit, etc). Aceste centre vor putea avea activitate economică pentru a se susține, prin comercializarea produselor realizate (în interiorul sitului, dar mai ales în alte zone din țară și străinătate),
7. promovarea cazărilor la localnici, prin utilizarea în scopuri turistice a „camerei din față”, crearea unei rețele de oferte de cazare de acest tip, după modelele de succes din restul Europei (ex. www.bedycasa.com)
8. cursuri de limbi străine (engleză, germană, franceză) pentru localnicii cu activități turistice sau conexe,
9. crearea de noi servicii turistice: centre de închirieri și reparații pentru biciclete, punerea la dispoziție de remorci speciale pentru transportul acestora de către operatorii locali de transport, cursuri de mers cu bicicleta pentru toate vârstele, instalarea unor rulote-restaurant sau a unor locuri de servit masa temporare, pe timpul sezonului turistic de vârf,
10. adaptarea ofertelor furnizorilor de servicii de cazare, în funcție de amplasarea față de zona protejată; este de preferat ca structurile de cazare să fie adaptate cu zona naturală în care se află, iar realizarea lor să intervină cât mai puțin asupra mediului. Cel mai important aspect este, însă, integrarea aspectului acestora în peisajul natural și cultural al zonei,

Fig. 1: Exemplu de panou de interpretare într-o zonă protejată

11. promovarea turismului în interiorul sau în apropierea zonelor cu potențial natural prin furnizorii de servicii de alimentație publică. Aceștia sunt un permanent canal de informare pentru turiștii care doresc să afle mai multe despre regiunea protejată, atât prin informațiile pe care le pot furniza, cât și prin oferirea de spații pentru plasarea de materiale de informare (hărți, broșuri etc).
- f- **Promovare** – Această temă este cea în care s-au implementat cele mai multe măsuri prin organizarea unor serii de evenimente culturale, unele deja cu tradiție: Șura Culturală; Transilvanian Brunch; Festivalul Hârtibacienilor (cu expoziții de port tradițional), Târgul meșteșugăresc al romilor etc. Importantă este, însă, multiplicarea lor în întreaga regiune și implicarea mai multor stakeholderi locali (deoarece toate aceste inițiative aparțin în majoritate aceluiași grup de actori). Mai mult, crearea și actualizarea unui calendar comun de evenimente, care să fie difuzat și operatorilor turistici din zonă, dar și din apropiere, va oferi coerență și o mai bună vizibilizare a acestor inițiative.
- g- **Crearea de relații comerciale strânse cu actorii privați** - strategiile elaborate pentru a crea legături între ariile protejate și sectorul turistic vor fi determinante pentru modalitățile de organizare a vizitelor în aceste zone și pentru modul în care turiștii vor avea tendința de a se informa despre aceste zone. Călătorii pot să ajungă într-o zonă protejată folosind unul sau mai multe mijloace. De exemplu, vizita într-o zonă protejată poate fi parte dintr-un pachet turistic achiziționat în țara de origine; sau poate fi achiziționată pe loc de la un operator local de turism sau prin intermediul structurilor de cazare (hotel, pensiuni etc).

Un element important pentru managementul fiecărei arii protejate este decizia dacă implicarea în turism va fi activă, cu organizarea de produse și servicii turistice (prin implicarea și formarea de actori locali) sau pasivă, prin găzduirea unor activități operate de alte organizații externe ariei.

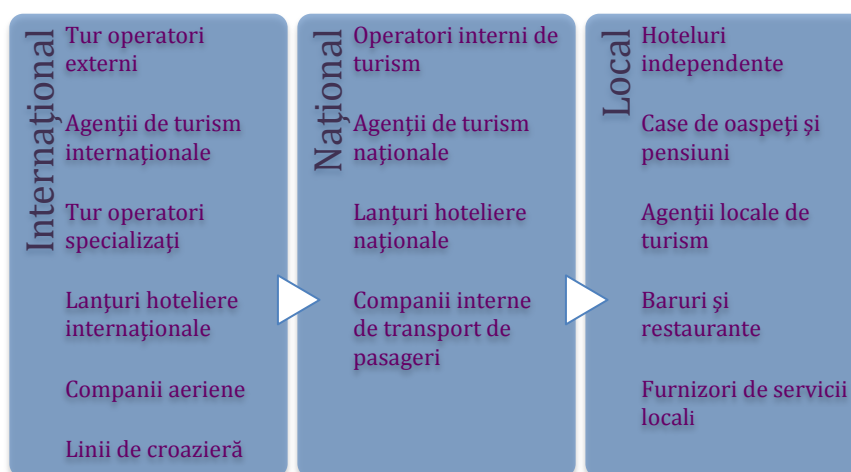

Fig 2. Niveluri de servicii in turism

Fiecare tip de companie, care activează în sectorul turistic poate oferi diferite oportunități pentru managementul ariilor protejate:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- **Tur operatorii externi** pot manifesta un interes specific pentru anumite zone protejate sau situri UNESCO, ceea ce crează oportunități pentru un manager de astfel de zonă (sau un grup de manageri) să creeze legături cu operatorii. Aceștia vor dori întotdeauna să vadă produsul la fața locului, pentru a verifica conformitatea standardelor de calitate și a caracteristicilor destinației cu propriile criterii, dar și pentru a crea legături cu operatorii locali și a se familiariza cu produsul, în vederea comercializării cu succes a acestuia. Oficiile de turism internaționale, naționale și locale, precum și participarea la saloanele turistice internaționale, pot intermedia astfel de întâlniri.
- **Tur operatorii interni** pot juca un rol cheie în promovarea zonelor protejate și de aceea, este extrem de important pentru managerii zonelor naturale să fie în permanent contact cu aceștia.
- **Operatorii de transport** (linii aeriene, operatori de căi ferate, sau de transport rutier de persoane), în special companiile mai mari, publică deseori materiale promoționale sau informative destinate pasagerilor pe durata călătoriei. Pe anumite rute, care trec prin sau pe lângă zone naturale protejate, acest tip de publicații pot conține articole de promovare a regiunii sau de conștientizare, fiind un instrument extrem de valoros de transmitere a mesajelor către turiști. În străinătate, anumite companii aeriene au amenajat spații speciale în interiorul avioanelor pentru astfel de materiale care promovează sau relatează eforturile echipelor dedicate conservării și protecției naturii. Mai mult, unele companii de transport (Swiss Air, Virgin Atlantic, Lufthansa sau TUI) oferă acum posibilitatea clienților de a dona o parte din valoarea călătoriei către o organizație ecologică, reprezentând valoarea emisiei de CO₂ generată de călătorie. Organizațiile beneficiare derulează proiecte care vizează modalități de absorbire a CO₂ din atmosferă (ex: reîmpăduriri) sau investesc în energii regenerabile⁴.

---

⁴ Sursa: <https://www.myclimate.org/>.

2 - TEME PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE VIZITARE

2.1 - Planul de informare și interpretare

La modul general, un plan de informare și interpretare se bazează pe o serie de tehnici de interpretare, precum:

- Interpretarea personală, prin identificarea unor teme, dar mai ales a unor “povești” ale locului, pe care ghizii și localnicii zonei le pot transmite vizitatorilor pentru a îmbunătăți experiența turistică;
- Interpretarea non-personală, prin stabilirea de:
  - teme pentru potecile tematice;
  - semnalizare coerentă în toată zona sitului Natura 2000;
  - broșuri, hărți etc.

Pentru realizarea planului de informare și interpretare în regiunea Hârțibaciu – Târnava Mare - Olt, s-au identificat temele majore de interpretare a naturii și de promovare a protejării naturii pe suprafața ariei naturale protejate (tabel 2). Acestea au fost mai apoi corelate cu zonele identificate în faza de planificare a strategiei și cu elementele/temele de interpretare, dar și cu tehnica folosită și cu infrastructura necesară.

Tabel 2: Temele majore de interpretare în Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt

Zonă	Tehnici de interpretare	Teme de interpretare	Infrastructură necesară pentru interpretare
Sibiu - Alțâna	<i>Interpretare non personală</i>	<p>Poteci tematice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sănătate și recreere - despre avantajele unei alimentații echilibrate și a mișcării pentru sănătate • La porțile Hârțibaciului - Hosman cu un punct de belvedere – 1h • În căutarea mocăniței – ciclodrezină și bicicletă pe malul Hârțibaciului, pe vechiul traseu al mocăniței • De la natură la tradiție - Alțâna – 1,5 h (include centrul de vizitare – biserica fortificată – urcare spre punct de belvedere – coborâre spre centrul satului) 	<ul style="list-style-type: none"> • Definirea și amenajare unor puncte panoramice de observare a peisajului • Dinamizare centru de informare Casa Gerendi – Alțâna – expoziții temporare, evenimente • Renovare gara Alțâna și utilizarea ca spațiu muzeal în legătură cu ciclodrezina • Panouri de interpretare standard din materiale ecologice, marcare traseu utilizând elemente naturale deja existente (de ex. pietre)
Sighișoara - Apold	<i>Interpretare non personală</i>	<p>Poteci tematice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traseu pentru familii, unde materialul de interpretare va conține, înainte de toate, informații destinate copiilor 	<ul style="list-style-type: none"> • Panouri de interpretare standard, din materiale ecologice, pe drumul spre platoul Breite

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

		<p><i>despre faună și floră</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Organizarea satului multicultural (Apold – Brădeni) – cu punct de belvedere și interpretare (organizarea satului) – 1h • De la natură la cultură – Breite – Apold • Discover Târnava Mare - vizite la producătorii și meșteșugarii locali 	<ul style="list-style-type: none"> • Marcare trasee circulare pentru cicloturism și drumeții • Identificare și marcarea locurilor de picnic
Viscri - Biertan	<i>Interpretare non personală</i>	<p>Poteci tematice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Traseu destinat persoanelor cu handicap 	<ul style="list-style-type: none"> • Panouri cu înălțimi specifice, prezența unei versiuni a textul în Braille pe panouri sau pe mecanismele de acces
Natură și turism activ	<i>Interpretare non personala:</i>	<p>Poteci tematice:</p> <ul style="list-style-type: none"> • La vânat de truțe 	<ul style="list-style-type: none"> • Panouri de interpretare standard din materiale ecologice, marcarea traseu utilizând elemente naturale deja existente (de ex. pietre)

2.2 - Infrastructura pentru informare și educare – centre de vizitare, puncte de informare

Pentru crearea unui centru de vizitare sau a unor puncte de informare trebuie avute în vedere o serie de aspecte definitorii:

- Locația – se decide după o analiză a fluxului și a circuitului vizitatorilor
- Funcțiile centrului de vizitare/punctelor de informare (ex. educație & informare publică, stimulare afaceri pentru localnici, loc de întâlnire pentru localnici etc.)
- Activități - teme, expoziții tematice
- Instrumente - tehnici de interpretare
- Integrare - în specificul arhitectural local
- Mediul înconjurător – efectele negative trebuie să cât mai mici (economisire de energie, materiale locale, materiale naturale, utilizarea de forță de muncă locală etc.)

Centrul de vizitare va fi, în cazul de față, punctul central al ceea vom numi un „hub recreațional”, care va include și echipamente ca:

- O parcare pentru mașini și rulote
- Toalete publice cu dușuri
- O parcare pentru biciclete
- Un centru de închirieri de biciclete, dotat cu instrumente pentru reparații ușoare, la dispoziția turiștilor

FOCUS: PARCĂRI PENTRU CARAVANE

- Spațiul mediu necesar pentru o caravana este de 15mp
- Spațiile de primire trebuie să permită staționarea peste noapte și peste zi (24 - 48 de ore) și nu trebuie să fie foarte departe de centrul localităților sau de spații comerciale
- Parcarea trebuie să includă sau să fie în apropierea unei zone de servicii, echipată cu platformă pentru vidanjare, realimentare cu apă și energie, precum și puncte de colectare a deșeurilor

Totodată, aceste centre ale recreării vor fi nucleul planului sustenabil de transport local. Ele vor trebui să fie conectate, prin intermediul sistemului public de transport, cu principalele porți de intrare în regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt (Sibiu, Sighișoara, Rupea, Mediaș etc). În acest context, turiștii care vor fi folosit mijloacele de transport în comun ar putea beneficia (o dată intrați în regiune) de reduceri sau de avantaje în natură – de ex. gratuitate la achiziționarea hărții zonei sau a ghidurilor turistice.

Spațiile unui centru de vizitare și ale punctelor de informare trebuie să fie amenajate cu echipamente și materiale, astfel încât să ofere vizitatorilor o experiență unică, legată de elementele definitorii ale regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt. Informațiile oferite trebuie să fie în concordanță cu strategia de vizitare, ajutând organismul de management al sitului Natura 2000 în atingerea obiectivelor sale de creștere a nivelului de informare și de conștientizare a localnicilor și a vizitatorilor despre regiune, cu efecte pe termen lung asupra îmbunătățirii stării de conservare a biodiversității în acest areal. Focalizarea interpretativă a centrului de vizitare este legată de povestea regiunii bio-geografice, cu flora, fauna, geologia ei distinctă, dar și interacțiunea omului cu istoria naturală și peisajul. Un centru modern de vizitare trebuie să utilizeze cele mai bune practici și cele mai înalte standarde de interpretare pentru a putea fi un element de încurajare a unei explorări mai amănunțite a regiunii.

În contextul regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, un centru de vizitare poate funcționa după un program continuu sau doar în perioadele de sezon turistic (mai – octombrie). Centrul va fi o poartă-cheie pentru vizitatori, promovând înțelegerea, oportunitățile pentru explorare și influențând pozitiv comportamentul vizitatorilor. Va fi o componentă intrinsecă a planului de management al vizitatorilor și de zonare al regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt.

Elementele-cheie pe care se vor focaliza mesajele interpretative din cadrul centrelor propuse și a materialelor de conștientizare publică asociate vor fi:

- siturile Natura 2000 din fiecare zonă și cum se încadrează ele în mai largă regiune Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt,
- principalele tipuri de habitate și importanța lor ecologică,
- speciile periclitare și conservarea lor,

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- activități umane care periclitează zona și rolul pe care-l pot juca vizitatorii în combaterea lor
- mesaje de sustenabilitate și conservare a biodiversității

O interpretare de bună calitate aduce un plus de înțelesuri unei resurse culturale sau de mediu, crescând aprecierea vizitatorilor și promovând o mai bună înțelegere și potențial, o schimbare de comportament. Ca rezultat, vizitatorii vor ajunge la un plus de experiență și grijă cu privire la ce vor identifica ca fiind prețios (de ex: mai puține deșeuri). În zona Natura 2000 Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt acest aspect este cu atât mai important cu cât alegerea tipului de ‘experiență turistică’ disponibilă poate avea un impact major asupra habitatelor sensibile – ca de exemplu alegerea vehiculelor de tip ATV pentru vizite, etc.

Experiența turistică îmbunătățită va avea ca rezultat șederi mai lungi și vizite repetate, ceea ce va duce la venituri sporite și crearea de oportunități locale pentru locuri de muncă. Prezența unor centre de vizitare importante are potențialul de a aduce un aport valoros la economia satelor în care acestea vor fi amplasate, creând potențial pentru dezvoltarea unor afaceri în acea zonă. Interpretarea va permite de asemenea comunităților să înțeleagă mai bine propriul lor patrimoniu, și să exprime mai bine propriile idei și sentimente despre zona în care trăiesc. Pe termen mediu și lung, îmbunătățirea înțelegerii, atât în rândurile vizitatorilor, cât și a comunităților locale, poate ajuta la protejarea biodiversității regiunii.

Conceptul interpretativ al fiecărui centru de vizitare trebuie dezvoltat în colaborare cu specialiști în interpretare, managerii ariei protejate și experți în planificarea managementului vizitatorilor. Doar în acest fel se pot estima corect costurile antrenate de un asemenea proiect. Finalizarea rapidă și în termenii stabiliți va depinde, bineînțeles și de selectarea unor furnizori performanți. Fiecare centru (în funcție de posibilități) trebuie să aibă, la intrare, un punct de informare turistică (broșuri, spațiu de afișare etc) și o recepție, eventual cu posibilitatea de păstrare a bunurilor vizitatorilor.

Este ideal cazul în care centrele de vizitare cuprind o combinație de expuneri, atât în exterior, cât și în interior. Pentru crearea unor reacții deosebite din partea vizitatorilor, pe lângă elemente decorative și panouri interpretative, focalizate pe teme și mesajele principale (integrate în punctele relevante pe parcursul călătoriei vizitatorului), pot fi utilizate instalații audio și video, care să creeze platforme, în funcție de tema expoziției. Experiențele tactile și audio vor fi incorporate acolo unde este posibil. Toate textele vor fi scrise în română, germană și engleză pentru vizitatorii internaționali. Dimensiunea caracterelor va fi în conformitate cu liniile directoare din codurile de bune practici referitoare la accesibilitate.

Conceptele și detaliile interpretative efective se finalizează împreună cu organismul de management turistic al regiunii Hârtibaciu (sau al zonei respective) și cu responsabilul din partea prestatorului, pe baza ofertei de materiale interpretative care vor dezvolta un plan interpretativ detaliat pentru centrul de vizitare și celelalte puncte de informare pentru vizitatori. Se va conlucra cu personalul din zona respectivă, cu comunitățile locale și cu alți factori interesați, implicându-i activ pe

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

aceștia în procesul de planificare interpretativă. Pentru centrele de vizitare, prevăzute cu o funcțiune educativă, trebuie prevăzute câteva spații suplimentare pentru activități și expoziții.

Așa cum am precizat, spațiul exterior unui centru de vizitare poate să fie și el utilizat în scopuri expoziționale, pe cât posibil. Astfel, se pot instala panouri cu informații și/sau interpretări. Acestea vor fi confecționate din materiale rezistente la uzură și vor furniza informații și îndrumări pentru vizitatori în afara orelor de program (de ex. care sunt locurile unde picnic-ul sau camparea sunt permise, precum și regulile ce trebuie respectate). Orice componentă de mobilier utilizată de vizitatori – cum ar fi băncile și indicatoarele - va trebui concepută astfel încât să includă mesaje interpretative în legătură cu temele centrului. Tot în exterior, un centru de vizitare poate include spații verzi, locuri de joacă pentru copii, zone multi-funcționale, dar și un spațiu de tip terasă.

Foaierul sau holul centrului de vizitare poate adăposti o hartă a zonei și poziționarea ei regională în cadrul României. Câteva informații turistice locale se pot afla aici, alături de informații despre Natura 2000 și aria colinară sau despre situația din cadrul rețelei celorlalte centre de vizitare ale sitului. În ceea ce privește spațiul interior, acesta trebuie să cuprindă cel puțin o încăpere în care sunt prezentate elemente specifice ale florei și faunei locale, în funcție de amplasamentul centrului de vizitare (acvila țipătoare mică, glimee etc). Pereții încăperii pot fi acoperiți integral sau parțial cu reprezentări, care să ofere o imagine panoramică a zonei și să cuprindă interpretări în legătură cu diferitele specii și habitatele lor specifice. Interpretări ale regiunii bio-geografice și ale biodiversității vor fi puternic reprezentate aici. Sunt încurajate elemente de transmitere a informației non-formale, cât mai interactive, creative și personalizate. De exemplu, pereții pot fi acoperiți cu gravuri reprezentând elemente naturale specifice, dar și personaje relevante din istoria orală a locului (istorice, eroi de legende, săteni, personalități etc); acestea vor avea asociate înregistrări audio cu povestea lor, accesibile la o apăsare de buton, iar podeaua poate avea aplicată o gravură reprezentând o solurile specifice zonei; aici pot fi expuse și câteva produse meșteșugărești.

3 - INSTRUMENTE DE FINANȚARE

3.1 - Oportunități de punere în practică a strategiei - Grupurile de acțiune locală

Regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt beneficiază de existența unor parteneriate public-private, din care aproape toate sunt selectate pentru a primi finanțare prin axa 4 Leader a PNDR, ca grupuri de acțiune locală (Fig. 3):

- ✦ **GAL Microregiunea Hârtibaciu**
- ✦ **GAL Podișul Mediașului**
- ✦ **GAL Țara Oltului**
- ✦ **GAL Dealurile Târnavelor**
- ✦ **GAL Asociația Transilvana Brașov Nord**
- ✦ **Asociația GAL Microregiunea Valea Sâmbetei**
- ✦ **Asociația Răsăritul Țării Făgărașului**

Delimitarea acestor GAL-uri și legăturile care se crează în interiorul acestora, vor putea extinde regiunea turistică Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt dincolo de limitele sitului Natura 2000 (Fig. 4). Acest lucru crează o legătură strânsă între sit și principalele regiuni sursă, din punct de vedere al numărului de turiști. Un prim beneficiu al acestei legături este posibilitatea creării de interconexiuni și de proiecte comune cu zonele complementare, pentru realizarea de produse turistice integrate, cu multiple efecte pozitive pentru actorilor situați atât în interiorul, cât și în afara limitelor SPA.

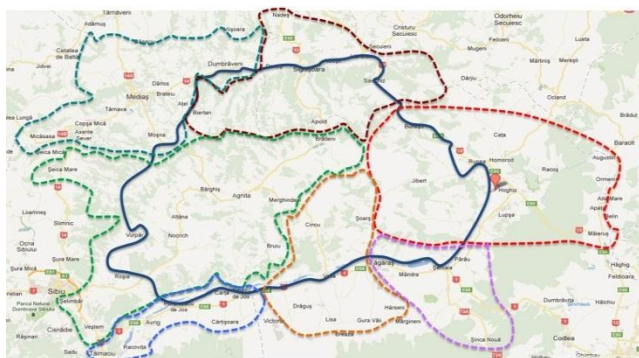

Fig. 3: Dispunerea Grupurilor de Acțiune Locală în regiune

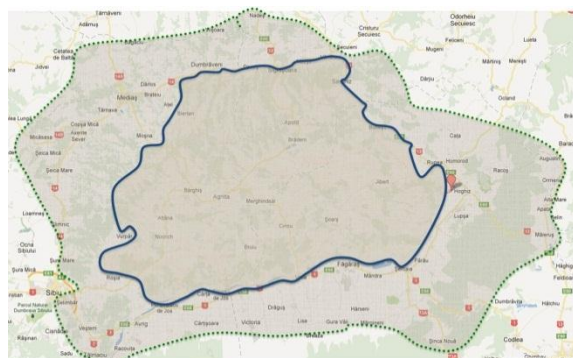

Fig. 4: Regiunea turistică Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt

În contextul creat de situația fondurilor europene ce trebuie cheltuite pentru dezvoltarea rurală, Grupurile de Acțiune Locală reprezintă o oportunitate interesantă și viabilă pentru micile inițiative, cu efecte pozitive asupra dezvoltării ofertei turistice din regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt. Organizarea și statutul GAL-urilor respectă abordarea consolidată „de jos în sus” a programului Leader, care le permite autorităților și comunităților locale să aibă un cuvânt mai greu de spus în proiectarea și implementarea programelor, pentru a satisface nevoile locale. Cel puțin la nivel teoretic, prin rolul lor de a identifica și de a implementa o strategie de dezvoltare locală, GAL-

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

urile iau decizii privind alocarea și administrarea resurselor financiare, stimulând în mod eficient dezvoltarea durabilă, pentru că ele:

- adună și combină resursele umane și financiare disponibile din sectorul public, din cel privat, dar și din cele civic și voluntar;
- asociază actorii locali în jurul proiectelor colective și al acțiunilor multisectoriale, pentru a realiza sinergii, coproprietăți și masa critică necesară pentru îmbunătățirea competitivității economice a zonei;
- facilitează dialogul și cooperarea între diferiți actori rurali, care, deseori, au puțină experiență de colaborare – pot atenua potențialele conflicte și media găsirea unor soluții comune;
- favorizează, prin interacțiunea diferiților parteneri, procesele de adaptare și de schimbare din sectorul agricol (de exemplu produse de calitate, lanțuri alimentare), integrarea preocupărilor legate de mediu, diversificarea economiei rurale și calitatea vieții.

Revenind la cazul Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, exista deja tendința ca GAL-urile să devină cât mai autonome, cu diversificarea surselor de finanțare și reducerea birocrăției și, deci, a timpului de accesare a fondurilor. GAL-urile funcționează ca mici autorități de management, deoarece au rolul de a selecta proiecte propuse de membrii comunităților.

Strategia de vizitare dorește să dea un impuls dezvoltării cooperării locale între GAL-uri, furnizând un document cadru comun pentru crearea de facilități și itinerarii turistice, a calendarului comun de evenimente, a produselor necesare dezvoltării turistice responsabile, precum și pentru găsirea finanțărilor pe termen mediu și lung. Cooperarea trebuie să meargă dincolo de stabilirea de contacte și să sporească valoarea resurselor locale sau chiar să rezolve anumite probleme. Cooperarea poate fi și o modalitate de a obține masa critică necesară pentru a încuraja acțiuni complementare, cum ar fi, de exemplu, un marketing comun pentru promovarea destinației, mai ales în condițiile bugetelor reduse disponibile în acest sens, atât în GAL-uri, cât și în instituțiile publice. De asemenea, posibilitatea ca actorilor locali să fie eligibili nu doar pentru finanțările acordate de GAL-ul de care aparțin, ci și pentru cele acordate de GAL-urile vecine, de pe raza regiunii turistice aferente sitului Natura 2000, ar reprezenta un atu important în perspectiva creșterii numărului și calității proiectelor de dezvoltare turistică. Cooperarea astfel inițiată, care poate fi numit un „META-GAL”, poate juca un rol important în încurajarea găsirii unor răspunsuri inovatoare la probleme rurale vechi și noi. El poate deveni și un fel de „laborator” pentru consolidarea capacităților locale, pentru testarea unor modalități noi de satisfacere a nevoilor comunităților rurale și pentru a încerca identificarea unei soluții la problema prefinanțării proiectelor care ar fi eligibile în cadrul unor programe europene.⁵

⁵ Sursa: Factsheet – Abordarea Leader – Un ghid elementar - Comisia Europeană Direcția Generală pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală, 2006

FOCUS: ANIMATORI GAL

Explică firmelor, ONG-lor și altor categorii de actori locali cum se pot implica în procesul de dezvoltare. Deși nu sunt singura sursă care oferă informații de acest fel, avantajul animatorilor este că reprezintă instrumentul local de suport al GAL-urilor pentru stimularea inițiativei, încurajându-i pe cei cu idei de proiecte să solicite fonduri și arătându-le care sunt procedurile ce trebuie respectate, dar și oportunitățile existente.

GAL Microregiunea Hartibaciu, unul dintre actorii cei mai activi în regiune, consideră mediul natural și antropic ca actorul esențial de coagulare a identității regiunii. Statutul de sit „Natura2000” și șansele care rezultă din acest statut vor fi promovate intens în microregiune, conform propriei strategii de dezvoltare pentru perioada următoare. Acest GAL își propune să contribuie activ la definirea unei rezervații a biosferei sau a unui parc natural în cadrul zonelor Microregiunii Hârtibaciu situate în interiorul siturilor Natura2000 (peste 70% din teritoriul GAL). Se vor avea în vedere cu prioritate măsurile de conservare și exploatare durabilă a terenurilor, creșterea valorii economice a culturilor și pădurilor, readucerea în circuitul economic a terenurilor agricole neutilizate în prezent. Toate acestea vor contribui la utilizarea potențialului agricol (legume, fructe, miere, lapte etc.) de care dispune teritoriul GAL. Se dorește asigurarea unor posibilități de comercializare directă a produselor din microregiune, la fața locului și în centrele urbane aferente, susținută de crearea „Mărcii Hârtibaciu” ca și garanție a calității produselor din microregiune, precum și sprijinirea întreprinderilor agricole respectiv de prelucrare a lemnului, cu valoare de model. Aici, vor avea prioritate proiectele de reabilitare și renovare a satelor sau cele care vizează înființarea și/sau modernizarea traseelor turistice legate de vechiul traseu al trenului cu ecartament îngust - „Mocaniță” (unul dintre membrii GAL MH este concesionarul infrastructurii feroviare cu ecartament îngust Sibiu – Agnita). Prioritare sunt și interconectarea și dezvoltarea ofertelor turistice și de petrecere a timpului liber în microregiune (diferite manifestări, trasee pentru drumeție / hipism / ciclism, sporirea capacității de cazare etc.).

Asociația Transilvania Brașov Nord (ATBN) va finanța, conform documentului de lansare a activității, din luna martie 2012, proiecte locale proiecte mici, dar cu impact ridicat, care să contribuie la dezvoltarea echilibrată a zonei. O mare atenție va fi acordată evitării situației în care absorbția fondurilor să se facă de către un număr redus de beneficiari sau de către beneficiari provenind doar dintr-o singură comună. Printre prioritățile locale, în ceea ce privește selecția proiectelor finanțate, ATBN va acorda prioritate proiectelor derulate de tineri până în 40 de ani, de femei, a celor care

implică asocierea sau promovarea produselor tradiționale, precum și a celor care au o componentă de protecție a mediului.

Asociația Grupul de Acțiune Locală "Țara Oltului" (AGALTO) a primit acreditarea în 2012, valoarea totală eligibilă a proiectului depășind de 3.969.386 euro. Prima sesiune de proiecte este programată să fie lansată spre finalul lunii februarie 2013.

GAL Dealurile Târnavelor a primit la finele anului 2012 decizia de acreditare din partea Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale și se află în plin proces de formare a echipei de lucru pentru lansare primul apel de selecție de proiecte.

Anul 2012 a însemnat pentru GAL-urile mari din regiune (Microregiunea Hârtibaciu, Asociația Transilvania Brașov Nord, Podișul Mediașului) lansarea primelor apeluri de selecție de proiecte. Principalele măsuri vizate au fost cele legate de agricultură (ex: măsurile 141 – Sprijinirea fermelor agricole de semi-subsistență, 112 – Instalarea tinerilor fermieri), renovarea și reabilitarea satelor (măsura 322 - Renovarea, dezvoltarea satelor, îmbunătățirea serviciilor de bază) și turism (măsura 313 – Încurajarea activităților turistice). O repartizare a măsurilor lansate până în luna ianuarie 2013 este prezentată în Fig. 5.

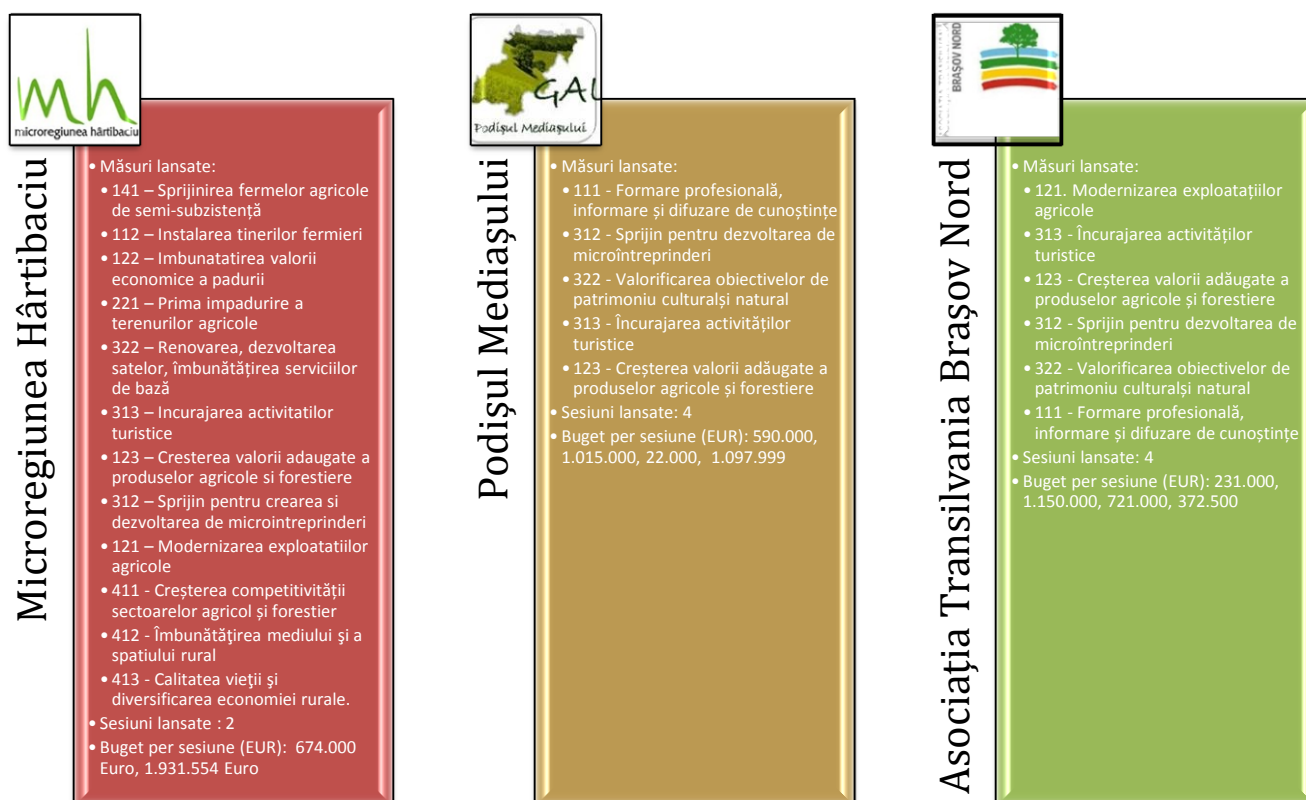

Fig. 5: Situația oportunităților de finanțare disponibile prin GAL, la momentul elaborării strategiei

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

3.2 - Alte metode de finanțare europene

3.2.1 - Mecanisme de cooperare⁶

Proiectele de dezvoltare turistică a zonei și nu numai, pot fi finanțate printr-o serie de fonduri europene gestionate direct la Bruxelles. Printre acestea se numără :

* Granturile SEE (Mecanismul Financiar al Spațiului Economic European) sau Mecanismul SEE / AELS (Granturile SEE) este un program finanțat de Norvegia cu contribuții din partea Islandei și a Liechtenstein-ului. În perioada 2004-2009, au fost puse la dispoziție 1,3 miliarde de euro pentru finanțare de proiecte în 12 state beneficiare din Europa Centrală și de Est, plus Spania, Portugalia și Grecia. Pentru perioada 2009-2014, Norvegia, Islanda, Liechtenstein și UE au încheiat un acord pentru o contribuție financiară de 1,79 miliarde euro. Granturile norvegiene au ca scop reducerea disparităților sociale și economice între țările SEE și consolidarea cooperării dintre statele donatoare și țara destinatară a finanțării. În România, prin acest mecanism sunt sprijinite proiecte dezvoltate de instituții și organisme publice și ONG-uri în patru sectoare prioritare: protecția mediului, dezvoltarea resurselor umane, sănătate și îngrijirea copilului și conservarea patrimoniului cultural. În perioada 2009-2014, aceste granturi vor co-finanța proiecte din 23 de domenii (programe) diverse. La nivel național, Ministerul Afacerilor Europene – prin Direcția Asistență Spațiul Economic European – a fost desemnat ca Punct Național de Contact (PNC) cu rolul de a coordona programarea și gestionarea asistenței financiare destinate României. Pentru fiecare dintre domeniile de finanțare există câte o organizație, fie instituție publică fie organizație neguvernamentală, care gestionează în mod direct alocarea fondurilor. Acestea poartă denumirea generică de "Operatori de Program"⁷. S-au depus 95 de propuneri de proiecte în valoare totală de 100 milioane EUR, în cadrul singurei runde de finanțare, deschisă în perioada martie – iunie 2008. Dintre acestea, 75 de proiecte au fost declarate eligibile și evaluate de PNC. În final, 40 de proiecte individuale, în valoare totală de 50.109.800 EUR, au fost aprobate, din care 40.566.861 EUR reprezintă suma finanțărilor nerambursabile acordate (Tabel 3).

Tabel 3: Proiecte și valorile granturilor SEE, pe sectoare prioritare

Sector prioritar	Număr proiecte aprobate	Valoare totală (EUR)
Protecția mediului	10	12.734.241
Patrimoniu cultural	6	8.092.337
Sănătate și îngrijirea copilului	11	14.008.914
Resurse umane și dezvoltarea capacității administrative	13	5.731.369

⁶ Sursa : Broșura de prezentare a granturilor, disponibilă pe <http://www2.norvegia.ro> – date din 2010

⁷ Sursa: <http://www.fonduri-ue.ro/alte-opportunitati/granturile-see-si-norvegiene>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

În cadrul Mecanismului Financiar SEE pentru România a fost creat un Fond ONG distinct (Fondul ONG SEE) pentru întărirea participării societății civile din România la dezvoltarea locală și regională. Fondul, în valoare de 5 milioane EUR, sprijină proiectele dezvoltate în cadrul unor arii tematice precum protecția drepturilor omului, anti-discriminare și incluziune socială, sprijinirea copiilor și tinerilor, servicii sociale, protecția mediului, dar și conservarea patrimoniului cultural. Fondul operează cu două scheme de granturi: granturi mari și medii, până la 125.000 EUR, și granturi mici, până la 15.000 EUR. Un total de 64 de proiecte au primit granturi mari și medii, de până la 125.000 EUR, în timp ce 51 de proiecte au primit granturi mici, de până la 15.000 EUR. Toate proiectele selectate în cadrul celor două runde de finanțare sunt în prezent în curs de implementare. Printre acestea se numără și o serie de proiecte din regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare Olt.

Tot în cadrul granturilor SEE a fost creat și Fondul pentru sprijinirea programului de mobilități internaționale pentru studenți și profesori” (Fondul de burse SEE). Scopul acestui Fond este sprijinirea mobilității transnaționale a studenților și a personalului academic din instituțiile de învățământ superior din România, în universități din cele trei state SEE / AELS, respectiv Norvegia, Islanda și Liechtenstein. Valoarea totală a Fondului de burse SEE este de 1.100.000 EUR. Prin acest fond, studenții pot beneficia de burse de 1.000 EUR / lună pentru o perioadă de 3 până la 12 luni, iar cadrele universitare pot participa la aceste programe între 1 și 4 săptămâni, cu burse în valoare de 1.000 EUR / săptămână. În România, 19 universități au semnat acorduri bilaterale cu 21 de universități din Norvegia, Islanda și Liechtenstein, iar până în prezent, 74 de studenți și 7 cadre universitare au beneficiat deja de aceste mobilități academice.

* Programul norvegian de Cooperare cu România - Granturile norvegiene (Mecanismul Financiar Norvegian) reprezintă un program bilateral de cooperare și este parte a Acordului de extindere a Spațiului Economic European (SEE), prin care România a devenit membru SEE în 2007. Programul pune la dispoziția României suma de 48 de milioane de Euro pentru proiecte derulate în parteneriat româno-norvegian, în patru sectoare prioritare: mediu, eficiență energetică, producție sustenabilă și sănătate.

Granturile norvegiene oferă trei tipuri de finanțări: finanțarea costurilor de deplasare pentru ONG-uri sau parteneri sociali (travel grants), finanțare pentru dezvoltarea de idei de proiecte (seed money) și finanțarea proiectelor individuale (individual projects). Primele două categorii reprezintă, de fapt, etape pregătitoare pentru cea de-a treia categorie. Un alt obiectiv major al acestui program constă în promovarea transferului de tehnologii noi, cunoștințe și competențe către România, în sectoare unde Norvegia deține un avantaj competitiv. Programul de granturi norvegiene este administrat în România de Innovation Norway, care colaborează cu Ministerul Norvegian al Afacerilor Externe (titularul programului) și cu Direcția de Analiză și Programare din cadrul Autorității pentru Coordonarea Instrumentelor Structurale (ACIS) din Ministerul Român al Finanțelor Publice, în calitate de coordonator din partea României. Fondurile norvegiene sunt transferate direct de Innovation Norway către promotorii / partenerii de proiect, fie români, fie norvegieni.

Până în prezent, o singură rundă de finanțare a fost deschisă în anul 2008. Un total de 182 de aplicații de proiecte au fost depuse, cuprinzând 13 solicitări de sprijin pentru deplasări, 98 de aplicații de sprijin pentru pregătirea de proiecte și 71 de proiecte individuale. Proiectele de tip „seed money”

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

au fost deja implementate. Au fost aprobate un total de 29 de proiecte individuale în valoare globală de 42.224.101 EUR, din care:

- # 7.830.950 EUR, pe proiecte depuse de ONG-uri,
- # 18.810.000 EUR, pe proiecte depuse de instituții publice și
- # 14.983.151 EUR, pe proiecte depuse de companii private.

Valoarea finanțării, pentru fiecare dintre proiectele aprobate, este cuprinsă între 105.000 EUR și 4.800.000 EUR. Repartiția proiectelor pe sectoare prioritare este prezentată în tabelul 4.

Tabel 4: Proiecte și valorile granturilor norvegiene, pe sectoare prioritare

Sector prioritar	Număr proiecte aprobate	Valoare totală (EUR)
Eficiență energetică	3	4.210.000
Sănătate	5	7.899.450
Producție sustenabilă	14	21.905.151
Mediu	7	8.209.500

* Programul de Cooperare Elvețiano – Român, semnat la Berna în septembrie 2010, vizează reducerea disparităților economice și sociale în cadrul Uniunii Europene extinse, dar și între diferitele regiuni de dezvoltare ale statelor beneficiare. Suma alocată României în cadrul acestei asistențe financiare este de 181 mil. CHF, perioada de angajare a fondurilor fiind de 5 ani, iar cea a plății efective de 10 ani. Acordul de Fond tematic este susținut de către Consiliul Federal Elvețian, reprezentat de Agenția Elvețiană pentru Dezvoltare și Cooperare (SDC) și Guvernul României, reprezentat de către Ministerul Finanțelor Publice în calitate de Unitate Națională de Coordonare (UNC) și Departamentul pentru Relații Interetnice (DRI). Contribuția financiară nerambursabilă pentru acest fond tematic este de 14 milioane CHF. Cofinanțarea părții române este între 10%-15%, în funcție de tipul aplicantului. Aplicații eligibile sunt ONG-urile și instituțiile publice. Programul cuprinde, printre altele, două fonduri tematice, respectiv Fondul de reformă privind participarea societății civile și Fondul pentru parteneriate și experți. La prima sesiune de apeluri de proiecte, din luna mai 2012, schema de grant pentru ONG-uri, a pus la dispoziția organizațiilor 2.000.000 CHF – pentru Componenta Social și 600.000 CHF – pentru Componenta Mediu, pentru obiective precum consolidarea organizațiilor neguvernamentale din România și susținerea participării lor active în procesul formulării de politici. Cea de-a doua schemă de grant, cea pentru parteneriate, care are ca scop să contribuie la promovarea și consolidarea parteneriatelor instituționale dintre partenerii români și elvețieni, pentru a contribui la întărirea capacității și structurilor partenerilor instituționali români, a avut disponibilă spre finanțare 2.500.000 CHF.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

3.2.2 - Programul LIFE

LIFE este un acronim pentru "L'Instrument Financier pour l'Environnement" - Instrumentul financiar pentru mediu. Primele proiecte care au primit finanțare prin LIFE au fost demarate în 1992; instrumentele LIFE ulterioare, specializate pe diverse teme, au continuat să acorde finanțare și în cea de a treia etapă a instrumentului, cunoscută sub numele LIFE III, prevăzută pentru perioada 2000-2006. Noua etapă, LIFE+, alocă un total de 2.143 de milioane de euro pentru perioada 2007-2013. Cel puțin 78% din această sumă trebuie să fie utilizată ca subvenții pentru acțiuni din cadrul unor proiecte. Cele trei componente ale programului sunt:

- „Natură și biodiversitate”;
- „Politică și guvernare în materie de mediu” și
- „Informare și comunicare”.

Pe parcursul perioadei 2000-2006, LIFE-natură a finanțat 434 de proiecte, ce au fost implementate în 26 de state membre, finanțarea totală acordată ridicându-se la 436 de milioane de euro. Contribuția medie, de la bugetul UE, per proiect a fost de un milion de euro, proiectele antrenând într-o proporție semnificativă resurse financiare comunitare, care au venit în completarea cofinanțării naționale.

LIFE+ „Natură și biodiversitate” rămâne cea mai importantă componentă din cadrul LIFE, având în vedere că alocația anuală pentru perioada 2007-2013 reprezintă cel puțin 50 % din bugetul destinat subvențiilor pentru acțiuni (850 de milioane de euro). LIFE-natură cofinanțează proiecte derulate în statele membre, ca și cel prin care s-a realizat prezenta strategie de vizitare, care favorizează conservarea speciilor și a habitatelor și, în special, proiecte legate de situri Natura 2000. LIFE alocă cel puțin 230 de milioane de euro pe an, pentru subvenționarea unor acțiuni specifice, din care un procent de cel puțin 50 % este destinat proiectelor care sprijină conservarea naturii și a biodiversității. Din punct de vedere financiar, reprezintă cel mai important mecanism european de finanțare destinat special mediului și gestionat direct de către Comisie, fiind un instrument esențial pentru îndeplinirea obiectivelor politicii de mediu ale Uniunii Europene.

LIFE a jucat un rol semnificativ în implementarea celor mai importante acte legislative ale UE în domeniul mediului, cum sunt Directiva „Habitat”, Directiva „Păsări” și Directiva-cadru privind apa.

Pentru perioada 2014-2020, Comisia europeană propune alocarea unor fonduri de 3,2 miliarde euro, pentru un nou program destinat mediului și politicilor climatice – LIFE. Noul program propus se va baza pe succesele înregistrate de actualul program LIFE+, dar va fi reformat astfel încât să poată avea un impact mai mare, să devină mai simplu și mai flexibil și să dispună de un buget considerabil mai ridicat. Printre noile aspecte ale viitorului program LIFE se numără: crearea unui nou subprogram pentru politici climatice; definirea mai clară a priorităților în cadrul unor programe de lucru multianuale adoptate în consultare cu statele membre; noi posibilități de a implementa programe la scară mai largă prin “proiectele integrate” care ar putea contribui la mobilizarea altor fonduri ale UE, naționale și private în scopul atingerii obiectivelor de mediu sau climatice. Subprogramul pentru mediu va sprijini eforturile realizate sub două componente:

„Mediu și utilizarea eficientă a resurselor” (soluții inovatoare pentru implementarea politicilor de mediu și integrarea obiectivelor de mediu în alte sectoare)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

„Biodiversitate” (bune practici de a stopare a declinului biodiversității și de restabilire a serviciilor ecosistemice, cu focus pe siturile Natura 2000);

„Guvernanță și informare în domeniul mediului” (va promova schimbul de cunoștințe, diseminarea bunelor practici și o mai bună conformitate cu normele, organizând, în paralel, campanii de sensibilizare)⁸.

3.2.3 - Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR)

Potrivit Reglementării Consiliului Europei nr. 1290/2005 privind finanțarea politicii agricole comune, s-au creat două fonduri europene pentru agricultură: Fondul European de Garantare Agricolă (FEGA) - pentru finanțarea măsurilor de marketing, și Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală (FEADR) - pentru finanțarea programelor de dezvoltare rurală. Programul Național de Dezvoltare Rurală este documentul pe baza căruia poate fi accesat Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală și care respectă liniile directe strategice de dezvoltare rurală ale Uniunii Europene. Programul este unic și acoperă întregul teritoriu al României.

Principalele obiective ale PNDR sunt:

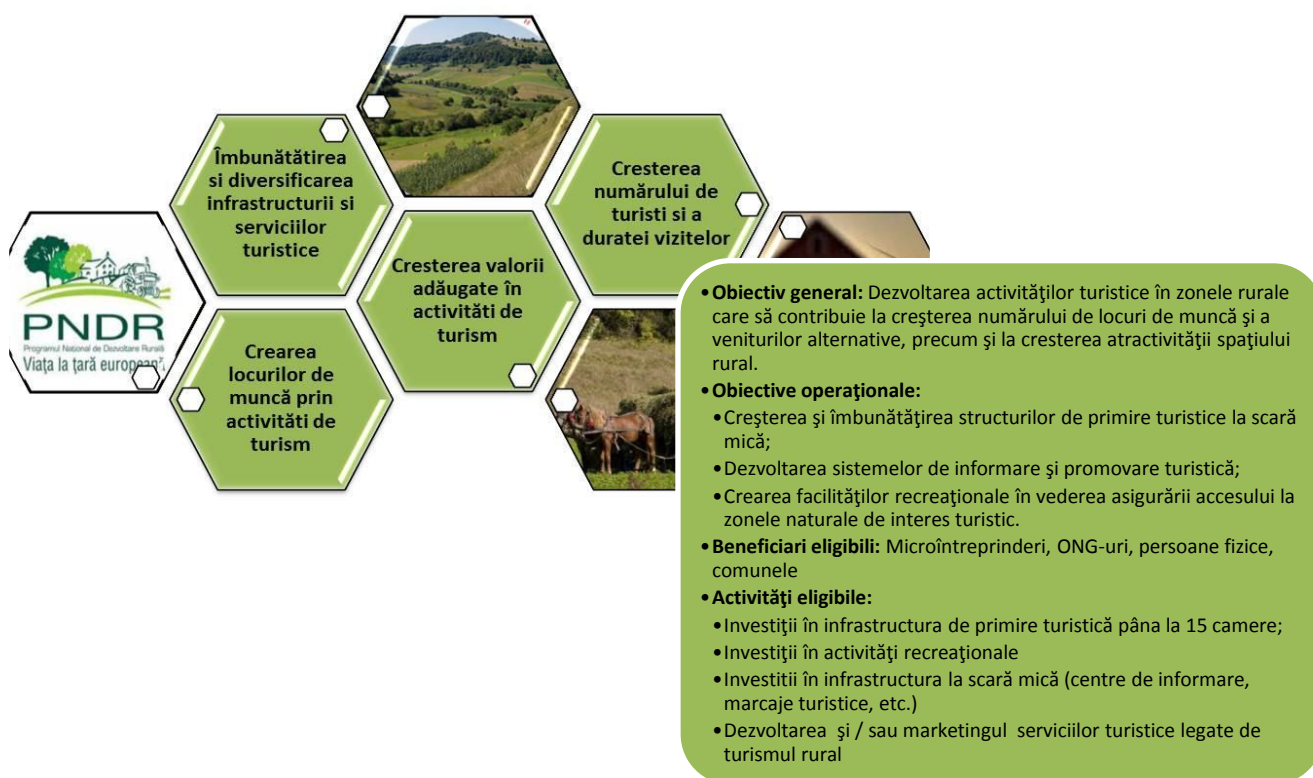
- Facilitarea transformării și modernizării structurii duale a agriculturii și silviculturii, precum și a industriilor procesatoare aferente, pentru a le face mai competitive și pentru a contribui la creșterea economică și convergența veniturilor din spațiul rural (acolo unde este posibil), în paralel cu asigurarea condițiilor de trai și protecția mediului din aceste zone;
- Menținerea și îmbunătățirea calității mediului din zonele rurale ale României, prin promovarea unui management durabil atât pe suprafețele agricole, cât și pe cele forestiere;
- Gestionarea și facilitarea tranziției forței de muncă din sectorul agricol către alte sectoare care să le asigure un nivel de trai corespunzător din punct de vedere social și economic.

Programul are 4 axe prioritare pentru dezvoltarea spațiului rural: Creșterea competitivității sectorului agricol și silvic (Axa I), Îmbunătățirea mediului și a zonelor rurale (Axa II), Îmbunătățirea calității vieții în zonele rurale și diversificarea economiei rurale (Axa III) și LEADER (Axa IV) – strategii locale de dezvoltare pentru îmbunătățirea guvernării administrative la nivel rural.

⁸ Sursa: <http://informatormoldovei.ro/fonduri-de-32-miliarde-euro-pentru-noul-program-life/structurale.ro/detalii.aspx?eID=10191&t=>

și <http://www.fonduri-structurale.ro/detalii.aspx?eID=10191&t=>

FOCUS: MĂSURA 313 - SPRIJINIREA ACTIVITĂȚILOR TURISTICE

3.2.4 - Programul Operațional de Dezvoltare a Resurselor Umane

Fondul Social European (FSE) este principalul instrument prin care Uniunea Europeană finanțează obiectivele strategice ale politicii de ocupare. Timp de 50 de ani, FSE a investit în programe destinate dezvoltării abilităților și ocupabilității în statele membre UE și urmărește promovarea ocupării forței de muncă în Statele membre ale Uniunii Europene. În perioada de programare 2007-2013, intervențiile Fondului Social European (FSE) au ca obiectiv sprijinirea statelor membre pentru a anticipa și a gestiona în mod eficient schimbările economice și sociale. Pentru a beneficia de asistența FSE, statele membre elaborează programe operaționale care sunt implementate de actori socio-economici, precum instituții de învățământ, furnizori de formare profesională, IMM-uri, camere de comerț și industrie, parteneri sociali, ONG-uri, instituții publice, autorități locale etc.

Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 a fost elaborat în cadrul unui larg proces partenerial și are ca obiectiv general dezvoltarea capitalului uman și creșterea competitivității acestuia, prin conectarea educației și învățării pe tot parcursul vieții cu piața muncii și asigurarea participării crescute pe o piață a muncii modernă, flexibilă și inclusivă, pentru 1.650.000 de persoane.

Pentru perioada 2014-2020, principalele domenii de intervenție se vor axa pe patru direcții de acțiune:

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- Îmbunătățirea funcționării pieței muncii
- Facilitarea tranzițiilor de la somaj sau inactivitate către ocupare
- Consolidarea competențelor profesionale ale forței de muncă
- Integrarea pe piața muncii a persoanelor rezidente în mediul rural, a tinerilor și a femeilor

În acest context, în regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt acest program poate fi interesant pentru a finanța formarea personalului care activează în turism, a formatorilor și animatorilor locali, dar și a creării de competențe manageriale pentru micro-întreprinderile familiale.

***Elaborarea strategiei de vizitare necesare pentru
accesarea de fonduri în vederea realizării unei
infrastructuri de management în cadrul proiectului :
« Pentru Natură și Comunități Locale - Bazele unui
management integrat Natura 2000 în zona
Hârtibaciu-Târnava Mare-Olt »***

Pentru ASOCIAȚIA WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI ROMÂNIA

FAZA 4

Monitorizare și evaluare

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

<u>1 -</u>	<u>ANALIZA INSTITUȚIONALĂ.....</u>	<u>4</u>
<u>2 -</u>	<u>UNITATEA RESPONSABILĂ DE IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE VIZITARE.....</u>	<u>6</u>
<u>3 -</u>	<u>PLAN DE ACȚIUNE.....</u>	<u>9</u>

1 - ANALIZA INSTITUȚIONALĂ

Planul de management al vizitatorilor trebuie integrat în direcțiile strategice de dezvoltare ale turismului durabil pe termen mediu și lung în zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt. Fiind vorba de o suprafață foarte mare, aflată la intersecția a trei jurisdicții legale, strategiile de dezvoltare regionale și locale nu intră în sarcina responsabililor managementului sitului Natura 2000. Însă procesul de elaborare poate fi facilitat și/sau stimulat de către aceștia din urmă, în parteneriat cu sectorul local de afaceri și administrațiile locale. În cadrul acestui proces este important să fie luate în considerare următoarele aspecte:

- Analizarea formelor de turism din interiorul și din vecinătatea zonei Natura 2000,
- Definirea rolului jucat de responsabilii zonei Natura 2000 în dezvoltarea strategiilor regionale și locale,
- Parteneriatul cu principalii actori în turism și administrațiile locale,
- Crearea de oportunități pentru mici operatori locali în turism,
- Acțiuni pentru un management “verde” al afacerilor locale,
- Poziționarea, marketing-ul și promovarea zonei.

Dupa o cartografiere a stakeholderilor din regiune, au fost identificate câteva instituții și organizații care joacă rolurile cele mai importante în regiune, în ceea ce privește managementul turismului și al activităților de recreere. În afara grupului de asociații, prezentat pe larg în faza de diagnosticare a acestei strategii și care activează în regiune, prin proiecte locale cu impact asupra turismului, grupul stakeholderilor mai include o serie de actori publici și privați cu putere decizională. Caracteristicile lor sunt descrise în tabelul următor:

Tabel 1: Stakeholderii din regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt

Actor	Competențe	Resurse financiare disponibile	Cadru juridic	Parteneriate / coordonare / subordonare
Consiliul Județean Sibiu	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltare și administrație locală • Infrastructura generală • Marketing • Colector de taxe și impozite • Politici de stimulare 	Bugetul statului, sistemul de taxe locale, proiecte cu finanțare europeană	<ul style="list-style-type: none"> • Legislația referitoare la taxe și impozite • Legislația referitoare la planificarea și utilizarea terenurilor 	Parteneriate: Municipalitățile locale Sectorul privat Concesionări
Consiliul Județean Mureș	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltare și administrație locală • Infrastructura generală • Marketing • Colector de taxe și impozite • Politici de stimulare 	Bugetul statului, sistemul de taxe locale, proiecte cu finanțare europeană	<ul style="list-style-type: none"> • Legislația referitoare la taxe și impozite • Legislația referitoare la planificarea și utilizarea terenurilor 	Parteneriate: Municipalitățile locale Sectorul privat Concesionări
Consiliul Județean Brașov	<ul style="list-style-type: none"> • Dezvoltare și administrație locală • Infrastructura generală • Marketing • Colector de taxe și impozite • Politici de stimulare 	Bugetul statului, sistemul de taxe locale, proiecte cu finanțare europeană	<ul style="list-style-type: none"> • Legislația referitoare la taxe și impozite • Legislația referitoare la planificarea și utilizarea terenurilor 	Parteneriate: Municipalitățile locale Sectorul privat Concesionări
Consilii locale	<ul style="list-style-type: none"> • Planificarea funciară • Strategii de dezvoltare • Colectorii de taxe și impozite 	Bugetul local, taxe, impozite, consiliul județean, buget național	Planificare funciară	Subordonare: Consiliul Județean Prefecturi

	<ul style="list-style-type: none"> • Autorizații • Infrastructura de dezvoltare 	pentru proiecte specifice		Parteneriate cu operatori economici
Asociația Județeană de Turism Sibiu AJTS	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea și implementarea politicii de turism • Pregătirea de conținut de educare și informare • Facilitarea dialogului între actorii locali 	Bugetul consiliului județean, finanțări europene și/sau private atrase	<ul style="list-style-type: none"> • Legea asociațiilor și fundațiilor • Legea parteneriatului public privat 	Parteneriate cu administrații și instituții publice, cu actorii locali (agenți economici și / sau organizații non-profit)
Asociația Județeană de Turism Mureș AJTM	<ul style="list-style-type: none"> • Promovarea potențialului turistic • Asigurarea colaborării între sectorul turistic și factorii de ordin social și de mediu. • Pregătirea de conținut de educare și informare 	Bugetul local, finanțări europene și/sau private atrase	<ul style="list-style-type: none"> • Legea asociațiilor și fundațiilor • Legea parteneriatului public privat 	Parteneriate cu administrații și instituții publice, cu actorii locali (agenți economici și / sau organizații non-profit)
Asociația de Dezvoltare Durabilă a Județului Brașov ADDJB	<ul style="list-style-type: none"> • Facilitarea cooperării între unitățile administrativ-teritoriale membre și alți factori interesați de dezvoltarea durabilă a județului • Dezvoltarea capacității instituționale a administrațiilor publice locale din județ; • Implementarea, monitorizarea, evaluarea de strategii de dezvoltare locală și județeană 	Bugetul județean, finanțări europene și/sau private atrase, contravaloarea serviciilor de asistență tehnică prestate	<ul style="list-style-type: none"> • Legea asociațiilor și fundațiilor • Legea parteneriatului public privat 	Parteneriate cu administrații și instituții publice, cu actorii locali (agenți economici și / sau organizații non-profit)
Asociația pentru Promovarea și Dezvoltarea Turismului din județul Brașov (APDT)	<ul style="list-style-type: none"> • Implementarea, monitorizarea, evaluarea Strategiei de Dezvoltare a Turismului din jud. Brașov. • Înființarea de centre de informare turistice în județul Brașov și sprijinirea acestora • Organizarea și coordonarea activităților de cercetare în turism. • Producerea și distribuirea de materiale de promovare și/sau marketing turistic • Asistență tehnică și/sau consultanță, pentru proiectele turistice 	Bugetul județean, finanțări europene și/sau private atrase, contravaloarea serviciilor de asistență tehnică prestate	<ul style="list-style-type: none"> • Legea asociațiilor și fundațiilor • Legea parteneriatului public privat 	Parteneriate cu administrații și instituții publice, cu actorii locali (agenți economici și / sau organizații non-profit)
GAL-urile din regiune	<ul style="list-style-type: none"> • Strategii de dezvoltare • Pregătirea de conținut de educare și informare • Asistență tehnică și/sau consultanță, pentru proiectele de dezvoltare rurală 	Fonduri europene (Axa 4 – Leader)	<ul style="list-style-type: none"> • Art. 63 (c) din Regulamentul Consiliului (UE) nr. 1698/2005 • Regulamentul Comisiei Europene nr. 1974/2006 • Regulamentul Comisiei Europene nr. 434/2007 	Punerea la dispoziție de finanțări, în cadrul PNDR
Progresul silvic Sibiu, – Ocolul silvic Dumbrăveni	<ul style="list-style-type: none"> • Administratorul Siturilor Natura 2000 - RO SCI 0227 Sighișoara – Târnava Mare și ROSPA 0099 Podișul Hârtibaciului • Aplicarea strategiei naționale în domeniul silviculturii, pt. fondul forestier proprietate publică, privată sau al unităților administrativ-teritoriale, pășuni împădurite administrate pe bază de contract, precum și pt. 	Taxe de înscriere și cotizațiile membrilor, subvenții, încasări din consultații, studii, donații în bani și bunuri materiale, sponsorizări, finanțări europene	<ul style="list-style-type: none"> • Ordinul nr.606 / 30 septembrie 2008 • Legea nr.46 / 2008 - Codul silvic • H.G. nr.1105 din 25.09.2003 - Reorganizarea Regiei Naționale a Pădurilor-Romsilva • Legea nr. 407 din 9.11.2006 - Legea 	Parteneriate cu actorii locali (agenți economici și / sau organizații non-profit), cu Academia Română, Academia de Științe Agricole și Silvicultură, institute de cercetare

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

	<p>gospodărirea fondurilor de vânătoare și de pescuit atribuite potrivit legii</p> <ul style="list-style-type: none"> Emiterea de avize și recomandări privind: orientarea silviculturii și a cercetării științifice de profil, a tehnologiilor, instrucțiunilor și normelor tehnice 	<p>vânătorii și a protecției fondului cinegetic</p> <ul style="list-style-type: none"> O.U.G. nr. 195/2005 - Privind protecția mediului Legea nr. 171/2010 - Legea privind stabilirea și sancționarea contravențiilor silvice etc. 	<p>științifică și de învățământ superior, alte instituții centrale și teritoriale de stat, private și organizații obștești</p>
--	---	--	--

2 - UNITATEA RESPONSABILĂ DE IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE VIZITARE

Rolul de evaluare, monitorizare și revizuire a planului de management al vizitatorilor zonei Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt va trebui să revină unei organizații, unui **comitet de management turistic**, care să supervizeze acest proces. Foarte puține propuneri făcute, în cadrul acestei strategii vor putea fi puse în aplicare și replicate mai apoi, în absența unei entități individualizate, permanente, în măsură să vorbească în numele părților interesate de (eco)turism în regiune. Această entitate va putea supraveghea acțiunile diferiților stakeholderi, implicându-i în procesele de planificare și decizie, legate de resursele turistice și recreaționale locale, dar și acționând ca element de mediere în cazul divergențelor de interese între aceștia, în ceea ce privește zona Natura 2000.

Acest comitet de management turistic va reprezenta un element crucial în coordonarea dezvoltării infrastructurii turistice și a marketingului în regiune. El va fi responsabil de punerea în aplicare a planului de acțiuni stabilit de strategia de față, de revizuirea acesteia din urmă în mod regulat și de adaptarea obiectivelor în funcție de necesități și/sau condițiile de pe teren, precum și de implementare unei strategii de marketing care să transforme regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt într-o destinație căutată la nivel intern și internațional.

Principalele roluri pe care acest organism trebuie să le îndeplinească sunt următoarele:

- Să asigure un nivel de reprezentare și de implicare maximă a actorilor locali implicați în dezvoltarea turismului durabil, precum și un dialog constructiv între aceștia
- Să susțină dezvoltarea și promovarea de produse turistice, prin identificarea oportunităților de finanțare disponibile și elaborarea unui plan de marketing
- Să promoveze regiunea ca destinație turistică, atât pe plan național, cât și internațional
- Să educe turiștii în legătură cu protejarea biodiversității

Pentru a îndeplini aceste roluri, acest organism va trebui să se transforme treptat într-un instrument de dezvoltare. Obiectivele și responsabilitățile comitetului de management turistic vor trebui să fie legate de:

- Legitimarea direcțiilor și strategiilor de dezvoltare turistică, care trebuie să reflecte interesele comunităților locale, dar să și integreze principiile conservării naturii, specifice zonelor Natura 2000

- Îmbunătățirea, menținerea și coordonarea dialogului între actorii din turism, atât cei publici, cât și cei privați
- Crearea strategiei de dezvoltare a produselor turistice, care să includă sisteme de colectare a informațiilor calitative și cantitative asupra fluxurilor de turiști
- Formarea furnizorilor de servicii turistice din regiune cu privire la managementul “eco”
- Susținerea firmelor mici și foarte mici în dezvoltarea de produse ecologice
- Susținerea unei mărci ecoturistice dedicată produselor și serviciilor oferite în regiune
- Dezvoltarea unui brand turistic (sau a unor branduri turistice) recunoscut și utilizat de toți stakeholderii
- Creșterea vizibilității și a nivelului de conștientizare în legătură cu situl Natura 2000 Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt ca destinație turistică
- Centralizarea informațiilor cu privire la proiectele din regiune care au legătură cu turismul și monitorizarea acestora
- Susținerea actorilor locali în crearea de parteneriate, dar și în identificarea și accesarea de fonduri
- Participarea la procesul de elaborare al proiectelor prin redactarea de studii tehnice preliminare, facilitarea transferului de cunoștințe între parteneri (români sau străini), elaborarea de propuneri pentru actualizarea calitativă a planurilor strategice locale (ex. Planul de Urbanism General, asistență pentru obținerea de autorizații locale sau asistență în elaborarea strategiilor locale de marketing și promovare).
- Implicarea în politicile de promovare a regiunii, prin contactul permanent cu operatorii turistici implicați, popularizarea facilităților și evenimentelor existente, dar și identificarea de noi oportunități în acest sens

Structura operațională a comitetului de management trebuie să fie ușor de gestionat și în primul rând eficientă. De aceea, o structură pe mai multe niveluri ar trebui să fie evitată. Membrii comitetului se pot împărți în două mari categorii și anume membrii permanenți, cu drepturi depline, și membri observatori. În afară de aceștia, comitetul mai poate include diverși specialiști și experți în turism, care să dețină un rol consultativ în probleme de ordin tehnic (Fig 1).

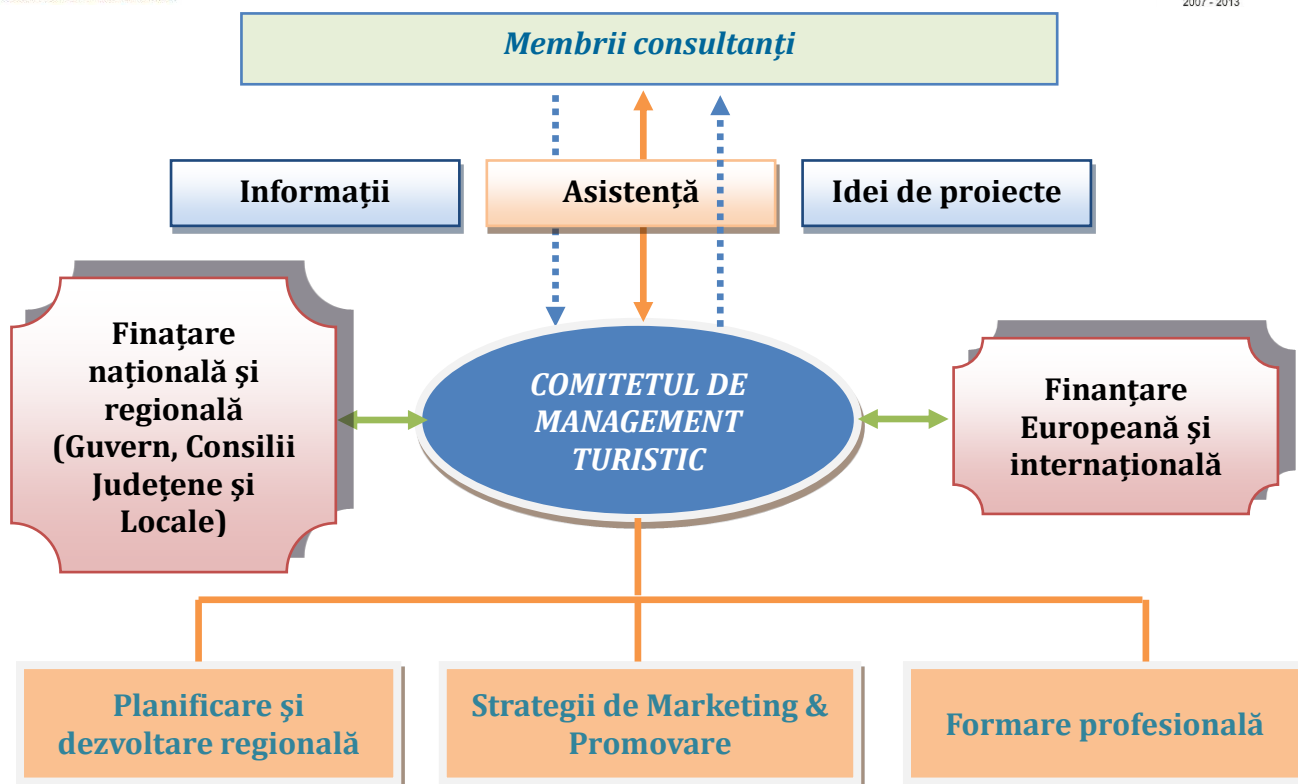

Fig 1: Structura posibilă și roluri pentru comitetului de management

Printre membrii permanenți se pot număra reprezentanți ai actorilor locali majori – Progresul Silvic (administratorul sitului), GAL-urile din regiune, WWF Romania, precum și asociațiile de protejare a patrimoniului din zona Hârtibaciu – Târnavă Mare – Olt (Mihai Eminescu Trust, Fundația Adept, Agenția Regională pentru Protecția Mediului Sibiu, ECOTUR Sibiu). La capitolul membrii consultanți, trebuie incluși reprezentanți ai Ministerelor Dezvoltării Regionale și Turismului și cel al Mediului, consiliile județene și locale, reprezentanți ai primăriilor, asociațiile de turism, operatorii turistici locali sau membrii asociațiilor turistice și de protejare a naturii, active în regiune.

Planul de activități al comitetului trebuie să includă, în prima fază, o identificare și centralizare a proiectelor pilot care prezintă cel mai mare interes din partea actorilor locali, dar și cu cea mai mare valoare adăugată și care respectă prevederile strategiilor regionale și locale de dezvoltare, precum și specificațiile prezentei strategii de vizitare. Comitetul de management turistic al zonei Hârtibaciu – Târnavă Mare – Olt va trebui apoi să identifice oportunități de colaborare cu parteneri internaționali și cu instituțiile naționale și europene de finanțare, în scopul de a atrage fondurile necesare pentru sprijinirea punerii în aplicare a acestor proiecte.

Modalități de aplicare :

Într-o primă etapă, se poate crea un comitet pilot de management turistic, un board turistic. Acesta va avea o structură informală și va încerca să identifice modalități viabile de colaborare cu rezultate concrete, identificând totodată instrumente de oficializare ulterioară a sa, cu un statut care să prevadă drepturile și obligațiile membrilor, precum și proceduri ce trebuie urmate în cazul neîndeplinirii acestor obiective. Atât comitetul pilot, cât și structura ce îi va succeda, se vor reuni cu regularitate (o dată pe trimestru spre exemplu). În urma acestor întâlniri, se vor elabora rapoarte de activitate și progres pentru proiectele în curs.

În cadrul întâlnirilor între stakeholderi, realizate în vederea elaborării prezentei strategii, aceștia au stabilit deja componența acestei structuri informale la 7 persoane, reprezentante ale organizațiilor active în regiune. Mai mult, au fost stabiliți membrii permanenți, care vor fi invitați să confirme participarea în acțiunile acestui comitet, și au fost stabilite deja o serie de priorități pe termen foarte scurt. Acestea sunt:

- Continuarea marcării de trasee turistice
- Formalizarea unui parteneriat pentru managementul sitului Natura 2000
- Implementarea planului de acțiuni al prezentei strategii
- Reprezentarea zonei pentru certificarea și promovarea ca destinație de ecoturism.

3 - PLAN DE ACȚIUNE

Conform strategiilor și planurilor de dezvoltare regionale și locale din zona Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt, există, cel puțin la nivel teoretic, viziuni și obiective comune, precum:

- Dezvoltarea aptitudinilor antreprenoriale ale localnicilor în domeniul turistic și conexe
- Formarea profesională a personalului implicat în turism și servicii conexe din regiune, atât a celui din instituțiile publice cât și din cele private
- Conștientizarea comunităților locale în legătură cu dezvoltarea durabilă și responsabilă a turismului și beneficiile pe care le poate aduce acesta populației
- Conservarea peisajului natural, cultural și a identității regiunii
- Încurajarea asocierii producătorilor locali
- Diversificarea ofertelor turistice și de petrecere a timpului liber
- Creșterea siguranței experienței turistice
- Valorificarea potențialului turistic prin amenajarea de infrastructuri și facilități specifice
- Propunerea de soluții de proiecte concrete pentru dezvoltarea zonelor vizate de fluxurile turistice astfel încât să fie asigurată atât interpretarea naturii cât și minimizarea impactului asupra mediului.

Așadar, în contextul prezentei strategii de vizitare, au fost indentificate o serie de acțiuni pe termen scurt, mediu și lung, ce vor fi grupate într-un plan, detaliat în secțiunea următoare.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Elaborarea strategiei de vizitare necesare pentru accesarea de fonduri în vederea realizării unei infrastructuri de management în cadrul proiectului :

« Pentru Natură și Comunități Locale - Bazele unui management integrat Natura 2000 în zona Hârtibaciu-Târnava Mare-Olt »

Pentru ASOCIAȚIA WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI ROMÂNIA

PLANUL DE ACȚIUNI PENTRU IMPLEMENTAREA STRATEGIEI DE VIZITARE ÎN ZONA NATURA 2000 „HÂRTIBACIU – TÂRNAVA MARE – OLT”

- termen scurt, mediu și lung -

Acțiunea strategică 1 : Crearea de centre de vizitare

Obiective	<p>⇒ Asigurarea unei primiri îmbunătățite și a oferirii unor servicii superioare vizitatorilor, grație unei infrastructuri de informație turistică: trei centre de vizitare în zonele Dumbrăveni, Apold și Alțâna</p> <p>⇒ Crearea unei centru care sa aibă atât funcția de primire și informare, cât și de spațiu de valorificare a patrimoniului.</p>		
Conținut	<p>Crearea de centre de vizitare prin construirea / reabilitarea unor locații de primire a turiștilor, care să aibă diferite funcții :</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Un spațiu de informare, educare, conștientizare publică a turiștilor și vizitatorilor zonei de nord, respectiv de sud, a regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt și a comunităților locale (în special copiii și elevii, aflați într-o formă de învățământ vor avea posibilitatea aprofundării temelor ce țin de specificul local) ▪ Educare, interpretare și promovare a destinației (zonei) ▪ Un spațiu de animare și mediatizare destinat să prezinte publicului caracteristicile patrimoniului natural și cultural al zonei (expoziții, proiecții de filme 3D, machete, module interactive pentru publicul tânăr...). ▪ Un punct de plecare al vizitelor ghidate 		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Accesarea, de către stakeholderi, a fondurilor UE disponibile în cadrul PNDR, Măsura 3.1.3 « Încurajarea activităților turistice” sau POS Mediu • Crearea și dotarea, cu ajutorul acestor fonduri, a centrelor de Informare și promovare turistică în zonele Dumbrăveni, Apold și Alțâna • Aceste trei centre vor juca un rol de prezentare a atracțiilor și ofertei turistice a întregii zone prin contactul direct cu clientela. Informațiile practice de tipul oferte de cazare, restaurante, acces și orar muzee/atracții, program de evenimente vor fi disponibile în aceste locații, care vor deveni astfel punctul de intrare/de contact inițial al turiștilor în zonă. 		
Indicator de realizare	<p>Crearea celor trei centre de informare</p> <p>Număr de parteneri locali (pensiuni, muzee, case memoriale, producători/artizani locali) implicați</p>		
Indicator de rezultat	<p>Număr anual de vizitatori</p>		
Actori implicați	ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	Beneficiarii fondurilor

Acțiunea strategică 2: Crearea unei semnalizări turistice corecte, vizibile și atractive

Obiective	⇒ Implementarea unui sistem unitar de semnalizare turistică a regiunii		
Conținut	<p>Pentru a îmbunătăți experiența turiștilor și creșterea gradului lor de satisfacție, este necesară crearea unui sistem unitar de semnalizare turistică, care va trebui să acopere destinația în totalitatea sa, prin prezența de panouri multi-lingvistice de primire și informare, în special în punctele de acces din regiune. Alte elemente importante de semnalizare pot fi: panouri, amplasate în principalele obiective turistice, care trebuie să ofere informații generale asupra ofertei și să direcționeze către informații și activități suplimentare, accesibile chiar și pe mobil (prin tag 2D de exemplu, pentru accesarea la website-ul regiunii în versiune mobilă). Având în vedere caracterul activ al traseelor existente, perfect adaptabile pentru cicloturism, turism ecvestru sau drumeții, o semnalizare coerentă va putea utiliza particularități ale semnalizării internaționale a drumurilor verzi (prezentate în Anexa nr. 2).</p>		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea unui manual de bune practici pentru semnalizarea itinerariilor turistice • Montarea de panouri de educare, de interpretare și de semnalizare • Accesarea de către stakeholderi a fondurilor UE disponibile în cadrul PNDR, Măsura 3.1.3 « Încurajarea activităților turistice” sau POS Mediu 		
Indicator de realizare	Număr de panouri amplasate KM marcați		
Indicator de rezultat	Activitate turistică și economică în zonele traversate Creșterea frecvenței itinerariilor		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului

Ațiunea strategică 3: Continuarea marcării de trasee turistice și de poteci, precum și crearea de produse și itinerarii de bird- și wild-watching

Obiective	⇒ Asigurarea descoperirii, educării și interpretării patrimoniului natural și cultural al zonei ⇒ Marcarea de trasee turistice și crearea de infrastructuri de bird și wild watching		
Conținut	Este vorba de continuarea, intensificarea, dar mai ales susținerea inițiativelor private de marcarea a traseelor circulate din regiune. O atenție particulară trebuie acordată și regiunii de sud-est (afierentă județului Brașov), care prezintă un interes deosebit în acest sens, atât din punct de vedere al reliefului și peisajului natural, cât și al infrastructurii existente, care este favorabilă dezvoltării unei rețele de drumuri verzi, destinate vehiculelor nemotorizate. În zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, nu există, la acest moment, locuri special amenajate pentru observarea florei și a faunei locale. De aceea, trebuie create foșoare, dotate corespunzător, în care turiștii să poată cunoaște și explora particularitățile sitului. Amplasarea acestor observatoare trebuie decisă cu mare atenție ,pentru a nu deranja sau interfera în mod negativ cu cotidianul habitatelor.		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Coordonarea proiectelor de marcarea deja începute sau programate, cu cele finalizate în zonele de nord-est și de sud-vest, astfel încât acestea să utilizeze aceleași reguli sau chiar și același design. • Accesarea de către stakeholderi a fondurilor UE disponibile în cadrul PNDR, Măsura 3.1.3 « Încurajarea activităților turistice” sau POS Mediu • Aceste itinerarii vor fi apoi promovate utilizând diferiți vectori și instrumente de promovare : on-line, print, borne de informare prin coduri 2D sau ecrane tactile, etc. 		
Indicator de realizare	Acțiuni de promovare KM marcați Crearea și semnalizarea itinerariilor Frecventarea itinerariilor		
Indicator de rezultat	KM marcați Crearea și semnalizarea itinerariilor Frecventarea itinerariilor		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului

Ațiunea strategică 4 : Crearea de produse turistice inovatoare adaptate clientelei și poziționării

Obiective	⇒ Atragerea unei clientele suplimentare, prin crearea unei oferte turistice inovatoare ⇒ Creșterea capacității de cazare a zonei, în special în zone slab frecventate		
Conținut	☐ Crearea de produse turistice unice/inovatoare : <ul style="list-style-type: none"> • Centre de închirieri biciclete • Tabără de copii cu mini-zoo domestic (fermă) • Stână turistică și magazine de produse naturale și naturiste • Crearea unor zone de joc în natură de tip labirint vegetal • Introducerea unei infrastructuri de tip tiroliană, pentru circuitele turistice forestiere • Crearea de campinguri ecologice • Plimbări în balon (mongolfier) • Circuite ghidate de descoperire/observare a faunei și florei locale ☐ O metodă foarte interesantă de descoperire a patrimoniului local necunoscut este <i>Geocatchingul</i> : concursuri de căutare de comori (virtuale deseori) prin indicii ascunse în zonele interesante turistic (dar mai puțin cunoscute și accesate) cu implicarea și cunoașterea acestora.		
Metode (cum?)	GAL-urile din zonă pot pune la dispoziția investitorilor privați sau actorilor publici fonduri PNDR nerambursabile, pentru crearea de structuri de cazare, centre de informare, evenimente turistice, etc.		
Indicator de realizare	Introducerea în circuitul turistic a produselor/infrastructurilor Numărul de noi operatori turistici, noi capacități de cazare, care să respecte criteriile unei destinații eco-turistice		
Indicator de rezultat	Nivel de satisfacție al clienților Activitate turistică și economică în zonă		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director, Gal-uri

Acțiunea strategică 5: Planul de iluminare a patrimoniului architectural

Obiective	⇒ Creșterea vizibilității și atractivității patrimoniului zonei prin 2 axe: ⇒ Iluminarea patrimoniului ⇒ Evenimente legate de iluminare		
Conținut	Acesta este unul dintre punctele menționate recurent în cadrul strategiilor și planurilor de acțiune locale. Multe din clădirile de patrimoniu din regiune (în special bisericile fortificate) beneficiază doar de iluminatul natural la exterior (și doar în anumite cazuri și la interior). Acest lucru dăunează turismului, mai ales la începutul și finalului sezonului estival, când durata unei zile este mai mică. Utilizarea elementelor de iluminat architectural devine deci o condiție necesară asigurării unor condiții optime de vizitare, alături de asigurarea unor orare de vizită sau a accesului facil în respectivele monumente.		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identificarea caselor și a obiectivelor care pot căpăta valoare prin iluminare artificială ▪ Elaborarea unui masterplan de amenajare a luminii pentru comunele din regiune, care ar putea avea ca obiective principale: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Economia de energie și eco-concepția (ingineria eco) ▪ Punerea în valoare a piețelor - puncte de vedere și perspective ▪ Dezvoltarea de produse care să includă plimbări nocturne, evenimente nocturne și festivități 		
Indicator de realizare	Crearea festivalului luminii pentru zonă Număr de edificii iluminate		
Indicator de rezultat	Îmbunătățirea peisajului sătesc Efecte economice în zonele turistice, prin prelungirea duratei medii de ședere		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, Primăriile, Ierarhia cultelor	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director

Acțiunea strategică 6: Crearea unui program și a unui calendar stabil de evenimente recurente

Obiective	<p>⇒ Crearea unei agende culturale/sportive și de evenimente stabile, având ca obiectiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Să asigure re-poziționarea destinației față de clientele turistice țintă • Să dea conținut unei oferte turistice creatoare de diferență • Să contribuie la creșterea turismului cultural și sportiv <p>⇒ Crearea instrumentelor necesare pentru promovarea agendei culturale a zonei (website-uri, aplicații mobile, etc...).</p>		
Conținut	<p>Unul dintre principalii factori de atractivitate pentru turiști sunt evenimentele locale. Ele reprezintă un moment de excepție al tradițiilor locale, în care zona se manifestă în felul său. Ele sunt vectorii afirmării unei identități coerente a sitului Natura 2000 Hârtibaciu – Târnavă Mare. Evenimentele sunt instrumentul reșezării atractivității și accesului turiștilor la comunele mai izolate. Evenimentele din zonă sunt tradiționale și puțin orientate către turiști, ci mai mult către populația locală sau din regiune. Cu toate acestea, ele nu trebuie ignorate, ci trebuie doar modificate și făcute accesibile turiștilor, prin informare și promovare. Putem lua exemplul Festivalului Hârtibacenilor, specific zonei de sud, sau cel al târgurilor de animale, care atrag populația locală, punând la dispoziția vizitatorilor o imagine a vieții locale. Aceste tipuri de evenimente pot deveni momente forte ale anului, în afara sezonului estival, fiind asociate cu evenimente conexe: prezentare de artizanat, festivaluri de artă, de muzică sau de film. Este nevoie de cooperarea cu autoritățile publice locale din zonă și cu actorii privați și asociații, pentru realizarea unei agende anuale a evenimentelor turistice din zonă. Evenimentele recurente și legate de specificul local (producția agricolă și alimentară locală, tradiții și sărbători, întâlniri ale specialiștilor, istoricilor, etc.) vor fi prioritizate într-o primă fază.</p>		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Crearea, prin board-ul turistic, a unui program de evenimente în mai multe domenii. Acesta trebuie să țină cont de sezonabilitatea turistică și să evite o suprapunere a evenimentelor în anumite weekend-uri și lipsa de ofertă în altele. • Comunicarea acestei informații către presa specializată în domeniile «cultură, turism, timp liber», • Crearea și comercializarea de pachete culturale. 		
Indicator de realizare	<p>Număr anual de vizitatori Număr de evenimente culturale organizate Acoperire mediatică a evenimentelor</p>		
Indicator de rezultat	<p>Efecte economice directe și indirecte Notorietatea zonei Număr de pachete cazare/transport/eveniment vândute (grupuri și individual)</p>		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director

Acțiunea strategică 7 : Crearea și promovarea portalul turistic al sitului Natura 2000 Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Dezvoltarea prezenței mediatic pe Internet a zonei Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt și țintirea eficientă a clientelei prioritare: tineri, familii cu copii ➤ Crearea de operațiuni de promovare inovatoare pentru a face să se vorbească despre destinație 		
Conținut	<p>Deși turismul în regiune este promovat printr-o serie de site-uri web (gal-mh.eu, moara-veche.ro, discovertarnavamare.org, biserici-fortificate.com, dordeduca.ro, drumulasezarilorsasesti.ro, etc), este nevoie de crearea unui portal care să centralizeze ofertele regiunii, în materie de obiective, activități și facilități turistice, precum și feedback-ul vizitatorilor. Actualizarea informațiilor disponibile și întreținerea acestui website, trebuie asigurate în mod permanent. Pentru a facilita acest lucru, operatorii locali care au acces la conexiuni internet (fie că sunt structuri de cazare sau furnizori de activități conexe), pot beneficia de crearea unor conturi personale, prin care pot modifica informațiile disponibile pe portal, pentru a-și actualiza singuri ofertele. Acest portal poate servi ca un intermediar între turiști și operatorii turistici locali, dar poate fi utilizat și ca un instrument de comunicare între stakeholderii din sectorul turistic și comunități, în general (sesiuni de formare, schimburi de experiență, întâlniri și workshop-uri, etc).</p>		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Crearea unui website turistic dinamic care să integreze toate informațiile utile necesare petrecerii sejurului în zonă: cazare, căi de acces, atracții, circuite/itinerarii tematice, program de evenimente cultural/sportive. • Crearea de conturi pe Facebook (pentru fiecare zonă) și participarea pe bloguri de profil (timp liber, alimentație și viața sănătoasă și activă) pentru promovarea specificității și atracțiilor zonei. Animarea activității de promovare în social media poate fi realizată în parteneriat cu asociații/ONG-uri, universități și custozii de arii protejate activi în zonă, dar și în domenii legate de cele ale clientelei țintite (asociații de tineri, asociații ale consumatorilor, asociații sportive, etc.) 		
Indicator de realizare	<p>Crearea website-urilor (sau modulelor web) B2B (business to business) și B2C (business to consumer)</p> <p>Crearea mecanismelor de promovare pe rețelele de socializare</p>		
Indicator de rezultat	<p>Număr de persoane vizate de campaniile on-line (afișări, email, jocuri&concursuri) și rata de răspuns</p> <p>Importanța bazei de date : Număr de abonați pe newsletter website-ului și număr de fani pe rețelele de socializare</p> <p>Statistici de vizitare a website-ului și numărul de contactări ale furnizorilor locali de servicii, ca urmare a accesării site-ului.</p>		
Actori implicați	<p>ONG, Consiliul director, stakeholderi în domeniul turismului</p>	<p>Monitorizarea punerii în aplicare</p>	<p>Consiliul director</p>

Acțiunea strategică 8: Clubul ambasadorilor

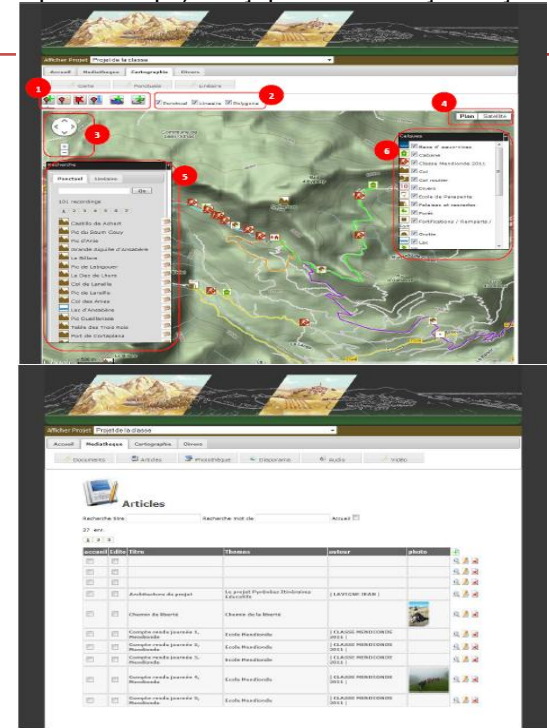
Obiective	<p>⇒ Mobilizarea în scopul promovării turistice a locuitorilor zonei și principalelor centre urbane limitrofe</p> <p>⇒ Mobilizarea în scopul promovării turistice a membrilor diasporei, foști locuitori sau nu ai zonei, stabiliți definitiv sau temporar în străinătate sau în alte județe din țară</p> <p>⇒ Mobilizarea în scopul promovării turistice a turiștilor români sau străini, după plecarea lor din zonă</p>		
Conținut	<p>Localnicii care nu mai au reședința în zonă, ci în marile orașe, cei ale căror familii locuiesc în continuare în zonă, precum și cei care dețin o reședință secundară/de sfârșit de săptămână în zonă sunt vectori foarte adecvați de promovare a atracțiilor zonei. Ei pot interpreta și traduce aspectele specifice și ascunse ale zonei către prietenii lor din mediul urban, atrăgând turiști noi în alt mod decât o face promovarea clasică. Grupul va putea fi animat prin evenimente periodice cu circuit închis. Acest club ar avea un rol foarte important în asigurarea susținerii locale a dezvoltării turistice și ar da o față umană și plăcută turistului și activităților sale, încurajând inițiativa turistice locale.</p> <p>Misiunile membrilor vor fi acelea de a face cunoscută zona acoperită de situl Natura 2000, de a împărtăși experiențele, de a pune în contact potențialii vizitatori cu actorii locali, de a transmite informațiile către decidenți, de a produce și ajuta la producția de conținuturi: articole de blog-uri, animarea prin „social media”, de a promova rețeaua.</p>		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Acest club va reuni persoane care trăiesc/au trăit sau au vizitat zona și care doresc să se implice în promovarea turistică a regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, împărtășind experiențele și amintirile vacanțelor, informând în același timp potențialii vizitatori. ▪ Ambasadorii vor putea primi în mod regulat informații, un training și materiale publicitare (afișe, calendare, etc) în ce privește oferta turistică, precum și posibilitatea de a experimenta în avanpremieră noi produse (teste de itinerarii, etc). ▪ Aderarea este gratuită, printr-o procedură simplificată. O simplă cerere, via website-ului zonei, a unuia canal de socializare dedicat (Facebook), prin poștă sau email, cu ocazia întâlnirilor sau evenimentelor deschise publicului etc 		
Indicator de realizare	<p>Realizarea site-ului</p> <p>Număr de ambasadori activi</p>		
Indicator de rezultat	<p>Statistică de vizitare a site-ului</p> <p>Număr de contactări</p>		
Actori implicați	<p>Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului</p>	<p>Monitorizarea punerii în aplicare</p>	<p>Consiliul director</p>

Ațiunea strategică 9: Crearea unei aplicații mobile turistice sau de m-tourism

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> • Punerea la dispoziție a unor aplicații pentru terminale mobile, care să furnizeze informații geolocalizate: ghiduri de călătorie pe mobil, acces prin flashcode-uri • Crearea de operațiuni de promovare inovatoare pentru a face să se vorbească despre destinație 		
Conținut	<p>Scopul principal al creării unei aplicații mobile turistice sau de m-tourism este acela de a atinge, cât mai direct, o clientelă activă, cu venituri medii sau superioare. Astăzi m-tourismul sau mobile tourismul este o modalitate dintre cele mai inovatoare și eficiente de descoperire și prezentare a teritoriului turistic. Prin posibilitatea obținerii de informații privind obiectivele turistice, itinerariile și informațiile utile accesului în zonă, în mod imediat, pe terminalul mobil (telefon, smartphone, pad, tabletă, etc.), se asigură atât o primire îmbunătățită a turiștilor (locuri de cazare, de luat masa, modul hartă atracții, orar atracții, agenda de evenimente), dar și o vitrină de prezentare modernă și atrăgătoare a destinației. Promovarea printr-o aplicație mobilă va permite și crearea de produse turistice inovatoare virtuale, cum ar fi, spre exemplu, utilizarea metodei « augmented reality » (ex: reconstituirea virtuală a castrelor romane sau a cetăților distruse ale familiei Bethlen etc.). Aceste metode vor asigura interpretarea a tradițiilor și peisajului local atât de importante în afirmarea unei destinații eco-turistice de excelență. Disponibilitatea instantanee pe mobil a informațiilor privind atracțiile necunoscute și/sau produsele inovatoare din zonă – descriabile prin sintagma « off the beaten track » - va deveni astfel ea însăși o atracție turistică a zonei. Aplicația va deveni un model de succes pentru alte zone de turism ecologic/agro-turism din România. Aceasta aplicație mobilă va putea fi descărcată de pe website-ul turistic și va fi promovată prin campania social media.</p>		
Metode (cum?)	<p>Utilizarea bazei de date a site-ului turistic al regiunii Geolocalizarea obiectivelor turistice ale regiunii Introducerea datelor GPS pentru itinerariile turistice ale regiunii Crearea unui sistem de informare complementar prin panouri de informare turistică, grație tag-urilor 2D</p>		
Indicator de realizare	<p>Dezvoltarea unei versiuni mobile a website-ului turistic Realizarea de aplicații mobile IOS și Android Număr de aplicații descărcate</p>		
Indicator de rezultat	<p>Număr de checkin-uri Facebook places, Foursquare, etc Activitate turistică în zonele acoperite</p>		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director,	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director

Acțiunea strategică 10 : Stimularea și valorificarea potențialului educativ al zonei

Obiective	⇒ Utilizarea esenței Natura 2000 pentru stimularea activităților turistice în regiune ⇒ Dezvoltarea de produse și facilități adaptabile organizării de excursii și tabere educative, atât pentru copii, dar și pentru tineri și adulți		
Conținut	Realizarea unei aplicații de descoperire educativă, destinată în special școlărilor, dar nu numai, după modele deja existente ex. Géocime «Itinerarii Educative», rezultatul unei colaborări a unei companii private franceze cu diverse instituții publice din aceeași țară - produsul a uimit prin originalitate, mai precis prin gestiunea unei baze de date multimedia (fotografii, clipuri video sau audio, articole, note, documente etc) într-o singură aplicație web		
Metode (cum?)	Concepută pentru o utilizare intuitivă și ușoară, în directă legătură cu terenul, aplicația integrează toate tipurile de activități legate de călătoria în natură (turism, cultură, educație, sport). Ea poate fi perfect adaptabilă acțiunilor educative pentru copii (excursii, cursuri practice etc), deoarece conține diverse funcționalități specifice, perfect adaptate acestui scop: <ul style="list-style-type: none"> • Furnizarea de informații prin centrul de primire, pentru pregătirea excursiei și crearea unui spațiu de stocare a informațiilor private, legate de excursie, ce pot fi accesate pe baza unui alias de utilizator și a unei parole personalizate • Facilitarea strângerii de date pe teren, plus un acces rezervat părinților care pot urmări în timp real, rapoartele cotidiene de activitate ale copiilor • Utilizarea datelor strânse și crearea unui „jurnal de călătorie”, ce poate fi descărcat și printat de către fiecare copil participant 		
Indicator de realizare	• Realizarea aplicației web		
Indicator de rezultat	• Adoptarea și utilizarea acesteia de către instituții de învățământ și/sau operatori turistici		
Actori implicați	Specialiști în IT, Consiliul director, Primăriile, Instituțiile de învățământ, WWF	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director

Acțiunea strategică 11: Implementarea criteriilor pentru ca zona să devină o destinație de excelență eco-turistică

<p>Obiective</p>	<p>⇒ Crearea unei destinații turistice de excelență, care, prin respectarea criteriilor eco-turistice, se poziționează și își afirmă diferența față de competiție. Atragerea unei clientele turistice în cautare de autenticitate și specificitate</p> <p>⇒ Sensibilizarea și implicarea populației locale în activitatea turistică</p>		
<p>Conținut</p>	<p>❑ Implementarea politicilor și criteriilor prevăzute în reglementările naționale privind desemnarea destinațiilor eco-turistice în România.</p>		
<p>Metode (cum?)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Introducerea și aplicarea criteriilor eco-turistice în planurile de urbanism (general și zonal) al fiecărei localități din cadrul destinației : arhitectura tradițională, materiale de construcție, gestiunea construcțiilor din extravilan, etc. ▪ Asigurarea infrastructurii edilitare necesare minimalizării impactului turismului asupra mediului: gestiunea deșeurilor, tratarea apei uzate ▪ Încurajarea dezvoltării activităților de agrement și cazare de mici dimensiuni și adaptate specificului rural și agricol local. 		
<p>Indicator de realizare</p>	<p>Obținerea certificării ca destinație eco-turistică de excelență</p>		
<p>Indicator de rezultat</p>	<p>Nivel de satisfacție al clienților</p> <p>Nivel de notorietate al destinației</p>		
<p>Actori implicați</p>	<p>Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului</p>	<p>Monitorizarea punerii în aplicare</p>	<p>Consiliul director</p>

Acțiunea strategică 12: Implementarea de măsuri pentru accesibilitate

Obiective	⇒ Creșterea frecvenței turistice a zonei, prin crearea posibilității unor clienți turistice mai diverse să aibă acces la produsele și atracțiile turistice ale zonei.		
Conținut	☐ Crearea infrastructurilor necesare turiștilor cu dificultăți (persoane vârstnice, familii cu copii, persoane cu dizabilități locomotorii / auditive / vizuale, străini, etc.), pentru a avea acces la produsele / atracțiile turistice ale zonei: <ul style="list-style-type: none"> • Crearea de drumuri cu pante slabe • Crearea de pasarele pentru trecerea zonelor denivelate puternic • Marcarea informațiilor legate de monumente / situri istorice / arheologice în limbi de circulație internațională și în Braille, etc. 		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Introducerea treptată în reglementările de urbanism locale (PUG, PUZ, etc.) a criteriilor privind accesibilitatea și implementarea acestora în toate comunele. ▪ Conștientizarea actorilor din domeniul turistic în privința importanței accesibilității pentru creșterea frecvenței turistice și a veniturilor din turism. 		
Indicator de realizare	Obținerea certificării ca destinație eco-turistică de excelență (include măsuri de accesibilitate)		
Indicator de rezultat	Creșterea frecvenței turistice a persoanelor cu dificultăți de acces Crearea unei zone pilot pentru turismul accesibil în România, conectarea la o rețea europeană a destinațiilor accesibile, vizibilitatea internațională a destinației Efecte economice în zonele turistice		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director

Acțiunea strategică 13 : Dezvoltarea unor inițiative menite să creeze legături între regiune și acțiunile CSR ale companiilor

Obiective	<p>⇒ Poziționarea regiunii ca unul dintre principalii beneficiari ai fondurilor acordate de firmele mari și medii, prin programele de CSR</p> <p>⇒ Furnizarea informațiilor necesare pentru inițiatorii de proiecte în regiune, pentru a le mări șansele de a obține finanțări în acest context</p>		
Conținut	<p>❑ Termenul de CSR (Corporate Social Responsibility) are o mulțime de definiții. Pentru a le rezuma, practicile CSR pot fi interpretate ca "un angajament care contribuie la bunăstarea comunității prin practici proprii de afaceri și prin contribuția cu resursele" unei companii sau ca un proces "prin intermediul căruia managerii dintr-o organizație gândesc și discută relațiile cu stakeholderii precum și rolurile lor în legătură cu binele comun". Practicile CSR reprezintă „fundația pentru alinierea intereselor stakeholder-ilor cu interesele organizațiilor”.</p> <p>❑ Regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt, prin dimensiunea și caracteristicile sale, dar și printr-o politică inteligentă de promovare, poate deveni o destinație favorită pentru acțiunile de CSR ale organizațiilor care doresc promovarea. În acest scop, se poate organiza, într-o primă fază, o excursie în regiune, sau chiar o serie specială a evenimentului Transylvanian Brunch, pentru reprezentanții principalelor mari companii.</p>		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Identificarea principalelor firme naționale și regionale cu o politică activă de CSR ▪ Identificarea ONG-urilor și inițiatorilor de proiecte asociative din regiune ▪ Invitarea firmelor, cu susținerea actorilor publici (CJ, primăriile, GAL-uri) la un forum al ONG-urilor, unde diferitele inițiative locale vor fi prezentate pentru demararea unui dialog cu responsabilii departamentelor de CSR, pentru a construi proiecte comune, cu susținerea actorilor publici. 		
Indicator de realizare	<p>Numărul de participanți la forum CSR / ONG</p> <p>Număr de proiecte propuse / dezvoltate în concordanță cu politicile CSR ale firmelor</p>		
Indicator de rezultat	<p>Număr de proiecte finanțate</p> <p>Număr de noi ONG-uri create</p>		
Actori implicați	Gal-uri, ONG, Consiliul director, stakeholderi publici și privați în domeniul turismului	Monitorizarea punerii în aplicare	Consiliul director

Acțiunea strategică 14 : Derularea unui proiect de sensibilizare și de formare a localnicilor pentru serviciile turistice

Obiective	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Crearea unei capacități crescute a locuitorilor din zona Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt de a răspunde așteptărilor clientelei turistice în domeniul serviciilor turistice ⇒ Îmbunătățirea calității primirii și a serviciilor oferite printr-o sensibilizare a ansamblului actorilor economici care intră în contact cu clientela turistică, printr-un demers « calitate teritorială » ⇒ Reconvertirea și implicarea locuitorilor în sectorul serviciilor turistice, reținerea beneficiilor turistice la nivel local ⇒ Mobilizarea crescută a localnicilor în direcția dezvoltării turistice a zonei 		
Conținut	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Organizarea de cursuri certificate CNFPA în domeniile serviciilor conexe turismului, adaptate specificului local și posibilităților de dezvoltare turistică a zonei: alimentație publică tradițională, organizare de evenimente, managementul structurilor mici și mijlocii de cazare, managementul patrimoniului cultural și local (Heritage Management), utilizarea patrimoniului pentru produse turistice, etc. ☐ Mobilizarea actorilor în jurul unei carte a calității în primirea turistică ; ☐ Organizarea unei campanii pentru sensibilizarea profesioniștilor ; 		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Elaborarea de către un actor public sau un ONG a unui proiect de formare și depunerea lui pentru finanțare prin POSDRU, DMI 5.2 “Promovarea sustenabilității pe termen lung a zonelor rurale în ceea ce privește dezvoltarea resurselor umane și ocuparea forței de muncă”. • Realizarea unei acțiuni de comunicare către marele public (locuitori, actori economici) despre beneficiile turismului în zonă. • Realizarea și publicarea unui sondaj (barometru) de opinie în rândul locuitorilor. 		
Indicator de realizare	<p>Număr de dosare de finanțare câștigate Crearea cartei calității în primire Număr și tipuri de ședințe de training organizate</p>		
Indicator de rezultat	<p>Număr de persoane care obțin certificatul de formare Număr de persoane care dezvoltă o activitate pe cont propriu sau care găsesc de lucru în turism sau într-un domeniu anex; Nivel de satisfacție a turiștilor față de primire</p>		
Actori implicați	<p>Consiliul director, Consilii Județene, AJOFM</p>	<p>Monitorizarea punerii în aplicare</p>	<p>Consortiu care va câștiga proiectul POSDRU</p>

Acțiunea strategică 15 : Realizarea unui regulament urbanistic-peisagistic

Obiective	<p>⇒ Asigurarea conservării specificului local arhitectural și de amenajare tradițională a spațiului rural (agricol și de locuire) pentru a asigura sustenabilitatea atractivității turistice a regiunii în ansamblul său</p> <p>⇒ Asigurarea dezvoltării economiei turistice în mod sustenabil și în coerență cu specificul local</p>		
Conținut	<p>Realizarea unei „mape” a peisajului pentru zona Hârtibaciu - Târnava Mare – Olt, care să fie inclusă în regulamentele de urbanism obligatorii prin lege ale fiecărei comune componente a regiunii</p>		
Metode (cum?)	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea de către arhitecți-peisagiști a unui inventar al arhitecturii tradiționale, a materialelor și a metodelor de construcție tradiționale locale, precum și a inserării acestora în cadrul natural. Conceptul integrator de “peisaj” va sta la baza abordării acestei acțiuni, el asigurând coerența între intervenția antropică și cadrul natural, relație atât de specifică zonei Hârtibaciu - Târnava Mare - Olt • Elaborarea, pe baza acestui inventar, a unui regulament de urbanism-peisagism – o “Mapă a peisajului Hârtibaciu - Târnava Mare - Olt” – care să includă o serie de reguli cu privire la intervențiile (reabilitări, modernizări, etc.) acceptabile în fondul construit al zonei (coeficienți, materiale, tehnici de construcție, poziționări, etc.), dar și în amenajarea teritoriului agricol (perdele de arbori, echilibrul zona cultivată - zona necultivată). • Integrarea Mapei peisajului și a regulilor sale în reglementările de urbanism legale ale comunelor zonei prin adoptarea acestora de către Consiliile Locale în cadrul PUG-urilor. 		
Indicator de realizare	<ul style="list-style-type: none"> • Realizarea Mapei peisajului Hârtibaciu - Târnava Mare - Olt • Creșterea percepției zonei ca având un caracter aparte și crearea de produse turistice bazate pe resursele arhitectural-peisagistice 		
Indicator de rezultat	<ul style="list-style-type: none"> •Adoptarea acesteia de către Consiliile locale 		
Actori implicați	<p>Specialiști în peisagism-arhitectură tradițională (restaurare), Consiliul director, locuitorii, Primăriile, WWF</p>	<p>Monitorizarea punerii în aplicare</p>	<p>Consiliul director, Primăriile</p>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

***Elaborare strategiei de vizitare necesare pentru
accesarea de fonduri în vederea realizării unei
infrastructuri de management în cadrul proiectului :
« Pentru Natură și Comunități Locale - Bazele unui
management integrat Natura 2000 în zona
Hârtibaciu-Tarnava Mare-Olt »***

Pentru ASOCIAȚIA WWF-PROGRAMUL DUNĂRE-CARPAȚI ROMANIA

FAZA 5

Manual de logo

Sumar

1 - LOGOTIP.....	4
2 - DIMENSIUNI MINIME.....	4
2.1 - PENTRU IMPRIMARE ȘI PE MATERIALE TIPĂRITE.....	4
2.2 - PENTRU MATERIALE DISPONIBILE PE INTERNET.....	5
3 - ELEMENTE DE COLORISTICĂ.....	6
3.1 - ELEMENTUL VIZUAL.....	6
3.2 - SEMNĂTURA.....	6
3.3 - VARIANTA ALB-NEGRU PENTRU ELEMENTUL VIZUAL.....	7
3.4 - VARIANTA ALB-NEGRU PENTRU SEMNĂTURĂ.....	7
4 - ELEMENTE DE TEXT.....	7
5 - PRECIZĂRI LEGATE DE UTILIZARE.....	8
5.1 - UTILIZĂRI NEACCEPTABILE ALE SEMNĂTURII.....	8
5.2 - UTILIZĂRI NEACCEPTATE ALE ELEMENTULUI VIZUAL.....	9
5.3 - UTILIZAREA RECOMANDATĂ A LOGO-UL HÂRTIBACIU – TÂRNAVA MARE – OLT	11

1 - LOGOTIP

Fig. 1: Logotip Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt

Proporția relativă între cele două elemente – semnătura și elementul vizual – așa cum este ea arătată în Fig. 1, nu trebuie schimbată.

2 - DIMENSIUNI MINIME

2.1 - Pentru imprimare și pe materiale tipărite

Margine:
lățime: 1,2 cm
înălțime: 1 cm

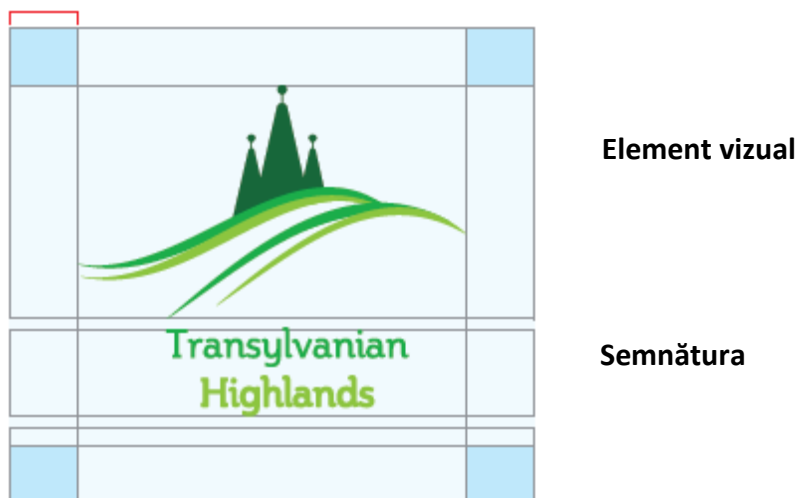

Fig. 2: Dimensionarea minimă a logotipului

La imprimare, în jurul logotipului, trebuie păstrată o margine minimă. Zona identificată cu albastru deschis în Fig. 2, indică spațiul care trebuie lăsat între logo și orice alt element grafic, inclusiv marginile unei pagini. De asemenea, atunci când este inclus pe materiale tipărite, logo-ul trebuie să aibă o dimensiune potrivită pentru a fi lizibil și pentru ca toate elementele definitorii să fie vizibile. Conform Fig. 3, dimensiunea minimă a logo-lui trebuie să fie de 3,5 cm.

3,5 cm

Fig. 3: Dimensiunea minimă a logo-ului pe materiale tipărite

2.2 - Pentru materiale disponibile pe internet

Ca și în cazul tipăriturilor, logo-ul trebuie să respecte anumite dimensiuni și la includerea sa pe materialele online (web). Zona de culoare albastru - deschis indică spațiul (în pixeli) care trebuie lăsat între logo și orice alt element grafic, inclusiv marginile unei pagini – Fig. 4. Dimensiunea standard a imaginii va fi de 150 de pixeli. Pentru a păstra vizibilitatea elementelor ce îl compun, logotipul va trebui să aibă o dimensiune minimă de 100 de pixeli.

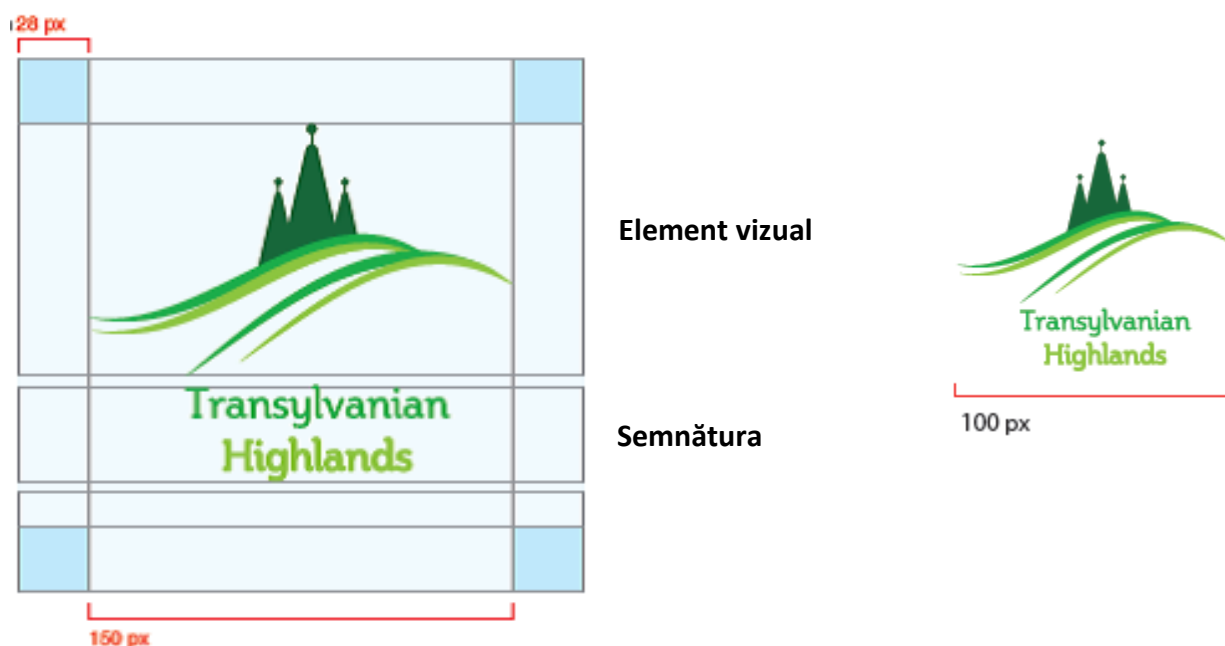

Fig. 4: Dimensionarea logo-ului pentru utilizarea pe materiale online

3 - ELEMENTE DE COLORISTICĂ

3.1 - Elementul vizual

Fig. 5: Coloristica elementului vizual pentru logo-ul Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt

Elementele de culoare pentru logo sunt descrise în Fig. 6, care conține și culorile echivalente pentru utilizarea web / video.

<u>Flat tint</u>	<u>Four-Color Process</u>	<u>Web/Video Usage</u>
	CMYK 88/35/95/27	RGB 4/99/46
	CMYK 81/3/100/0	RGB 22/158/46
	CMYK 50/0/100/0	RGB 150/190/14

Fig. 6: Paleta de culori pentru elementul vizual al logo-ului Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt

3.2 - Semnătura

Transylvanian
Highlands

Fig. 7: Coloristica semnăturii pentru logo-ul Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt

<u>Flat tint</u>	<u>Four-Color Process</u>	<u>Web/Video Usage</u>
	CMYK 81/3/100/0	RGB 22/158/46
	CMYK 50/0/100/0	RGB 150/190/14

Fig. 8: Paleta de culori pentru logo Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt

3.3 - Varianta alb-negru pentru elementul vizual

Fig. 9: Varianta alb-negru pentru elementul vizual

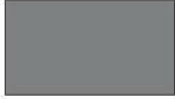
Flat tint	Four-Color Process	Web/Video Usage
	CMYK 0/0/0/80	RGB 88/88/90
	CMYK 0/0/0/60	RGB 135/136/138
	CMYK 0/0/0/40	RGB 177/179/180

Fig. 10: Paleta de nuanțe pentru varianta alb-negru a elementului vizual

3.4 - Varianta alb-negru pentru semnătură

Transylvanian
Highlands

Fig. 11: Varianta alb-negru pentru semnătură

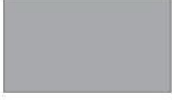
Flat tint	Four-Color Process	Web/Video Usage
	CMYK 0/0/0/60	RGB 135/136/138
	CMYK 0/0/0/40	RGB 177/179/180

Fig. 12: Paleta de nuanțe pentru varianta alb-negru a semnăturii

4 - ELEMENTE DE TEXT

Transylvanian
Highlands

Steinem / Roman

Steinem / Bold

Fig. 13: Font-ul utilizat pentru logotipul Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Famiile de font-uri Steinem Roman și Steinem Bold au fost alese ca fonturi primare pentru semnătura logotipului. Cele două tipuri de caractere permit flexibilitate și o exprimare creativă în text

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

și în afișare. În cazul în care se dorește achiziționarea acestor fonturi în mod independent, ele sunt disponibile atât pentru platformele Windows, cât și Macintosh. Tabelul 1 conține prezentarea integrală a celor două familii de fonturi.

Tabel 1: Familiile de fonturi pentru semnătura logotipului Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt

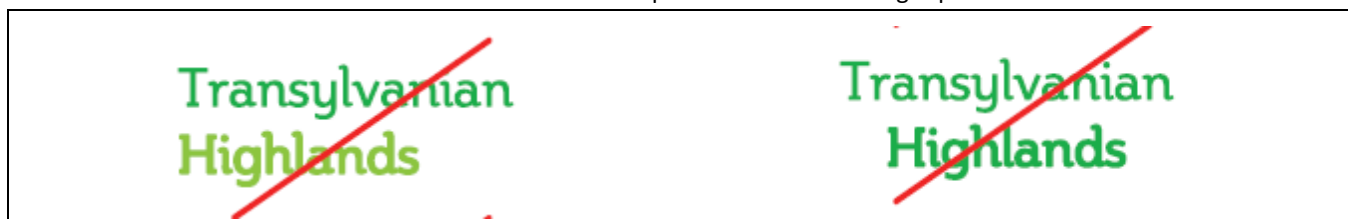
<p>Steinem Roman</p> <p>abcdefghijklmnopqrstuvwxyz ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ 1234567890?!,;()&</p> <p>abcdefghijklmnopqrstuvwxyz ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ 1234567890?!,;()&</p>
<p>Steinem Bold</p> <p>abcdefghijklmnopqrstuvwxyz ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ 1234567890?!,;()&</p> <p>abcdefghijklmnopqrstuvwxyz ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ 1234567890?!,;()&</p>

5 - PRECIZĂRI LEGATE DE UTILIZARE

5.1 - Utilizări neacceptabile ale semnăturii

La utilizare, dimensiunea, font-ul sau culoarea oricărui element al semnăturii, nu trebuie modificate. Câteva exemple de utilizări neacceptabile ale semnăturii sunt prezentate în Tabelul 2.

Tabel 2: Utilizări neacceptate ale semnăturii logotipului Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

~~Transylvanian Highlands~~

~~TRANSYLVANIAN HIGHLANDS~~

~~transylvanian highlands~~

5.2 - Utilizări neacceptate ale elementului vizual

Elementul vizual și semnătura nu trebuie decupate

Elementul vizual și semnătura nu trebuie înclinate.

Componentele semnăturii nu trebuie rearanjate.

Dimensiunile componentelor semnăturii nu trebuie modificate.

Dimensiunile relative ale elementului vizual și ale semnăturii nu trebuie modificate.

Elementul vizual și / sau semnătura nu trebuie rotite. (O excepție de la această indicație ar fi, de exemplu, un banner stradal vertical cu logo-ul care apare ca element principal, într-o poziție verticală, din necesitate).

Caracterele logotipului nu trebuie modificate.

Nu trebuie adăugate umbre pe nici o parte / componentă a logoului.

Logotipul nu trebuie subliniat / schițat.

Nu trebuie ignorate / încălcate cerințele minime referitoare la marginile logotipului și la spațierea față de text sau de alte elemente grafice. Nu trebuie adăugate / suprapuse elemente grafice sau text peste logotip.

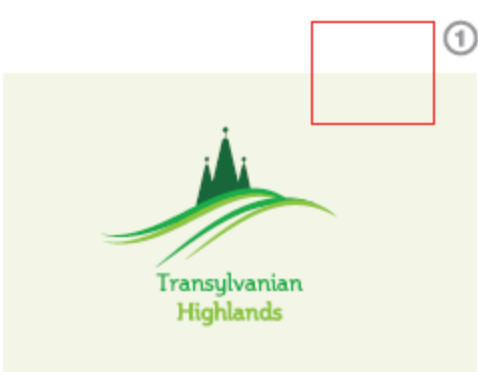

Nu trebuie schimbate culorile logotipului.

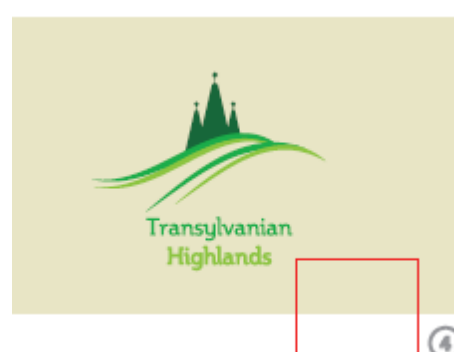
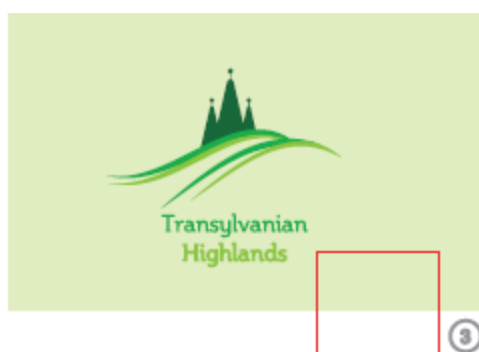
5.3 - Utilizarea recomandată a logo-ului Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Figurile din tabelul 3 vor prezenta diferite recomandări pentru utilizarea adecvată a logotipului propus pentru regiunea Hârtibaciu – Târnava Mare – Olt

Tabel 3: Utilizări recomandate pentru logotipul regiunii Hârtibaciu – Târnava Mare - Olt

Varianta color și alb-negru	
Varianta „pe negativ”	
Varianta „solid / vid”	

Variante pe fond color			
			
			
<p>Culori pale recomandate si exemple de utilizare</p> <p><i>Culorile sunt recomandate pentru uzul general, dar utilizatorul nu este limitat doar la aceste culori.</i></p> <p><i>Fundalul trebuie să fie într-o culoare destul de deschisă ca să permită vizibilizarea tuturor culorilor din logotip</i></p>	<p>Flat tint</p>	<p>Four-Color Process</p>	<p>Web/Video Usage</p>
	<p>① </p> <p>② </p> <p>③ </p> <p>④ </p>	<p>CMYK 10/10/30/0</p> <p>CMYK 16/25/49/0</p> <p>CMYK 8/20/62/16</p> <p>CMYK 40/70/80/80</p>	<p>RGB 235/225/190</p> <p>RGB 222/192/141</p> <p>RGB 210/180/104</p> <p>RGB 59/32/20</p>
			

Culori puternice /
vii recomandate
si exemple de
utilizare

	Flat tint	Four-Color Process	Web/Video Usage
①		CMYK 50/0/100/0	RGB 151/191/13
②		CMYK 0/50/100/0	RGB 242/148/0
③		CMYK 0/100/100/0	RGB 226/0/26
④		CMYK 100/0/0/0	RGB 0/158/224

Dacă este necesar
pentru vizibilitatea și
lizibilitatea logo-ului,
este posibilă adăugarea
pe fundal, a unei linii
de strălucire, de
culoare albă (care
trebuie să fie fină și
decolorată. De ex:
Strălucire exterioară,
culoare albă, opacitate
100%, estompare 20.

Obs: Se poate utiliza și funcționalitatea de gradient al culorii. Exemplul de mai jos este cu titlul informativ și nicidecum restrictiv.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

	<u>Flat tint</u>	<u>Four-Color Process</u>	<u>Web/Video Usage</u>
①		CMYK 50/0/100/0	RGB 151/191/13
②		CMYK 0/0/35/0	RGB 255/248/189
			

ANEXA 1 – DIAGNOSTICAREA OFERTEI

1. POTENȚIALUL NATURAL

Denumirea	Punct de acces	Utilizări potențiale	Observații
Rezervația Podișul Hârțibaciului	Agnita	Turism recreațional, Bird-watching, turism activ, drumuri verzi	ROSPA 0099
Mestecenii lui Drăgan – Canionul Mihăileni	Mihăileni	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Heleșteele de la Brădeni	Brădeni	Turism recreațional de agrement, turism activ	
Sărături Băi	Agnita	Turism balnear	
Ape termale	Bârghiș	Turism balnear	
Platoul Breite	Sighișoara	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Lacul Tătarilor - turbărie	Arpașu de Jos	Turism recreațional	
Golul Alpin al Munților Făgăraș între Podragu – Suru	Arpașu de Jos	Turism montan	
Ape sărate	Avrig	Turism terapeutic	
Sărata	Porumbacu de Jos	Turism terapeutic	
Rezervația de stejar pufos	Criș, Daneș	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Rezervația Pădurea Bogății	Rupea	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	ROSCI00137
Pădurea de gorun și stejar de pe Dealul Purcăretului,	Beclean	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Pădurea de stejar și gorun de la Dosul Fânașului	Beclean	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Dealurile Homoroadelor	Rupea	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	ROSPA0027
Rezervația Stânca de Bazalt	Rupea	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Coloanele de bazalt de la Piatra Cioplită	Comăna	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Poienile cu narcise din Dumbrava Vadului	Vad, Șercaia	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	
Rezervația naturală Peștera Comăna	Comăna de Sus	Turism recreațional, turism de aventură	
Piramidele de la Șona	Mândra	Turism recreațional, turism activ, drumuri verzi	

2. ISTORIE ȘI CIVILIZAȚIE

Denumirea	Locație / Punct de acces	Descriere
Muzeul Văii Hârtibaciu	Agnita	Peste 5000 de bunuri etnografice, arheologice, istorice, decorative și numismatice
Situ-uri arheologice	Agnita	Cetate dacică Cetate romană
	Arpașu de Jos	Așezare dacică fortificată sec I î.Hr – sec I d.Hr
	Bratei, Roșia	Epoca romană
	Cașolț, Roșia	Sec II – III d. Hr.
	Brădeni	Necropolă romană sec II – III d. Hr
	Saschiz	Așezare romană Sec II – III d. Hr.
	Rupea	Paleotic și neolitic timpuriu (5.500-3.500 î.H) Așezare dacică – Rumidava Așezare romană – Rupes
	Ghijasa de Sus (comuna Alțâna)	
Mocănița	Agnita	1938 - calea ferată cu ecartament îngust care traversa Valea Hârtibaciului între Sighișoara și Sibiu
Biserici fortificate	Agnita, Hosman, Marpod, Nocrich, Alțâna, Chirpăr, Merghindeal, Brădeni, Iacobeni, Dealu Frumos, Movable, Slimnic, Stejăriș, Șura Mare, Agârbiciu, Alma Vii, Copșa Mare, Curciu, Dârlos, Ighisu Nou, Malâncrav, Moșna, Apold, Cloașterf, Daneș sau Vulcan, Cincșor, Cincu, Rodbav, Bărcut, Șoarș, Ungra, Cața, Bunești, Criș sau Meșendorf	Evul Mediu Valea Viilor și Biertan – monumente UNESCO
Biserici pictate de familia GRECU	Biserica „Sf. Nicolae” din Mohu,	
	Biserica „Sf. Vasile” din Fofeldea,	
	Biserica „Cuvioasa Paraschiva” din Țichindeal,	
	Biserica ortodoxă cu picturi - Ilimbav)	
Muzeul săsesc	Dealu Frumos	

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Muzeu de obiecte bisericești	Movile	
Colectia etnografică	Alțâna	
Conacul Apafi	Mălâncrav	Sec XV
Mănăstirea Cisterciană	Cârța	1202 - unul dintre cele mai vechi monumente ale stiului gotic timpuriu din Transilvania
Castelul Buia	Șeica Mare	Sec XV
Castelul Apafi	Dumbrăveni	Sec XV - Muzeul armenilor din regiune
Satul Biertan		Ecomuzeul regional, inclus în patrimoniul UNESCO
Satul Moșna		Ecomuzeul regional
Satul Chirpăr		Ecomuzeul regional
Cetatea medievală	Saschiz	Sec XIV
Cetatea Urișilor	Saschiz	Cultura Coțofeni, 2500 îHr.-1800 îHr
Muzeul Petofi Sandor	Albești	
Castelul Haller	Mihai Viteazu	Sec XVI
Castelul Bethlen	Boiu	Sec XVII
Castelul Alexius și Georgius Bethlen	Criș	Sec XVI
Satul Viscri		Biserica fortificată - Patrimoniul UNESCO
Cetatea medievală Rupea	Rupea	sec XVII
Muzeu de etnografie	Bunești	
	Comăna de Jos	
	Rupea	
Biserica evanghelică-luterană fortificată	Hălmeag	Sec XI
Biserici ortodoxe	În toate localitățile	Sec XVI – sec XX

3. CALENDARUL DE EVENIMENTE AL ZONEI (INCLUSIV PORȚILE DE ACCES DIN AFARA EI)

<p>Ianuarie</p> <ul style="list-style-type: none"> • 24 Ianuarie – Sărbătoarea vecinătăților – Saschiz • 20-23 ianuarie - Sărbătoarea vecinătăților - Bunești • Obiceiul Foșnic - Rupea 	<p>Februarie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sighișoara blues festival • Balul portului popular – Rupea • Parada lolelor (germ. Urzelnauf) din Agnita 	<p>Martie</p> <p>Înfrățirea cu pădurea - Ucea</p>	<p>Aprilie</p> <p>Ziua internațională a rromilor – jud Brașov</p>
<p>Mai</p> <ul style="list-style-type: none"> • 21 Mai – Sărbătoarea Narciselor, Vad, Șercaia, Brașov • Festivalul Hârtibăcenilor – în toată zona • Festivalul Internațional De Foarte Scurt Metraj – Saschiz, Sighișoara • Jocul la șură, Marpod • Transylvania International Horse Show • SIBIU Jazz festival • Festival internațional de teatru Sibiu 	<p>Iunie</p> <ul style="list-style-type: none"> • 29 Iunie – Kronenfest (Bunești, Fișer, Dacia) • 29 iunie – Dărdaica (Dacia, Jibert, Lovnic) – Brașov • Sighișoara film festival • Sânzâienele – jud Brașov • Festivalul de umor Ceapa de aur • Festivalul Internațional de Film Transilvania Sibiu- ediția 6 	<p>Iulie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terminarea secerișului (Țara Oltului, Comăna de Jos, Comăna de Sus, Drăguș, Viștea) • Festivalul tradițiilor – Biertan • Festivalul „Sighișoara Medievală” • Târgul de Sf Ilie - Făgăraș 	<p>August</p> <ul style="list-style-type: none"> • Terminarea secerișului (Țara Oltului, Comăna de Jos, Comăna de Sus, Drăguș, Viștea) • Zilele comunei Vânători • 15 august - Sărbătoarea Fii Satului, Saschiz • Festival interethnic Proetnica – Sighișoara • 15 august - Zilele culturale ale comunei Nocrich • Sărbătoarea gospodarului – Comăna • Promovarea produselor tradiționale și culinare – Rupea • Zilele cetății fortificate Cincșor • Art Mania- Sibiu • Festivalul IMAGINE
<p>Septembrie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Festivalul sașilor – Biertan • Festivalul fanfarelor Sighișoara 	<p>Octombrie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Festivalul cartofului – Făgăraș • Festivalul verzei – Moșna • AsTRA film Fest- festival de film documentar, Sibiu • Festivalul Internațional de Muzică Contemporană Jazz and More, Sibiu 	<p>Noiembrie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cânt și Joc pe Hârtibaci – Agnita • Ars Hungarica 2012 - Sibiu 	<p>Decembrie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Festivalul de folclor Datini – Sighișoara • Festival coral de colinde – Rupea • Festivalul obiceiurilor de iarnă „Iată vin colindători” - Făgăraș

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

4. STRUCTURI DE CAZARE

JUDEȚUL BRAȘOV							
Nume	Tip	Capacitate	Adresa	Telefon	Adresa web	Email	Alte informații
CINCȘOR							
Schuster Carmen				0040-723015727, 0040-76647441		schustercarmen@yahoo.com	
CINCU							
Casa parohială - Georg Bulter		10 locuri	Str. Principală, nr. 354	0268-244166			ghidaj, lb. străine: RO, GER
CRIȚ							
Casa Elena	**	3 camere	Bunești, sat Criț, nr. 232	0268-248.731; 0744 485 032			
Casa Rozalia	**	3 camere	Bunești, sat Criț, nr. 100	0745 030 461			
Mihai Eminescu Trust Guesthouse		4 locuri		0723 150819	www.mihaieminescutrust.org	guesthouses@mihaieminescutrust.org	
Casa cu zorele	***	8 locuri	Bunești, sat Criț, nr. 189	0744 687 557			
JIBERT							
Cabana Trei Stejari	**	11 camere	Sat Dacia, str. Republicii nr. 107	0742 191 429, 0742 271946, 0723 294687	www.cabana3stejari.ro		plimbări cu trăsura, cu sania, călărie, închirieri biciclete
MEȘENDORF							
Pensiunea MuttENZ			sat Meșendorf nr. 40	721280614		office@gmail.com	
RUPEA							
Hotel Dumbrava	***	26 camere	DN13, km 68	0268-260044	www.hotel-dumbrava.ro/		
Motel Liliana	**	7 camere	DN13, km 64-90	0268-260271, 0722308970			
Motel Rupea	**		Str. Parchetarilor nr. 8	0268-248332, 0752 250025	http://www.motelrupea.ro/	receptie@motelrupea.ro	
TICUȘU VECHI							
Herbert and Lydia Zapf		4 locuri	RO - 507232, Ticușu Vechi, Str. Principală, Nr. 206	40 (0)213 - 207 848, +40 (0)742 - 062 849 (Lydia), +40 (0)723 - 566 779 (Herbert)		eddiherb@yahoo.de, lydiazapf@yahoo.de	(GER, ENG, RO)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

VISCRI							
Casa de oaspeți fam. Gihir		8 locuri	Str. Principală nr. 77				drumeții, călărie, plimbări cu căruța
Casa Fernolend	*	2 camere	sat Viscri nr. 13	740145397		dwk@zappmobile.ro	
Casa Gerda	*	3 camere	sat Viscri nr. 22	0744551204, int 322			
Casa Ghilea	*	2 camere	sat Viscri nr. 12	0744551204, int 312			
Casa Maria	*	2 camere	sat Viscri nr. 25	0724570992, int .325			
Casa Marin	*	2 camere	sat Viscri nr. 208	0724570992, int .208			
Casa Mezei	*	1 camera	sat Viscri nr. 179	0724570992, int .179			
Casa Ramona	*	2 camere	sat Viscri nr. 143	744551204			
Casa Prințului de Wales			sat Viscri	742202586	www.transylvaniancastle.com/Vi scri.html	k@transylvaniancastle.com	
Anisia Maria			Viscri, str. Bisericii nr 44	743324584		viscri44@gmail.com	

JUDEȚUL MUREȘ							
Nume	Tip	Capacitate	Adresa	Telefon	Adresa web	Email	Alte informații
APOLD							
Casa Apold			Str. Principală, Nr. 244,	40 (0)265 - 713161		apold244@gmail.com	ghidaj (RO, GER, EN)
DANEȘ							
Hotel Denis	***	48 locuri	Daneș, Strada Garii Nr.1	0265-762.299 Mobil: 0744-547.034	http://www.hoteldenis.com/	office@hoteldenis.com	
Motel Dracula	***	30 locuri	Str. Principală, Nr. 804	0265 / 772 211, 0744 707 799			restaurant
Hanul Dracula	***	21 locuri		0265 / 772 211			restaurant, zoo
Centrul ecvestru Dracula		16 locuri					http://www.dracul.ro
MIHAI VITEAZU							
Motel Tranzit	**	9 camere	Sat Mihai Viteazu, Str Principală, Nr 202	0265-711611, 0723335219			sală de conferințe; pescuit
Pensiune agroturistică Pălășan			sat Mihai Viteazu nr.132	722760768			
SASCHIZ							
Pensiunea Violeta	***	6 camere	DN 13-E60 km 90E+600	0744/750633	http://www.pensiunea-violeta.ro/	rezervari@pensiunea-violeta.ro	plimbări cu căruța sau cu sania

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Hanul Cetății	15 locuri	Str. Principală nr. 157, Saschiz	0752/602722	http://www.hanulcetatii.ro	hanulcetatii@yahoo.com	
Pensiunea Cartref	7 camere	Str. Principală nr. 433, Saschiz	745981139	www.pensiunea-cartref.ro	cartrefsaschiz@gmail.com	bucătărie cu produse din ferma proprie
Casa De Pe Deal	5 locuri	Str. Principală nr.206 Saschiz	0265 711 613, 0740 286 874 / 0745 923 594	www.casadepedal.com	anca@saschiz.com, charlie@saschiz.com	bucătărie cu produse țin grădina proprie

JUDEȚUL SIBIU

Nume	Tip	Capacitate	Adresa	Telefon	Adresa web	Email	Alte informații
AGNITA							
Parohia Evanghelică			Str. Principală, nr.131	0269/510934			ghidaj (RO, GER)
Hotel Dacia			Str. Horea, Agnita	0269-51.09.00			
Pensiunea Ice		22 locuri	str. Avram Iancu, nr. 125C	0374 035 516			sală de conferințe
ALȚĂNA							
Pensiunea Ani	***	12 locuri		0269.581.381 , 0269.427.145 // 745 837 673, 0745 610 492	http://www.pensiunea-any.ro	contact@pensiunea-any.ro	sală de conferințe, sală fitness
Pensiune - dl. Monda Ioan			str. Unghiul de Sus f.n.	0269/427.145, 0745/837.673			
BIERTAN							
Casa Dornröschchen	**	26 locuri	Str. George Coșbuc, Nr. 25,	0269-868 293; 0749-423 817	www.biertan.net	office@biertan.net, info@biertan.net	ghidaj (RO, GER, ENG)
Pensiunea Todoran	**	9 locuri	Str. Aurel Vlaicu.Nr.42, Biertan	0269-868189, 0744-240892	http://www.pensiuneatodoran.3x.ro/	floriotodoran@yahoo.com	
Pensiunea Unglerus	***	32 locuri	str.1 Decembrie nr.1, Biertan	0269/806.699, 40751147936		office@biertan.ro	restaurant, sală de conferințe
Pensiunea Omi		6 locuri			http://www.pensiuneaomi.3x.ro/	pensiuneaomi@yahoo.com	
Pensiune Tiriba		3 camere	Str.Aurel Vlaicu nr.30	0269-868277	www.pensiuneatiriba.3x.ro	floriotodoran@yahoo.com	bucătărie tradițională
Mihai Eminescu Trust Guesthouse		4 locuri	Piața Centrală, Biertan	0723 150819	www.mihaieminescutrust.org	guesthouses@mihaieminescutrust.org	
Casa parohială evanghelică		21 locuri	Piața 1 Decembrie, Nr. 3	40 (0)269 - 842 660, 40 (0)745 - 246 485			RO, GER, ENG
Pensiunea Michael			Tudor Vladimirescu, nr 59,	0269 806 699			
Pensiunea Otto		14 locuri	Str.N.Balcescu nr.29	0269-86.82.49, 0740-04.73.00	www.pensiuneaotto.3x.ro	pensiuneaotto@lycos.de, wagner.otto@ymail.com	
BRĂDENI							
Casa parohială ortodoxă			casa nr. 27	0788-379.658			

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

CÂRȚA							
Camping			str. Prundului 311	0723-186.343			RO, GER, ENG
Casa parohială evanghelică			Str. Principală, Nr. 110	0269 – 521125			ghidaj (RO, GER)
COPȘA MARE							
Guesthouses - Giovanna Bassetti		8 locuri	sat Copșa Mare nr. 154	40 746 046200, 0735 694882, 0369 489223	www.copsamare.ro	copsamare@gmail.com	bucătărie tradițională
		4 locuri	sat Copșa Mare nr. 128				
		4 locuri	sat Copșa Mare nr. 146				
		4 locuri	sat Copșa Mare nr. 216				
CORNĂȚEL							
Pensiunea IVVIS Cornățel		10 locuri	Cornățel nr. 18, județul Sibiu, cod 557212	0746-192018; Tel/Fax: 0269- 583660	www.ivvis.ro	ivvis.cornatel@yahoo.com	
DEALU FRUMOS							
Transylvanian Holiday		4 locuri	Dealu Frumos nr. 7	0269-517.665			
Casa parohială				021-307.7186	prin intermediul Universității de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” din București		
Cabana Sărături	**	8 locuri		730651699			
DUMBRĂVENI							
Hotel Marion	***	70 locuri	Str. Mihai Eminescu, Nr. 5		http://www.hotelmarion.eu/inde x.php?lang=en	office@hotelmarion.eu	restaurant, salon de evenimente
FLOREȘTI							
Mihai Eminescu Trust Guesthouse		3 locuri		0723 150819	www.mihaieminescutrust.org	guesthouses@mihaieminescutrust.org	bucătărie tradițională
HOSMAN							
Casa parohială				0745- 493.986			(RO, GER)
Fam. Boldizsár			str. Văii 163	0269- 584.136			(HUN, RO)
Casa Cotaru			str. Bisericii 234	0269- 583.153			(GER, RO, ENG)
IACOBENI							
Casa Liniștii				0268- 244.250 sau 0269 -510.566			
MARPOD							
Wilhelm Schneider				0742-459.805			
Pensiunea Harbach	**	22 locuri		740873304, 0269.584.116	www.pensiunea-harbach.ro	office@pensiunea-harbach.ro, aoltenacu@asigbal.com	sală pt conferințe, plimbări cu caleașca
MĂLÂNCRAV							
Hostelul "Lindwurm"	hostel	20 locuri	Mălâncrav nr. 86	0744 645 473			

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

Casa parohială evanghelică		3 locuri	Mălâncrav, Nr. 140	40 (0)744 - 645 473	malmkrog@evang.ro		
Apafi ManorHouse		9 locuri	Mălâncrav, Str. Livezii	0723 150819	www.mihaieminescutrust.org	guesthouses@mihaieminescutrust.org	bucătărie tradițională
Mihai Eminescu Trust Guesthouses		15 locuri	Mălâncrav, Nr. 276, 297 și 335	0723 150819	www.mihaieminescutrust.org	guesthouses@mihaieminescutrust.org	bucătărie tradițională
MOȘNA							
Casa parohială		26 locuri		0269-862154, 0269-862224			
Casa Stephan Ludwig-Roth		28 locuri	RO-557160, Moșna, Nr. 531	40 (0)269 - 862 154			
Pensiunea Corina			Moșna nr. 91	40 269 862 137			
NEMȘA							
Casa parohială evanghelică		6 locuri	RO-557162, Nemșa, Nr. 108	40 (0)269 - 844 012, 40 (0)765 - 130 138, 49 (0)170 472 82 05			(GER, ENG, RO)
NOUL SĂSESC							
Tabăra de copii		72 locuri	com. Laslea	0740 027 011, 0752 217 869	http://www.tabaranoulsasesc.ro/		produse din ferma proprie; - activ. sportive (tenis, fotbal, volei, handbal)
NUCET							
BIO HAUS Cioran	***		str. Principală nr 198, Nucet				bucătărie cu produse din ferma proprie
PELIȘOR							
Casa parohială evanghelică (dna Crăciunescu)			RO-557038, Pelișor, Nr. 263	40 (0)720 - 547 627		i_craciunescu@yahoo.fr	(EN, FR, RO)
RICHIȘ							
Casa parohială evanghelică		20 locuri	RO-557047, Richiș, Nr. 4	40 (0)269 - 258 475, 40 (0)745 - 708 937			(GER, RO)
La Curtea Richvini Guesthouse and Camping			Str. Principală 2,5,6 Richiș	0269 258 475	www.4biz.ro	lacurtea@richis.eu	bucătărie tradițională
ROANDOLA							
Apartment Decker		4 locuri	Roandola, Nr. 119	40 788 051 727, 40 752 005 390	adela_decker@yahoo.de		RO, GER, ENG, loc de campare
Casa Fischer		5 locuri	Roandola, Nr. 53	40 (0)788 - 346 961	ckufish@web.de		RO, GER, ENG, cursuri de călărie, plimbări cu cai
SĂSĂUȘ							
Virginia Sârbu			Nr. 187	0746-192018			
ȘAROȘ PE TÂRNAVE							
Casa parohială		6 locuri	Str. Biertanului, Nr. 170	40 (0)269 - 255 225			(HUN, RO)

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim in mediu. Credem in viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

VALEA VIILOR							
Casa parohială		17 locuri	RO-557290, Nr. 417	40 (0)269 - 843 483			(GER, ENG, RO)
VURPĂR							
Michael Lienert				0269-544.001 sau 0788-364.746			(GE, RO)

ANEXA 2: SEMNALIZAREA ȘI SIGURANȚA DRUMURILOR VERZI

A. SEMNALIZARE

1. 1. *Obiective*

- Marcarea prezenței utilizatorilor nemotorizați pe drumurile comunale și județene sau care sunt utilizate și de vehicule motorizate
- Asigurarea călătorilor de poziționarea lor
- Contribuția la experiența turistică prin indicarea atracțiilor turistice, a facilităților sau a altor informații relevante sau importante
- Promovarea traseului

Semnalizarea unor trasee, mai ales în zone precum Hârțibaciu – Târnava Mare – Olt, trebuie să fie planificată și implementată cu mare atenție. Semnalizatoarele trebuie să fie gândite și amplasate astfel încât să îndeplinească o serie de criterii pentru a oferi turiștilor o experiență de calitate. Astfel, design-ul și poziționarea trebuie să fie:

- Uniforme;
- Omogene – semnele trebuie să aibă aceeași valoare și scop, în condiții identice, și trebuie să fie instalate respectând același set de reguli;
- Simple – cantitatea de informație inclusă pe un semn trebuie să fie redusă la esențial;
- Vizibile – se poate crea un regulament de amplasare;
- Lizibile.

2. *Elemente componente*

Principalele elemente componente ale unui indicator, la modul general, sunt: Informația, Mărimea, Poziționarea și Estetica

- a. Informația – de cele mai multe ori aceasta cuprinde numărul / numele drumului și/sau un simbol grafic, dacă este cazul; în plus, indicatorul unui drum verde poate să conțină și următoarele date:
  - i. Numele locului unde indicatorul e poziționat;
  - ii. Numele locurilor și/sau localității celei mai apropiate pe traseul drumului verde;
  - iii. Cele mai apropiate puncte de interes și distanțele până la ele;
  - iv. Direcții și / sau cele mai apropiate mijloace de transport în comun;
  - v. Cazări apropiate;
  - vi. Starea drumului

În general, drumurile verzi au atașate și hărți cu informații descriptive despre punctele de interes, posibilitățile de cazare și masă, precum și facilitățile disponibile pe traseu (închirieri și reparații echipamente: biciclete, caiace etc). Dacă informațiile ce trebuie afișate sunt prea numeroase, atunci este de preferat să fie utilizate panouri de informare mai mari, plasate în locații cheie.

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

- b. Mărimea – Există standarde europene și naționale care specifică dimensiunile indicatoarelor, dar și mărimea caracterelor utilizate. În general, mărimea unui indicator depinde de mai mulți factori:
- Pentru drumurile sau segmentele care sunt comune cu cele pentru traficul motorizat, semnalizarea completează informația deja furnizată pentru conducătorii de autovehicule. Pentru a fi vizibile, indicatoarele specifice drumurilor verzi trebuie să aibă o lățime de cel puțin 500 mm.
  - Pentru drumuri sau segmentele unde circulația auto este foarte redusă sau inexistentă, dimensiunile unui indicator pentru un drum verde nu trebuie să fie la fel de mare.
  - Pentru drumuri care sunt în pantă descendentă, indicatorul trebuie să fie foarte ușor vizibil, mai ales în cazul bicicliștilor (care pot atinge viteze ce depășesc 50km/h); aici un indicator mai mic (300 mm sau mai puțin) poate fi cu ușurință „ratat” – de aceea, în aceste cazuri, este necesară instalarea unor indicatoare de avertizare înainte.
- c. Poziționare – indicatoarele trebuie să fie vizibile pentru toate tipurile de utilizatori ai traseului drumului verde – de ex. perpendicular pe direcția deplasării și la o înălțime potrivită. Indicatorul nu trebuie să creeze confuzii în legătură cu direcția de urmat sau cu poziționarea călătorului. Ca o regulă generală, pentru a nu aglomera și a nu crea confuzie, indicatoarele pentru drumuri verzi trebuie să utilizeze infrastructura / panourile deja existentă/e pentru indicatoarele de direcție. Atunci când este necesar, un indicator de drum verde va fi montat sub cele deja existente, la o distanță de 10 cm. Înălțimea ideală pentru un indicator pentru drumurile verzi trebuie să fie între 1.5 m și 2.5 m față de sol.
- d. Estetică – și aici este vorba mai ales de indicatoarele de pe segmentele comune cu traficul motorizat. Indicatoarele pentru drumuri verzi montate pe același suport cu alte indicatoare curente, destinate traficului motorizat, trebuie să aibă aceleași dimensiuni, chiar dacă informațiile diferă. Dacă însă, din motive de marketing și imagine, drumul verde este asociat cu indicatoare de o altă formă decât cea dreptunghiulară (de ex. circulară, triunghiulară etc), atunci pot fi făcute excepții de la regula enunțată mai sus.

3. Aspecte tehnice

Condițiile de vizibilitate sunt importante, mai ales în cazul bicicliștilor, care se deplasează cu o viteză mai mare, iar distanța de oprire e și ea, mai mare. Studii efectuate în Franța, în anul 2005, au estimat distanțele de vizibilitate pentru bicicliști și au făcut recomandări în acest sens. Valorile prezentate în tabelul următor reprezintă timpul de vizibilitate necesar pentru traversarea unui drum principal.

Tabel 1: Timpii de vizibilitate recomandați

STOP	8 secunde
Cedează trecerea	10 secunde
Bandă specială prevăzută pentru a vira la stânga	+1 secundă
Acces din pantă	+1 secundă

Ca o regulă generală, este indicat ca traseul unui drum verde să evite traversarea unor drumuri principale, intens circulate. Dacă, însă, acest lucru nu este posibil, pentru drumurile cu un trafic mai mare de 1000 de vehicule/zi, ar trebui instalate insule pentru a permite traversarea în două etape. În cazul în care această nu este o soluție viabilă, pot fi prevăzute pasarele sau pasaje de trecere.

4. Tipuri de semnalizare

Ca toate celelalte indicatoare, cel specific drumurilor verzi va include următoarele secțiuni:

- superioară: cel mai apropiat punct de interes și distanța până acolo
- inferioară: următoarea localitate și distanța până acolo

Principalele categorii de indicatoare explicative pentru drumuri verzi, în funcție de tipul de mesaj conținut, sunt:

Tabel 2: Categoriile de mesaje pentru drumurile verzi

Tipul semnalizării	Tipul mesajului	Exemplu
Specificare	Utilizatorul vizat de mesajul indicatorului	
Avertizare	Distanța între indicator și punctul din care acesta se aplică	
Localizare	Intrarea și ieșirea din / în județe, regiuni, localități, puncte de interes.	
Indicare	Localizează servicii în apropierea drumului verde	
Informare	Includ o hartă a itinerariului, cu puncte de interes și servicii; trebuie amplasate la aproximativ fiecare 5-10 km	
Marcare	Identificarea drumului și ajutorarea călătorilor pentru a se localiza (numărul de kilometri de la începutul drumului)	
Direcționare	<ul style="list-style-type: none"> • Pe lângă numele celei mai apropiate localități importante, conține și numele localităților intermediare (nu mai mult de două pe același indicator), scrise cu litere mai mici (proporția recomandată față de informația principală este de 2/3) – întotdeauna se indică distanțele aferente. • Poate direcționa călătorul către puncte de interes precum stații pentru transportul în comun, oficii poștale, magazine, unități de cazare, centre de reparații, atracții turistice, puncte de informare turistică etc. 	

¹ Image source: <http://www.travelvictoria.com.au/torquay/photos/>

Indicatoarele care marchează atracțiile turistice vor fi instalate doar în locuri bine alese, în apropierea punctelor respective. Ele nu trebuie să distragă atenția călătorilor și de aceea, nu vor fi instalate în locuri unde există deja o serie de alte indicatoare importante pentru siguranța traficului. Este de preferat ca acest tip de indicatoare să conțină mai degrabă pictograme sau simboluri recunoscute internațional pentru a facilita citirea lor de către vizitatorii din străinătate. Conform normelor europene, culoarea acestor indicatoare trebuie să fie maro.

B. SIGURANȚĂ

Acest aspect trebuie tratat din faza de concepție a traseului, dar trebuie urmărit și în toate fazele post-implementare, ca o etapă recurentă a procesului de management al drumul verde. Nivelul de siguranță al unui itinerariu verde este evaluat în funcție de frecvența și dezvoltarea unor noi servicii. De aceea, siguranța este un subiect care trebuie re-evaluat cel puțin o dată pe an, pentru a putea determina secțiunile cu probleme și a aduce îmbunătățiri.

Aceste audituri trebuie efectuate de către comitetul de management, cu concursul unor experți în domeniul siguranței în trafic. Principalele subiecte ce trebuie tratate sunt: gestiunea intersecțiilor (în special a celor cu drumuri cu trafic intens motorizat), semnalizare, starea drumului etc.

C. UTILIZATORII DRUMURILOR VERZI

Drumurile verzi atrag o diversitate de călători (bicicliști, călăreți, amatori de drumeții etc) și de aceea, trebuie să ofere facilități pentru toate aceste categorii. Pe lângă lățimea drumului, mai ales în cazul celor destinate mai multor tipuri de utilizatori, responsabilii însărcinați cu construcția trebuie să planifice atent materialele ce vor fi utilizate, tipul de suprafață și multe alte aspecte. Dacă planificarea este realizată cu succes, un drum verde poate fi adaptat pentru o mare varietate de utilizatori. Tabelul următor prezintă câteva aspecte tehnice de care trebuie ținut cont pentru fiecare tip de utilizator în parte.

Tabel 3: Categoriile de utilizatori ai drumurilor verzi

Utilizator	Descriere	Aspecte tehnice	Facilități
	Pietoni, excursioniști, joggeri și observatorii de păsări sau de alte animale	Au puține cerințe de design, față de alți utilizatori. E de preferat folosirea unor suprafețe mai moi (cauciuc, rumeguș sau macadam) pentru a absorbi șocul asupra genunchilor, deși anumiți utilizatori experimentați, dar și cei cu dizabilități, preferă suprafețele mai compacte. Degajarea minimă pe înălțime recomandată este de 2.5 m.	<ul style="list-style-type: none"> - Bânci - Fântâni cu apă potabilă - Spații de odihnă umbrite - Coșuri de gunoi
	Bicicliști	Preferă suprafețe mai tari, cu o degajare pe verticală de cel puțin 2.5 - 3 m. Recomandările anterioare, referitoare la distanțele la care trebuie amplasate indicatoarele, trebuie aplicate.	<ul style="list-style-type: none"> - Bânci - Fântâni cu apă potabilă - Spații de odihnă umbrite - Coșuri de gunoi - Centre de reparații biciclete - Spații de depozitare a bicicletelor
	Călăreți	Sunt genul de utilizator cel mai greu de integrat pe același traseu verde, cu alte tipuri de călători, din cauza problemelor ce pot apărea (de ex. caii se pot speria de bicicliști, suprafețele adaptate celorlate tipuri de utilizatori, nu sunt tocmai potrivite pentru cai etc). Totuși, cu o planificare atentă, și o separare a „benzilor”, această problemă poate fi rezolvată. Degajarea trebuie să fie de cel puțin 3 m pe verticală și de cel puțin 1.5 m pe orizontală. Vizibilitatea optimă pentru indicatoare este de cel puțin 30 m. Dezvoltarea	<ul style="list-style-type: none"> - Locuri de popas specifice (cu sursă de apă pentru cai și locuri unde pot fi priponiți) - Bânci - Fântâni cu apă potabilă - Spații de odihnă umbrite - Facilități pentru încălecare / descălecare facilă a călăreților

² Image source: <http://www.clker.com/clipart-hicking-sign.html>

³ Image source: http://www.123rf.com/photo_6823753_horseback-riding-sign.html

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

		unor astfel de drumuri trebuie realizată în colaborare cu specialiști în domeniu.	
	Schiori	Cele mai multe trasee destinate bicicliștilor, călăreților etc, pot fi perfect adaptabile pentru schiul de fond, pe timpul iernii. Este nevoie de un minim de 15 cm al stratului de zăpadă pentru a nu dăuna suprafețelor sau echipamentului de schi.	<ul style="list-style-type: none"> - Bănci - Adăposturi încălzite pe traseu – pot fi structuri simple, prevăzute cu un șemineu

D. GRADELE DE DIFICULTATE RECOMANDATE PENTRU TRAFICUL NE-MOTORIZAT

1. Drumeții

Dificultate	Ușor 	Mediu 	Difcil
Lungime	≤15 km	15 km - 20 km	> 20 km
Altitudine	≤ 300 m	300 m - 800 m	> 800m
Durata (ore)	≤ 4 ore	4 - 6 ore	> 6 ore
Cerințe din partea călătorului	N/A	<ul style="list-style-type: none"> - Condiție fizică bună - Cunoștiințe despre pericolele posibile: alunecări, schimbări bruște ale condițiilor meteo etc 	<ul style="list-style-type: none"> - Condiție fizică foarte bună - Experiență în cățărare și în utilizarea instrumentelor specifice (frânghii, pioleți etc) - Cunoștiințe despre pericolele posibile: alunecări, căderi de pietre, schimbări bruște ale condițiilor meteo etc
Tipul suprafețelor / potecii	<ul style="list-style-type: none"> - Poteci accesibile - Pe cât posibil, departe sau măcar separate de traficul motorizat - De preferat, ne-asfaltate - Secțiuni abrupte înlocuite de scări - Poduri și podețe pentru traversarea râurilor 	<ul style="list-style-type: none"> - Teren parțial abrupt și îngust - Traversarea râurilor se face doar prin vaduri 	<ul style="list-style-type: none"> - Teren abrupt, cu secțiuni scurte de cățărare
Secțiuni periculoase	Secțiuni cu risc de cădere, asigurate cu balustrade	Secțiuni dificile asigurate cu lanțuri sau funii	Secțiuni expuse cu risc mare de cădere
Echipament necesar	N/A	<ul style="list-style-type: none"> - Bocanci solizi cu profil bun - Haine potrivite pentru toate tipurile de vreme - Hartă și materiale informative 	<ul style="list-style-type: none"> - Bocanci solizi cu profil bun - Haine potrivite pentru toate tipurile de vreme - Hartă și materiale informative - Compas și altimetru, instrumente de cățărat

2. Bicicliști

Dificultate	Ușor	Mediu	Difcil	Extrem
Lungime	≤40 km	40 km - 60 km	> 60 km	≤ 50 km
Altitudine	≤ 300 m	300 m - 800 m	> 800m	800 m - 1200 m
Durata (ore)	≤ 4 ore	4 - 5 ore	> 5 ore	≤ 5 ore
Cerințe din partea călătorului	Pentru începători și copii	Experiență în trafic	Experiență solidă în trafic	<ul style="list-style-type: none"> - Cunoștiințe de mountain - biking - Cunoașterea pericolelor posibile: alunecări, căderi de pietre, schimbări bruște ale condițiilor meteo etc
Tipul suprafețelor / potecii	<ul style="list-style-type: none"> - Drumuri secundare puțin utilizate - Căi separate de rulare - Drumuri verzi - Drumuri forestiere - Drumuri principale cu limitări de viteză (20-30 km/h) 	In plus, față de nivelul precedent: <ul style="list-style-type: none"> - Drumuri secundare aglomerate - Drumuri principale cu demarcare a benzilor pentru bicicliști 	In plus, față de nivelul precedent: <ul style="list-style-type: none"> - Drumuri principale aglomerate cu sau fără benzi pentru bicicliști 	<ul style="list-style-type: none"> - In general poteci fără trafic, neasfaltate, solicitante din punct de vedere tehnic (cu obstacole)
Secțiuni	N/A	Câteva	Dese	Foarte dese

⁴ Image source: <http://eu.fotolia.com/id/31978544>

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI

Investim în mediu. Credem în viitor.

Instrumente Structurale
2007 - 2013

periculoase				
Echipament necesar	Bicicletă de oraș	Bicicletă de oraș, dar este de preferat mountain-bike	Bicicletă de oraș, dar este de preferat mountain-bike	Mountain bike cu suspensii

3. Călăreți

Dificultate	Ușor	Mediu	Dificil
Cerințe din partea călătorului	- Pentru începători și familii, de preferat cu cunoștințe de bază	- Cunoștințe de bază și utilizare independentă	- Cunoștințe avansate sunt necesare, impuse de furnizorul activității
Tipul suprafețelor / potecii	- Teren natural plat	- Teren natural: plat sau cu ușoare înclinații	- Teren natural
Secțiuni periculoase	Câteva obstacole ușoare	Obstacole ușoare	Obstacole ușoare sau mai dificile

ANEXA 3: DICȚIONAR DE ACRONIME

CE	Comisia Europeană
CSR	Corporate Social Responsibility – Responsabilitate Socială a Corporațiilor
DMI	Domeniu Major de Intervenție
ETB	The Economics and Trade Branch – Divizia pentru Economie și Comerț a ONU
FEADR	Fondul European Agricol pentru Dezvoltare Rurală
FEGA	Fondul European de Garantare Agricolă
FSE	Fondul Social European
GAL	Grup de Acțiune Locală
LIFE	L'Instrument Financier pour l'Environnement" - Instrumentul financiar pentru mediu
PNDR	Programul Național de Dezvoltare Rurală
POSDRU	Programul Operațional Sectorial pentru Dezvoltarea Resurselor Umane
SCI	Site of Community Importance – Sit de Importanță Comunitară, desemnate conform cu Directiva Habitate
SEE	Spațiul Economic European
SPA	Special Protection Areas - Arii de Protecție Specială Avifaunistică - sunt arii care fac parte din rețeaua Natura 2000, conform Directivei Păsări.
UE	Uniunea Europeană
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization - Organizația Națiunilor Unite pentru Educație , Stiinta și Cultură